

**SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ VE VELİNİN SOSYAL
MEDYA KULLANIMININ ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKINI
İHLALİ**

Rümeysa KELEŞOĞLU

**Yüksek Lisans Tezi
Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL
2025
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

Rümeysa KELEŞOĞLU

**SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ VE VELİNİN SOSYAL MEDYA
KULLANIMININ ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKINI İHLALİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

ERZURUM- 2025

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Sosyal Medya Ebeveynliği ve Velinin Sosyal Medya Kullanımının Çocuğun Kişilik Hakkını İhlali " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

20.06.2025

Rümeysa KELEŞOĞLU

Aslı Islak İmzalıdır

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL danışmanlığında, Rümeysa KELEŞOĞLU tarafından hazırlanan bu çalışma 20/06/2025 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Şerife AKSAN NAR İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KALENDER İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Hanifi ŞAHİN

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA KAVRAMI VE SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ

1.1. SOSYAL MEDYA KAVRAMI.....	4
1.1.1. Genel Olarak Sosyal Medya	4
1.1.2. Sosyal Medyanın Temel Özellikleri.....	6
1.1.3. Sosyal Medyanın Etkileri ve Sonuçları	10
1.2. SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ	15
1.2.1. Sosyal Medya Ebeveynliğine Genel Bakış	15
1.2.2. Sharenting Kavramı.....	17
1.2.3. Fenomen Ebeveynler	20
1.2.4. Velinin Çocuğu Sosyal Medyada Paylaşmasının Sebepleri ve Paylaşımların İçerikleri	24
1.2.5. Sosyal Medya Paylaşımlarının Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Riskleri	26
1.2.6. Sosyal Medya Ebeveynliğinin Toplumsal Sonuçları	29
1.2.7. Sosyal Medya Ebeveynliğinin Mahremiyet Algısı Üzerine Etkileri.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ KORUNMASI VE VELAYET

2.1. KİŞİ VE KİŞİLİK KAVRAMI.....	35
2.1.1. Kişilik Hakkı	36
2.1.1.1. Genel Olarak.....	36
2.1.1.2. Kişilik Hakkının Özellikleri	37
2.1.1.3. Kişilik Hakkının Konusu ve Kapsamı	37

2.1.2. Çocuk Kavramı ve Çocuğun Kişilik Hakkı.....	38
2.1.2.1. Çocuk Kavramı.....	38
2.1.2.2. Çocuğun Kişilik Hakkı ve Kişilik Hakkının Kapsamı	39
2.1.3. Çocuk Haklarını Koruyan Hukuki Düzenlemeler.....	41
2.1.3.1. Ulusal Düzenlemeler	41
2.1.3.2. Uluslararası Düzenlemeler.....	43
2.1.3.2.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi.....	44
2.1.3.2.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi.....	44
2.1.3.2.3. Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.....	45
2.2. VELAYET	47
2.2.1. Genel Olarak Velayet	47
2.2.2. Velayete Tâbi Olan Kişiler.....	48
2.2.3. Velayete Sahip Olan Kişiler	48
2.2.4. Velayetin Kapsamı	52
2.2.4.1. Çocuğun Söz Dinleme Yükümlülüğü.....	52
2.2.4.2. Çocukla Beraber Yaşama	53
2.2.4.3. Çocuğa Ad Koyulması.....	54
2.2.4.4. Çocuğun Yerleşim Yeri	54
2.2.4.5. Çocuğun Eğitimi.....	55
2.2.4.6. Çocuğun Temsil Edilmesi	56
2.2.4.7. Çocuğun Fiil Ehliyeti.....	57
2.2.4.8. Çocuğun Aileyi Temsil Etmesi.....	58
2.2.4.9. Çocuk ile Ana ve Baba Arasındaki Hukuki İşlemler.....	58
2.2.5. Çocuğun Malları.....	59
2.2.6. Velayetin Kullanılması ve Sınırı	61
2.2.7. Velayetin Sona Ermesi	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA İHLALİ

3.1. GENEL OLARAK	65
--------------------------------	-----------

3.2.VELİNİN ÇOCUK HAKKINDA YAPTIĞI SOSYAL MEDYA

PAYLAŞIMLARININ SEBEP OLDUĞU İHLALLER.....67

- 3.2.1. Anayasa Bağlamında Yapılan İhlaller.....67
- 3.2.2. Uluslararası Düzenlemeler Bağlamında Yapılan İhlaller.....69
- 3.2.3. Medeni Kanun Bağlamında Yapılan İhlaller.....71
 - 3.2.3.1. İhlale Konu Olan Kişilik Değerleri.....72
 - 3.2.3.1.1. Çocuğun Adı 72
 - 3.2.3.1.2. Çocuğun Resmi ve Sesi 73
 - 3.2.3.1.3. Çocuğun Şeref ve Haysiyeti.....75
 - 3.2.3.1.4. Çocuğun Özel Alanı ve Sır Alanı 76
- 3.2.4. Türk Ceza Kanunu Bağlamında Yapılan İhlaller 78
- 3.2.5. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Bağlamında Yapılan İhlaller 79

3.3. VELİNİN ÇOCUK HAKKINDA YAPTIĞI SOSYAL MEDYA

PAYLAŞIMLARININ HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ AÇISINDAN

DEĞERLENDİRİLMESİ 80

- 3.3.1. Rıza.....80
- 3.3.2. Üstün Nitelikte Özel Yarar.....84
- 3.3.3. Üstün Nitelikte Kamusal Yarar 86
- 3.3.4. Kanunun Verdiği Yetki 88

3.4. SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI BAĞLAMINDA VELİNİN İFADE

ÖZGÜRLÜĞÜNÜN VE ÇOCUĞUN ÜSTÜN MENFAATLERİNİN

ÇATIŞMASI.....88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYA

ARACILIĞIYLA İHLALİ HALİNDE BAŞVURULABİLECEK HUKUKİ

İMKÂNLAR

4.1. GENEL OLARAK 90

4.2. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL

MEDYA ARACILIĞIYLA İHLALİ HALİNDE ÇOCUĞA TANINAN DAVA

HAKLARI.....91

- 4.2.1. Genel Olarak.....91
- 4.2.2. Çocuğun Dava Ehliyeti 91

4.2.3. Savunma Davaları	92
4.2.3.1. Saldırıya Son Verilmesi Davası.....	93
4.2.3.2. Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası	94
4.2.3.3. Hukuka Aykırılığın Tespiti Davası.....	95
4.2.3.4. Düzeltmenin veya Kararın Üçüncü Kişilere Bildirilmesi ya da Yayımlanmasını Talep Hakkı	96
4.2.4. Tazminat Davaları	97
4.2.4.1. Maddi Tazminat Davası.....	98
4.2.4.2. Manevi Tazminat Davası.....	99
4.2.4.3. Tazminat Davalarında Zamanaşımı	101
4.2.5. Çocuğun Kişilik Hakkının İhlali Neticesinde Elde Edilen Kazancın İadesi ..	102
4.2.6. Davalarda Yetkili ve Görevli Mahkeme	104
4.3. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYADA İHLALİ HALİNDE ALINABİLECEK KORUYUCU ÖNLEMLER	105
4.3.1. Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Çocuğun Korunması.....	105
4.3.1.1. Başvuruda Bulunabilecek Kişiler	106
4.3.1.2. Genel Koruma Önlemleri	107
4.3.1.3. Çocuğun Yerleştirilmesi	110
4.3.1.4. Velayetin Kaldırılması.....	113
4.3.1.5. Yetkili ve Görevli Mahkeme	115
4.3.2. Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Alınabilecek Önlemler	116
4.4. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ 5651 SAYILI KANUN'UN 9/A MADDESİ KAPSAMINDA KORUNMASI	117
4.5. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA İHLALİNE KARŞI ÇOCUĞUN UNUTULMA HAKKI.....	119
SONUÇ.....	122
KAYNAKÇA	135
ÖZGEÇMİŞ.....	147

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ VE VELİNİN SOSYAL MEDYA
KULLANIMININ ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKINI İHLALİ****Rümeysa KELEŞOĞLU****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL****2025, 147 sayfa****Jüri: Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL****Dr. Öğr. Üyesi Şerife AKSAN NAR****Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KALENDER**

Dijital dünyada yaşanan gelişmeler yeni bir var olma alanı olarak sosyal medya platformlarını insan hayatına dâhil etmiştir. Bu platformların insanlara sağladığı zamansız, mekânsız ve zahmetsiz iletişim ağı, kullanıcı sayısının her geçen gün artmasına sebep olmuştur. Erişimin son derece kolay olduğu bu mecralar, kişilerin her türlü veriyi paylaşım konusu yapmasının normalleşmesini sağlamıştır. Ana-baba tarafından da çeşitli saiklerle çocuğun resmi, sesi, videosu gibi kişilik değerleri sosyal medya içeriği haline getirilebilmekte, kimi zaman bu içerikler sayesinde gelir elde edilebilmektedir. Bu anlamda velayet hakkının ana-babaya sağladığı hak ve yükümlülüklerin gereği gibi ifa edilmeyerek denetimin oldukça zor olduğu sosyal medya paylaşımları nedeniyle sınırın aşılması, çocuğun menfaatlerinin zedelenmesine sebep olmakta ve ana-babasına karşı korunmasını gerektirmektedir.

Çocuğun velayeti altında bulunduğu ana-babası tarafından paylaşım nesnesi haline getirilmesi, bizzat menfaatlerini gözetmesi gereken kişiler tarafından dijital dünyada korumasız bırakılmasına sebep olabilmektedir. Çalışmamızda teknolojik gelişmelerin bir uzantısı olarak insan hayatına dâhil olan sosyal medya platformlarının meydana getirdiği yeni bir ebeveynlik modeli olarak sosyal medya ebeveynliği incelenmiş, bu bağlamda çocuğun kişilik hakkının ana-babası tarafından yapılan sosyal medya paylaşımları nedeniyle ihlali ve ihlale karşı hukuki korunma yolları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya Ebeveynliği, Çocuğun Kişilik Hakkı, Velayet

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****SOCIAL MEDIA PARENTING AND PARENT'S SOCIAL MEDIA USE
VIOLATES THE CHILD'S PERSONAL RIGHTS****Rümeysa KELEŞOĞLU****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL****2025, 147 pages****Jury: Assoc. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL****Asst. Prof. Dr. Şerife AKSAN NAR****Asst. Prof. Dr. Ahmet KALENDER**

Developments in the digital world have brought social media platforms into human life as a new sphere of existence. The timeless, spaceless and effortless communication network provided by these platforms has caused the number of users to increase day by day. These channels, which are extremely easy to access, have normalized the sharing of all kinds of data by individuals. For various reasons, the parents may turn the child's personal values such as pictures, voices and videos into social media content, and sometimes earn income from such content. In this sense, exceeding the limits due to social media posts, which are very difficult to control, by not fulfilling the rights and obligations provided to the parents by the right of custody, causes damage to the interests of the child and requires protection against the parents.

Turning the child into an object of sharing by his/her parents under his/her custody may cause him/her to be left unprotected in the digital world by those who are supposed to protect his/her interests. In our study, social media parenting is examined as a new parenting model created by social media platforms, which are included in human life as an extension of technological developments, and in this context, the violation of the child's personality rights due to social media posts made by his/her parents and the ways of legal protection against the violation are discussed.

Keywords: Social Media Parenting, Child's Right to Personality, Guardianship

KISALTMALAR DİZİNİ

AY	: 18/10/1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
b.	: bent
Bkz.	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇHDBMS	: Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
D.E.Ü.	: Dokuz Eylül Üniversitesi
E.	: Esas Numarası
E.T.	: Erişim Tarihi
eMK	: Eski Medeni Kanun
f.	: fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar Numarası
KVKK	: 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
m.	: madde
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
Yarg.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

ÖNSÖZ

Sosyal medya ebeveynliğini ve ana-baba tarafından yapılan sosyal medya paylaşımlarının çocuğun kişilik hakkını ihlalini konu alan bu çalışmanın, toplum nezdinde bir farkındalık oluşturmamasını ve Türk hukukuna küçük de olsa bir katkı sunmasını temenni ediyorum.

Süreç boyunca bilgi birikimi ve yol göstericiliği ile desteğini hiç esirgemeyen, çalışmanın her aşamasında değerlendirmeleri ve yapıcı eleştirileriyle yolumu aydınlatan kıymetli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Değerli vakitlerini ayırıp tez jürimde bulunan ve değerlendirmeleriyle çalışmamı zenginleştiren Sayın Dr. Öğr. Üyesi Şerife AKSAN NAR'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Kalender'e teşekkür ederim.

Çalışmanın her aşamasında kıymetli görüşleri ve yüreklendirmeleriyle desteğini her daim hissettiren abim Arş. Gör. Dr. Musab IŞIK'a ve destekleri için Av. Vera Belgi AÇIKGÖZ'e teşekkür ederim. Ayrıca nasihatleriyle yolumu her daim aydınlatan ve duasını hiç esirgemeyen Dedem'e ve bana olan inancını her koşulda hissettiren Teyzem'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Hayatımın her anını güzelleştirdikleri gibi bu süreci de güzelleştiren ve varlıklarına her daim şükrettiğim sevgili Annem ve Babam'a tüm kalbimle teşekkür ederim. Çocukluğumdan bugüne elimi hiç bırakmayan ve bu süreçte varlığıyla bana her daim güç veren canım Ablam'a ve süreç boyunca manevi olarak yanımda olduğunu hep hissettiren sevgili Kardeşim'e gönülden teşekkür ederim.

Yorulduğum her an çalışmam gerektiğini hatırlatan ve bana ilham olan, başta Filistin olmak üzere mazlum coğrafyalarda bulunan bütün çocuklara...

Erzurum – 2025

Rümeysa KELEŞOĞLU

GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerle değişen dünyanın yeni yüzlerinden biri olan sosyal medya, yeni bir var olma alanı olarak insan hayatının hizmetine sunulmuştur. Birçok insanın aynı anda zamansız ve mekânsız olarak erişim sağlayabildiği bu mecra, kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriklerin geniş insan kitlelerine ulaşmasına imkân vermektedir. Bu anlamda kimi zaman yapılan paylaşımlar diğer kullanıcıların paylaşım yapma güdülerini tetikleyebilmekte, sosyal medyada etkileşimi artıran içerikler kullanıcılar tarafından kopyalanarak akım haline getirilebilmektedir.

İnsanlar arasında kullanımı yaygınlaşan sosyal medyanın herhangi bir filtre uygulamaksızın bütün kullanıcılara veri sağlayıcısı olma imkânı sunması, kişilik hakkının etkin bir denetim mekanizmasına sahip olmayan bu mecralar aracılığıyla kolaylıkla ihlal edilmesine sebep olabilmektedir. Dolayısıyla bütün bu gelişmelerle beraber kişilik hakkının ihlal edilebileceği yeni bir alan ortaya çıkmıştır. Bu platformların sürekli değişim ve dönüşüm halinde olan dinamik yapısı ve nispeten yeni olması ise mevcut hukuki korunma yollarının etkin bir şekilde işletilmesinde çeşitli sorunlarla karşılaşılmasına yol açabilmektedir.

Dijital dünyada yaşanan gelişmelerle insanlara yeni bir yaşam alanı sunan sosyal medya, ana-babalarda ebeveyn kimlikleriyle bu mecralarda var olma isteği uyandırmıştır. Bu anlamda ana-babalar gerek şahsi hesaplarında gerek çocuk için açtıkları hesaplarda çocuğun görüntüsü, videosu, sesi gibi çeşitli verilerini kullanarak içerik üretebilmekte, paylaşımlar sayesinde insanlarla etkileşim elde edilebilmektedir. Kimi zaman çocuk daha doğmadan ultrason fotoğraflarıyla sanal dünyada varlık kazanmakta, doğum gününden tuvalet eğitimine kadar birçok özel anı sosyal medya kullanıcılarının huzurunda yaşamaktadır. Ayrıca sosyal medyada sahip olduğu ağı genişletmek isteyen ana-baba çocuğun sevimli ve şirin hallerinin paylaşım konusu etmekte ve bu paylaşımlar ana-babanın sosyal medyada görünür olmasını sağlayarak daha fazla etkileşim elde etmesinin önünü açabilmektedir. Hatta kimi zaman sosyal medya paylaşımlarıyla ana-babanın kimliğinin önemli bir parçası olan ebeveynlik adeta meslek haline getirilmekte ve bu sayede gelir elde edilmesi mümkün olabilmektedir. Bütün bunlar gösteriyor ki ana-babanın çocuğu sosyal medya paylaşımlarının öznesi haline getirmesi, geleceğin yetişkinleri olacak şimdinin çocuklarının, koşulsuz güven

duyması gereken aile ortamında bilinçli veya bilinçsiz olarak mahremiyetini zedeleyebilmektedir.

Türk Medeni Kanunu'nun 335-351 maddeleri arasında düzenlenen velayet hakkı, ana-baba açısından bir hak olduğu kadar aynı zamanda bir yükümlülüktür. Ana-babanın velayet hakkı kapsamında çocuğun üstün menfaatlerini gözeterek kişi varlığını koruması ve kişiliğinin yeterli olgunluğa ulaşmasını sağlaması gerekmektedir. Bu anlamda çocuğun korunmasında aktif rol üstlenmesi ve menfaatlerinin tehlikeye düşmesi halinde çocuğu kendine karşı dahi koruması gereken ana-babanın, sosyal medya paylaşımları nedeniyle bizzat çocuğun kişilik hakkını ihlal eden ve menfaatlerini zedeleyen kişi konumunda olması çocuğun özel olarak korunmasını gerektirmektedir. Çalışma konusu bütün bunlar göz önünde bulundurularak ana-babası tarafından paylaşım nesnesi haline getirilen çocuğun, nispeten yeni bir mecra olması nedeniyle ileriye dönük etkileri tam olarak öngörülemeyen sosyal medya bağlamında kişilik hakkının korunmasına yönelik bir farkındalık oluşturulması için tercih edilmiştir. Dolayısıyla ana-babanın paylaşımın çocuğun kişilik hakkını ihlal edip etmediğinin belirlenmesi ve çocuğun ana-babasına karşı korunmasını sağlayacak hukuki korunma yollarının tespitinin yapılması gerekmektedir.

Çalışmanın amacı, çocuk hukuku, aile hukuku, kişiler hukuku ve kişisel verilerin korunması hukukunun yanı sıra sosyoloji, psikoloji, yeni medya ve iletişim alanlarında da kendine yer bulan ve multidisipliner bir niteliğe sahip olan sosyal medya ebeveynliğinin, çocuğun kişilik hakkı açısından sebep olduğu ihlallere ve hukuki korunma yollarına ışık tutmaktır. Ayrıca çalışmayla mevcut mevzuatların etkin şekilde işletilmesindeki yetersizliğe işaret edilerek, gerekli mevzuat çalışmalarının yapılmasına dikkat çekilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın konusu olan sosyal medya ebeveynliğinin ülkemizde nispeten yeni bir davranış modeli olması nedeniyle, paylaşımların muhatabı olan çocukların ihlallere karşı korunması amacıyla yargı organları önüne taşınan bir uyuşmazlık henüz bulunmamakta ve dolayısıyla kaynak oluşturabilecek düzeyde yargı kararlarıyla Türk hukukunda karşılaşılmamaktadır. Bu durum çalışmamızın yargı kararlarıyla zenginleştirilmesi hususunda eksik kalınmasının temel sebebini teşkil etmektedir.

Bahse konu amaç çerçevesinde çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde sosyal medya ve sosyal medya ebeveynliği ele alınacaktır. Bu anlamda teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişen ve değişen dinamik yapısı sayesinde her geçen gün farklı bir boyutuyla insan hayatının bir parçası haline gelen sosyal medyanın temel özellikleri irdelenecektir. Ayrıca kişilerin sosyal medya kullanımının gerek bireysel gerek toplumsal yönden meydana getirdiği etkiler ve sonuçlar ele alınacaktır. Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımları nedeniyle ortaya çıkan yeni bir vasıflandırma olarak sosyal medya ebeveynliği, literatürdeki yeriyle beraber açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca ana-babanın paylaşım motivasyonu ve paylaşımların içerikleri incelenecek, paylaşımların çocuk üzerindeki etkileri ve riskleri de ele alınacaktır. Sosyal medyada yapılan paylaşımların toplum nezdinde meydana getirdiği değişimler ve bu değişimlerin sonuçları ile paylaşımlar sebebiyle gerek çocuğun zihninde gerek toplum hafızasındaki mahremiyet algısının dönüşümü irdelenecektir.

Sosyal medya paylaşımlarının çocuğun kişilik hakkını ihlal edip etmediğinin tespiti, çocuğun kişilik hakkının konusunun ve kapsamının belirlenmesini gerektirmektedir. Bu anlamda çalışmanın ikinci bölümünde genel manada kişilik hakkı, çocuk kavramı ve çocuğun kişilik hakkı ele alınacak ve velayet kurumu incelenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının mevzuatlar bağlamında sebep olduğu ihlaller incelenecektir. Bu anlamda sosyal medya paylaşımlarının ihlal edeceği kişilik değerleri ve paylaşımları hukuka uygun hale getiren sebepler ele alınacaktır.

Kendi haklarını koruma noktasında zayıf durumda olan çocuğun, gerektiğinde ana-babasına karşı dahi korunacağı bir anlayışın benimsenerek ihlallerin bertaraf edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise çocuğun ana-babası tarafından yapılan paylaşımın sebep olduğu ihlale karşı başvurabileceği hukuki korunma yolları açıklanmaya çalışılacak, çocuğun korunması kişiliği koruyucu davalar ve velayete ilişkin koruma önlemleri çerçevesinde incelenecektir. Ayrıca 5651 Sayılı Kanun'un 9/A maddesi kapsamında yapılan paylaşımlara erişimin engellenmesinin mümkün olup olmadığı incelenecek, çocuğun dijital dünyada unutulmayı isteme hakkı olan unutulma hakkı ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA KAVRAMI VE SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ

1.1. SOSYAL MEDYA KAVRAMI

1.1.1. Genel Olarak Sosyal Medya

İnternet kullanımının özellikle son çeyrek asırda dünya genelinde yaygınlaşması, birçok teknolojik gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. Geleneksel iletişim araçlarının ve medyanın tek boyutlu olmasına karşın, daha dinamik ve çok boyutlu bir iletişim ağına ihtiyaç duyulması da bu gelişmelerle beraber ortaya çıkmıştır. Günümüz dünyasının hız ve haz merkezli bir çağ olmasının sonucu olarak, insanların daha pratik ve az zahmetli iletişim araçlarına yönelme isteği kaçınılmaz olmuştur. Bu istek ise zaman ve mekândan bağımsız, teknik yönden kullanılması kolay interaktif bir iletişim ağı olarak sosyal medyanın oluşumu ve popülerlik kazanması ile sonuçlanmıştır. Esasında sosyal medyanın zamanın ve mekânın önemli olmadığı bir iletişim ağı olmasının en önemli sonuçlarından birisi, küreselleşmenin hız kazanması ve McLuhan'ın tabiriyle dünyanın *global köy* haline gelmesidir. İnsanların birbiriyle etkileşim potansiyelinin artması ve toplumlar arası diyalogların tarihte görülmemiş bir şekilde kolay ve zahmetsiz olarak kurulması, küreselleşmenin ivme kazanmasına neden olmuştur. Bu ise insanların tek tipleşmesine ortam hazırlamış ve sosyal medya akımlarıyla birbirlerine benzeme çabalarının artmasına yol açmıştır. Fenomenlerin, blogger ebeveynlerin, Instagram annelerinin vs. oluşumu ve yaygınlaşması da bunun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Teknolojik gelişmelerin hız kazanarak artması etkilerini sosyal medyada da göstermiş, sosyal medya her geçen gün yeni bir özelliği bünyesine katmıştır. Buna paralel olarak literatürdeki yansımalarına bakıldığında, sosyal medya kavramına ilişkin olarak üzerinde mutabık kalınmış genel bir tanım bulunmadığı görülmektedir. Sosyal medya, araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu tanımlama çalışmalarında sosyal medyanın farklı özellikleri vurgulanarak odak noktaları farklılaştırılmış ve evrensel bir tanım elde edilememiştir. Andreas M. Kaplan ve Michael

Haenlein sosyal medyayı “*Web 2.0'nin¹ ideolojik ve teknolojik temellerine dayanan ve kullanıcı tarafından içerik oluşturulmasına ve içeriğin değiştirilmesine izin veren internet tabanlı uygulama grubu*” olarak tanımlamıştır.² Kietzmann ise “*mobil ve web tabanlı teknolojileri kullanarak, bireylerin ve toplumların paylaştığı, birlikte oluşturduğu, tartıştığı ve değiştirdiği kullanıcı tarafından üretilen içeriklere odaklı, son derece etkileşimli platformlar*” olarak tanımlamıştır³. Kaya ise sosyal medyayı “*internet altyapısı ve web 2.0 teknolojisine dayanan, kişilerin ortak ilgi, bilgi, duygu ve düşünceleri bağlamında karşılıklı etkileşim, iletişim, paylaşım, işbirliği, toplum oluşturma ve kendi içeriklerini yaratma imkânı sağlayarak sosyalleşmesine imkân tanıyan ortam ve araçların bütünü*” olarak tanımlamıştır⁴.

Türkiye özelinde internet ve sosyal medya kullanımının istatistiksel verilerine bakıldığında, dünya genelindeki verilere paralel olarak kullanan kişi sayısının her geçen yıl giderek arttığı görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması’nın 2024 verilerine göre; 2023 yılında %87,1 olan internet kullanım oranının, 2024 yılına gelindiğinde %88,8 olduğu gözlemlenmiştir. İnternet kullanımının artmasına paralel olarak sosyal medya kullanımında da artış meydana gelmiştir. Aynı araştırmanın cinsiyete göre bireylerin son 3 ay içinde sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarını kullanma oranı tablosuna bakıldığında neredeyse bütün sosyal medya uygulamalarının kullanımında artış olduğu ve bu artışın en fazla Instagram uygulamasında ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. En çok kullanılan sosyal medya

¹ 2000’li yıllara gelinceye kadar mevcut olan Web 1.0, içerik üretebilen kullanıcıların az sayıda olduğu ve çoğunluğun yalnızca tüketici olduğu monolog bir web teknolojisidir. Oysa Web 2.0 kullanıcıların hem içerik üretebildiği, hem de üretilen içeriklere geri bildirimde bulunabildiği bir teknolojidir. Web 1.0’in durağan ve doküman odaklı yapısına karşın Web 2.0, kullanıcı odaklı, iletişimin güçlü olduğu ve dinamik bir teknolojidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Selahattin Cavuş, Veysel Çakmak, *Dijital Kültür ve İletişim* (1. Baskı), Litera Türk Academia, Konya 2018, 19-48.

² Andreas M. Kaplan, Michael Haenlein, “Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media” [Dünya kullanıcıları, birleşin! Sosyal Medya’nın zorlukları ve fırsatları], *Business Horizons*, 53(1), 2010, 61.

³ Jan H. Kietzmann, Kristopher Hermkens, Ian P. McCarthy, Bruno S. Silvestre, “Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media” [Sosyal Medya? Ciddi ol! Sosyal Medyanın İşlevsel Yapı Taşlarını Anlamak], *Business Horizons*, 54(3), 2011, 241.

⁴ Mine Kaya, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 119, 2015, 279.

ve mesajlaşma uygulamaları sıralaması ise WhatsApp, Youtube ve Instagram olarak kaydedilmiştir.⁵

Dijital dünyaya ilişkin verileri yıllık olarak yayınlayan araştırma şirketi We Are Social'ın 2025 raporuna⁶ göre internet kullanımında 2024 yılına oranla, dünya çapında %2,5'lik bir artış gerçekleşmiştir. Sosyal medya kullanımında ise bu artış %4.1 olarak kaydedilmiştir. Yine bu rapora bakıldığında her geçen yıl bir öncekine oranla, internet ve sosyal medya kullanımında bir artışın olduğu görülmektedir. Türkiye'deki duruma bakıldığında nüfusa oranla sosyal medya kullanımının, %63,9 olan dünya ortalamasının üzerine çıkarak %66,7 olduğu kaydedilmiştir. Yine Türkiye'de sosyal medyada geçirilen günlük sürenin 2 saat 21 dakika olan dünya ortalamasının üzerine çıkarak 2 saat 43 dakika olarak kaydedildiği görülmüştür. Türkiye özelinde hazırlanan rapor⁷ incelendiğinde, Türkiye'de internet kullanan bireylerin %75,6'sının sosyal medya kullandığı gözlemlenmiştir. Bu rapora göre Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya uygulaması %92,2 ile Instagram olmuştur. Yine sosyal medya kullanıcılarına, favori sosyal medya platformlarının hangisi olduğu sorulduğunda da Instagram cevabı %47,1 yüzde ile ilk sırada yer almıştır.

İstatistiksel verilerin gösterdiği üzere sosyal medya, her geçen gün dünyanın kaçınılmaz bir gerçeği olmaktadır. Kullanıcılar tarafından bu denli tercih edilen bir platformun, dinamik olması ve kendini sürekli revize ederek bünyesine yeni özellikler katması onu cazip hale getirmektedir. Sosyal medya, teknolojik gelişmeleri takiben her geçen gün yeni bir güncelleme ve özellikle insanların karşısına çıkmaktadır.

1.1.2. Sosyal Medyanın Temel Özellikleri

Değişen dünyanın özellikle iletişim noktasında insanlığa sunduğu en önemli yenilik sosyal medyadır. Geleneksel medya araçlarının sunmuş olduğu hizmetlerin teknolojik gelişmeler karşısında gölgede kalması, teknolojik boyutunu Web 2.0'nin ve toplumsal

⁵ Türkiye İstatistik Kurumu. (Ağustos 2024). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması*. Erişim: 21.06.2025, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492).

⁶ We Are Social. (Ocak 2025). *Digital 2025 Global Overview Report*. Erişim: 21.06.2025, <https://wearesocial.com/uk/blog/2025/02/digital-2025-the-essential-guide-to-the-global-state-of-digital/>.

⁷ We Are Social. (Ocak 2025). *Digital 2025 Turkey*. Erişim: 21.06.2025, <https://datareportal.com/reports/digital-2025-turkey>.

boyutunu sosyal medyanın oluşturduğu yeni bir medya anlayışının doğmasıyla sonuçlanmıştır⁸. Geleneksel medya araçlarının tek yönlü oluşuna karşın, yeni medya platformlarının alt bir terimi olarak çok yönlü bir yapıya sahip olan ve geleneksel medyayı da içerisinde barındırarak, onu reddetmeyen sosyal medya bünyesinde birçok özellik barındırmaktadır⁹.

Akkurt sosyal medyanın özelliklerini dört ana başlıkta toplamış ve “erişim/erişilebilirlik”, “kullanıcı/katılımcı”, “interaktif paylaşım/etkileşim” ve “iletişim” olarak ele almıştır. Buna göre dijital bir platformun sosyal medya olarak tanımlanabilmesi için ilk olarak, herhangi bir zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın tüm kullanıcılara gerek içeriklere ulaşma gerekse içerik oluşturma noktasında internet üzerinden erişim imkânı sağlanmalıdır. Geleneksel medyadan farklı olarak uzmanlık alanına bakılmaksızın herkesin kullanıcı olabilmesi, sosyal medyada geniş bir erişim ağının oluşmasının önünü açmaktadır. İkinci olarak kişiyi merkez alan bir mecra olarak sosyal medyada, kullanıcı/katılımcı mevcut olmalıdır. Bu kullanıcılar çoğu zaman içeriğini kendi istekleri doğrultusunda oluşturdukları sanal/ dijital kimlikleri ile sosyal medyada var olmakta, içerik oluşturmakta ve tanınır hale gelmektedir. Bir diğer özellik ise sosyal medyanın temel taşlarından birisi olan içeriklerin etrafında, kullanıcıların daha hızlı ve etkin bir iletişim kurmalarını sağlayan interaktif paylaşımın/ etkileşimin mevcut olmasıdır. Akkurt’a göre sosyal medyanın dördüncü ve son özelliği ise yorum, beğeni, paylaşım, mesajlaşma gibi çeşitli yollarla içerikler üzerinden kullanıcıların iletişim kurmalarını sağlamasıdır¹⁰.

Kietzmann ise sosyal medyanın yapı taşlarını kimlik, konuşmalar, paylaşım, mevcudiyet (var olma), ilişkiler, itibar ve gruplar olmak üzere yedi fonksiyon üzerinden açıklamıştır. Buna göre kullanıcılar ilk olarak isim, yaş, meslek gibi kişisel verilerini kullanarak, gerçek veya takma isimlerle bir kimlik oluşturur ve adeta kendini ifşa eder. İkinci olarak, sosyal medya kişiler ve gruplar arasında çeşitli nedenlerle gerçekleşen (yeni insanlarla tanışmak, yeni fikirler edinmek vb.) konuşmaların kolaylaştırılması sağlar ve

⁸ Mustafa Çalışkan, Yunus Mencik, “Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, 2015, 257.

⁹ Hatice Budak, “Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni”, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 2018, 148.

¹⁰ Sinan Sami Akkurt, “Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlâli Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(2), 2017, 335-337.

bunun için tasarlanmıştır. Bir diğer unsur ise sosyal medyanın paylaşılan bir nesnenin (resim, video, müzik vb.) etrafında insanların birbiriyle bağlantı kurmasıdır. Bu paylaşımların içeriği sosyal medya mecrasının işlevsel hedefine bağlı olarak değişecektir. Örneğin LinkedIn için paylaşım nesnesi kariyerlerdir. Dördüncü özellik olan mevcudiyet (var olma), kullanıcıların diğer kullanıcılar tarafından erişilebilir olup olunmadığının bilinmesini içerir ve gerçek dünya ile sanal dünya arasında bir köprü vazifesi görür. Bir diğer fonksiyon ise sosyal medyanın kullanıcıları, platforma göre değişkenlik göstermek üzere resmi veya gayri resmi düzeyde ilişki kurarak konuşmaya, paylaşmaya, arkadaş olmaya yönlendirmesidir. Kietzmann'a göre kimliğe önem vermeyen sosyal medya platformları, kullanıcıların ilişki kurmasını da önemsememektedir. Altıncı fonksiyon ise bu mecrada, sosyal medya platformlarına göre farklı olmakla beraber kullanıcıların kendilerinin ve diğer kullanıcıların itibarlarını değerlendirebilmesidir. Buna göre örneğin Youtube videolarında izlenme, Facebook paylaşımlarında beğeni sayısına göre bir itibar değerlendirmesi yapılabilmektedir. Yedinci ve son fonksiyon ise sosyal medya platformları kullanıcılara topluluklar halinde gruplandırma yapabilme imkânı sağlamasıdır. Bu gruplandırma iki şekilde olabilmektedir. İlk olarak kullanıcılar arkadaşlarını, hayranlarını veya takipçilerini bireysel istekleri doğrultusunda ayırarak gruplandırabilmektedir. İkinci olarak sosyal medyada kurulan gruplar, herhangi bir kulübe üye olmaya benzer şekilde kullanıcılara dâhil olma imkânı sağlayabilmektedir. Kurulan bu gruplara katılım herkese açık olabileceği gibi, katılımın grup yetkilisinin onayına bağlı olması da mümkün olabilmektedir. Ayrıca katılımın ancak kişilerin davetiye göndermesine bağlı olarak gerçekleşebileceği, gizli grupların kurulmasına da imkân verilebilmektedir. Örneğin Facebook'ta yöneticiler sahip oldukları grupları yönetir, istekleri onaylar veya katılım için diğer kullanıcılara davet gönderir. Sosyal medyanın gruplandırma özelliği sayesinde kullanıcılar, bahsedilen diğer fonksiyonlardaki verilerinin seçtiği kişilerle paylaşılmasına izin vermektedir.

Kietzmann'a göre sosyal medya platformları yedi fonksiyon arasında denge kurmakla beraber, işlevselliğine göre değişkenlik göstererek üç veya dört fonksiyona odaklanmaktadır. Örneğin bazılarının odak noktası kimlik iken, bazılarının odak noktası

paylaşımlardır¹¹. Sonuçta sosyal medya platformlarından hiçbirisi yalnızca tek bir fonksiyona odaklanmamaktadır.

Zaman ve mekân üstü interaktif bir iletişim ağı olarak sosyal medya, etkileşimin yüksek olduğu yaşayan bir platformdur. Kullanıcılar eş zamanlı olarak paylaşımda bulunabilmekte, sadece üretileni tüketmeyip kendi içeriğini de üreterek çift yönlü bir etkileşim imkânı elde edebilmektedir¹². Kullanıcıyı merkeze alan ve “*görme-gösterme-gözetle(n)me*”¹³ iletişim modeline sahip olan bu mecra da kişiler hem gözetleyen hem gözetlenen olabilmekte, üretilen içerikler de buna hizmet etmektedir. Yani sosyal medyada gözetleyen ve gözetlenen iç içe geçmiş durumdadır. Esasında yetenek, nitelik, uzmanlık alanı gibi belirleyici unsurların önemi olmadan ve herhangi bir kişi filtresi uygulanmadan herkes kullanıcı olabilmekte, içerik üretebilmekte ve üretilen içerikleri gözlemleyebilmektedir. Üretilen içeriklerin sosyal medyanın asıl unsurunu oluşturduğu ve bu içeriklerin kullanıcılar tarafından üretildiği göz önünde bulundurulduğunda ise sosyal medya, kullanıcıya göre kişiselleşebildiği oranda etki alanını genişletebilir ve popülerliğini koruyabilir¹⁴.

Çağın bir sorunu olarak hız, sosyal medya platformuna da yansımakta ve tahammülsüzlük iletişim dilinde de kendini göstermektedir. Uzun anlatımlar yerini kuralları sınırlı olan daha basit, kısa ve sık bir iletişim diline bırakmaktadır. Günlük yaşamda jest ve mimiklerle karşı tarafa aktarılabilen duygular, sosyal medya mecralarında yerini emoji'lere bırakmakta ve bu da gerçek hayata nispetle daha duygusuz ve yüzeysel bir iletişim kurulmasına sebep olmaktadır¹⁵.

Sosyal medya insanlar arasındaki etkileşim kavramına da yeni bir soluk getirmiştir. Kişiler sosyal medya aracılığıyla gerçek hayatta tanıdıkları insanlarla kurmuş oldukları iletişimi güçlendirebilmekte ve istedikleri anda iletişim kurabilme imkânına sahip olabilmektedir. Ancak sosyal medyanın kişiler arasında daha zayıf ve geçirgen bir iletişimi yeterli kılması nedeniyle gerçek hayatın aksine, sosyal medyada yeni insanlar tanımak ve ilişki kurmak güçlü bir bağ gerektirmemektedir¹⁶. Ekran, kişiler arasında bir

¹¹ Kietzmann, Hermkens, McCarthy, Silvestre, 243-248.

¹² Çalışkan, Mencik, 262.

¹³ Budak, 147.

¹⁴ Murat Hazar, “Sosyal Medya Bağımlılığı”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı:32, 2011, 156.

¹⁵ Budak, 149.

¹⁶ Budak, 150.

perde görevi görmekte, iletişimin tarafları ancak istedikleri verilerin perdenin öbür tarafına geçmesine izin vermektedir. Bu da kullanıcıların etkileşim kurarken daha zayıf bir iletişim modelini kabullenmelerine sebep olmaktadır.

Sosyal medya geleneksel medyaya kıyasla kullanıcılara hızlı, ucuz ve etkileşimin yüksek olduğu konforlu bir iletişim sağlamaktadır. Ayrıca geleneksel medyanın içerik üreticilerinin belirli kişilerden oluşması ve tek yönlü bir iletişime sahip olması, toplum üzerinde algı oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır. Sosyal medya ise kullanıcıların yalnızca üretilen içeriğe erişmekle kalmayıp, kendi içeriğini de üretebilmesi dolayısıyla geleneksel medyaya oranla daha demokratik bir ortamın oluşmasına hizmet etmektedir¹⁷.

İnsanların çeşitli sebeplerle ve içsel motivasyonlarla kullanmaya yöneldiği bu platformun, iletişim konforu sağladığı ve hayatı kolaylaştıran yönlerinin olduğu bilinmektedir. Ancak bu derecede yoğun tercih edilen, herhangi bir kişi filtresi yapılmadan herkesin kullanabildiği ve denetimin sınırlı olduğu bir platformun beraberinde getireceği bir takım riskler de olabilmektedir. Bu riskler, sosyal medyanın etkileri ve sonuçları başlığında detaylı tartışılmıştır.

1.1.3. Sosyal Medyanın Etkileri ve Sonuçları

Kullanımı her geçen gün artan ve gittikçe daha geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşan sosyal medya, insan hayatında önemli bir yer edinmiştir. Gelişmelerle beraber sosyal medya platformları yalnızca iletişim kurmak maksadıyla kullanılmakla kalmayıp reklam, pazarlama, politika, eğitim, aile gibi birçok alanda günceli ortaya koyan âdeta bir bilirkişi halini alabilmektedir. Esasında sosyal medya neredeyse yaşamın bütün alanlarında bir şekilde var olmakta, bu varoluş olumlu veya olumsuz birtakım etkilere neden olmaktadır. Bu etkiler sonucunda toplumda birçok hususta farklılaşma meydana gelmekte ve aidiyet duygusu, kişilik oluşumu, mahremiyet algısı, düşünce yapısı gibi birçok konuda insanların zihninde oluşan önceki kabuller yerini sosyal medyanın ortaya koyduğu yeni oluşumlara bırakmaktadır. Sosyal medya kullanımının ivme kazanarak arttığı

¹⁷ Güliz Uluç, Ayşegül Yarcı, "Sosyal Medya Kültürü", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:52, 2017, 91; Çalışkan, Mencik, 262.

düşünüldüğünde ise bu farklılaşmanın toplumsal bir hareket niteliğinde olduğu söylenebilmektedir¹⁸.

Sosyal medya platformları kullanıcılara, hesaplarını âdeta bir vitrin olarak kullanma imkânı sağlayabilmektedir. Buna göre kişilerin gözetlenmesine göz yumduğu veriler profilinde sergilenirken, görülmesini istemediği veriler vitrinin arkasında kalabilmektedir. Esasında sosyal medya kullanıcılara, gerçekte olmayan ya da gösterildiği gibi tezahür etmeyen şeyleri istediği şekilde paylaşmasına izin vermekte ve kişilere geniş bir özgürlük alanı sağlamaktadır. Böylece kişiler diğer kullanıcılar tarafından tercih edilebilecekleri şekilde kendilerini bu mecrada revize etmekte ve âdeta bir obje haline gelmektedir¹⁹. Bu davranış modelinin en önemli etkilerinden birisi ise kişinin sanal âlemde sahip olduğu iletişim tarzına bağımlılığının bir etkisi olarak, gerçek dünyada kurduğu sosyal ilişkilerde de aynı ilgiyi talep etme isteğinin doğması ve iki dünya arasında bir karmaşa yaşamasıdır. Buna ilaveten kişinin gerçek ve sanal dünyada farklı şekilde var olma isteği, kendisine yabancılaşmasına da yol açabilir. Bu minvalde kişi sosyal medyada tahayyül ettiği şekilde sergilediği haline gerçek hayatta ne kadar uzaksa, mevcut kişiliğini kabullenmesi de o kadar zor olacaktır.

Sosyal medya, bireylerin sosyal çevre edinmesi ve ilişki kurması üzerinde de etkili bir mecraadır. Bu platformlar, toplumda kendine bir yer edinmemiş ve aidiyet duygusunu hissedememiş kişilere sosyalleşme isteklerini tatmin edebilecekleri bir alan sağlamaktadır²⁰. Bu sayede kişiler çeşitli nedenlerle kimi zaman gerçek hayatta kurmakta zorlandıkları ilişkileri, sosyal medya aracılığıyla kolayca kurabilmektedir. Bir başka yönüyle sosyal medya kullanıcılara mekân üstü bir iletişim konforu sağlayarak, kişilerin herhangi bir çaba sarf etmeden (hazırlanmak, ulaşım araçlarını kullanmak vb.) sosyal çevre edinmesinin önünü de açmaktadır. Ancak Hazar'a göre bu durum iletişimin sıradanlaşmasına sebep olmaktadır²¹. Özellikle kullanıcılara pratik bir iletişim olanağı sağlaması nedeniyle tercih edilen bu mecralar, denge kurulamaması halinde kişiler için vazgeçilemez bir iletişim modeli olabilmekte ve bu durum kişilerin suni ilişkilere bağımlı hale gelmesine sebep olabilmektedir. Bunun bir neticesi olarak da kullanıcılar yüz yüze

¹⁸ Çalışkan, Mencik, 255.

¹⁹ Budak, 152.

²⁰ Çalışkan, Mencik, 263.

²¹ Hazar, 160.

iletişimde sağlıklı bir tutum sergileyememekte ve gerçek yaşamdaki iletişimlerini aksatma eğilimi gösterebilmektedir²².

Sosyal medyanın kullanıcıların diğer insanlarla iletişim kurmaları ve sosyalleşmeleri için imkân sağlamasının yanı sıra, insanlar arası ilişkilerde güçlendirici, zayıflatıcı ve tamamlayıcı olmak üzere üç etkisi de bulunmaktadır. Buna göre zaman ve mekân fark etmeksizin konfor alanında iletişim kurma imkânı sağlaması güçlendirici; yüz yüze ve daha etkin iletişim kurulmasını engellemesi zayıflatıcı; sosyal medya iletişimde ve yüz yüze ilişki kurulmasında birinin diğerini randevulaşma aracı olarak kullanılabilme olanağı sağlaması ise tamamlayıcı etkidir²³. Böylece sosyal medya kullanıcılar arasında kurulan iletişime herhangi bir aşamada dâhil olarak taraflara iletişim konforu sağlamakla beraber, aynı zamanda etkili iletişimi kısmen de olsa engelleyerek ilişkiyi daha pasif bir hale getirebilmektedir.

Dünyada son dönemlerde yaşanan en büyük krizlerden birisi olan Covid-19 salgını insanların hayatlarının büyük bir kısmını eve sığdırmak durumunda kalmasına sebep olmuş, sosyal hayattan büyük oranda kopan insanlar evden yapılabilecek aktivitelerin arayışına girmiştir. Bu anlamda özellikle pandemi döneminde popülerlik kazanan çevrimiçi eğitimler yaygınlaşmış, insanlar evde geçirdikleri sürelerde kendilerini geliştirmek ve zamanlarını verimli kılmak adına bu eğitimlere yönelmişlerdir. Ayrıca çevrimiçi eğitimler sayesinde, alanında uzman kişilere ve nitelikli etkinliklere ulaşım kolaylaşmıştır. Çevrimiçi olarak yapılan eğitim, seminer, etkinlik gibi uygulamaların bir kısmı direkt olarak sosyal medya platformları üzerinden yapılabilirken, bir kısmı ise sosyal medyayı haberdar etme aracı olarak kullanmaktadır. Ancak çevrimiçi eğitimlerin, sosyal medya vasıtasıyla duyurulması bazı riskler de taşıyabilmektedir. Özellikle kişilerin kendilerine yükledikleri ancak aslında sahip olmadıkları uzmanlıklar, nitelikler, vasıflar sosyal medya kullanıcıları için yanıltıcı olabilmektedir. Bu anlamda psikolog olmayan kişilerden terapi, çocuk gelişimiyle alakası olmayan kişilerden danışmanlık ve hatta doktor olmayan kişilerden sağlıklı yaşam önerileri alınabilmektedir.

Sosyal medyanın küresel ölçekte kullanılan bir platform olması, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan olaylara ülkeler özelinde reaksiyon gösterilebilmesine de olanak

²² Vusala Güleç, “Aile İlişkilerinin Sosyal Medyayla Birlikte Çöküşü”, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2(2), 2018, 113-114.

²³ Hazar, 158.

sağlayabilmektedir. Örneğin 7 Ekim 2023 ve sonrasında İsrail tarafından Gazze'ye karşı düzenlenen sistematik saldırılar, sosyal medya sayesinde dünyada geniş yankı uyandırmış ve küre ölçeğinde bu zulme tepki gösterilmesi sağlanmıştır. Sosyal medya aracılığıyla yapılan duyurular sayesinde toplu yürüyüşler düzenlenmiş, İsrail'in finansman kaynağı olan markaların bulunduğu listeler hazırlanarak sosyal medya üzerinden paylaşılmış ve boykot çağrısında bulunulmuştur. Sonuçta yapılan yürüyüşlerin, boykot çağrılarının, küresel tepki uygulamalarının sosyal medya sayesinde geniş insan kitlelerini harekete geçirmesi ve protestoların her geçen gün artarak devam etmesi, sosyal medyanın önemli bir tepki aracına dönüşebileceğinin göstergesidir. Esasında bu sosyal medyanın toplumların örgütlenmesinde yadsınamaz derecede önemli bir etkisinin olduğunu da ortaya koymaktadır. Ancak etkileşimin yüksek olması sosyal medyayı aynı zamanda dezenformasyonlara açık bir platform haline de getirebilmektedir. Yanlış bilginin hızlı şekilde yayılması, haklı ve meşru bir zeminde olsa dahi toplumsal hareketlerin provokatörler tarafından amacından saptırılmasına sebep olabilmektedir²⁴.

Sosyal medyanın bir diğer etkisi ise tüketici ve satıcı arasında kurulan ilişkide görülmektedir. Tüketiciler satın alma kararı verme süreçlerinde, satıma konu ürün veya hizmet hakkında daha önce deneyimi olan kullanıcıların yorumlarına, değerlendirmelerine ve tecrübelerine sosyal medya aracılığıyla ulaşma imkânı elde etmektedir. Bu durum tüketicinin işletmeye karşı duyduğu güven duygusunda belirleyici olmakta ve satın alma kararını etkileyebilmektedir. Dolayısıyla tüketici davranışlarında sosyal medyanın etkisinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir²⁵. Ayrıca işletmeler de ürünlerini veya hizmetlerini tüketiciye tanıtmada bir pazarlama aracı olarak sosyal medyayı kullanabilmekte ve daha az maliyetle ürünün veya hizmetin reklamını yapabilmektedir. Sonuçta sosyal medya, tüketici ve işletmeler arasında daha etkili ve güçlü bir etkileşim kurulabilmesini sağlamaktadır²⁶. Ancak sosyal medya hesapları üzerinden satış yapan işletmeler, tüketiciler açısından her zaman avantajlı olmayabilir. Özellikle satış için yalnızca sosyal medyayı kullanan işletmeler, ürünün veya hizmetin

²⁴ Çalışkan, Mencik, 264.

²⁵ Özlem Çetinkaya Bozkurt, Gülin Tuğçe Söyleyici, "Sosyal Medya Ve Tüketici Davranışları İlişkisi: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma", *Kesit Akademi Dergisi*, Sayı: 9, 2017, 41-42.

²⁶ Esen Şahin, Vural Çağlıyan, Hacı Halil Başer, "Sosyal Medya Pazarlamasının Tüketici Satın Alma Davranışına Etkisi: Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F Örneği", *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 2017, 68-70.

özelliklerinin doğru şekilde yansıtılması, iade ve değişim imkânı sağlanması gibi hususlarda tüketici açısından kimi zaman sorun olabilmektedir.

Kullanıcı sayısı büyük bir hızla artan sosyal medya, birçok yeni meslek grubunun oluşmasının da önünü açmaktadır. Kimi meslek gruplarının oluşumu, mevcut mesleklerin sosyal medyanın yapısına uygun olarak revize edilerek yeni bir alan oluşturulması ve bu mecrada mesleğini icra edebilirliğini sağlanmasıyla olabilmektedir. Örneğin sosyal medyanın kullanıcılara sunduğu hızlı ve dinamik iletişim, “*haber üretim sürecinin zaman ve mekân kavramlarından bağımsız olarak yazı işleri birimine bağlı kalmadan bulunulan herhangi bir yerde ve dijital ortamda gerçekleşen bir gazetecilik pratiği*²⁷” olarak tanımlanan sosyal medya gazeteciliğinin doğmasını sağlamıştır. Bu sayede kullanıcıların da anında geri bildirimde bulunabildiği ve güncellenebilir bir haber ağının oluşması sağlanabilmektedir. Bütün bunlara ilaveten sosyal medya danışmanlığı, bloggerlık, sosyal medya editörlüğü gibi varlık sebebini sosyal medyanın teşkil ettiği ve sosyal medya olmaksızın düşünölemeyecek yeni meslek grupları da oluşabilmektedir.

Kişilerin toplum içerisindeki diğer bireylere karşı tutum ve davranışları, aile içerisinde edindikleri veya maruz kaldıkları iletişim modeliyle orantılı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Bu bağlamda sosyal medya kullanımının gerek eşler arasındaki, gerek anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkiye olan yansımaları aile içi iletişim üzerinde de birtakım etkilere sebep olabilmekte ve ailenin topluma yansıyan bir yönünün olması bu etkiyi önemli hale getirmektedir. Öncelikle eşlerin birbirlerine ayırmaları gereken zamanlarda sosyal medyayı ölçsüz olarak kullanmaları, eşler arasında iletişim kopukluklarının meydana gelmesine zemin hazırlayabilmektedir. Bunun da ötesinde sosyal medyanın zaman ve mekân üstü sağladığı zahmetsiz iletişim, kişilerin bu mecrada sergiledikleri davranışlarda esnek ve rahat hareket etmesine yol açabilmektedir. Bu durum ise sosyal medya üzerinden sanal flörtlerin ve sanal aldatmaların önünü açmakta, eşlerin birbirine karşı olan güvenlerinin sarsılmasının ötesinde boşanmalara neden olmaktadır²⁸. Sosyal medya kullanımının ailenin bütün bireyleri arasında yaygınlaşması ise aile içi iletişimin sağlıklı şekilde sürdürölmesinde problemlerin meydana gelmesine sebep olabilmektedir. Özellikle bu mecraayı bir sosyalleşme aracı olarak gören çocuklar

²⁷ Tuğçe Esin Pınarbaşı, Fatma Kübra Astam, “Haberin Dönü(şü)mü: Sosyal Medya Gazeteciliği Pratikleri”, *İnönü Üniversitesi İletişim Faköltesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 5(1), 2020, 71.

²⁸ Güleç, 106.

ve gençler, boş zaman aktivitesi kavramını da sosyal medyayla eşleştirebilmektedir. İletişim becerilerini geliştirme noktasında sosyal medyaya bağlı hale gelen bu grup, sosyalleştiğini zannederken aslında bireyselliğe ve yalnızlığa mahkûm olmaktadır²⁹.

Sonuç olarak sosyal medya olumlu ve olumsuz birçok etkiyi içerisinde barındırmakla beraber, doğru şekilde kullanılmadığı takdirde kişilerin elinde bir silah haline gelebilmektedir. Bu minvalde bu mecralar bilinçli kullanıcılara adeta küresel dünyanın kapılarını aralarken, bilinçsiz kullanım kişilerin ekrana hapsolmasına sebep olmaktadır. Yeni medyanın iletişim aracı olarak tanımlanan bu platformlar zaman zaman iletişim problemlerinin de temel kaynağını teşkil edebilmekte ve boşanmaları tetikleyen, iletişimsizliği körükleyen bir araç olarak kişilerin hayatına dâhil olmaktadır. Bu anlamda sosyal medyanın bilinçli kullanıcı profilinin hâkim olduğu bir mecra olabilmesi için, bilinçli sosyal medya kullanım faaliyetlerinin toplum içerisinde yaygınlaştırılması desteklenmelidir.

1.2. SOSYAL MEDYA EBEVEYNLİĞİ

1.2.1. Sosyal Medya Ebeveynliğine Genel Bakış

Tarih boyunca toplumlar birçok olaya, değişime, gelişime şahit olmuş ve bunların neticesinde insanlık tarihinde dönüm noktaları meydana gelmiştir. Ancak hiçbir dönüm noktası dijital devrim kadar hayatın her yönüne dokunan, kavramlarda anlam değişikliğine yol açan ve toplumsal roller üzerinde değişiklik meydana getirecek derecede büyük ve köklü olmamıştır³⁰. Bunun en büyük sebeplerinden birisi dijitalleşmenin toplumu oluşturan bireyler üzerinde herhangi bir ayırım gözetmeksizin, herkesi kapsayıcı ve kabul edici bir tutuma sahip olmasıdır. Dolayısıyla dijitalleşme geniş anlamda topluluklardan, dar anlamda bireye kadar geniş bir yelpazeyi içerisine alan bir etki alanına sahiptir.

Geçmişten bugüne meydana gelen her çağ, bir öncekine göre daha dijitaldir. Dolayısıyla çağın insanının oluşturduğu kuşaklar arasında, dijital dünyayla olan

²⁹ Güleç, 116.

³⁰ Ayten Güngör, “Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 54, 2021, 8.

münasebetleri oranında farklılıklar mevcut olmaktadır. Ancak hayatın birçok alanında gerek yaşamı kolaylaştırıcı gerek istila edici olarak yer edinmeye başlayan dijital dünya, mensup olunan kuşak gözetilmeksizin kişilerin var olmaya çalıştığı yeni bir gerçeklik haline gelmiştir. Bunun bir sonucu olarak dijital dünyanın bir getirisi olarak bütün kuşakları bir şemsiye altında birleştiren “*dijital kuşak*” ortaya çıkmıştır³¹. Buna istinaden toplumları oluşturan insanların sergiledikleri davranışlar, tercihler, yönelimler değişiklik göstermiş ve bu durum yeni bir toplumsal dönüşümün de temelini oluşturmuştur. Dijital devrimin getirdiği toplumsal dönüşümün birey bazında meydana getirdiği değişiklikler, bireylerin oluşturduğu ve en nihayetinde bir araya gelerek toplumları oluşturan aile kurumunun kendi içerisinde bu dönüşüme reaksiyon göstermesine sebep olmuştur. Bu dönüşümle beraber aile içi rutinler, ilişkiler hatta kavramlara yüklenen anlamlar değişime uğramış, aile dinamikleri adeta yeniden şekillenmeye başlamıştır.

Sağlıklı bir toplumun ihtiyacı olan en temel şey, toplumun çekirdeğini oluşturan ailenin sağlıklı olmasıdır. Ailenin sağlıklı olması ise temelde kendisini oluşturan kişilerin sağlıklı olmasına ve birbirleriyle olan iletişimine bağlıdır. Bu minvalde gelecek nesilleri yetiştiren anne- babalar hiç şüphesiz aile içerisinde iletişimi kurucu rol üstlenmektedir. Dolayısıyla anne- babanın sağlıklı iletişime karşı olan bakış açısı, birbirlerine ve çocuğa karşı olan tutum ve davranışlarını belirleyecektir. Çocuğun ebeveyninden aldığı iletişim becerileri var olduğu toplumdaki kişilere, olaylara, akranlarına karşı olan tutum ve davranışlarında belirleyici olacaktır. Dolayısıyla anne-baba çocuğun zihninde yaşam, iletişim, toplum gibi çekirdek kavramların anlamlandırılmasında kurucu rol üstlenmektedir.

Sağlıklı bir toplumun temel taşı oluşturan aile dijital devrimden payına düşeni almıştır. Sanal dünyanın insan hayatına müdahalesinin gün geçtikçe arttığı bir dönemde bulunuyor olmak, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda başvuracağı asli kaynaklarda değişime sebep olmuştur. Önceleri özellikle çocuğun yetiştirilmesinde kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi anne- baba için birincil ve en önemli kaynak iken, dijital devrim anne- babaların bilgiye erişimde sosyal medya ve internet araçlarını kullanmasına ve geçmişle

³¹ Cansu Dursun, “Ebeveynlerin Çocuklarını Sosyal Medyada Teşhiri: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Çocuk ve Medeniyet*, 4(8), 2019, 198.

olan bağlarının zayıflamasına sebep olmuştur³². Dolayısıyla kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel yöntemler yerini *her şeyin en iyisini bildiği* düşünülen dijital mecraların dayatmalarına bırakmakta, çağın ebeveynleri çocuklarını dijital dünyanın gölgesinde yetiştirmektedir.

Dijital mecraların aile yaşamına dâhil olması, şimdinin ebeveynlerini yetiştiren anne babaların çocuk yetiştirme konusunda yaşadığı problemlerden başkaca birçok problemi günümüz ebeveynlerinin karşısına çıkarmıştır. Esasında sanal dünya kendisini insan hayatına öylesine adapte etmiştir ki, bireyler yaşamlarının akışı içerisinde bu mecralarla kendilerine yapılan müdahalenin farkına varamamaktadır ve bu durum kişileri ilerleyen süreçte ortaya çıkacak birçok soruna katlanmaya mecbur bırakmaktadır. Özellikle ebeveynler açısından dijital devrimin aileye ve aile bireyelerine sunduğu imkânlar ve verdiği zararlar önceki nesillerde bu denli tecrübe edilmediği için sosyal medyanın uzun vadede aile ve çocuklar üzerindeki etkileri henüz tam manasıyla tespit edilememiştir³³. Ayrıca sosyal medyanın etki alanı, değer oluşturma ve dejenere etme fonksiyonu göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun ahlâk sahibi yetiştirilmesi hususunda ebeveynin dijital dünyada var olmasının etki oranı sosyal medyanın nispeten yeni bir mecra olması hasebiyle müphem bir konudur³⁴. Dolayısıyla geleceğin yetişkinleri olacak şimdinin çocukları, ileriye dönük etkileri henüz tam olarak öngörülemeyen bir mecra tehlikesiyle burun buruna kalmaktadır.

1.2.2. Sharenting Kavramı

Teknoloji çağının getirdiği yeniliklerden biri olan sosyal medya platformlarının, insan hayatına dâhil olması ve popülerlik kazanması, anne-babalarda bu mecralara ebeveyn kimlikleriyle katılma isteği uyandırmaktadır. Bu anlamda ebeveyn, çocuğun merkezde olduğu fotoğraf, video ve çeşitli bilgilerle içeriğini oluşturduğu paylaşımlarla sosyal medya platformlarında var olmaktadır. Literatürde *sharenting* terimiyle açıklanan bu durum, İngilizce paylaşmak olan *share* ve ebeveyn anlamına gelen *parent* kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Sharenting kavramı fotoğraf, video gibi çocuk

³² Gizem Ergül, Sıtkı Yıldız, “Sosyal Medyada Sosyal Annelik: Instagram Anneliği”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 2021, 612-613.

³³ Serap Duygulu, “Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafları Paylaşmanın Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi”, *TRT Akademi*, 4(8), 2019, 432; Güngör, 6-7.

³⁴ Zeynep Kaya, “Sosyal Medya Anneliği Ve Değer Sahibi Çocuk Yetiştirmek”, *Mecmua*, 15, 2023, 125.

hakkında bilgi verecek içeriklerin ebeveyn tarafından alışılmış şekilde düzenli olarak sosyal medyada paylaşımı olarak tanımlanmıştır³⁵. Sharenting'in Türkçe karşılığı ise doktrinde *sosyal medya ebeveynliği* veya *paylaşan anne-babalık* olarak kabul görmekle birlikte, kimi yazarlar bu kavramlaştırmaların sharenting kelimesinin tam karşılığını oluşturmadığını savunmaktadır³⁶. Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocuk hakkında yaptığı paylaşımların aşırı düzeyde olması durumu *over-sharenting* terimiyle ifade edilmiştir. Buna ilişkin yapılan araştırmalara göre çocuk hakkında yapılan genel paylaşımlar *sharenting*, bu paylaşımların aşırı veya sıklıkla yapılması *over-sharenting* olarak nitelendirilmiştir³⁷.

Sosyal medya ebeveynliği, paylaşımların hem anne hem baba tarafından yapıldığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda cinsiyet bağlamında tarafsız bir kavramdır. Her ne kadar kavramın tarafsız olması nedeniyle hem annelerin hem babaların çocukları hakkında aynı oranda paylaşım yaptığı düşünülse de, bazı araştırmalar annelerin babalara oranla daha fazla çocuk merkezli paylaşım yaptığını göstermiştir³⁸. Bu durumu destekler nitelikteki yapılan başka bir çalışmada ise annelerin sosyal medyayı daha aktif olarak kullanmaları ve bu mecralarda daha ön planda olmaları nedeniyle babaların, sosyal medya platformlarında yeterince doğru temsil edilmediklerini ve görmezden geldiklerini düşündükleri belirtilmiştir³⁹.

Ebeveynler sharenting davranışlarını kimi zaman şahsi hesapları üzerinden, kimi zaman çocuk adına açılan fakat kendileri tarafından yönetilen hesaplar üzerinden sergilemektedir. Çocuk yapılan paylaşımlarla kimi zaman henüz dünyaya gelmeden ultrason fotoğraflarıyla bu mecralarda varlık kazanmakta, çocuğun doğumundan ilk adımlarına kadar neredeyse bütün anlarına sosyal medyada mevcut olan kullanıcılar şahit

³⁵ Collins Dictionary, Erişim Tarihi:12.08.2024. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting>.

³⁶ Yeşim Egin, İhsan Eken, "Sharenting Bağlamında Ebeveynlerin Sosyal Medya Kullanımı ve Çocukların Mahremiyet Hakları Üzerine Bir İnceleme", *Sosyal Medya Psikolojisi*, 2020, 202.

³⁷ Ceyhan Serçemeli, "Ebeveynlerin Sosyal Medyadaki "Over-Sharenting" Davranışlarının Hukuki Açısından Değerlendirilmesi", *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 12(48), 2020, 231.

³⁸ Hülya Ayhan, Erdiç Öztürk, "Dijital Dünyada Ebeveyn Olmanın Görünürde Normal Bir Yansıması Olarak Paylaşan Ebeveynlik (Sharenting): Geleneksel Bir Derleme", *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 18(2), 2021, 166-167; Maeve Duggan, Amanda Lenhart, Cliff Lampe, Nicole B. Ellison, "Parents And Social Media", *Pew Research Center*, 2015, 12-13; Egin, Eken, 213-214.

³⁹ Canan Çitil Akyol, Ezgi Sumbas, "Sosyal Medyada Ebeveyn Olmak: Babalar Nerede?", *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 2023, 1289.

olmaktadır⁴⁰. Esasında çocuk henüz dijital dünyanın farkındalığına sahip olmadan, dijital ayak izine⁴¹ sahip olmaktadır. Sonuçta ebeveyni tarafından kendisi hakkında yapılan paylaşımlara müdahale noktasında yeterli ve gerekli olgunluğa sahip olmayan çocuk açısından sharenting davranışı, kişilik hakkı ve mahremiyetin korunması noktasında sorunlar meydana getiren dijital bir eylem⁴² haline gelmektedir.

Sharenting eyleminin faili olan sosyal medya kullanıcısı ebeveynler, kimi zaman bu mecralarda yalnızca çevresindeki insanların olduğu küçük bir kitlenin görebileceği paylaşımlar yaparken, kimi zaman geniş kitlelere hitap ederek kazanç elde edebilme hedefiyle sosyal medyada adeta çocuğun bir meta olarak kullanıldığı paylaşımlar yapabilmektedir. Anne-baba kimlikleriyle sosyal medyada var olan, sharenting eylemini gerçekleştirerek ebeveynliği bir meslek haline getiren⁴³ ve kimi zaman bundan para kazanan sosyal medyanın ünlülerini fenomen ebeveynler, instamomlar⁴⁴, blogger anneler⁴⁵ vs. oluşturmaktadır⁴⁶. Özellikle annelerin sosyal medya kullanımına istinaden meydana gelen bu yeni annelik tanımlamaları, sosyal annelik⁴⁷ çeşitlerini oluşturmaktadır. Sosyal medyada adeta ebeveynlik bilirkişisi olarak kabul edilen bu ebeveynler, geniş kitlelere hitap etmekte ve ebeveynlik davranışlarıyla takipçileri için rol model halini almaktadır. Aile hayatına ve toplumsal düzene kısa bir süre içerisinde büyük

⁴⁰ Anna Brosch, “When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook”, *The New Educational Review*, 43(1), 2016, 226-227.

⁴¹ Dijital ayak izi, kişilerin internet kullanımları neticesinde çevrimiçi platformlarda yapmış oldukları faaliyetlerle meydana gelen ve kişilerin dijital kimliğini oluşturan kayıt ve izlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Taş, Halil İbrahim Bülbül, “Sosyal Medya Kullanıcılarının Dijital Ayak İzi Farkındalığı”, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(3), 2021, 207.

⁴² Çitil Akyol, Sumbas, 1284.

⁴³ Yavuz, 19.

⁴⁴ Sosyal medya platformlarından birisi olan Instagram uygulaması, görselliği ön plana çıkarması nedeniyle ebeveynler tarafından çokça tercih edilen bir platform haline gelmiştir. “Instagram” ve “mother” kelimelerinin birleşiminden oluşan “Instamom” kavramı, çocuğunun eğitiminden beslenmesine kadar günlük yaşamı hakkında çeşitli bilgilerin yer aldığı ve annelik tecrübelerinin aktarıldığı instagram hesaplarında paylaşım yapan anneleri ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Güngör, 8-9.

⁴⁵ Bloglar, sosyal medya platformlarının bir türüdür. Bloglar kullanıcıların ağırlıklı olarak metin yoluyla düşüncelerini kolay bir şekilde paylaşabildikleri, kimi zaman fotoğraf yükleyebildikleri, diğer kullanıcıların yorum ve beğenisine açık içerik üretilen ve kişisel dergi veya gazete formatında olan bir mecradır. “Blogger anneler” ise bu platforma içerik üreten anneleri tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ercan Aktan, Özge Akcaoglu Erdem, “Dijital Ebeveynlik Türü Olarak Blogger Annelik: Blogger Annelerin Pazarlama Mesajlarının Değerlendirilmesi”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 11 (1), 2023, 205-207.

⁴⁶ Alev Fatoş Parsa, Zuhale Akmeşe, “Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği”, *Kadın Ve Demokrasi Dergisi*, 5(1), 2019, 173.

⁴⁷ Ergül, Yıldız, 612.

oranda müdahale etmesi, bu vasıflandırmaların meydana getirdiği sonuçları birçok yönden araştırılması gereken bir vaka haline getirmektedir.

1.2.3. Fenomen Ebeveynler

Tarih boyunca birçok devrim, toplumsal olay, protestolar yaşanmış ve bunların sonucunda toplumu oluşturan bireyler üzerinde tabii olarak değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. Bu dönüşümlerden belki de tarihte eşine az rastlanır şekilde etkili olan bir devrim olarak dijital devrim, beraberinde birey bazında rollerin değişmesine ve bunun sonucunda toplumlarda da değişimin ve dönüşümün meydana gelmesine sebep olmuştur. Dijital dünyanın durağan bir şekilde kalmayıp her geçen gün insan hayatına daha fazla dâhil olması, ebeveynler açısından yeni bir var olma alanı oluşmasına sebebiyet vermiştir⁴⁸. Sonuçta kendisini dijital dünya üzerinden tanımlayan, onunla bir bütün olan ve aynı zamanda mahremiyet algısında bir dönüşüme sebep olacak derecede çocuğu birincil paylaşım nesnesi haline getiren yeni bir anne- baba profili gelişmiştir. Bu profili meydana getiren anne-babalar ise yeni bir kamusal alan olan sosyal medyayı ebeveynliklerinin sunumunu yapabilecekleri bir alan olarak görmekte ve geniş takipçi kitlelerine hitap ederek bu mecraların ünlüleri olan fenomen ebeveynleri oluşturmaktadır.

Fenomen sözlükte “*herhangi bir özelliğiyle dikkat çeken, kitleleri etkileme gücüne sahip olan kimse*” olarak tanımlanmaktadır⁴⁹. Dolayısıyla fenomen ebeveyn kavramıyla anne-baba olma haline istinaden takipçi kitlesi edinen, buna dayanarak ebeveynlik üzerine yaptığı paylaşımlarla kişiler üzerinde etki gücü yüksek olan ve fikirlerine önem verilen kişiler kastedilmektedir. Bununla beraber sosyal medya platformlarında çocuğu hakkında sürekli ve düzenli paylaşım yaparak takipçi sayısını artırmayı ve görünürlük kazanmayı amaç edinen ve kimi zaman bu yolla ticari bir kazanç elde eden anne-babalar da bu tanımlamanın içine girmektedir.

Sosyal medya platformlarında anne-baba kimlikleriyle var olan fenomen ebeveynler, hesaplarında kullandıkları kullanıcı isimlerinde veya kendileri hakkında açıklama yaptıkları bölümde sıklıkla anne-baba olduklarına vurgu yapan tanımlamalar

⁴⁸ Güngör, 8.

⁴⁹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Erişim Tarih: 07.09.2024. <https://sozluk.gov.tr/>.

kullanılmaktadır. Bu anlamda prenseslerin annesi, mücadeleci baba, ikiz annesi, araştırmacı anne gibi çeşitli kavramlaştırmalar kullanılmaktadır⁵⁰.

Fenomen ebeveynlerin sosyal medya hesaplarındaki etkileşimi devam ettirmek ve onları takip eden anne-babaların takibe devam etmesini sağlamak amacıyla çocuk hakkında sürekli ve devamlı içerik üretmesi gerekmektedir. Bununla birlikte fenomen ebeveynlerin birçoğunun sosyal medya hesapları profesyonel şirketler tarafından tasarlanmakta, ilgi çekici ve özenli olması için çaba sarf edilmektedir⁵¹. Bu anlamda paylaşımların takip eden kesim tarafından ilgi görmesi amacıyla hayatın olağan akışında mevcut olan çoğu olumsuzluğun paylaşımların içeriklerine yansıtılması tercih edilmemektedir. Dolayısıyla fenomen ebeveynler kendilerini takip eden kullanıcılara bakımlı, kendini birçok alanda geliştirmiş, işini rahatlıkla yapabilen, çocuklarıyla yeterli ve kaliteli zaman geçirmeyi bilen ve bütün bunlara rağmen hayatın olağan akışında birçok şeye yetişebilen bir anne-baba profili çizmektedir. Bu anlamda literatürde bu tür ebeveynleri tanımlayacak kavramlaştırmalar yapılmakta, anneliğin yeni bir okuması olarak süper anne⁵², ideal anne⁵³, modern anne⁵⁴ gibi kavramlar meydana getirilmektedir. Yapılan bazı çalışmalar bu kişileri takip eden annelerin idealleştirilmiş kalıplara uymaması halinde kendisini sorgulama yoluna gittiğini ve bunun sonucunda depresyonun tetiklendiğini ortaya koymaktadır⁵⁵.

Anne-babalar, kimi zaman çocuklarına ayırdıkları zamanı kalitesiz ve az bulmaları nedeniyle kendilerini yetersiz hissetmekte, özellikle bir uzmandan yardım alma imkânı olmaması halinde sosyal medyada çocuk merkezli paylaşım yapan fenomenlerden, bloggerlardan vs. fikir alma ihtiyacı hissetmektedir. Esasında fenomen ebeveynlerin aile hayatına etkileri de tam olarak bu noktada gözlenmekte, fenomen ebeveynlerin uzmanlık alanı olsun veya olmasın çocuk yetiştirme ve ebeveyn olma hususunda yaptıkları doğru veya yanlış içerikli paylaşımlar sosyal medya platformlarında kendilerini takip eden insanlarda olumlu veya olumsuz etki bırakmaktadır. Örneğin çocuk gelişimi hususunda tahsili olan bir ebeveynin çocuklarla yapılabilecek etkinlikler özelinde yaptığı

⁵⁰ Duygulu, 438-439.

⁵¹ Z. Kaya, 129.

⁵² Z. Kaya, 132.

⁵³ Gül Aktaş, "Günümüz Toplumlarında Anneliğin Değişen Biçimlerini Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerinden Değerlendirmek", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 36(2), 2019, 255-264.

⁵⁴ Z. Kaya, 126.

⁵⁵ Aktaş, 264.

paylaşımlar, takip eden anne-baba açısından faydalı bir içerik oluşturmakta ve örnek teşkil etmektedir. Diğer taraftan fenomen ebeveynler yeterli donanımları olsun veya olmasın tavsiye niteliğinde paylaşım yaparak, kendilerini takip eden anne-babaları yönlendirme noktasında da bir inisiyatife sahip olmaktadır.

Fenomen ebeveynlerin etki alanının geniş ve tesirli olması, kimi zaman annelerin yapacakları doğumun şekline dahi bu kişilerden etkilenecek karar vermesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla anne-babalar henüz çocuk dünyaya gelmeden etkilenmeye başlamakta ve sonrasında da çocukla kaliteli zaman geçirmenin yolları, sağlıklı bağ kurma teknikleri gibi çocuk yetiştirme açısından önem arz eden birçok konuda fenomen ebeveynlere itibar etme yoluna gitmektedir⁵⁶. Esasında anne-babalar fenomen ebeveynleri bilirkişi olarak kabul etmekte, bu anlamda sosyal medyanın dinamik ve kendini sürekli revize eden bir yapıya sahip olması dolayısıyla kullanıcılara güncel bilgiye anında ulaşma imkânı sağlaması anne-babalara güven vermektedir.

Sosyal medyada takipçileri olan kitleleri etkileyen fenomen ebeveynler kutlamaların, hediyeleşme seremonilerinin vs. yapılış şeklinde ve bunlara yüklenen anlamlar üzerinde değişime neden olmuştur. Toplumda olağan kabul edilen ve çoğunluk tarafından yapılan doğum günü kutlamaları, normal düzeyde kabul edilen hediyeleşmeler, yeni doğan bebek ziyaretleri gibi insanları bir araya getiren özel günler sosyal medya paylaşımları etkisiyle değişime uğramıştır. Hatta alışılmış kutlamaların değişime uğramasının yanı sıra kutlama yapılacak yeni nedenler oluşturulmuş, *baby shower*, *cinsiyet partisi*, *kırk uçurması* gibi özel gün kutlamalarına gerekçeler yaratılmıştır. Dolayısıyla aslında hamilelik, doğum gibi özel durumları konu edinen kutlamalar sosyal medyanın konusu haline gelmiş ve alışılmış geleneksel kutlamalar yerini farklı ritüellere bırakmıştır. Esasında geniş takipçi kitlesine sahip olan ve etki oranı yüksek fenomen ebeveynlerin takipçilerinin, hayatlarına sosyal medyayla giren bu tür kutlamaları icra etmek noktasında istekli olsalar da pratikte hayata geçirme hususunda zorlandığı görülmektedir⁵⁷.

Fenomen ebeveynler perspektifinden bakıldığında sosyal medya kullanımının önemli bir yönünü ekonomik kazanç elde edilmesi oluşturmaktadır. Ürünü pazarlamak, tanınırlığını artırmak ve tüketicide güven uyandırmak isteyen marka sahipleri fenomen

⁵⁶ Aktan, Kayış, 52.

⁵⁷ Ergül, Yıldız, 613.

ebeveynler aracılığıyla ürün tanıtımı yapmakta, çocuğu üzerinden ürün tanıtımı yapan fenomen ebeveyn ticari bir kazanç elde etmektedir. Bunun yanı sıra kimi zaman marka sahipleri fenomen ebeveynlerin sosyal medya hesaplarının içerikleri özelinde değerlendirme yaparak ve kişilerin pozisyonlarını dikkate alarak fenomen ebeveynlere ürün göndermekte ve bu ürünlerin reklamının yapılmasını istemektedir. Örneğin hesabın sahibi ebeveyn eğitimciyse çocuk kitapları, sağlık sektöründeysse takviye gıdalar, moda sektöründeysse çocuk kıyafetleri vs. gönderilmektedir. İlaveten çocuğun sosyal medyada reklam süjesi olarak kullanması, potansiyel müşteriler açısından markanın güvenilir olduğu intibayı uyandırmakta ve markayı kullanmaya teşvik etmektedir. Bu açıdan çocukların herhangi bir ihlal edilmiş hakkının mevcut olup olmadığına bakılmaksızın, markalar tarafından fenomen ebeveynler tercih edilmektedir⁵⁸. Sonuçta çocukların masumiyeti kullanılarak sosyal medyada yapılan reklamlarla hem markaların satış hacmini artırması, dijital mecralarda görünür olması, toplumda tanınırlık elde etmesi sağlanmakta; hem de paylaşım yapan ebeveynin sosyal medya hesabını büyütmesi ve kazanç sağlama imkânı elde etmesi mümkün olmaktadır. Kendisine bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimi için olumsuz sonuç doğuracak her türlü davranışı icra etmesinin çocuğun istismarı sonucunu doğurma ihtimalinin yanı sıra, çocuğun bir ticari kazanç objesi olarak kullanılması da istismar kapsamında değerlendirilmektedir. Sonuçta ticari firmalar ve ebeveynler açısından çocuğu merkeze alarak yapılan reklamlarda taraflar açısından kazan-kazan ilkesi işlerken, çocuklar açısından bir ekonomik istismar ihtimali gündeme gelmektedir⁵⁹. Dolayısıyla anne-babalar ebeveynliği bir meslek haline getirerek bu vasıflandırmadan bir gelir elde etmekte⁶⁰, yeni medya platformlarının varlığıyla beraber çocuk istismarının yeni bir boyutu da ortaya çıkmaktadır.

⁵⁸ Esgin, Eken, 204.

⁵⁹ Parsa, Akmeşe, 167-169.

⁶⁰ Can Yavuz, "Sosyal Medya Ebeveynliği ve Çocukların Unutulma Hakkı", *İzmir Barosu Dergisi*, 2020, 19.

1.2.4. Velinin Çocuğu Sosyal Medyada Paylaşmasının Sebepleri ve Paylaşımların İçerikleri

Ebeveyn olmak anne ve baba için kimliğin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır⁶¹. Hatta bazı kişiler için anne-baba olmak, kendisini tanımlayan tek ve en önemli vasıflandırmadır. Dolayısıyla kimi zaman anne-babalar için ebeveynliğin icrasının yanı sıra, sunumu da önemli hale gelmektedir. Bu minvalde bazı anne-babalar bulundukları toplumda edindikleri çevreye karşı, ideal ebeveyn davranışlarını sergileme ihtiyacı hissetmektedir. Dijital devrimle beraber sosyal medya mecralarının aile hayatına dâhil olması, ebeveynliğin yeni bir sunum alanını ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda anne-babaların bu yeni sunum alanında var olma nedenleri ve paylaşım motivasyonları farklılık göstermektedir. Kimisi yalnızca yakın çevresinin bulunduğu kişisel hesaplarında paylaşım yaparak bu mecraları arşiv olarak kullanmakta, kimisi geniş kitlelere hitap etme amacıyla paylaşım yapmaktadır. Bu minvalde Yelsalı Parmaksız, annelerin blog hesabına sahip olmalarını çevrimiçi günlük tutmak, uzakta bulunan aileler ve yakınlarla iletişim halinde bulunmak, çevreden izole olma duygusunun üstesinden gelmek, annelik sevinçlerini paylaşmak gibi nedenlerle açıklamaktadır⁶².

Dijital dünyanın insan hayatına entegre olmasıyla beraber, hatıraların saklanması geleneksel yöntemlerden olan aile albümleri yerini dijital dünyanın ürettiği alternatiflere bırakmaktadır. Fotoğraf ve video paylaşımı yapılabilen sosyal medya platformları, anıların kaydedilebildiği birincil alternatifleri oluşturmakta ve bu mecralarda oluşturulan fotoğraf ve video arşivleri adeta bir dijital albüm halini almaktadır. Dijital albümler ile kullanıcılar kendi aile albümlerini kamuya açmakta, esasında hayatın olağan akışında bu verilere erişemeyecek kişiler paylaşımlar sayesinde geniş bir arşive erişip, paylaşım konu olan kişiler hakkında malumat elde etme imkânına sahip olabilmektedir⁶³. Anne-babalar fotoğraf ve video paylaşımının yanı sıra çocuğun gün içerisinde yaptığı şeylerden, özel anlarına kadar hayatından birçok kesitini paylaşım konusu yapmakta ve bu durum bu mecralara aynı zamanda dijital bir günlük vasfını da

⁶¹ Çitil Akyol, Sumbas,1283; Duygulu, 442.

⁶² Pınar Melis Yelsalı Parmaksız, “Sosyal Değişim için Dijital Fırsatlar: Türkiye’de Blog Dünyası ve Annelik”, *Fe Dergi*, 4(1), 2012, 128.

⁶³ Güngör, 7.

yüklemektedir⁶⁴. Ebeveynlerin sosyal medyaya yükledikleri bu vasıflandırmaları destekler nitelikte yapılan bir çalışmaya göre katılımcı anne-babaların %39.8 çocukların olduğu paylaşımları çoğunlukla doğum günü, tatil gibi özel günler münasebetiyle yapmaktadır. Katılımcı anne-babaların %33.2'si ise mezuniyet, müsamere gibi okul etkinliklerinin olduğu günlerde, %17.7'si aile fotoğrafları aracılığıyla, %9.3'ü ise ev içi veya günlük hallerini kayıt altına alarak çocuğunu paylaştığını belirtmiştir⁶⁵.

Sosyal medya kimi zaman ebeveynler tarafından anne-baba olma vazifesinin layıkıyla yerine getirildiğini gösterme aracı olarak kullanılabilir. Bu halde paylaşımların dakikalar içerisinde beğenilmesi ve olumlu yorumlarla takdir edilmesi sosyal medyayı, anne-baba için kendisini ebeveynliği üzerinden psikolojik olarak tatmin ettiği bir alana dönüştürmektedir. Dolayısıyla paylaşımlarına yapılan yorumlar, beğeniler ve sair geri dönüşler anne-babaların ebeveynlik rolünün tasdiki niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda sosyal medya paylaşımlarına yapılan beğeni-yorum sayıları ve görünürlük kazandıkça artan takipçi sayıları sosyal medya ebeveynlerinin, sayısal dünyanın dokusuna⁶⁶ entegre olmuş bir anne-baba halini almalarına da sebep olmaktadır. Bu anlamda sosyal medya ebeveynleri, paylaşımlarına yapılan olumlu geri dönüşleri artırmak için çaba sarf etmekte ve bu artış sağlandıkça içerik üretme motivasyonları diri kalmaktadır.

Sosyal medyanın gündelik hayata dâhil olması annelerde hamilelikten doğum sonrasına ve hatta doğuma kadar birçok evreyi bu mecralarda takipçileriyle paylaşma ve onaylanma arzusu doğurmaktadır⁶⁷. Örneğin, evli çiftler, sosyal medya hesaplarında bebek beklediklerini yüzlerce kişiye görsel bir sunum yaparak duyurma yoluna gitmekte ve olumlu geri bildirim alma beklentisine girmektedir⁶⁸. Bu noktada babalar annelerin yaptığı bu tür paylaşımlara çoğu zaman herhangi itirazda bulunmamakta, hatta yapılan paylaşımlara dâhil olma yoluna gitmektedir. Bunun yanı sıra çocuk sahibi olmak isteyen kişiler, gerek tüp bebekle çocuk sahibi olma süreçlerini, gerek yasal yollarla evlat edinme süreçlerini sosyal medyada bir içerik haline getirmekte ve çocuk sahibi olduktan sonra da

⁶⁴ Rabia Merve Erişir, Deniz Erişir, “Yeni Medya ve Çocuk: Instagram Özelinde “Sharenting”(“Paylaşanababalık”) Örneği”, *Yeni Medya*, (4), 2018, 51.

⁶⁵ Esgin, Eken, 207.

⁶⁶ Güngör, 8.

⁶⁷ Aktan, Kayış, 40.

⁶⁸ Aktaş, 263.

bu mecralarda aynı şekilde çocuk merkezli paylaşım yapmaya devam etmektedir. Çocuğun dünyaya gelmeden önce ve geldikten sonra iradesi dışında var olduğu sosyal medya, birçok yönden çocuk üzerinde etki bırakmakta ve çeşitli riskler ihtiva etmektedir.

1.2.5. Sosyal Medya Paylaşımlarının Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Riskleri

Ebeveynin gerek sosyal medya ünlüsü olmak amacıyla büyük kitlelere, gerek yalnızca tanıdığı insanlardan oluşan küçük bir çevreye çeşitli motivasyonlarla içeriğini çocuğun oluşturduğu paylaşımlar yapmasının, bazı etkileri ve riskleri bulunmaktadır. Bu anlamda ebeveynlerin yakın çevresinden oluşan küçük bir kitleye içerik üretmesi esasında ebeveyn tarafından daha masumane görülmekte ve çocuk açısından bir risk barındıracağı çoğu zaman düşünülmemektedir. Ancak paylaşımın muhatabı olan kişilerin azlığı, çocuğun özel hayatına ilişkin yapılan paylaşımlar açısından oluşacak riskleri bertaraf etmemektedir. Bu mecraların kullanıcılara saklama, kopyalama, ekran görüntüsü alma, paylaşma olanağı sağlaması yalnızca küçük bir kitleyle paylaşılan verilerin dahi yabancı üçüncü kişilere ulaşmasını olanaklı kılmaktadır⁶⁹. Kaldı ki ebeveyn her ne kadar paylaşımlarına erişim imkânı olan kişilerin akraba veya tanıdık olması nedeniyle sosyal medyada çocuğu hakkında paylaşım yapmayı güvenli bulsa da, yapılan araştırmaların birçoğu çocuğu istismar eden kişinin akraba veya tanıdık olduğunu göstermektedir⁷⁰. Öbür taraftan çocuğu hakkında düzenli bir şekilde sosyal medyaya veri aktarımı yapan ve geniş takipçi kitlesine sahip olan ebeveynler, sosyal medyada daha fazla etkileşim elde etmek adına çocuğunun birçok özel anını teşhir etmektedir. Paylaşımların tanıdık veya yabancı herhangi bir filtreleme yapılmaksızın herkese açık hale getirilmesi ve çocuğun merkezde olduğu paylaşımlarla daha fazla kişiye ulaşmak adına çaba sarf edilmesi, çocuğu daha büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Sosyal medya kullanıcılarına sanal bir hareket alanı sağlamakta ve bu alan içerisinde kimi zaman kontrolsüz hareket eden anne-baba çocuğu sanal bir hayatın öznesi haline

⁶⁹ Ayça Zorluoğlu Yılmaz, “Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(4), 2021, 3388.

⁷⁰ “Cinsel istismarda bulunanların %78.0’nın mağdur olan çocuk ve ergenin aile üyelerinden veya tanıdık kimselerden olduğu saptanmıştır.” Bkz. Ayten Erdoğan vd., “Türkiye’nin Dört Farklı Bölgesinde Çocuk Ve Ergenlere Cinsel Tacizde Bulunan Kişilerin Karakteristik Özellikleri”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2011, 58; “Cinsel istismarda bulunanların %80.0’nın mağdur olan çocuk ve ergenin aile üyelerinden veya tanıdık kimselerden olduğu saptanmıştır.” Bkz. Mazlum Çöpür vd. “İstanbul İli Örnekleminde Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarlarının Karakteristik Özellikleri”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2012, 48-49.

getirerek bu hayata adapte olmaya âdeta mahkûm etmektedir. Özellikle çocuğun merkezde olduğu paylaşımlarla ebeveynler, kimi zaman sanal dünyada çocuğu için yeni bir imaj meydana getirmekte ve çocuk için sanal bir kimlik oluşturmaktadır⁷¹. Dolayısıyla çocuk açısından bakıldığında gerçek ve sanal dünyada mevcut olan iki farklı kimlik ortaya çıkmakta ve çocuktan mevcut olan iki dünyaya da uyum sağlaması beklenmektedir. Ve bu durum çocuğun, gerçek dünyaya olan entegrasyonunu zorlaştırmaktadır⁷². Bunun yanı sıra çocuğun sosyal medyada kendisi hakkında oluşturulan sanal kimliği içselleştirerek gerçek kimliğinden uzaklaşması ihtimali de gündeme gelmektedir. Ebeveyninin sosyal medyada kendisi hakkında paylaşımlar yaptığının farkında olan ve bu paylaşımlara takip eden kişilerce olumlu dönütler verildiğini bilen çocuk, sosyal hayatında da aynı ilgiyi görme beklentisine girebilmektedir. Gerçek hayatta sanal dünyada sahip olduğu ilgiyi görememesi halinde ise büyük bir yıkım yaşamaktadır. Bunun yanı sıra sosyal medyada gösterilen ilginin çocuk için normal hale gelmesi çocuğun, gerçek hayatta da beğenilme kaygısıyla hareket etmesine ve neticede narsistik eğilimler göstermesine sebep olmaktadır⁷³.

Ebeveynin bilerek veya bilmeyerek riskleri göz ardı edip çocuk merkezli paylaşım yapması, kimi zaman çocuk açısından kalıcı dijital izlerin oluşmasına sebep olabilmektedir. Ebeveynin herkese açık bir platformda yaptığı paylaşımın üçüncü kişiler tarafından dijital mecralar aracılığıyla paylaşılması, ebeveynin paylaşım üzerindeki iradesini yok etmekte ve bu paylaşımlar kimi zaman internet ortamından kaldırılamamaktadır⁷⁴. Bu durum çocuğun birçok kavramı anlamlandırma noktasında henüz yeterli ve gerekli olgunluğa erişmemesi nedeniyle ebeveyn için önem arz etmese de, ilerleyen süreçte çocuğun belki de utanacağı bir dijital arşive sahip olmasına sebep olacaktır. Özellikle çocuk olmanın getirdiği birtakım zayıflıkların paylaşılması –örneğin çocuğun altına yaptığını gösterir görseller- gelecekte çevresinde bulunan insanlar tarafından zorbalığa uğramasına sebep olabilmektedir. Bu anlamda çocuğun zayıflığını gösterir paylaşımlar çocuğun etrafındakiler tarafından küçük düşürülmesine, insanlara

⁷¹ Duygulu, 439.

⁷² Yüksel, 52.

⁷³ Duygulu, 440.

⁷⁴ Yavuz, 26; Serçemeli, 231-232.

karşı güven kaybı yaşamasına ve esasından kişisel gelişimi açısından sorunlarla karşı karşıya kalmasına sebep olabilmektedir⁷⁵.

Anne-babanın sosyal medya mecralarına ayırdığı zamanı çocuğuyla ilgilenmesi gereken zamanın yerine koyması, çocuğun fiziki olarak anne-babasıyla beraber olsa dahi ruhsal anlamda yalnız kalmasına ve aile içi iletişim zedelenmesine sebep olmaktadır. Özellikle sosyal medya üzerinden para kazanan ve buraya içerik üreten ebeveynler herhangi bir mesai saati olmaksızın bu mecralarda var olmakta ve bu mecralara daha fazla zaman ayırmak durumunda kalmaktadır. Dolayısıyla karakterinin inşası sürecinde anne-babanın etkisi belli ölçüde bertaraf edilmekte ve çocuk mevcut boşluğu başka şeylerle doldurma eğiliminde olmaktadır. Bu anlamda sosyal medyanın çocuk için annesi, babası, aile büyükleri ve öğretmenleri dışında başvurulabilecek yeni bir bilgi kaynağı ve eğitici olma tehlikesini meydana getirmektedir⁷⁶.

Anne-babalar kişisel paylaşımları üzerinde kendi sınırlarını istedikleri gibi belirleyebilirken, çocukların anne-babaları tarafından kendileri hakkında yapılan paylaşımlara çoğu zaman müdahale kabiliyetinin olmaması bazı dijital tehlikelerin mevcudiyetini ortaya koymaktadır⁷⁷. Özellikle ebeveynin çocuğu sosyal medya paylaşımlarına konu etmesi, çocuğun gelişim evrelerinin dahi herkesçe bilinebilir olmasına zemin hazırlamakta ve bu durum çocuk açısından ciddi tehlikeler doğurabilmektedir⁷⁸.

Yapay zekâ teknolojilerinin gelişim göstermesiyle beraber deepfake⁷⁹ (derin kurgu) uygulamaları meydana gelmiştir. Bu uygulamalarla çocuk hakkında paylaşılan fotoğraf, video, ses gibi verilerin kullanılmasıyla gerçekte bağdaşmayan içerikler oluşturulabilmektedir. Bu anlamda paylaşımlarda yer alan çocukların yüzleri başka

⁷⁵ Murat Akdi, “Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlanmasından Doğan Sorumluluğu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2016, 22(3), 131-132.

⁷⁶ Dursun, 197.

⁷⁷ Stacey B. Steinberg, “Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media”, *66 Emory Law Journal*, 2017, 844.

⁷⁸ Dursun, 205.

⁷⁹ Deepfake, mevcut verilerin derin kurgu uygulamaları kullanılarak değiştirilmesi sonucunda, gerçek olmamakla beraber gerçeğe çok yakın olan yeni ses, görüntü ve video gibi içeriklerin üretilmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şebnem Özdemir, “Yeni Nesil Tehdit: Derin Kurgu (DeepFake)”, *TRT Akademi*, 2021, 6(13), 904-917; Beşir Babayiğit, “Deepfake’in Ceza Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi Ve De Lege Ferenda Öneriler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, 25(4), 655-703.

fotoğraf veya videolarda kullanılabilmekte, ağız hareketleri değiştirilerek sahte konuşmalar üretilmekte, orijinal içeriklerde değişiklikler yapılabilmektedir. Deepfake uygulamalarına erişimin kolay olması nedeniyle herkes tarafından üretilbilecek sahte içerikler, çocuk için ciddi tehlikeler meydana getirebilmektedir⁸⁰. Özellikle müstehcen içerik barındıran fotoğraflar ve videoların üretilmesinde kullanılmak üzere, sosyal medya hesaplarından çocukların verileri alınabilmekte ve üretilen sahte veriler pedofili ve çocuk pornografisi ile ilintili sitelerde kullanılabilir⁸¹. Aynı zamanda çocukların yüzlerinin bulunduğu içeriklerin sosyal medyaya yüklenmesi, hesap gizli dahi olsa bu verilerin yüz tanıma sistemlerinin ara yüzlerinin geliştirilmesi için kullanılmasının önünü açmaktadır⁸².

Anne-babanın çocuğun fotoğraflarını, videolarını ve kişisel bilgilerini içeren paylaşımları dijital çocuk kaçırma riskini beraberinde getirmektedir. Dijital çocuk kaçırma eylemi üçüncü bir kişi, anne-baba tarafından paylaşılan içerikleri kullanarak sosyal medyada çocuğun verileri etrafında yeni bir profil geliştirmesi ve bu profili kullanarak sahte bir hesap açmasıyla meydana gelmektedir. Bu anlamda üçüncü kişi çocuk kendisininmiş gibi davranmakta ve bu durum çocuğun kimliğini çalınması anlamına gelmektedir⁸³. Esasında çocuk, gerçek kimliğinin ve anne babasının sosyal medya aracılığıyla oluşturduğu kimliğinin yanı sıra sahte bir üçüncü kimliğe sahip olmaktadır.

1.2.6. Sosyal Medya Ebeveynliğinin Toplumsal Sonuçları

Dijital devrim aile mefhumunu kendi içerisinde değişime uğratmasının yanı sıra, anne babaların ebeveynlik davranışları ve çocuğa karşı olan tutumlarında da bir dönüşüme neden olmaktadır. İnternet ve özellikle sosyal medya üzerinden yapılan *mükemmel ebeveyn* algısı, anne babaların birbirine benzeme arzusunu perçinlemekte ve anne baba davranışlarında ve kavramlara atfedilen değerlerde tek tipleşmeye neden olmaktadır. Dolayısıyla geleneksel aile kodlarındaki çeşitliliğe ve zenginliğe nispetle

⁸⁰ Özdemir, 909- 914; Babayiğit, 656-663.

⁸¹ Zorluoğlu Yılmaz, 3389.

⁸² Zorluoğlu Yılmaz, 3390.

⁸³ Andra Siibak, "Digital Parenting And The Datafied Child", Tracey Burns and Francesca Gottschalk (Ed.), *Educating 21st Century Children Emotional Well-Being In The Digital Age*, (Ss. 113-114), Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris 2019.

farklılaşan çocuk prototipi, yeni nesil ebeveynlikle beraber tek tipleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bunun yanı sıra kavramların anlamlandırılmasından, kişilerin yaşayış biçimine kadar birçok mevzuyu sosyal medyanın dayattığı şekilde içselleştiren ebeveynler, bütün bunları kendi algıladıkları şekilde çocuğa yansıtmaktadır. Dolayısıyla anne babada meydana gelen tek tipleşme hâli, çocuğa da sirayet etmekte ve özellikle sosyal medya kullanıcısı olan çocuklar bu mecralarda karşılaştıklarının yanı sıra ebeveyninin sosyal medya etkisiyle ortaya çıkan davranışına da maruz kalmaktadır. Özellikle sosyal medyayla bu derece muhatap olmak durumunda kalan çocuğun büyüme ve gelişme evreleri açısından duruma bakıldığında çocuk, düşünme melekelerini geliştirme imkânından ve düşünce dünyasını zenginleştiren fikir üretme mesaisinin meydana getirdiği olumlu farklılaşmadan mahrum kalmaktadır. Sonuçta geleceğin yetişkinlerini oluşturacak şimdinin çocuklarının, ilerleyen zamanda zengin bir medeniyetin devamlılığının sağlaması açısından kişi bazında gerekli olan düşünme ve fikir üretme mesaisi sekteye uğramakta ve mevcut olan tek tipleşme medeniyetin kendi içerisinde zenginliğini yitirmesine sebep olmaktadır.

Sosyal medya mecralarının kişilerde meydana getirdiği tek tipleşme hali, anne-babalar üzerinde idealize edilmiş bir ebeveyn algısı uyandırmaktadır. Geleneksel ebeveynlik anlayışında çocuğun yetiştirilmesinde ebeveynin hata yapması nispeten olağan karşılanırken, modern ebeveynlerin bilgiye ulaşım noktasında imkânlarının fazla olması nedeniyle anne-babaların mükemmel ve idealize edilmiş ebeveyn kalıbına uygun olması beklenmektedir. Özellikle kendisini fenomen ebeveynlerle karşılaştırma yoluna giden anne-baba, fenomen ebeveynlerin çoğu zaman yaptıkları olumlu ebeveyn davranışlarını sosyal medya platformlarına yansıttıklarını göz ardı ederek kendisini yetersiz hisseden bir ebeveyn haline gelmekte ve anne-babalığını sorgulamaya başlamaktadır⁸⁴. Sonuçta yeni bir kamusal alan olarak sosyal medyanın kullanıcılara yalnızca gösterilmek isteneni paylaşma imkânı vermesi, fenomen ebeveynleri takip eden ve kıyas yoluna giderek mükemmel ebeveyn olma gayesiyle hareket eden anne-babaların, çocuk yetiştirme hususunda kaygılı ve endişeli bir tutum sergilemelerine sebep olmaktadır⁸⁵.

⁸⁴ Z. Kaya, 131.

⁸⁵ Aktan, Akcaoğlu Erdem, 2014.

Annelik duygusunu yaşayamamış, çocuğunu kaybederek annelik duygusundan mahrum olmuş veya engelli bir çocuk dünyaya getirmiş kadınlar açısından sosyal medya paylaşımları travmatik sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle paylaşım yapan annelerin kendileri için mutluluk ifade eden paylaşımları, bu kadınlarda yetersizlik duygusunu perçinleyebilmekte, yaşadıkları süreci daha zor atlatmalarına sebebiyet verebilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal medya ebeveynlerinin çocuklarını ciddi bütçeler ayırarak büyüttüklerine ilişkin yaptıkları paylaşımlar, maddi imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle çocuğuna asgari bir hayat sunan ebeveynler açısından yetersizlik hissi doğurabilmektedir. Aynı durum maddi imkânlar noktasında sorun yaşamamakla beraber uzun saatler çalışmak durumunda kaldığı için çocuğuna ayıracağı vakti sınırlı olan çalışan annenin, yapılan paylaşımlardaki anneyle kendini kıyaslayarak kendi anneliğini sorgulamasında da gözlemlenebilmektedir. Dolayısıyla ebeveynler tarafından sosyal medyada herhangi bir hassasiyet göstermeden ve empati yapılmadan paylaşılan fotoğraflar, videolar vs. toplumda yer alan dezavantajlı kadınların görmezden gelinmesine ve toplumsal duyarlılığın zayıflamasına sebebiyet verebilmektedir⁸⁶.

Anneliği ve babalığı yeni tadan ebeveynler için sosyal medya, çocuğa karşı sorumlulukların yerine getirilmesi ve sorunlarla başa çıkılması noktasında fikir edinebilecekleri bir ortam sağlamaktadır⁸⁷. Özellikle anneler ilk annelik deneyimlerinde yaşadıkları problemlere çözüm önerileri sunabilecek kişilere ulaşma noktasında sosyal medyadan yararlanmaktadır⁸⁸. Bu anlamda hamilelik, lohusalık, çocuk bakımı gibi anne açısından önem arz eden konularda uzman görüşlerinin yer aldığı hesaplar ebeveynler tarafından takip edilmektedir. Sosyal medya platformları anne-baba olma serüveninde aynı sorunları yaşayan birçok ebeveyni bir araya getirerek, birbirlerine destek olmalarını ve mücadele stratejisi geliştirmelerini olanaklı kılmıştır⁸⁹.

Sosyal medya kimi zaman özel gereksinim sahibi veya hasta çocuğu olan anne-babalar tarafından toplumda duyarlılık oluşturmak ve yer edinmek adına tercih edilebilmektedir. Bu platformlarda çocuğun özel durumuna istinaden yaşanan sorunlar, bu sorunlar için üretilen çözüm metotları, çocuğun sağlık durumu gibi çocuğa ilişkin

⁸⁶ Aktaş, 265-266.

⁸⁷ Ercan Aktan, Hasan Hüseyin Kayış, "Sosyal Medya ve Değişim: Bloglar Aracılığıyla Anneliğin Evrimi Üzerine Netnografik Bir Analiz", *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 9(32), 2018, 40.

⁸⁸ Aktan, Akcaoğlu Erdem, 202.

⁸⁹ Selcan Gürçayır Teke, "Dönüşen Anneliğe Yönelik Netnografik Bir Analiz: Blogger Anneler", *Millî Folklor*, 2014, 26(103), 43-44.

yapılan özel paylaşımlarla sosyal medyada görünürlük kazanmak hedeflenmektedir. Bu anlamda toplumun yadsınamayacak bir bölümünün kullandığı sosyal medya sayesinde toplumda özel gereksinim sahibi veya hasta olan çocukların da var olduğu gösterilmektedir. Böylece toplumu oluşturan bireylerin bu çocukların yaşamlarına daha objektif bakabilmeleri adına anne-babalar açısından durum topluma birçok yönüyle aktarılabilmektedir. Ancak bu durum çocuğun ergenlik veya yetişkinlik dönemine geldiğinde kendisi hakkında mahrem olması gereken özel durumunun, tanımadığı insanlar tarafından biliniyor olmasından rahatsızlık duymasına sebep olabilir⁹⁰. Diğer taraftan ebeveyn açısından çocuğun sahip olduğu hastalığın tedavisi kimi zaman yüksek bir maddi güç gerektirmekte, bunu sağlayamayan ebeveyn sosyal medya aracılığıyla kullanıcılardan maddi destek talep edebilmektedir. Ayrıca kendisiyle benzer durumları yaşayan, aynı hastalığa veya özel gereksinime sahip çocuğu olan ebeveynlerin sosyal medya aracılığıyla bir araya gelerek birbirlerine destek olma imkânı da doğmaktadır.

1.2.7. Sosyal Medya Ebeveynliğinin Mahremiyet Algısı Üzerine Etkileri

Dijital dünyanın insan hayatına müdahalesinin gün geçtikçe arttığı bir dönemde yaşıyor olmak, anne-babaların ebeveyn davranışlarını öğrenmede rehber edineceği kanallarda değişikliğe sebep olmuştur. Öyle ki kimi zaman ebeveynler tarafından dijital mecralarda mevcut olan kabullerle çocuk yetiştirme yoluna gidilmektedir. Sosyal medya platformlarında yaygınlaşan çocuk merkezli paylaşımlar ise ebeveyn için adeta bir örnek teşkil etmekte ve ebeveynin çocuk hakkında yapacağı paylaşımlar için motivasyon oluşturmaktadır. Oysa ebeveynlerin çocuklarına karşı olan sorumlulukları çağın problemlerine göre değişkenlik göstermektedir. Dijital devrim, anne-babalara çocuğu sanal dünyadan koruma yükümlülüğü yüklemiştir. Dolayısıyla çocuğun fiziksel, psikolojik ve ruhsal anlamda gelişiminin sağlıklı olması açısından bazı hallerde ebeveynin çocuğu kendinden dahi koruması gerekmektedir. Bu anlamda sosyal medyanın aile hayatına dahlinin nispeten yeni olması, çocukları dijital çağın gölgesinde yetişen ilk nesil haline getirmekte ve bu mecralarda tecrübesiz olmaları nedeniyle ebeveynlerin çocuklar için gelecekte mevcut olabilecek riskleri göz ardı etmesine sebebiyet vermektedir⁹¹. Oysa ebeveynin çocuk için risk taşıyabilecek şeylere karşı, her zeminde

⁹⁰ Duygulu, 442.

⁹¹ Duygulu, 440; Serçemeli, 231.

çocuğun tabîî koruyucusu olarak yer alması ve çocuğun mahrem alanını koruması gerekmektedir.

Mahremiyet, insanlık tarihiyle beraber ortaya çıkan ve zaman içerisinde toplumda yaşanan dönüşümlerle tanımlanmasında ve anlamlandırmasında değişimlerin meydana geldiği bir kavramdır. Teknolojik gelişmelerin ve küresel ölçekte etkileri gözlenen yeniliklerin insan hayatına dâhil olması, mahremiyet kavramının yeniden önem kazanmasına neden olmuştur. Bunun en önemli sebebi yeni medya araçlarının insanların sahip olduğu mahremiyet alanlarını daraltmasına karşın, kamusal alanın genişlemesine sebebiyet vermesidir⁹². Bu anlamda ebeveynlerin çocuklarını sosyal medya paylaşımlarına konu etmesi, bu platformları çocuğun mahrem alanını kamuya açan ve ihlâl eden bir araç haline getirmektedir.

Sosyal medyanın paylaşımı teşvik edici yönü ve paylaşımların sadece sanal âlemde vücut bulacağı düşüncesi ebeveynlerde, yapılan paylaşımlarla mahremiyetin somut şekilde ihlâl edilmediği algısı oluşturmakta ve çocuğun mahremiyet sınırının aşılması daha kolay olmaktadır. Ebeveyn bir yandan sınırlarını bilen bir çocuk yetiştirme arzusuyla hareket ederek mahremiyet, özel alan gibi kavramları çocuğuna öğretmeye çalışırken, bir yandan sosyal medyada yaptığı paylaşımlarla çocuğun mahremiyetini ihlâl etmektedir. Bu anlamda çocuğun yüzünün paylaşılmasının yanı sıra okuduğu okulun, yaş gününün, günlük alışkanlıklarının, sahip olduğu hastalıkların vs. herkesçe bilinebilir olması sağlanmakta ve ihlal yelpazesi genişlemektedir. Anne-baba tarafından çocuğa yabancılarla konuşmaması, tanımadığı insanlara özel bilgilerini vermemesi yönünde yapılan telkinler, sosyal medya paylaşımlarıyla tutarlılık göstermemekte ve kendisiyle çelişen ebeveyn, çocuğunun kendisine olan güvenini kaybetme riskiyle karşılaşmaktadır⁹³. Bunun yanı sıra çocuğun ebeveyninin sosyal medyada sergilediği tutuma istinaden mahremiyet, özel hayat gibi kavramları anlamlandırması, ilerleyen yıllarda hem kendisinin hem çevresindeki insanların mahrem alanını ihlâl edecek şekilde davranma ihtimalini doğurmaktadır.

⁹² Sezin Baysal Berkup, *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2015, 6-7.

⁹³ Z. Kaya, 132.

Ebeveynlerin çocukları hakkında çeşitli bilgilerin yer aldığı sosyal medya paylaşımlarını normalleştirilmesi, toplumun mahremiyet ihlalini kanıksamasına sebebiyet vermektedir. Bu durum mahremiyet kavramının toplum zihninde yeniden şekillenmesine, ifade ettiği anlamın farklılaşmasına ve dolayısıyla mahrem alan içerisinde değerlendirilen olguların zaman içerisinde değişime uğramasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra henüz bilişsel olarak karar verme yeteneğine ve yeterli olgunluğa sahip olmayan çocuk hakkında yapılan paylaşımlar, hukuki açıdan çeşitli problemleri ve çocuğun korunması gereken haklarının mevcudiyetini gündeme getirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ KORUNMASI VE VELAYET

2.1. KİŞİ VE KİŞİLİK KAVRAMI

Tarihte, hak ehliyetine sahip olmayan köle statüsündeki insanlarla, hak ehliyetine sahip olan insanları birbirinden ayırmak için *kişi* teriminin kullanımına ihtiyaç duyulmuştur. Bu anlamda bir insanın kişi olarak kabul edilmesi için hak ehliyetine sahip olması aranmış ve köleler hak ehliyetine sahip olmadıkları için kişi olarak kabul edilmemiştir. Sonrasında hukuk sistemlerinin eşitlik ilkesini kabul etmesi, her insanın kişi kabul edildiği bir hukuk düzeninin varlığını mecbur kılmıştır⁹⁴. Esasında hukuk düzeni, hakları tanıırken kendi hukuk politikası çerçevesinde bu hakların muhatabı olacak süjeyi de belirlemek mecburiyetindedir⁹⁵. Bu anlamda haklara sahip olan ve borç altına girebilen varlık öncelikle insandır. Dolayısıyla her insan bir kişidir ve hukukta kişi, hak sahibi varlık⁹⁶ veya hak ehliyetine sahip varlık⁹⁷ olarak tanımlanabilmektedir. Hak ehliyeti, kişinin haklardan faydalanmaya ve borç altına girmeye ehil olması anlamına gelmektedir⁹⁸. Bu anlamda doktrinde hak ehliyetini kişi kavramının eş anlamlısı olarak kabul eden bir görüş de mevcuttur⁹⁹.

Hak süjesi olan bir varlık olarak kişinin, kişi olması nedeniyle sahip olduğu hak ve fiil ehliyetini, hukuken korunmaya değer bulunan maddi ve manevi nitelikteki varlıklarını ve kişisel hallerini ifade eden hukuki duruma *kişilik* denmektedir¹⁰⁰. Türk

⁹⁴ Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku* (7. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, 1-4.

⁹⁵ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku* (17. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2018, 2.

⁹⁶ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 2.

⁹⁷ Hatemi, 2; Mustafa Dural, Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku I-VI Kişiler Hukuku* (20. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2019, II, 5; Bilge Öztan, *Kişiler Hukuku* (11. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2021, 36.

⁹⁸ Hatemi, 4; Dural, Öğüz, 39; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 40.

⁹⁹ Jale Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Kişiler Hukuku* (17. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2021, 231; Hak ehliyeti kavramının kişilik kavramıyla eş anlamlı olduğunu söyleyen görüş için bkz. Dural, Öğüz, 39.

¹⁰⁰ Akipek, Akıntürk, Ateş, 234-235; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 2-3; Dural, Öğüz, 8-9; Doktrinde kişi ve kişilik kavramları için tek terimin kullanıldığını ve fakat kullanılan bu terimin dar ve geniş anlamda olmak üzere iki farklı kavramı ifade ettiğini savunan görüşler de mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Dural, Öğüz, 9.

Medenî Kanunu¹⁰¹ m. 28 uyarınca kişilik, tam ve sağ doğmak koşuluyla çocuğun ana rahmine düştüğü an başlamakta ve ölümle sona ermektedir.

2.1.1. Kişilik Hakkı

2.1.1.1. Genel Olarak

Hukuk düzeni açısından önem arz eden birincil varlık kuşkusuz kişidir. Gerek kamu otoriteleri gerek diğer kişiler tarafından saldırılara açık olması kişiliği korunması gereken bir varlık haline getirmektedir¹⁰². Kanun koyucu tarafından Anayasa¹⁰³ m. 12 vd. ve TMK m. 23-25 ile Türk Borçlar Kanunu¹⁰⁴ m. 58’de kişilik hakkını koruyucu hükümlere yer verilmiştir. Yine kanunların muhtelif bölümlerinde kişilik hakkına ilişkin çerçeve hükümler bulunmakla beraber kişilik hakkına ilişkin bir tanımlama yapılmamış ve kanun koyucu içeriğinin doldurulmasını hâkime bırakmıştır¹⁰⁵. Bu anlamda kişilik hakkı, doktrinde çeşitli şekillerde tanımlanmakla birlikte üzerinde mutabık kalınmış tek bir tanıma sahip değildir. Rona Serozan kişilik hakkını *“kişinin kişiliğini oluşturan, kendisini insan kılan maddî ve manevî tüm değerlere, özel olarak, yaşamına, beden bütünlüğüne, sağlığına, onuruna, saygınlığına, özel yaşamının gizliliğine, sözüne, resmine, adına, eserine, özgürlüğüne, bu ara ekonomik hareket serbestliğine ilişkin hakkı”* olarak tanımlamıştır¹⁰⁶. Bununla birlikte Serozan kişilik hakkını oluşturan değerlerin tahdidi olarak sayılamayacağını, çağın gereklerine uygun şekilde bazı değerlerin de kişilik hakkının esnek çerçevesine dâhil edilebileceğini savunmaktadır¹⁰⁷. Dural/Öğüz kişilik hakkını *“kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki hakkı”* şeklinde tanımlamaktadır¹⁰⁸. Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir’e göre ise kişilik hakkı *“kişiliğe bağlı değerlerin tümü üzerindeki haktır”*¹⁰⁹. Bu anlamda doktrinde yapılan her tanım

¹⁰¹ Türk Medeni Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24607, 8 Aralık 2001.

¹⁰² Dural, Öğüz, 99.

¹⁰³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982), T.C. Resmi Gazete, 17863, 9 Kasım 1982.

¹⁰⁴ Türk Borçlar Kanunu, (2011), T.C. Resmi Gazete, 27836, 4 Şubat 2011.

¹⁰⁵ Dural, Öğüz, 100.

¹⁰⁶ Rona Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 11(14), 1977, 93.

¹⁰⁷ Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 93; Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (4. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, 453.

¹⁰⁸ Dural, Öğüz, 100.

¹⁰⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 169.

kişilik hakkının farklı niteliklerini ön plana çıkarmakta ve farklı yönlerini vurgulamaktadır¹¹⁰.

2.1.1.2. Kişilik Hakkının Özellikleri

Kişilik hakkı, insanın salt insan olması nedeniyle koşulsuz olarak sahip olduğu hakları ihtiva etmesi nedeniyle kendine özgü çeşitli özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlamda kişilik hakkı herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardandır. Bu hak şahıs varlığı haklarından olup hakkın kullanılması kişiye sıkı sıkıya bağlıdır ve üçüncü kişiler eliyle kullanılması dahi kural olarak mümkün değildir¹¹¹. Öte yandan kişilik hakkının şahıs varlığı haklarından olması, bu hakka saldırı olması halinde oluşan maddi veya manevi zararın tazminini isteyerek malvarlığı yönünden sonuç doğurmasını sağlamaya engel değildir¹¹². Aynı zamanda kişilik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı olması bu haklardan vazgeçilmesini, feragat edilmesini veya bu hakların devredilmesini imkânsız kılmaktadır. Ayrıca bu haklar kural olarak mirasçılara geçemeyeceği gibi zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerle de tâbi değildir¹¹³.

2.1.1.3. Kişilik Hakkının Konusu ve Kapsamı

TMK'nın kişiliğin korunması başlıklı 23'üncü ve 24'üncü maddeleri, kanun koyucu tarafından kişilik hakkına ilişkin olarak getirilmiş genel ve çerçeve hükümleri meydana getirmektedir. Kişilik hakkının konusunu oluşturan değerler, ilgili maddelerde tek tek sayılmayarak bu değerlerin tespiti görevi öğretiyeye ve hâkime bırakılmıştır¹¹⁴. Ancak bazı kişilik hakkı değerleri önemlerine binaen kanunun muhtelif yerlerinde özel olarak düzenlenmiştir. Esasında kişilik hakkının konusunu oluşturan bütün değerlerin kanun koyucu tarafından tahdidi olarak sayılmamasının sebebi, sürekli değişen

¹¹⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 27.06.2012 tarih ve 2012/4-179 E., 2012/412 K. sayılı kararında kişilik hakkını “*kişinin, kişisel değerleri üzerinde sahip olduğu mutlak ve tekeli hak*” olarak tanımlamıştır. Yine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 10.04.2008 tarih ve 2007/9966 E., 2008/5096 K. sayılı kararında “*kişinin doğumla kazandığı bağımsız varlığını ve bütünlüğünü oluşturan; hayat, beden ve ruh tanrılığı, vicdan, din, düşünce ve çalışma özgürlüğü, onuru, ismi, resmi, sırları ile aile bütünlüğü, sosyal ve duygusal değerlerinin tümü kişilik hakkını oluşturur*” demiştir. Yargıtay Karar Arama (E.T. 10.11.2024).

¹¹¹ Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 94.

¹¹² Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 169; Dural, Ögüz, 103.

¹¹³ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 454; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 170; Dural, Ögüz, 103-104.

¹¹⁴ Dural, Ögüz, 101; Öztan, 254.

dünyanın getirdiği gereksinimlere istinaden kişilerin yeni kişilik hakkı değerlerine sahip olması gerekliliğinin mevcut olmasıdır¹¹⁵. Dolayısıyla kişilik hakkının konusunu oluşturan değerler açısından numerus clausus ilkesi geçerli değildir¹¹⁶. Bu anlamda kişilik hakkını oluşturan değerler tüketici şekilde sayılamayarak, esnek çerçeve içerisinde zamanın gereklerine binaen farklı değerlerin de kişilik hakkı değerlerinden sayılması sağlanmaktadır¹¹⁷. Öğretide ise korunması nispeten önemli olan kişilik hakkı değerleri ayrıca somutlaştırılmış ve kimi yazarlar bu değerleri bir sınıflandırmaya tabi tutarak ele alırken kimi yazarlar yalnızca bu değerleri saymakla yetinmiştir¹¹⁸. Bu anlamda kişilik hakkı değerleri genel olarak kişinin yaşamı, sağlığı ve vücut bütünlüğü, cinsel dokunulmazlığı, adı, resmi, sesi, sözü, şerefi, haysiyeti ve onuru, özel hayatı, sırları, maddi ve manevi değerleri, faaliyet ve yaşamını düzenleme özgürlüğü, ekonomik hareket serbestliği üzerindeki haklarıdır¹¹⁹.

2.1.2. Çocuk Kavramı ve Çocuğun Kişilik Hakkı

2.1.2.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı hukuk dilinde yaşı itibarıyla küçüğü yetişkinden ayırmak (ÇKK m. 3/a ve TCK m. 6/1-b) ve soybağı açısından ana-baba ile kurulan ilişkiyi vurgulamak

¹¹⁵ Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 93; Mehmet Ayan, Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku* (9. Baskı), Adalet Yayınevi, İstanbul 2020, 97; YHGK 27.12.2018 tarih ve 2017/4-1501 E., 2018/2044 K. sayılı kararı “...Ancak kişilik haklarının zamana ve durumun koşullarına göre değişebilen dinamik bir alan olması nedeniyle kapsamı konusunda sınırlayıcı bir sayım yapmak mümkün olmamaktadır. Kişilik değerlerinin kapsam ve çerçevesi, yerleşik değer yargılarına ve yaşam deneyimine bağlı olarak belirlenmelidir...” Yargıtay Karar Arama (E.T. 21.11.2024).

¹¹⁶ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 172; Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 93.

¹¹⁷ Doktrinde yapılan genel ve özel nitelikte kişilik hakkı ayırımına ilişkin görüş için bkz. Akipek, Akıntürk, Ateş, 344-348.

¹¹⁸ Maddi bütünlük, manevi bütünlük, sır çevresi ve gizlilik alanı, iktisadi bütünlük üzerindeki haklar şeklinde yapılan sınıflandırma için bkz. Akipek, Akıntürk, Ateş, 348-349; maddi bütünlüğe, manevi bütünlüğe, iktisadi bütünlüğe ilişkin değerler sınıflandırması için bkz. Ayan, Ayan, 98-113. Kişilik hakkına ilişkin değerleri herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutmaksızın inceleyen görüşler için bkz. Dural, Öğüz, 104-146; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 173-205.

¹¹⁹ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 453; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 173-205; Dural, Öğüz, 104-142. Danıştay 10. Dairesi 26.05.2014 tarih ve 2010/1399 E., 2014/3366 K. sayılı kararı “...Kişilik hakkı bir şahsın kişiliğini oluşturan maddi ve manevi değerleri kapsar. Kişinin özel yaşamı, beden bütünlüğü, şeref, haysiyeti, onuru, saygınlığı, sağlığı, özel yaşamının gizliliği, resmi adı, eseri, sözü, ekonomik hareket serbestliği ve özgür olma hakkı bu değerlerdendir...” Danıştay Karar Arama (E.T. 28.11.2024).

(TMK m. 282) adına iki farklı manada kullanılmaktadır¹²⁰. Birinci hal çocuğun yaşının söz konusu olması nedeniyle fiil ehliyeti açısından önem arz ederken, ikinci hal ise yaş önemli olmaksızın soybağına istinaden kurulan bir ilişkiyi belirtmesi nedeniyle aile ve miras hukuku açısından sonuç doğurmaktadır¹²¹. Öğretide kimi yazarlara göre çocuk kavramı medeni hukuk açısından yalnızca ana-babayla olan soybağını belirtmek adına kullanılmakta ve dolayısıyla çocukluk ancak ölümle sona ermektedir. Bu anlamda çocuk kavramı ve ergin olmamayı ifade etmesi bakımından küçük kavramı farklı anlamlara gelmektedir¹²². Ancak gerek kanunlarda gerek sözleşmelerde tanımlanan ve kullanılan çocuk kavramı, yaş kıstası göz önüne alınarak ele alınmış ve küçük kavramı yerine kullanılmıştır. Bu anlamda Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi¹²³'ne göre “*daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.*”. Çocuk Koruma Kanunu¹²⁴ m. 3/a’da bulunan tanıma göre “*daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi*” çocuktur¹²⁵. Dolayısıyla çalışmanın ilgili kısımlarında kullanılan çocuk kavramı, küçüğü yetişkinden ayırmak için kullanılan anlamı dikkati alınarak kullanılacaktır.

2.1.2.2. Çocuğun Kişilik Hakkı ve Kişilik Hakkının Kapsamı

Türk hukukuna göre çocukluk kişiliğin kazanılmasıyla beraber başlamaktadır¹²⁶. Kişilik ve dolayısıyla çocukluk ise TMK m. 28 uyarınca, çocuğun tam ve sağ olarak doğmasıyla başlar¹²⁷. Tam doğum, çocuğun ana rahminden bütün organlarıyla ayrılması

¹²⁰ Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması* (9. Baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2024, 102; Sinan Sami Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, *Prof. Dr. Rona Serozan’a Armagan*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2010, 97.

¹²¹ Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 97.

¹²² Rona Serozan, Hüseyin Hatemi, *Aile Hukuku* (1. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, 273.

¹²³ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Türkiye tarafından 14 Eylül 1990 tarihinde imza altına alınmış ve 9 Aralık 1994 tarih ve 4058 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. Türkiye bakımından sözleşme 4 Mayıs 1995’te yürürlüğe girmiştir.

¹²⁴ Çocuk Koruma Kanunu, (2005), *T.C. Resmi Gazete*, 25876, 15 Temmuz 2005.

¹²⁵ Söz konusu maddelerde bahsedilen çocuğun erken yaşta ergin kılınma durumu, Türk medeni hukuku açısından TMK m. 11/2 ye göre evlenme ve TMK m. 12’ye göre mahkeme kararıyla mümkün olmaktadır.

¹²⁶ Akyüz, 103.

¹²⁷ “Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.” (TMK m.28). Ana rahminden henüz ayrılmamış çocuğa cenin denmekte ve cenin sağ doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren medeni haklardan yararlanabilmektedir. Dolayısıyla bu düzenlemeyle beraber henüz kişilik kazanmamış olsa da sağ doğması şartıyla ceninin de haklardan faydalanması sağlanmaktadır. Bkz. Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 10-11; Akyüz, 104.

ve ana rahmi dışında bağımsız bir varlık kazanması anlamına gelmektedir. Bu anlamda hamileliğin normal veya invitro fertilizasyon yoluyla gerçekleşmesi ya da doğumun doğal yöntemle veya sezaryen yoluyla olması tam doğumun meydana gelmesi açısından fark yaratmamaktadır. Aynı şekilde göbek kordonunun kesilmiş olması da tam doğum şartının gerçekleşmesi için aranmamaktadır¹²⁸. Sağ doğum ise çocuğun doğum sonrası ana rahminden bağımsız olarak kısa bir sürede olsa yaşamış olmasını ifade etmektedir. Çocuğun yaşam belirtisi gösterip göstermediğinin tespiti ise tıp bilimi tarafından yapılacaktır. Bu iki koşul dışında çocuğun insan biçiminde olması, yaşaması için gerekli organlar hariç bütün organların eksiksiz mevcut olması ya da yaşama kabiliyetine sahip olması koşulları aranmadığı gibi çocuğun belirli bir süre yaşaması da kişiliğin kazanılması için aranmamaktadır¹²⁹.

Çocuk tam ve sağ doğumla kişiliği kazanmakla beraber, kişiliğin oluşturduğu tüm değerler üzerinde bulunan kişilik hakkına da sahip olmaktadır. Bu hak kapsamında çocuk ergin kişilerin sahip olduğu kişilik değerlerinin tamamına sahip olmasının yanı sıra kişisel gelişiminin sağlanması, kişisel ilişki kurulması, kendisi ile ilgili konularda görüş bildirmesi, kökenini öğrenme hakkı gibi haklara da sahip olmaktadır¹³⁰.

Kişilik hakkının kazanılması bakımından kişinin ergin veya çocuk olması bir fark yaratmamakla beraber, çocuğun bağımsız bir kişilik kazanıncaya kadar bakıma ve korunmaya ihtiyaç duyması onu özel olarak korunması gereken bir kişi konuma getirmektedir¹³¹. Bu anlamda anne-babanın sahip olduğu velayet hak ve yetkisi anne-babadan ziyade öncelikli olarak korunma ihtiyacı olan çocuk için önem arz etmekte ve birçok açıdan çocuğa bağımsız bir kişilik kazandırma hedefini ön plana çıkarmaktadır¹³². Ancak çocuğun ekonomik, zihinsel ve bedensel yönden zayıf durumda olması, kimi zaman üçüncü kişilerin kimi zaman anne-babasının istismarına karşı mücadele edecek durumda olmasını engellemektedir. Bu anlamda hem ulusal hem

¹²⁸ Dural, Ögüz, 17; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 7-8; tam doğumun gerçekleşmesi için göbek kordonunun kesilmiş olmasını arayan görüş için bkz. Hayrunnisa Özdemir, Ahmet Cemal Ruhi, *Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, 32.

¹²⁹ Rona Serozan, *Çocuk Hukuku* (2. Basıdan Tıpkı Bası), Vedat Yayıncılık, İstanbul 2017, 90; Dural, Ögüz, 17-20; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 8-10; Akyüz, 103; Özdemir, Ruhi, 32.

¹³⁰ Burcu G. Özcan Büyüktanır, *Çocuğun Kişilik Hakkı ve Çocuğun Kişilik Hakkının Hukuka Aykırı Fiillere Karşı Korunması* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2019, 37-38.

¹³¹ Akyüz, 129; S. Hülya İmamoğlu, "Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54 (2), 2005, 191.

¹³² Serozan, *Çocuk Hukuku*, 250-251.

uluslararası düzenlemelerde, çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi gereğince çocuğun zayıf durumunun güçlendirilerek kişilik hakkının özel olarak korunması gerekliliği ortaya konmaktadır¹³³.

2.1.3. Çocuk Haklarını Koruyan Hukuki Düzenlemeler

Toplumun önemli bir kesimini oluşturan ve geleceğin yetişkinleri olacak çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki anlamda topluma ve kendisine faydası olan bireyler olarak yetişmesi, gerekli ve yeterli hukuki düzenlemelerle haklarının korunmasına bağlıdır¹³⁴. Çocuğun küçük olması nedeniyle birçok yönden özel olarak korunmaya ihtiyaç duyması, geniş anlamda bir koruma mekanizmasının kabul edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu anlamda çocuğu bir birey olarak kabul eden ve çocuğun haklarının korunması görevini ailesinden ziyade tüm topluma yükleyerek, gerekli koşulların oluşması halinde çocuğu anne-babasına karşı dahi koruyan bir anlayış benimsenmiştir¹³⁵. Bu anlayış doğrultusunda, çocuğun haklarını korumak adına ulusal ve uluslararası hukukta çocuk lehine çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

2.1.3.1. Ulusal Düzenlemeler

Türk hukukunda çocuk haklarına ilişkin yapılan düzenlemeler çok çeşitli kanunlarda yer almaktadır. Anayasa’da bulunan sosyal devlet ilkesi, eşitlik ilkesi gibi temel ilkeler ve kişi haklarına ilişkin hükümler çocuklar açısından da geçerlilik arz etmektedir¹³⁶. Bunun yanı sıra Anayasa’da çocukların haklarını hususi olarak koruyan hükümlere de yer verilmiştir. Ailenin korunması ve çocuk haklarına ilişkin 41’inci madde, çocuğun eğitim ve öğrenim hakkını güvenceye alan 42’nci madde, çocuğun çalışma hayatında özel olarak korunması gerekliliğini vurgulayan 50’nci madde, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken çocukların topluma kazandırılmasına ilişkin 61’inci madde bu hükümlerden bazılarını ihtivâ etmektedir.

Normlar hiyerarşisinde üst norm olan Anayasa’nın çocuk haklarını koruyan hükümlerinin uygulanmasını sağlamak için başta TMK olmak üzere çeşitli kanunlarda

¹³³ İmamoğlu, 192; Akyüz, 129-130.

¹³⁴ Özdemir, Ruhi, 1.

¹³⁵ Özcan Büyüktanır, 28-29.

¹³⁶ Akyüz, 7; Özdemir, Ruhi, 5-6.

özel düzenlemeler yapılmıştır. Bu anlamda TMK'nın ikinci kitabı olan aile hukukunun hısımlık başlıklı ikinci kısmında bulunan hükümler, ana-baba ile çocuk arasında ilişki kurulması ve çocuğun sahip olduğu haklar ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir (TMK m. 282-371). Bu hükümlerin yanı sıra TMK'nın muhtelif yerlerinde çocuğun üstün yararını ön planda tutarak haklarını gözeten çeşitli hükümler kaleme alınmıştır. Örneğin 185'inci madde ile eşlere evlilik birliği içerisinde çocuğun eğitime, bakımına ve gözetimine özen gösterme yükümlülüğü getirilmiştir. Yine 403'üncü maddede çocuğa atanan vasiye küçüğün menfaatlerini göz önünde bulundurarak çocuğu temsil etme yükümlülüğü yüklenmiştir.

Türk Ceza Kanunu¹³⁷'nda çocuğun haklarının korunması amacıyla, farklı durumlar göz önünde bulundurularak hakların ihlâli halinde bu ihlâli yapanın anne-baba olduğu durumlar da göz önünde bulundurularak kişilerin cezalandırılmasını öngören hükümlere yer verilmiştir. Örneğin TCK m. 232 ile çocuğun iyi bir şekilde yetiştirilmesinde yükümlülüğü olan kişilerin, sahip oldukları terbiye hakkından kaynaklanan disiplin yetkisini kötüye kullanmasını cezalandırmaktadır. Yine aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişilerin cezalandırılmasını öngören 233'üncü maddesi, çocuğu müstehcen içeriklerle karşı karşıya kalmasını veya içeriğin konusunu oluşturmasını önlemeyi amaçlayan 226'ncı maddesi de bu hükümlerden bazılarını oluşturmaktadır. Ayrıca çocukların haklarını korumak ve çocuklara karşı suç işlenmesini caydırıcı hale getirmek hedefiyle, bazı suçların çocuklara karşı işlenmesi kanun koyucu tarafından suçun nitelikli hali olarak düzenlenerek cezada artırım sebebi haline getiren hükümler de mevcuttur.

Ceza Muhakemesi Kanunu¹³⁸'nda ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu¹³⁹'nda suça sürüklenen çocuklar ile suçun mağduru olan çocukların haklarını gözetken hükümlere yer verilmiştir. Yine korunma ihtiyacı olan çocukların haklarını korumak ve suça sürüklenen çocuklar hakkında alınacak önlemleri belirlemek amacıyla getirilen ÇKK'da bu mevzuatlar arasında yer almaktadır. Ayrıca çalışma

¹³⁷ Türk Ceza Kanunu, (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 25611, 12 Ekim 2004.

¹³⁸ Ceza Muhakemesi Kanunu (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 25673, 17 Aralık 2004.

¹³⁹ Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 25685, 29 Aralık 2004.

hayatında yer alan çocukların haklarını korumak amacıyla İş Kanunu¹⁴⁰,nda çeşitli hükümlere yer verilmektedir.

Anayasa'nın 90'ıncı maddesi uyarınca usulüne göre yürürlüğe konan milletlerarası anlaşmaların kanun hükmünde olması, çocuk hakları bağlamında ulusal mevzuatın yanı sıra Türkiye'de kabul edilen uluslararası düzenlemeleri de önemli hale getirmektedir. Bu anlamda çocuk hukuku açısından kabul edilen evrensel normların muhtevasını oluşturduğu uluslararası düzenlemeler, ülkelerin ulusal düzenlemelerini destekler nitelikte olmalıdır. Aksi halde çocukların korunması açısından ulusal hukuk yetersiz kalabilmektedir¹⁴¹. Kaldı ki Anayasa'nın “*Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları*” başlıklı 41'inci maddesinin gerekçesinde madde metninin oluşturulmasında Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin dikkate alındığı belirtilerek yerel mevzuatın uluslararası düzenlemeler ışığında hazırlandığı vurgulanmaktadır¹⁴².

2.1.3.2. Uluslararası Düzenlemeler

Çocukların yetişkinlerden farklı ve bağımsız bireyler olması, onların kendilerine mahsus fiziksel, zihinsel ve özel gereksinimlerinin mevcudiyeti çocuklara özgü hakların sistematik bir şekilde düzenlenmesini gerektirmektedir. Bunun yanı sıra, dünyanın birçok yerinde çocuklar için barınma, sağlık, beslenme gibi temel ihtiyaçların temininde yoksulluk nedeniyle yetersiz kalınması ve çocukların birçok yönden sömürü aracı olarak kullanılması uluslararası hukukta çocuklar özelinde düzenlemeler yapılmasını gerekli hale getirmektedir¹⁴³. Oysa tarihte Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'ne gelinceye kadar çocuk genel anlamda insan kavramı içerisinde düşünülerek, kendisine özgü herhangi bir hakla donatılmamış ve uluslararası metinlerde çocuklara ithaf edilen herhangi bir hüküm kaleme alınmamıştır¹⁴⁴. Bu anlamda uluslararası hukuk nezdinde çocukların haklarını düzenlemek amacıyla kaleme alınan Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi, Birleşmiş

¹⁴⁰ İş Kanunu (2003), *T.C. Resmi Gazete*, 25134, 10 Haziran 2003.

¹⁴¹ Akyüz, 8.

¹⁴² Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Gerekçeli), (1982), *T.C. Resmi Gazete*, 17844, 20 Ekim 1982.

¹⁴³ Akyüz, 41-42.

¹⁴⁴ Emine Akyüz, “Çocuk Hakları Bildirisi ve Türk Hukuk Sistemi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1980, 340.

Milletler Çocuk Hakları Bildirisi ve Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi bu alandaki temel metinleri oluşturmaktadır.

2.1.3.2.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Milletler Cemiyeti tarafından çocukların uluslararası alanda korunması amacıyla, 5 temel maddeden oluşan ve doğrudan çocuk haklarını düzenleyen ilk metin olan 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi kabul edilmiş ve bu bildirge 1931 yılında Türkiye tarafından da imza altına alınmıştır. Bildirgeye göre çocukların gelişmesi için gerekli koşullar sağlanacak, çocukların beslenme, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçları karşılanacak, bir felaket durumunda ilk olarak çocuklara yardım edilecek, çocuklar bütün istismarlara karşı korunacak ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilecektir. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber Milletler Cemiyeti'nin geçersiz kalması, bildirgenin de etkisini kaybetmesine sebep olmuştur¹⁴⁵.

2.1.3.2.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulmasıyla beraber çocukların korunması için gereken koşulların tespitini sağlamak amacıyla Sosyal Sorunlar Meclisi oluşturulmuştur. Bu meclis yaptığı toplantılar sonucunda Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'ni revize ederek 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'ni kaleme almış ve bildirge taraf devletlerce kabul edilmiştir¹⁴⁶. Esasında bu bildirge önsözünde de belirtildiği üzere 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi göz önünde bulundurularak hazırlanmış ve Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'nin gelişmiş halini oluşturmaktadır¹⁴⁷. Bu bildirgede herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm çocukların bildirgeye tabi olacağı ve çocukların özel olarak korunması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca 10 maddeden oluşan bildirgeye göre çocuğun doğumundan itibaren isim ve vatandaşlık hakkı olacak, çocuğa doğum öncesi de dâhil olmak üzere

¹⁴⁵ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 43; Sevil Lale Kurt, "Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler Ve Türkiye Uygulaması", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 2016, 104.

¹⁴⁶ Ali Naim İnan, "Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1968, 204; Akyüz, "Çocuk Hakları Bildirisi Ve Türk Hukuk Sistemi", 341-342.

¹⁴⁷ Akyüz, "Çocuk Hakları Bildirisi ve Türk Hukuk Sistemi", 341-342.

özel bakım ve koruma sağlanacak, özel gereksinim sahibi çocuklar için gerekli tedavi, eğitim ve bakım temin edilecek, çocuğun yetiştirilmesinde sevgi ve güven ortamında gerekli eğitim verilecektir. Bu anlamda çocukların çıkarlarının korunmasında devletin ve anne-babaların sorumlulukları belirtilmiş, özellikle devletin her türlü tedbiri alması gerektiği vurgulanmıştır¹⁴⁸. Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'nde ele alınan ilkelere ilaveten çocukların çıkarlarını ön planda tutan esaslar kabul edilerek daha ayrıntılı bir düzenleme meydana getirilmiştir.

Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi her ne kadar uluslararası hukuk nezdinde çocuk haklarına ilişkin ilkeleri ilan eden ilk evrensel metinleri oluştursa da, bu bildirgeler devletler açısından yalnızca tavsiye niteliğinde hükümler içermektedir. Ayrıca bu metinlerin bağlayıcılığının ve devletlerin ihlâli halinde herhangi bir hukuki yaptırım uygulama gücünün olmaması sebebiyle bu metinler yetersiz kılmış, yalnızca imzalayan devletlerin iyiniyet göstergesi¹⁴⁹ halini almıştır. Bu anlamda çocuk haklarını güvenceye alarak devletlerin iç hukuk düzenlemelerini metne uygun olarak yapmayı taahhüt edeceği, bağlayıcılığı yüksek ve ihlâl halinde hukuki yaptırım öngören bir metin olarak 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi kabul edilmiştir¹⁵⁰.

2.1.3.2.3. Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Türkiye tarafından 1994 yılında kabul edilerek 1995 yılında yürürlüğe konulan Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, insan haklarına ilişkin sözleşmelere ve bildirilere gönderme yaparak çocukların özel korunmaya ihtiyaç duyduğunun belirtildiği bir önsöz ve üç kısımdan oluşmaktadır. Çocuk haklarını düzenleyen 54 maddelik sözleşme ile çocuklara tanınan haklar arasında herhangi bir hiyerarşi kurmadan her hakka eşit derecede önem verilmiş ve haklar birbirini tamamlayacak şekilde kaleme alınmıştır¹⁵¹.

¹⁴⁸ Kurt, 106.

¹⁴⁹ Kurt, 104.

¹⁵⁰ Ali Naim İnan, "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44(1), 1995, 765; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 45.

¹⁵¹ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 45.

Çocuk haklarının korunmasında evrensel ölçü ve ilkeleri tek çerçevede toplamak amacıyla kabul edilen¹⁵² sözleşme ırk, renk, din, dil, cinsiyet gibi herhangi bir ayırım gözetmeksizin tüm çocukların tanımlanan haklardan ayırım gözetmeme ilkesi gereğince faydalanacağını öngörmüştür. Çocuğu daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlayan sözleşmenin temel ilkelerini ayrımcılık yasağı, çocuğun yaşama ve gelişme hakkı, çocuğun yüksek yararına öncelik tanınması ilkesi ve çocuğun görüşlerinin dikkate alınması ve katılım hakkı oluşturmaktadır. Çocukların korunmasında ailenin yanı sıra devlete de sorumluluk yükleyen sözleşme, çocuğun üstün yararını korumak amacıyla tamamen çocuğu merkeze alarak ayrıntılı şekilde hak ve ihtiyaçları belirlemiş, çocuğun her türlü ihmal, istismar ve kötü muameleye karşı korunmasını hedeflemiştir¹⁵³.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi ihtiyaçlar doğrultusunda sözleşmeye ek protokoller düzenleyerek taraf devletlerin onayına sunmuştur. Bu protokoller şunlardır:

-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol

-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol

-Çocuk Hakları Sözleşmesi Ek Bireysel Başvuruya İlişkin İhtiyari Protokol

Birleşmiş Milletler'in çocuk hakları üzerine yaptığı çalışmaları takip eden Avrupa Konsey'i, çocuğun yararını ön planda tutarak çıkarlarını korumayı hedefleyen 1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi¹⁵⁴'ni kabul etmiştir¹⁵⁵. Türkiye'nin de tarafı olduğu bu sözleşme Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi hükümleri göz önünde bulundurularak hazırlanmış olmakla beraber, özellikle çocuğa usule ilişkin haklar tanıyarak çocuğun adli merciiler önünde kendilerini

¹⁵² Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 47.

¹⁵³ Kurt, 111; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 47.

¹⁵⁴ Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Türkiye tarafından 9 Haziran 1999 tarihinde imza altına alınmış ve 18 Ocak 2001 tarih ve 4620 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. Türkiye bakımından sözleşme yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹⁵⁵ Özcan Büyüktanır, 30; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 11.

ilgilendiren davalarda bilgilendirilmesini ve davaya katılmalarına müsaade edilmesini hedeflemektedir.

2.2. VELAYET

2.2.1. Genel Olarak Velayet

Toplumsal düzenin sağlanmasında ve sağlıklı bir toplumun meydana gelmesinde, aile çatısı altında bulunan ve ailenin devamını sağlayacak olan çocukların gördükleri muamele ve büyüdükleri ortam önem arz etmektedir. Dolayısıyla ana-babaya Kanunla tanınan velayet hak ve yükümlülüğünün, doğru şekilde anlaşılacak çocuğun menfaatleri çerçevesinde kullanılması toplumsal bir yararı¹⁵⁶ meydana getirmektedir. Bu anlamda velayet, küçük ya da bazı hallerde kısıtlı olan çocuğun temsil edilmesi, kişi varlığının korunması ve malvarlığının yönetilip değerlendirilmesi amacıyla ana-babaya tanınan hakların ve yükümlülüklerin tamamını ifade etmektedir¹⁵⁷. Serozan'a göre velayet öylesine özgecil ve işlevsel bir yüküm-haktır ki, velayette yetki ve ödev adeta iç içe geçmiştir¹⁵⁸.

Velayet esasında ana-babanın, korunmaya muhtaç çocuğun üstün yararını muhafaza ederek kişiliğini yeterli olgunluğa ulaştırmasını hedefleyen ve kamu düzenine ilişkin olan bir kurumdur. Dolayısıyla çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal anlamda gelişim göstererek bağımsız bir kişilik kazanmasının sağlanmasıyla velayet kurumunun işlevini yerine getirmesi ve kendi kendini gereksiz kılması amaçlanmaktadır¹⁵⁹.

¹⁵⁶ Hüseyin Hatemi, Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku* (5. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, 182.

¹⁵⁷ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 250; Hatemi, Serozan, 341; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 224; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 179; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku I-VI Aile Hukuku* (Gözden Geçirilmiş 13. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2018, III., 351; Özdemir, Ruhi, 983; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku II* (Yenilenmiş 21. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2019, 406; Cem Baygın, *Soybağı Hukuku* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, 259; Şebnem Akipek Öcal, Hayrunnisa Özdemir (Ed.). (2024). *Aile Hukuku* (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları, 470-471; Cem Baygın, Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri- II Aile Hukuku* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2025, 518.

¹⁵⁸ Rona Serozan, "Çocuğun Kişi Varlığının Aile Hukuku Alanında Korunmasında Yetersizlikler", *Prof. Dr. Kenan Tunçomağ'a Armağan*, İstanbul 1997, 387.

¹⁵⁹ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 181; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 250-251; Hatemi, Serozan, 341.

Velayet çocuğu korumak amacıyla ana-baba açısından bir yükümlülük olmasının yanı sıra, ana-babanın velayet kapsamında görevlerinin çocuğun çıkarları doğrultusunda layıkıyla yerine getirebilmesi için aynı zamanda ana-babaya tanınan bir hakkı da ifade etmektedir. Dolayısıyla velayet ana-babaya haklar tanırken aynı zamanda yükümlülükler yüklemesi bakımından çift yönlü bir yapıya sahiptir¹⁶⁰. Bu anlamda velayeti yalnızca hak veya yalnızca yükümlülük olarak ele almak, velayeti açıklama noktasında yetersiz kalmaktadır. Örneğin velayetin salt yükümlülük olarak görülmesi halinde, boşanma sonrası velayete sahip olmayan tarafın çocukla kişisel ilişki kurma hakkı işlevsiz kalır. Benzer şekilde velayet hakkına sahip olmayan eşin boşanma sonrasında çocuğuna ilişkin nafaka yükümlülüğünün mevcudiyeti, velayeti yalnızca hak olarak görmeyi engellemektedir¹⁶¹.

2.2.2. Velayete Tâbi Olan Kişiler

TMK m. 335/1 uyarınca ergin olmayan çocuklar yani küçükler ana-babanın velayeti altındadır. Dolayısıyla çocuğun erginlik yaşını (TMK m. 11/1) tamamlamasıyla beraber üzerindeki velayet kendiliğinden ortadan kalkar. Aynı şekilde küçüğün evlenme (TMK m. 11/2) veya mahkeme kararıyla (TMK m. 12) ergin kılınmış olması da velayeti ortadan kaldıran sebeplerdendir.

Kanun koyucu tarafından ergin olan çocuğun kısıtlanması halinde şayet hâkim vasi atanmasına lüzum görmemişse çocuğun ana-babasının velayeti altında bulunacağını hüküm altına alınmıştır (TMK m. 335/2). Kaldı ki kanun koyucu TMK m. 419 ile kısıtlanan ergin çocuğa kural olarak vasi atanmayacağı ve çocuğun velayet altında bulunacağını belirtmiştir.

2.2.3. Velayete Sahip Olan Kişiler

Çocuğun velayetine sahip olan kişi, münhasıran onun ana-babasıdır. Bu anlamda büyük anne, büyük baba gibi hısımlar çocuğa ne derece yakın olurlarsa olsunlar velayete

¹⁶⁰ Akıntürk, Ateş, 407; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 180; Baygın, 259.

¹⁶¹ Selma Çetiner, “Velayet Müessesesinin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Niteliği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, 19 (Özel Sayı), 2017, 39.

sahip olamamaktadır¹⁶². Bu kişiler şartların oluşması halinde hâkim tarafından ancak vasi olarak tayin edilebilmektedirler¹⁶³. Ayrıca çocuğun genetik olarak ana-babası olan kişilerin velayete sahip olması, çocukla hukuken soybağı kurulmuş olmasına bağlıdır¹⁶⁴. Esasında TMK’da bulunan velayete ilişkin hükümlerin “soybağının kurulması” başlığı altında ele alınması da buna işaret etmektedir.

Çocuğun evlat edinilmiş olması durumunda TMK m. 314 uyarınca evlat edinen, ana-babanın sahip olduğu hak ve yükümlülöklere kanunen sahip olmakta ve dolayısıyla evlat edinme işleminin tamamlanmasıyla beraber velayete de sahip olmaktadır¹⁶⁵. Bunun yanı sıra kanun koyucu üvey ana veya üvey baba açısından velayetin söz konusu olmadığını fakat bu kişilerin çocuğa özen ve ilgi göstermekle yükümlü olduğunu hüküm altına almıştır (TMK m. 338/1). Ancak müşterek olmayan çocuğu velayeti altında bulunduran eşe, diğör eşin yardım edeceği ve koşulların gerekli kılması halinde çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda çocuğu temsil edeceği vurgulanmıştır (TMK m. 338/2).

Ana-babanın evli olması halinde çocuğun doğumıyla beraber, ana-baba velayete kanun gereği birlikte sahip olmaktadır¹⁶⁶. Ancak velayetin kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle bazı hâllerde hâkim, çocuk doğmadan önce ana-babanın birinden yahut her ikisinden velayetin kaldırılmasına karar verebilmektedir (TMK m. 348/3)¹⁶⁷. Fakat esasında TMK m. 336/1 hükmüne göre evlilik birliği içerisinde doğan çocuk üzerindeki velayete, kural olarak ana-baba bir bütün olarak beraber sahip olmakta ve dolayısıyla

¹⁶² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 18.06.2008 tarih ve 2008/3782 E., 2008/8892 K. sayılı kararı “4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 335’inci maddesinde “ergin olmayan çocuk ana ve babasının velayeti altındadır” hükmü yer almaktadır.

Aynı Kanunun 404’üncü maddesinde de velayet altında bulunmayan küçüklerin vesayet altına alınacağı düzenlenmiştir.

Sözö edilen yasal düzenlemelere göre velayet hakkı, münhasıran anne ve babaya tanınan bir hak olup, evlat edinme hali hariç, anne ve baba dışında hiç kimseye tevdi olunamayacağından, mahkemeye velayetin küçüklerin dedesi olan davacıya verilmesi şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” Yargıtay Karar Arama (E.T. 17.01.2025). Ayrıca bkz. Akyüz, Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, 227; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 185; Akıntürk, Ateş, 407; Akipek Öcal, Özdemir, 472.

¹⁶³ Abdülkerim Yıldırım, Türk Aile Hukuku (1. Baskı), Savaş Yayınevi, Ankara 2014, 152.

¹⁶⁴ Dural, Öğüz, Gümüş, 351; Akyüz, Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, 227; Baygın, 262; Baygın, Nar, Medeni Hukuk Dersleri- II Aile Hukuku, 519. TMK’nın 282’nci maddesi uyarınca ana ile çocuk arasında soybağı doğumla kurulurken, baba ile soybağının kurulması ana ile evlilik, tanıma veya mahkeme kararıyla mümkün olmaktadır. Ayrıca evlat edinen ve evlatlık arasında da evlat edinmeyle birlikte soybağı kurulmaktadır.

¹⁶⁵ Akıntürk, Ateş, 407; Akyüz, Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, 228.

¹⁶⁶ Akıntürk, Ateş, 407; Dural, Öğüz, Gümüş, 351; Özdemir, Ruhi, 984; Ahmet M. Kılıçoğlu, Aile Hukuku (1. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2015, 623; Baygın, Nar, Medeni Hukuk Dersleri- II Aile Hukuku, 520.

¹⁶⁷ Ömer Uğur Gençcan, “Ortak Velayet”, İzmir Barosu Bülten, 27 (Özel Sayı), 2017, 25-26.

velayet bölünemez bir nitelik arz etmektedir¹⁶⁸. Bu anlamda çocuğun evlilik içi doğmuş sayılması için evlilik devam ederken ya da boşanma sonrası üç yüz gün içerisinde (babalık karinesi) doğmuş olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra velayetin bölünemez nitelik arz etmesi ana-babanın velayet bağlamında her zaman beraber ve eş zamanlı hareket etmesini gerektirmemekte, ana-babadan her biri diğerinin açık veya örtülü rızasına dayanarak velayetin gerektirdiği hak ve yükümlülükleri tek başına yerine getirebilmektedir¹⁶⁹.

Eşlerin boşanma olmaksızın ortak hayata son vermiş olmaları yahut ayrılık durumunun mevcut olması halinde, velayet hâkim tarafından eşlerden birine verilebilmektedir (TMK m. 336/2). Ancak hükmün lafzının emredici nitelikte olmaması nedeniyle bu hallerde velayet hâkim kararıyla taraflardan birine verilebileceği gibi, eşler çocuğun velayetini ortak bir şekilde yürütme yolunu da tercih edebilmektedir¹⁷⁰. Maddenin son fıkrasında ise çocuğun ana-babadan birinin ölümü halinde sağ kalan eşin, boşanma durumunda ise çocuk kendisine bırakılan tarafın velayeti altında olacağı hüküm altına alınmıştır (TMK m. 336/3). Ancak doktrinde ana-babanın boşanma sonrasında, tıpkı evlilik birliği içerisinde olduğu gibi velayeti ortak olarak kullanıp kullanamayacağı tartışılan bir mevzudur¹⁷¹. Türk hukuku bakımından Yargıtay, yerleşmiş kararlarında ortak velayetin kamu düzeni aykırı olduğu ve TMK hükmünün de buna müsaade etmediği gerekçesiyle ortak velayete ilişkin talepleri 2017 yılına kadar

¹⁶⁸ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 183; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 225; Baygın, 278-279. Boşanma veya ayrılık sonrası velayetin ana-baba arasında bölünüp bölünemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu anlamda çocuğun şahıs varlığına ilişkin olan hak ve yükümlülüklerin bölünmesinin çocuk açısından zarar doğurma tehlikesinin olduğunu ve dolayısıyla velayetin bölünemeyeceğini savunan görüşler varken, bazı hallerde bir tarafa çocuğun şahıs varlığına ilişkin diğer tarafa malvarlığına ilişkin hak ve yükümlülüklerin verilebileceğini savunan görüşler de mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 183; Baygın, 279-280.

¹⁶⁹ Baygın, 262-263.

¹⁷⁰ Fulya Erlüle, *İsviçre Medeni Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Işığında Boşanmada Birlikte Velayet* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2019, 285; Cengiz Koçhisarlıoğlu, *Boşanmada Birlikte Velâyet ve Yasanın Aşılması*, Turhan Kitabevi, Ankara 2004, 105; Eylem Apaydın, "Ortak Hayata Son Verilmesi Sonrası Ortak Velâyet Hususunda Yasal Düzenleme Gereği", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), 2018, 450.

¹⁷¹ Öğretideki bir görüş TMK m. 336/3 düzenlemesinin ortak velayeti mümkün kılmadığı ve velayete boşanma sonrasında ana veya babadan yalnızca birinin sahip olabileceği yönündedir. Diğer görüşe göre ise TMK m. 336/3 düzenlemesi ortak velayeti engelleyen bir düzenleme değildir ve boşanma sonrası ortak velayete izin verilebilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Erlüle, 270-293; Hatice Kübra Ercoşkun Şenol, "Türk Hukukunda Boşanma Halinde Ortak Velâyet Hükmedilip Hükmedilemeyeceği Sorunu", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(2), 2021, 758-761.

istikrarlı bir şekilde reddetmekteydi¹⁷². Ancak Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 20.02.2017 tarihli 2016/15771 esas 2017/1737 karar sayılı içtihadıyla beraber ortak velayete ilişkin bir yabancı mahkeme kararını, Türk kamu düzenine aykırı bulmayarak kararın tanınmasına hükmetmiş ve dolayısıyla ortak velayete ilişkin emsal nitelikte bir karar ortaya çıkmıştır¹⁷³. Bunun yanı sıra Yargıtay'ın ilgili kararında da değinildiği üzere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 7 Numaralı Protokolü'nün¹⁷⁴ 5'inci maddesi de, benimsediği eşitlik prensibi ile boşanma sonrasında ortak velayete hükmedilmesine imkân tanıyan bir düzenleme olması açısından dikkate alınmaktadır. Sonuçta TMK'da ana-babanın boşandıktan sonra ortak velayete sahip olmasını mümkün kılan açık bir düzenlemeye yer verilmemekle beraber, yargı kararlarıyla ortak velayet Türk hukukuna dâhil olmaya başlamıştır¹⁷⁵.

Ana-babanın evli olmaması durumunda çocuk, doğumla beraber ananın velayeti altına girmektedir (TMK m. 337/1). Ancak ananın küçük, kısıtlı ya da ölmüş olması yahut doğumdan önce velayetin anadan alınmış olması halinde ananın velayeti yürütemeyeceğinden bahisle hâkim, çocuğun üstün yararını da göz önünde bulundurarak çocuğa vasi atanmasına yahut çocuğun velayetinin babaya verilmesine karar verebilmektedir (TMK m. 337/2). Ancak şüphesiz evlilik dışı doğan çocuğun velayetinin babaya verilebilmesi, çocuk ile baba arasında tanıma veya babalık davası yoluyla soybağı kurulmuş olmasına bağlıdır. Dolayısıyla çocukla soybağı kurulmamışsa yahut kurulmakla beraber çocuğun üstün yararı müsaade etmiyorsa hâkim çocuğa vasi atanmasına karar verebilmektedir¹⁷⁶. Buna ilaveten doğum anında evli olmamakla beraber sonrasında ana-babanın evlenmesi ve çocuk ile baba arasında soybağı kurulması halinde, ana-baba velayete beraber sahip olmaktadır¹⁷⁷.

¹⁷² Erlüle, 295; Apaydın, 448; Ercoşkun Şenol, 762. Ayrıca bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 19.03.2013 tarih ve 2012/21186 E., 2013/7440 K. sayılı kararı. Yargıtay Karar Arama (E.T. 30.01.2025).

¹⁷³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 20.02.2017 tarih ve 2016/15771 E., 2017/1737 K. sayılı kararı "...*"ortak velayet" düzenlenmesinin, Türk kamu düzenine "açıkça" aykırı olduğunu ya da Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlal ettiğini söylemek mümkün değildir."* Yargıtay Karar Arama (E.T. 30.01.2025).

¹⁷⁴ 7 Numaralı Protokol Türkiye tarafından 14 Mart 1985 tarihinde imza altına alınmış ve 10 Mart 2016 tarih ve 6684 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. Türkiye bakımından Protokol 1 Ağustos 2016'da yürürlüğe girmiştir.

¹⁷⁵ Huriye Reyhan Demircioğlu, "Boşanmada Ortak (Birlikte) Velayetin Kabulü Sonrası Türk Hukukundaki Durum Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 59, 2024, 318-319.

¹⁷⁶ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 188; Dural, Ögüz, Gümüş, 352; Baygın, 270.

¹⁷⁷ Dural, Ögüz, Gümüş, 352; Özdemir, Ruhi, 984; Baygın, 262.

2.2.4. Velayetin Kapsamı

Velayetin tanımından anlaşıldığı üzere ana-babanın çocuğun şahıs varlığı ve malvarlığı üzerinde bulunan bütün hak ve yükümlülükleri velayetin kapsamını oluşturmaktadır¹⁷⁸. Bu anlamda kanun koyucu tarafından velayet bağlamında ana-babanın sahip olduğu hakları ve yerine getirmeleri gereken görevleri ile velayet altında bulunan çocuğun ana-babasına karşı olan yükümlülükleri genel bir düzenleme niteliğinde olan TMK m. 339'da kaleme alınmıştır. Kanunun devam maddelerinde velayetin kapsamını belirlemek amacıyla yapılan genel düzenlemenin yanı sıra özel düzenlemelere de yer verilmiş ve m. 339/1'de velayetin kapsamı belirlenirken yapılacak değerlendirmelerde, çocuğun menfaatinin öncelikli olarak göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

2.2.4.1. Çocuğun Söz Dinleme Yükümlülüğü

Velayetin varlık sebebini oluşturan çocuğun iradesini doğru şekilde kullanabilmesi ve bağımsız bir kişilik kazanması hedefleri, çocuğun ergin oluncaya kadar ana-babanın velayetine ihtiyaç duymasını gerektirmektedir. Bu anlamda çocuğun yetiştirilmesinde her ne kadar göze çarpan ilk hususu ana-babaya yüklenen sorumluluklar ve görevler oluştursa da, velayetin tek yönlü bir ilişki olmaması nedeniyle çocuktan da ana-babasının sözünü dinlemesi beklenmiş ve bu husus kanun koyucu tarafından velayetin kapsamına dâhil edilmiştir (TMK m. 339/2). Ancak şüphesiz çocuğun ana-babasının sözünü dinleme yükümlülüğü, çocuğun üstün yararını gözetmeyen ve kişilik hakkına aykırılık teşkil eden eylemlerle sınırlıdır. Dolayısıyla çocuğun, ana-babasının velayeti kullanırken kendisine verilen kişiliğini ihlal edecek nitelikteki talimatlara uyma yükümlülüğü yoktur¹⁷⁹. Bunun yanı sıra çocuğun söz dinleme yükümlülüğüne riayet etme derecesi, yaşına ve olgunluk seviyesine göre zaman içerisinde farklılaşmakta ve bağımsızlık kazandıkça ana-babanın yönlendirmeleri tavsiye niteliği almaktadır¹⁸⁰.

¹⁷⁸ Akıntürk, Ateş, 410.

¹⁷⁹ Dural, Ögüz, Gümüş, 354; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 188-189; Akıntürk, Ateş, 414.

¹⁸⁰ Baygın, 293.

Çocuğa yüklenen söz dinleme yükümlülüğü ile sağlanmak istenen, ana-babanın henüz iradesini elverişli biçimde kullanma kabiliyetine sahip olmayan çocuğun menfaatlerini ön planda tutarak, velayet bağlamında sahip olduğu hak ve yükümlülükleri yerine getirmesini kolaylaştırmaktır. Dolayısıyla bu yükümlülük ile ana-babaya çocuğun yüksek menfaatlerini, bedensel ve ruhsal bütünlüğünü göz önünde bulundurarak çocuğun yetiştirilmesinde gerekli olan araç ve yöntemlere başvurma yetkisi sağlanmaktadır¹⁸¹. Esasında bu yükümlülük eski Medeni Kanun (eMK) döneminde çocuğun eğitimi ve davranışlarının düzeltilmesi amacıyla çocuğun ruhsal ve fiziksel bütünlüğü dâhil kişilik değerlerine müdahale etmeyi içeren ve ana-babaya zorlama araçlara başvuru imkânı da veren tedip (terbiye etme, uslandırma) hakkının¹⁸², yeni Medeni Kanun'daki karşılığını oluşturmaktadır¹⁸³. Ancak eMK'da bulunan tedip hakkı, ana-babaya çocuğun eğitiminde ve yetiştirilmesinde çocuğa uyarıda bulunulmasından güç kullanılmasına kadar geniş bir yetki alanı sağlamaktaydı. Dolayısıyla bu hakkın çocuk üzerinde doğuracağı olumsuz sonuçlar ve çocuk hakları sözleşmesi ile bulunulan çağın ruhuna uygun düşmemesi nedeniyle TMK'ya olduğu gibi alınmamıştır¹⁸⁴.

2.2.4.2. Çocukla Beraber Yaşama

Aile, çocuğa sosyal uyum yeteneği kazandıran, toplumsallaşma sürecine hizmet eden ve çocuğun sağlıklı gelişim gösterebilmesine zemin hazırlayan bir topluluktur¹⁸⁵. BMÇS'nin önsözünde de vurgulandığı üzere çocuğun aile ortamında ana-babasıyla beraber yaşaması, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişmesini sağlar. Dolayısıyla çocuğun üstün yararı velayeti altında bulunduğu ana-babası ile birlikte yaşamasını ve ana-babasının denetim ve gözetimi altında olmasını gerektirmektedir¹⁸⁶. Bunun yanı sıra çocuğun ailesiyle beraber yaşaması aynı zamanda çocuk açısından temel

¹⁸¹ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 246.

¹⁸² Ayrıntılı bilgi için bkz. Selma Hülya İmamoğlu, "Yeni Medeni Kanundaki Düzenleme Ve Velayete Hakim İlkeler Çerçevesinde Tedip Hakkının Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(1), 2004, 165-190; Sevgi Usta, "Anne Babanın Tedip Hakkı", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 8, 1994, 15-18.

¹⁸³ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 246; Akıntürk, Ateş, 414-415; Baygın, 293-294. Çocuğun eğitimi sürecinde söz dinleme yükümlülüğü bağlamında ana-baba tarafından uygulanabilecek disiplin yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 247-251.

¹⁸⁴ Akıntürk, Ateş, 414-415; İmamoğlu, "Yeni Medeni Kanundaki Düzenleme ve Velayete Hakim İlkeler Çerçevesinde Tedip Hakkının Değerlendirilmesi", 185-189.

¹⁸⁵ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 240-241; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 189.

¹⁸⁶ Özdemir, Ruhi, 985; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 189.

bir haktır¹⁸⁷. Kanun koyucu TMK m. 339/4'te çocuğun yasal bir sebep olmadıkça ana-babasından alınamayacağı ve ana-babasının rızası dışında evi terk edemeyeceğini hüküm altına almıştır. Çocuğun haksız olarak ana-babasından alınması halinde ise ana-babanın zamanaşımına tabi olmaksızın dava yoluyla çocuğun kendilerine teslim edilmesini talep etme hakkı mevcuttur¹⁸⁸.

2.2.4.3. Çocuğa Ad Koyulması

Velayete sahip ana-baba, TMK m. 339/5 hükmüne göre çocuğun adını koyar. Hiçbir çocuk isimsiz olamayacağı için bu durum ana-baba açısından hem bir hak hem de yükümlülüktür¹⁸⁹. Çocuğun ana-babadan birinin velayeti altında bulunması halinde, çocuğun adını velayeti altında bulunduğu ana veya babası koyar¹⁹⁰. Ana-baba çocuğa ad koyma konusunda anlaşmak zorunda olmakla beraber şayet anlaşmazlığa düşerlerse, mahkemeye başvurarak hâkimin müdahalesinin isteyebilmektedir¹⁹¹.

2.2.4.4. Çocuğun Yerleşim Yeri

TMK m. 21 hükmü uyarınca velayet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri ana ve babasının yerleşim yeridir. Şayet velayet ana-babadan birine bırakılmışsa çocuğun yerleşim yeri velayeti altında bulunduğu ana veya babasının yerleşim yeridir. Diğer hallerde çocuğun oturma yeri onun yerleşim yeri sayılır. Çocuğun vesayet altında bulunması halinde ise vesayet makamının bulunduğu yer çocuğun yerleşim yeridir (TMK m. 21/2).

Doktrinde kabul edilen görüşe göre henüz ergin olmayan ayırt etme gücüne sahip çocuğun ana-babasının rızasıyla yaşamak veya çalışmak için ailesinden farklı bir yerde bulunması halinde, çocuk ana-babasının yerleşim yerinden bağımsız bir yerleşim yeri edinebilmektedir¹⁹².

¹⁸⁷ Baygın, 281.

¹⁸⁸ Akıntürk, Ateş, 410; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 189; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 241-242; Baygın, 281-282.

¹⁸⁹ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 189.

¹⁹⁰ Akıntürk, Ateş, 411; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 251; Özdemir, Ruhi, 985; Dural, Öğüz, Gümüş, 355.

¹⁹¹ Akıntürk, Ateş, 411; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 189.

¹⁹² Sevgi Usta, "Çocuğun Yerleşim Yeri Edinme Hakkı ve Bir İstisna", *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 2012, 94; Akıntürk, Ateş, 412.

2.2.4.5. Çocuğun Eğitimi

BMÇHS m. 5 ve 18 ile TMK m. 340 ve 341’de çocuğun yetiştirilmesinden ve eğitiminden öncelikli olarak ana-baba sorumlu olduğunu kaleme alınmıştır. Çocuğun eğitilmesi ana-baba açısından bir hak olduğu kadar aynı zamanda bir yükümlülüktür¹⁹³. Bu eğitimin kapsamını ise genel bir eğitimin yanı sıra mesleki ve dini eğitim de oluşturmaktadır.

TMK m. 340’a göre ana-babanın ekonomik imkânları doğrultusunda çocuğun yeteneklerini ve ilgi alanlarını da göz önünde bulundurarak çocuğa bir yol haritası çizmesi gerekmektedir. Bu anlamda genel bir eğitimle hem çocuğun yetiştirilerek fiziksel, ruhsal, ahlaki, zihinsel ve toplumsal anlamda değer sahibi olması, yaşama uyum sağlama yeteneği kazanması ve terbiye edilmesi kastedilirken, hem de çocuğun okul eğitimi alarak öğrenim görmesi kastedilmektedir¹⁹⁴. Bunun yanı sıra kanun koyucu çocuğa verilecek genel eğitimle beraber, özellikle bedensel ve zihinsel engelli çocuklara dikkat çekerek yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda çocuğa aynı zamanda mesleki bir eğitim verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (TMK m. 340/2).

Kanun koyucu çocuğa verilecek dini eğitimi ayrı bir maddede kaleme almış ve dini eğitimin içeriğini belirleme hakkını ana-babaya vermiştir (TMK m. 341). Çocuğa dini eğitim verilmesi, velayet hakkının kapsamına dâhil olması nedeniyle velayete sahip olan kişinin tasarrufunda olan bir durumdur. Bu anlamda çocuğun velayeti altında bulunduğu ana-baba inandığı din doğrultusunda çocuğa eğitim verebileceği gibi herhangi bir dini eğitim vermeme hakkına da sahiptir¹⁹⁵. Ayrıca kanun koyucu çocuğa dini eğitim verilmesinin anayasal güvence altında bulunan din ve vicdan hürriyeti (AY m. 24) ve dolayısıyla çocuğun kişilik hakkıyla doğrudan alakası olması sebebiyle ana-babanın bu konuda sahip olduğu hakları sınırlandıracak her türlü sözleşmenin geçersiz olduğunu vurgulamıştır (TMK m. 40/2)¹⁹⁶. Nihayetinde çocuğa dini eğitim verilmesi velayet süresiyle sınırlı olup, çocuk ergin olduğunda dinini seçme özgürlüğüne sahip olmaktadır (TMK m. 40/3).

¹⁹³ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 189; Akıntürk, Ateş, 412.

¹⁹⁴ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 242-243; Akıntürk, Ateş, 412; Dural, Ögüz, Gümüş, 355; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 189-190; Özdemir, Ruhi, 985-986; Kılıçoğlu, 630.

¹⁹⁵ Dural, Ögüz, Gümüş, 355; Akıntürk, Ateş, 414; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 245.

¹⁹⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, 356; Baygın, 290-291.

2.2.4.6. Çocuğun Temsil Edilmesi

Velayet devam ettiği müddetçe ana-baba, üçüncü kişilere karşı çocuğu temsil etme yetkisine sahiptir ve dolayısıyla çocuğun yasal temsilcisidir (TMK m. 342/1). Şayet velayet ana-babadan birisine aitse bu durumda çocuğun yasal temsilcisi velayeti kendisinde bulunan ana veya babadır. Bu anlamda ana-baba yasal temsilci olarak ya dar anlamda çocuk namına hukuki işlemleri kendisi yapar ya da geniş anlamda çocuğun yaptığı işlemlere rıza gösterir¹⁹⁷. Temsil yetkisinin kullanılmasında sınırı, işlemin çocuğun yararına uygunluğu oluşturmakta ve ana-babanın çocuk namına yaptığı işlemlerde çocuğun olgunluğu ölçüsünde görüşlerine dikkat etmesi gerekmektedir¹⁹⁸.

Velayete beraber sahip olan ana-baba, çocuğu üçüncü kişilere karşı birlikte temsil etmekte ve çocuk namına yapılacak hukuki işlemlerde her ikisinin de rızası gözetilmektedir¹⁹⁹. Kural bu olmakla beraber TMK m. 342/3 hükmü bir istisna getirerek iyiniyetli üçüncü kişiyi korumakta ve üçüncü kişinin çocuk adına eşlerden birisiyle yaptığı işlemlerde diğer eşin rızasının olduğunu varsayabileceğini kabul etmektedir. Dolayısıyla işlemin tarafı olan üçüncü kişinin kötünietli olduğu, diğer eşin rızasının olmadığını bildiği yahut gerekli özeni gösterseydi bilebileceği ispatlanmadıkça çocuk adına üçüncü kişiyle yapılan hukuki işlem geçerliliğini korumaktadır²⁰⁰.

Kanun koyucu velayet altında bulunan çocuğun temsilinde, kısıtlılara ilişkin temsil hükümlerinin uygulanacağını hüküm altına almıştır (TMK m. 342/3). Ancak kısıtlının temsilinde vasiinin vesayet makamının (TMK m. 462) ve denetim makamının (TMK m. 463) iznine tabi olarak gerçekleştirebileceği işlemlerden, çocuğun yasal temsilcisi olan ana-baba hariç tutulmuştur. Dolayısıyla ilgili maddelerde sayılan işlemler söz konusu olduğunda veli, herhangi bir makamdan izin almaksızın bağımsız bir şekilde temsil yetkisini kullanabilmektedir²⁰¹. Aynı zamanda ergin çocuğun kısıtlanması

¹⁹⁷ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 272. Çocuğun ayırt etme gücüne sahip olmaması halinde çocuk tam ehliyetsiz olduğundan, onun adına yapılacak işlemleri yasal temsilcisi olarak bizzat ana-babasının yapması gerekmektedir. Bu durumda çocuğun yapacağı işlemlere ana-babanın rıza göstermesi işlemi geçerli hale getirmemektedir. Rızanın geçerli olabilmesi çocuğun işlemi yaptığı sırada ayırt etme gücüne sahip olmasıyla mümkündür. Ayrıntılı bilgi için bkz. Baygın, 298-299; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 192; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 275-288.

¹⁹⁸ Baygın, 304; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 192; Özdemir, Ruhi, 987.

¹⁹⁹ Özdemir, Ruhi, 986; Dural, Öğüz, Gümüş, 356.

²⁰⁰ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 263; Dural, Öğüz, Gümüş, 357; Baygın, 302.

²⁰¹ Baygın, 301.

halinde de velayetin ana-babada olduğu göz önüne alındığında (TMK m. 335/2), velinin aynı şekilde ilgili hukuki işlemleri yaparken vesayet dairelerinden izin alması gerekmez²⁰².

Ana-babanın çocuk namına yaptığı hukuki işlemlerden doğan borçlardan çocuk kendi malvarlığıyla sorumludur (TMK m. 343/2). Ayrıca kişiye sıkı suretle bağlı hakların kullanılmasında ana-babanın çocuğu temsil etmesi, bu hakların ruhu gereği mümkün değildir. Dolayısıyla çocuk bu hakları bizzat kendisi kullanır (TMK m. 16/1).

2.2.4.7. Çocuğun Fiil Ehliyeti

Fiil ehliyeti, kişinin iradi davranışlarıyla hak edinmesi ve borç altına girmesi dolayısıyla hukuki bir sonuç elde etmesini ifade eder²⁰³ (TMK m. 9). TMK m. 343/1 hükmüne göre ana-babanın velayeti altında bulunan çocuğun fiil ehliyeti, vesayet altında bulunan kişinin fiil ehliyeti gibidir. Bu halde çocuğun ayırt etme gücüne sahip olup olmaması fiil ehliyetinin tespitinde önem arz etmektedir. Çocuk ayırt etme gücüne sahip değilse tam ehliyetsiz, ayırt etme gücüne sahipse sınırlı ehliyetsiz statüsünde bulunmakta ve çocuğun yasal temsilcisi çocuğun tabi olduğu ehliyetin esaslarına göre çocuğu temsil etmektedir²⁰⁴.

Tam ehliyetsiz çocuk, kanunda bulunan istisnai durumlar hariç olmak üzere hukuki işlem yapamaz ve çocuğun fiilleri herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). Yaptıkları hukuki işlemler hükümsüzdür ve yasal temsilcisinin sonradan icazet vermesiyle dahi hukuki işlem sıhhat kazanmaz. Tam ehliyetsiz çocuklar adına yapılacak hukuki işlemleri, onları temsilen yasal temsilcileri yapar²⁰⁵.

Ayırt etme gücüne sahip sınırlı ehliyetsiz çocuklar, fiil ehliyeti bakımından ehliyetsiz olmakla beraber ehliyetsizlikleri bazı işlemler bakımından sınırlandırılmıştır. Kendilerini borç altına sokacak hukuki işlemlerin geçerli olabilmesi ya işlemi yasal temsilcisinin rızasıyla yapmış olmasına ya da işlemin geçerliliği için sonradan yasal

²⁰² Akıntürk, Ateş, 416.

²⁰³ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 48; Dural, Ögüz, 227; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 191; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 109.

²⁰⁴ Dural, Ögüz, Gümüş, 356; Akıntürk, Ateş, 418-419; Baygın, 296; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 191; Sevgi Usta, *Velayet Hukuku* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, 343.

²⁰⁵ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 113; Akıntürk, Ateş, 418; Baygın, 296-297; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 275; Hatemi, Serozan, 358.

temsilciden icazet alınması bağlıdır (TMK m. 16)²⁰⁶. Dolayısıyla yasal temsilcinin onayının alınmasına kadar, çocuk tarafından yapılan hukuki işlem askıda hükümsüz olmaktadır²⁰⁷. Ancak ayırt etme gücüne sahip çocuk, kendisini borç altına sokmayan karşılıksız kazandırmaları ve kişiye sıkı suretle bağlı işlemleri yaparken yasal temsilcisinin rızasına ihtiyacı yoktur (TMK m. 16).

Sınırlı ehliyetsiz çocuk, yasal temsilcisinin rızasıyla veya sonradan verdiği icazetle yapmış olduğu hukuki işlemler sonucunda doğan borçlardan kendi malvarlığıyla sorumlu olduğu (TMK m. 343/2) gibi haksız fiillerinden de bizzat kendisi sorumludur (TMK m. 16/2).

2.2.4.8. Çocuğun Aileyi Temsil Etmesi

TMK m. 344 hükmü ile kanun koyucu belirli şartların mevcudiyetiyle çocuğun ailesi adına hukuki işlem yapmasını mümkün kılmıştır. Madde uyarınca çocuğun aileyi temsil edebilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması, işlemi ailesini temsilen yapması ve ana-babasının açık veya örtülü rızalarıyla aileyi temsil etme yetkisini çocuğa vermiş olmaları gerekmektedir. Ayrıca çocuk kendisine tanınan yetki çerçevesinde yaptığı hukuki işlemlerden bizzat sorumlu olmamakta, yapılan işlem dolayısıyla ana-baba sorumlu olmaktadır²⁰⁸.

2.2.4.9. Çocuk ile Ana ve Baba Arasındaki Hukuki İşlemler

TMK m. 345 hükmüne göre gerek çocuk ile ana-babası arasında gerekse ana-babanın menfaatine olarak çocukla üçüncü kişi arasında yapılacak hukuki işlemlerde, işlemin geçerli olabilmesi ve çocuğun borç altına girebilmesi için bir kayyımın katılması ve işlemin hâkimin onayına sunulması gerekmektedir. Bu anlamda yalnızca borçlandırıcı işlemlerin değil tasarruf işlemlerinin de geçerli olabilmesi kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlı kılınmıştır²⁰⁹.

²⁰⁶ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 116-117; Akıntürk, Ateş, 418-419; Baygın, 297-298; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 191-192.

²⁰⁷ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 278; Hatemi, Serozan, 360; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 119.

²⁰⁸ Akıntürk, Ateş, 419; Dural, Öğüz, Gümüş, 357; Özdemir, Ruhi, 987; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 193; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 266; Baygın, 316-317.

²⁰⁹ Dural, Öğüz, Gümüş, 358.

Çocuk ile ana-baba arasındaki hukuki işlemlerde ana-baba hem kendisini asaleten hem de kanunun verdiği yetki çerçevesinde çocuğu yasal temsilcisi olarak temsil etmesi nedeniyle işlemin her iki tarafını da oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra çocukla ana-baba arasında menfaat çatışmasının söz konusu olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, hukuki işlemin herhangi bir onay gerekmeksizin doğrudan geçerli olması kanun koyucu tarafından sakıncalı bulunmuştur (TMK m. 426/b.2)²¹⁰. Dolayısıyla ana-babanın çocuğa yaptığı bağışlamalar gibi ana-baba ile çocuk arasında çıkar çatışması oluşturmeyen, çocuğu borç altına sokmayıp çocuğa yarar sağlayan işlemlerde TMK m. 345 hükmünün uygulanması söz konusu olmamaktadır²¹¹.

2.2.5. Çocuğun Malları

Çocuğun hak ehliyetine sahip olması, ana-babasından ayrı olarak bağımsız bir malvarlığı edinmesine mümkün kılmaktadır²¹². Ancak çocuk fiil ehliyetine sahip olmaması nedeniyle hukuki olaylar veya hukuki işlemler neticesinde edinmiş olduğu malları yönetme hususunda yeterince ehil değildir. Kanun koyucu bu durumu göz önünde bulundurarak ayrı bir başlık açarak TMK m. 352-363’de çocuk mallarını ayrıntılı şekilde düzenlemiştir. Bu anlamda TMK m. 352/1 hükmüyle çocuğun mallarının yönetilmesini ana-baba için hem bir hak hem de bir yükümlülük olarak düzenlemiştir. Hatta bu malları yönetmek için ana-babadan kural olarak herhangi bir hesap ve güvence vermelerini istenmemiştir (TMK m. 352/1). Ancak yükümlülüklerin yerine getirilmediği durumlarda da hâkimin müdahalesine olanak verilmiştir (TMK m. 352/2).

Çocuğun mallarının yönetilmesi hak ve yükümlülüğü velayete sıkı sıkıya bağlı, devredilemez ve kendisinden feragat edilemez bir niteliğe sahiptir²¹³. Ayrıca ana-babanın çocuğun malları üzerindeki yönetim hak ve görevi, çocuğun serbest malları dışında kalan bütün malvarlığını içermektedir²¹⁴.

²¹⁰ Akıntürk, Ateş, 419; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 193; Dural, Ögüz, Gümüş, 357-358; Baygın, 305-306.

²¹¹ Dural, Ögüz, Gümüş, 358; Akıntürk, Ateş, 420; Baygın, 306.

²¹² Baygın, 382.

²¹³ Akıntürk, Ateş, 421; Baygın, 386-387.

²¹⁴ Emine Akyüz, “Türk Medeni Kanununa Göre Çocuğun Malları Bakımından Korunması”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1979, 156; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 252; Akıntürk, Ateş, 421; Kılıçoğlu, 657; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 267.

Kusurları nedeniyle velayet kaldırılmadığı müddetçe ana-baba yönetme hakkına sahip olduğu çocuk mallarını kullanabilmektedir (TMK m. 354). Bunun yanı sıra ana-baba yönetimi altında bulunan malların gelirlerini öncelikli olarak çocuğun lehine olacak şekilde onun eğitimi, bakımı ve yetiştirilmesi için sarf etmekle yükümlü olmakla beraber hakkaniyete uygun olan bir kısmını da aile ihtiyaçları için kullanabilmektedir (TMK m. 355/1). Gelirin artan kısmı ise çocuğun mallarına ilave edilir (TMK m. 355/2). Kanun parasal ödeme niteliğinde olan sermaye biçiminde ödemelerin, tazminatların ve benzeri edimlerin olağan ihtiyaçların gerektirmesi halinde çocuğun bakımı için kısmen sarf edilebilmesine de olanak vermiştir (TMK m. 356/1). Ancak çocuğun diğer mallarının sarf edilmesi hâkimin iznine bağlanmış, ana-babaya şayet çocuk açısından bir zorunluluk varsa hâkimin belirlediği miktarda çocuğun mallarına başvurma yetkisi verilmiştir (TMK m. 356/2).

Kanunun çocuğun serbest malları kenar başlığı altında bulunan 357-359'uncu maddeleri, ana-babanın yönetmesi ve tasarruf etmesinin mümkün olmadığı veya sadece bunlardan birinin mümkün olduğu malları düzenlemektedir²¹⁵. Buna göre çocuk adına faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açmak suretiyle yapılan kazandırmaları ana-baba kendi menfaatlerine olacak şekilde sarf edemediği gibi çocuğa ana-babanın kullanmaması koşuluyla yapılan kazandırmaların gelirlerini de ana-baba kullanamaz (TMK m. 357/1).

Çocuğun mirasçı olarak sahip olduğu saklı payın yönetimi kural olarak ana-babaya ait olmakla beraber, bu saklı payın yönetimi muris tarafından ölüme bağlı tasarruf yoluyla ana ve babanın yönetimi dışında bırakılarak saklı payın çocuğun serbest malı haline gelmesi sağlanabilmektedir (TMK m. 358/1)²¹⁶. Ayrıca muris çocuğun saklı payının yönetiminin üçüncü bir kişiye bırakıldığı hallerde, bu kişinin sulh hâkimine belirli zamanlarda hesap vermesini kararlaştırabilmektedir (TMK m. 358/2).

Çocuğa bir meslek veya sanat ile meşgul olması için ana-babası tarafından kendi mallarından verilen kısmın veya çocuğun kendi kişisel kazancı sonucu elde ettiği malların yönetiminin ve kullanımının çocuğa bırakılması öngörülmüştür (TMK m. 359/1). Buna ilaveten aynı maddenin ikinci fıkrasıyla ana-babanın kendileriyle beraber

²¹⁵ Baygın, 402.

²¹⁶ Akıntürk, Ateş, 431.

yaşayan çocuklarından, kendi bakımıyla ilgili olan konularda kendilerine uygun bir katkıda bulunmasını isteyebileceği vurgulanmıştır.

2.2.6. Velayetin Kullanılması ve Sınırı

Çocuk hukukunun temel ilkelerinden biri olan çocuğun üstün yararının gözetilmesi ilkesi, önemine binaen gerek Anayasa’da gerek TMK’nın muhtelif maddelerinde ve gerekse BMÇHS’de sıklıkla vurgulanmıştır. Esasında bu ilkeye düzenlemelerde defaatle yer verilmesinin en temel nedenlerinden birisi, ana-babanın velayet bağlamında sahip olduğu hakları kullanırken ve yükümlülükleri yerine getirirken çocuğun üstün menfaatinin öncelikli olarak riayet etmesi gereken bir ölçü olmasıdır. Dolayısıyla çocuk hukukuna ilişkin diğer bütün normlar, çocuğun üstün yararı ilkesi üzerine inşa edilmiştir²¹⁷. Nitekim çocuk hukukunun temel düzenlemelerinden birini teşkil eden BMÇHS’nin 3’üncü maddesinin birinci bendinde “*Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.*” denmiştir. Yine aynı sözleşmenin 18’inci maddesinde “*...Bu kişiler her şeyden önce çocuğun yüksek yararını göz önünde tutarak hareket ederler.*” denerek çocuğun üstün yararına işaret edilmiştir. Ancak her ne kadar ulusal ve uluslararası metinlerde çocuğun menfaati ilkesi defaatle dile getirilse de, bilinçli olarak ilke hakkında yeknesak bir tanımlama yapılmamıştır. İlkeyle hedeflenenin çocuğun maddi ve manevi bütünlüğünün korunması olması, çocuğun menfaatlerine ilişkin geniş ve esnek bir yaklaşımın kabul edilmesini gerektirmektedir²¹⁸.

Ana-baba velayeti kullanırken TMK m. 339/3’te belirtildiği üzere çocuğa olgunluğu ölçüsünde hayatı hakkında görüş ve isteklerini bildirme fırsatı tanıyarak önemli konularda söz sahibi olmasını sağlayacak ve çocuk karar alma mekanizması gelişmiş sağlıklı ve üretken bir birey olarak yetişecektir²¹⁹. Bu anlamda çocuğun kendisini ilgilendiren meselelerde, işin niteliğine göre görüş bildirmek veya olur vermek

²¹⁷ Yıldız Abik, “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı”, *Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan*, İstanbul 2011, 8.

²¹⁸ Esra Gültekin, “Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü”, *Çocuk Ve Medeniyet*, 3(5), 2018, 110.

²¹⁹ Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 188; Kılıçoğlu, 627. Benzer şekilde çocuğun görüşünün dikkate alınması yönünde bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 16.03.2012 tarih ve 2011/2-884 E., 2012/197 K. sayılı kararı, Yargıtay Karar Arama (E.T. 30.01.2025).

suretiyle sürece katılması sağlanır²²⁰. Serozan’a göre ise çocuğun kişi varlığına ilişkin konularda görüşünün alınmasının da ötesinde çocuk oluru alınarak sürece dâhil edilmeli ve çocukla adeta bir işbirliği sağlanmalıdır²²¹. Esasında çocuk hukukunun temel ilkelerinden birisi olan çocuğun görüşlerinin dikkate alınması ilkesi gerektiği gibi uygulandığında, çocuğu hayatı hakkında söz sahibi kılarak çocuğun bağımsız bir kişilik kazanması ve yeterli olgunluğa erişmesi sağlanmakta ve nihayetinde çocuğun velayeti altında bulunduğu ana-babasının rehberliğine ihtiyacını giderek azaltmaktadır²²². Bu anlamda BMÇHS m. 12 ile aynı ilkeye dikkat çekilmiş ve velayet kullanılırken fikir beyan etme yeteneğine sahip olan çocuğun yaşı ve olgunluk derecesi de göz önünde tutularak, hayatı hakkında söz sahibi olmasına müsaade edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yine Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi m. 3 ve m. 6’da da bu hususa yer verilmiş ve çocuğun kendisini ilgilendiren mevzularda görüşünün alınması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Çocuğun ayrı bir kişiliğe sahip olduğunun kabulüyle beraber ana-babanın velayeti kullanırken çocuğun menfaati bağlamında kişiliğine saygı göstermesi, velayetin kullanımını sınırlayan ilkelere birisini oluşturmaktadır²²³. Çünkü çocuğun kişiliğine saygı duyulmaması, çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve görüşlerinin dikkate alınması düsturlarının uygulanmasını imkânsız hale getirmektedir²²⁴. Bu anlamda aile bireylerinin birbirine karşı yükümlülüklerini düzenleyen TMK m. 322 hükmü de ana-baba ve çocukların karşılıklı olarak birbirlerine saygı duyması gerektiğini vurgulamıştır.

Kişiyi sıkı surette bağlı bir hak olan velayet hakkı herhangi bir hukuki işlemle başka bir kişiye devredilemeyeceği gibi, ana-babanın ölümü halinde mirasçılara da geçmemektedir. Bu anlamda yasal bir gerekçe mevcut olmadıkça, ana-baba velayet hakkından mahrum bırakılamamaktadır (TMK m. 335/1). Aynı zamanda velayet hakkı hukuki bir işlemle sınırlandırılmamakta ve kendisinden feragat edilememektedir²²⁵.

²²⁰ Baygın, 273.

²²¹ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 263; Serozan, “Çocuğun Kişi Varlığının Aile Hukuku Alanında Korunmasında Yetersizlikler”, 390.

²²² Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 229.

²²³ İmamoğlu, “Yeni Medeni Kanundaki Düzenleme ve Velayete Hakim İlkeler Çerçevesinde Tedip Hakkının Değerlendirilmesi”, 172; Baygın, 274; Baygın, Nar, *Medeni Hukuk Dersleri- II Aile Hukuku*, 528.

²²⁴ Baygın, 274.

²²⁵ Akıntürk, Ateş, 408; Özdemir, Ruhi, 984; Serozan, “Çocuğun Kişi Varlığının Aile Hukuku Alanında Korunmasında Yetersizlikler”, 387; Dural, Ögüz, Gümüş, 352-353.

Bunun yanı sıra geçici bir süreliğine ve belirli bir amaç uğruna velayeti kullanma yetkisi başkasına -örneğin yatılı okul idaresine- bırakılabilmekte ancak sınırlı ve süreye bağlı olarak yapılan bu yetki devri istenildiği her an ana-baba tarafından geri alınabilmektedir²²⁶.

Velayetin hakların yanı sıra yükümlülükler de içerdiği göz önüne alındığında, ana-babanın velayeti kendi çıkarları doğrultusunda kullanması velayetin ruhuna uygun düşmemektedir. Dolayısıyla velayet ana-babaya, eşya üzerindeki mülkiyet hakkının kişiye sağladığı keyfi tasarruf yetkisi benzeri bir egemenlik hakkı vermemektedir²²⁷.

Velayetin kullanımına ilişkin eşler arasında bir anlaşmazlığın mevcut olması halinde eMK m. 263 uyarınca babanın görüşüne itibar edileceği anlayışı yeni Kanun döneminde terk edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 41'inci maddesiyle eşler arasında eşitlik ilkesi benimsenmiş ve TMK m. 336'da velayetin kullanımında eşlerin eşit söz hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. Ancak mevcut TMK düzenlemesi eşlerin velayetin kullanımında anlaşmazlığa düşmesi halinde izlenecek yola ilişkin özel bir düzenlemeye yer vermemiştir. Dolayısıyla anlaşmazlık halinde kanunda bulunan çocuğun korunmasına ilişkin hükümler bağlamında çözüm üretilmesi yoluna gidilmelidir²²⁸.

2.2.7. Velayetin Sona Ermesi

Velayet, on sekiz yaşını dolduran çocuğun ergin olmasıyla beraber kendiliğinden sona erer (TMK m. 11/1). Ayrıca çocuğun evlenmeyle (TMK m. 11/2) veya mahkeme kararıyla (TMK m. 12) ergin olması halinde de velayet ortadan kalkar. Ancak ergin olmakla beraber kısıtlanan çocuklar, şayet kendisine vasi atanmamışsa velayet altında kalmaya devam eder (TMK m. 335/2). Kaldı ki kısıtlanan ergin çocuk kural olarak vesayet altına alınmayıp, velayet altında kalmaya devam eder (TMK m. 419/3).

Velayet, ana-babanın veya bunlardan birisini ölümü veya gaipliğine karar verilmesi halinde kendiliğinden sona erer. Şayet evlilik birliği içerisinde ana veya babadan birisi ölmüşse veya gaipliğine karar verilmişse, velayet diğer eş tarafından

²²⁶ Serozan, Hatemi, 342.

²²⁷ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 253.

²²⁸ Dural, Ögüz, Gümüş, 353; Hatemi, Kalkan Oğuztürk, 184-185.

kullanılmaya devam eder. Benzer şekilde ana-babanın boşanması veya evliliğin butlan ile sonuçlanması durumunda, hâkimin velayeti taraflardan birine bırakmasıyla beraber velayet kendisine bırakılmayan taraf için bu hak son bulur²²⁹. Ancak hâkim, şayet çocuğun üstün yararı gerektiriyorsa velayeti ana veya babaya bırakmayıp çocuğa vasi atanmasına da karar verebilmektedir. Bu halde velayet ana ve baba için son bulmaktadır²³⁰. Ayrıca boşanma neticesinde velayet kendisine bırakılan tarafın ölümü halinde, çocuğun velayeti kendiliğinden sağ kalan eşe geçmemekte ve hâkimin çocuğun üstün menfaati doğrultusunda velayete ilişkin karar vermesi gerekmektedir²³¹. Benzer şekilde evlilik dışı doğan çocuğun velayetine sahip olan tarafın ölümü veya gaipliği halinde velayet kendiliğinden diğer tarafa geçmemekte, hâkim kararıyla ana veya babaya verilebileceği gibi çocuğa vasi de tayin edilebilmektedir.

Çocuğun evlat edinilmesiyle beraber velayet evlat edinen aileye geçmekte ve çocuğun biyolojik ana-babası bakımından velayet son bulmaktadır (TMK m. 314). Yine çocuk ve evlat edinen arasında evlatlık ilişkisinin son bulması veya soybağının reddedilmesi halinde de velayet sona ermektedir.

²²⁹ Akıntürk, Ateş, 408; Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 102; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 239; Dural, Ögüz, Gümüş, 351-352; Cemil Çelik, “Velayetin Kaldırılması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 54(1), 2004, 258.

²³⁰ Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 102.

²³¹ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 239.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA İHLALİ

3.1. GENEL OLARAK

Ana-babanın velayet bağlamında sahip olduğu hak ve yükümlülüklerin kendilerine sağladığı hareket alanının sınırlarını çocuğun üstün yararı ve korunması oluşturmaktadır²³². Dolayısıyla ana-baba açısından sahip olunan haklar ve yerine getirilmesi gereken yükümlülükler bağlamında tanınan yetki alanı mutlak olmayıp, çocuğun kişilik hakkını ihlal ederek üstün yararını zedeleyecek durumların varlığı halinde hukuka aykırılığın tespitini zorunlu hale getirmektedir. Bu anlamda ana-baba tarafından çocuk hakkında yapılan sosyal medya paylaşımları bu mecraların kullanıcılarına sağladığı geniş hareket alanı nedeniyle ana-babanın çocuğun kişilik hakkını ihlal etme potansiyelini artırmaktadır. Ancak çocuğun kişilik hakkının velayetine sahip olan ve çocuğu yalnızca dış tehditlere karşı korumakla kalmayıp kendisine karşı dahi koruması gereken ana-babası tarafından ihlal edilmesi, hem hukuka aykırılığın tespiti hem de velayet hakkının kullanımı ile çocuğun korunması dengesinin sağlanması açısından özellik arz eden bir tablo meydana getirmektedir.

Ana-babanın sosyal medya platformlarında çocuk hakkında yaptığı paylaşımlar, velayet hakkının kullanımındaki sınırlar çerçevesinde değerlendirilerek paylaşımın çocuğun üstün menfaatini ve kişilik hakkını ihlal edip etmediğinin tespitinin yapılması gerekmektedir²³³. Bu anlamda çocuğun kişilik hakkını oluşturan değerler üzerinde mevcut olan ihlali tespit etme ve engelleme kudretine sahip olmadığı göz önüne alındığında ihlali tespit etmesi beklenemeyeceği gibi ana-baba tarafından yapılan bütün paylaşımların çocuğun kişilik hakkını ihlal ettiğine ilişkin toptancı bir yaklaşım da hakkaniyete uygun olmamaktadır. Dolayısıyla paylaşımların sebep olduğu ihlallerin tespitinin, çocuğun menfaatlerini zedeleyip zedelediği ve kişilik hakkını oluşturan

²³² Zorluoğlu Yılmaz, 3392-3393.

²³³ Gültekin, 106.

kişisel değerlerin ihlali niteliğinde olup olmadığının değerlendirmesinin somut olay bazında yapılması gerekmektedir²³⁴.

Ana-baba tarafından çocuk hakkında yapılan sosyal medya paylaşımları, çocuğun kişisel değerlerinin ve bu değerlerin kişilik hakkının kapsamını oluşturması nedeniyle çocuğun kişilik hakkının ihlalinin gündeme getirmekte ve çocuğun mahremiyetini zedelemektedir. Tahdidi olarak sayılmayan bu değerlerin korunması ana-baba açısından velayet hakkını kullanımının bir sınırını oluşturmaktadır²³⁵. Neticede henüz öz bilinci oluşmamış ve karar alma mekanizmaları gelişmemiş çocuğun özel anları ile kişisel verilerinin²³⁶ bu mecralarda paylaşılması ve kitlelere sunulması çocuğun kişilik hakkının ihlaline sebep olmaktadır²³⁷. Aynı zamanda bu paylaşımlar çocuğun ilerleyen süreçte ana-babası tarafından sosyal medyada kendisi adına oluşturulan dijital kimlikle mücadele etmek zorunda kalmasına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra ana-baba tarafından yapılan paylaşım nedeniyle çocuk hakkında verileri elde eden kötüniyetli üçüncü kişilerin, bu verileri kopyalamak veya verileri kullanarak içerik üretmek suretiyle ihlallere sebep olmasının da yolu açılmaktadır.

Türk hukukunda sharenting eylemi henüz özel bir düzenlemeye konu edilmemiş olmakla beraber, çocuğun kişilik hakkının ve kişisel verilerini korunması bağlamında mevcut düzenlemeler uygulama alanı bulmaktadır. Bu anlamda velayetin ana-babaya haklar ve yükümlülükler verirken öncelikli olarak korunmaya muhtaç olan çocuğun üstün yararının muhafaza edilmesini öngörmesi, çocuk hakkında yapılan sosyal medya paylaşımının sebep olduğu ihlallerin Anayasa, uluslararası sözleşmeler ve TMK bağlamında ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

²³⁴ Gültekin, 107; Akdi, 133-134.

²³⁵ Zorluoğlu Yılmaz, 3395.

²³⁶ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na göre kişisel veri "Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi" ifade etmektedir (KVKK m.3/1-d). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, (2016), *T.C. Resmi Gazete*, 29677, 7 Nisan 2016.

²³⁷ Ömer Ali Girgin, Seray Göna1, "Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 44, 2020, 109.

3.2. VELİNİN ÇOCUK HAKKINDA YAPTIĞI SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARININ SEBEP OLDUĞU İHLALLER

3.2.1. Anayasa Bağlamında Yapılan İhlaller

Çocuğun kişilik hakkı anayasa bağlamında gerek genel düzenlemelerle gerekse çocuklar özelinde kaleme alınmış özel düzenlemelerle koruma altına alınmıştır. Bu anlamda Anayasa’da ‘herkes’ veya ‘hiç kimse’ şeklinde düzenlenen haklar, uygun düştüğü ölçüde çocuklar açısından da geçerlilik arz etmektedir²³⁸. Ayrıca kişiye sıkı biçimde bağlı olan anayasal temel haklar, hak ehliyetine sahip olan her çocuğun doğuştan sahip olduğu haklardır²³⁹. Temel hak niteliğinde olan çocuğun kişilik hakkı ise ana-babası tarafından sosyal medyada yapılan paylaşımlar yoluyla ihlal edilebilmektedir.

Çocuğun bir kişi olarak korunmasının anayasal dayanağını öncelikli olarak herkesin “*yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkı*” olduğunu vurgulayan Anayasa m. 17 oluşturmaktadır²⁴⁰. Ana-babası tarafından paylaşım nesnesi haline getirilerek yoğun bir ilgiyle büyüyen çocuğun, zamanla bu ilginin sanal dünyayla sınırlı olduğunun idrakine varması manevi bütünlüğünün sarsılmasına ve kişilik hakkının ihlaline sebep olmaktadır²⁴¹. Bunun da ötesinde çocuk olmanın verdiği zayıflıkları sosyal medya aracılığıyla teşhir eden ana-babanın, aynı zamanda çocuğun mahremiyetini zedeleyerek manevi varlığının ihlalini gündeme getirmektedir. Yine temel hak ve hürriyetleri düzenleyen Anayasa’nın 12’nci maddesi herkesin olduğu gibi çocuğun da “*kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere*” sahip olduğu belirtilmiş, ayrıca kişiliği oluşturan kimi değerler özel düzenlemelerle koruma altına alınmıştır. Bunun yanı sıra çocuğun hem hukuki hem de fiili anlamda korunmaya muhtaç grupta bulunması nedeniyle Anayasa’nın 10’uncu

²³⁸ Aydın İpek, “Çocuk Haklarının Gelişimi Ve Karşılaştırmalı Olarak Anayasal Açıdan Değerlendirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 2012, 160.

²³⁹ Serozan, Çocuk Hukuku, 261.

²⁴⁰ Usta, *Velayet Hukuku*, 414.

²⁴¹ Gültekin, 122.

maddesinde çocuklar özelinde alınacak tedbirlerin, eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceği belirtilerek çocuk lehine pozitif ayrımcılık yapılmasına izin verilmiştir²⁴².

Anayasa'nın 20'nci maddesiyle koruma altına alınan özel hayatın gizliliğini isteme hakkı, çocuğun mahrem alanına müdahale edilmek suretiyle verilerinin hukuka aykırı şekilde paylaşılmasının ihlal olarak nitelendirilmesine imkân vermektedir. Ayrıca maddenin üçüncü fıkrasıyla çocuğun kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı güvence altına alınarak, bu verilerin yalnızca kanunda öngörülen hallerde ve açık rıza halinde işlenebileceği öngörülmüştür. Bu anlamda çocuğa ilişkin görüntü, adres, sağlık bilgisi gibi çeşitli kişisel verilerin paylaşılması, madde bağlamında çocuğun kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkını da ihlal edebilmektedir²⁴³. Bunun yanı sıra ana-baba tarafından çocuk hakkında yapılan paylaşımlar, yapay zekâ teknolojileri kullanılarak deepfake uygulamaları yapılması neticesinde gerçeğe bağdaşmayan yeni içeriklerin üretilmesi hem Anayasa'nın 20'nci maddesi hem de Anayasa'nın 17'inci maddesi ihlal edilebilmektedir²⁴⁴.

Anayasa'nın 41'inci maddesi, çocuk haklarının korunmasına ilişkin özel bir hüküm düzenlenmiştir. İlgili maddenin ikinci fıkrası uyarınca “*devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması*” amacıyla gerekli önlemleri almak ve teşkilatı kurmakla yükümlüdür. Yine aynı maddenin dördüncü fıkrasıyla çocukların her türlü istismar ve şiddete karşı korunması için devletin gerekli koruyucu tedbirleri alacağı vurgulanmıştır. Bu anlamda çocuğun kişilik hakkını oluşturan değerlerin sosyal medya gibi erişimin son derece kolay olduğu sanal bir ortamda paylaşılmasının, çocuğa ilişkin verilerin kötüniyetli üçüncü kişilerce özellikle çocuk pornosu için veri olarak kullanılmasına zemin hazırlaması kaçınılmazdır²⁴⁵. Dolayısıyla Anayasa'nın 41'inci maddesi uyarınca çocuğa ilişkin yapılan veri paylaşımlarında çocuğun kişilik hakkının ihlal edilmesine karşı koruma tedbirleri alması devletin pozitif yükümlülüklerinden

²⁴² Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* (22. Baskı), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2018, 100-101.

²⁴³ Bedia Güleş, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Hukuka Aykırı Kayıt Ve Yayınlarla Karşı Korunmasında Mevcut Hukuki Yolların İşlevselliği ve Alınması Gerekli Yeni Tedbir Önerileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(2), 2024, 1408-1408.

²⁴⁴ Babayiğit, 662-663.

²⁴⁵ Güleş, 1409.

birisini oluşturmakta ve gerekli önlemlerin alınmaması devlet bağlamında bu hükmün ihlali anlamına gelmektedir²⁴⁶.

3.2.2. Uluslararası Düzenlemeler Bağlamında Yapılan İhlaller

Çocuğun ana-babası tarafından kişilik hakkının sosyal medyada korunmasının göz ardı edilmesi, yalnızca iç hukuk normlarını ihlal etmemekte uluslararası mevzuatın da ihlali gündeme getirmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi²⁴⁷ özel olarak çocuk haklarına ilişkin bir düzenlemeye yer vermemekle beraber, sözleşmede ele alınan hak ve özgürlüklerin herkes için geçerli olduğu dikkate alındığında çocukların da sözleşme kapsamında olduğu görülmektedir²⁴⁸. Bu anlamda velinin çocuğun resmini içeren sosyal medyada paylaşımları, sözleşmenin 8'inci maddesinde düzenlenen özel yaşama saygı hakkı bağlamında çocuğun görüntüsünü koruma hakkını ihlal etmektedir²⁴⁹.

Doğrudan çocuk haklarını düzenleyen Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 16'ncı maddesinde çocukların *“özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak”* saldırılamayacağı belirtilmiş, saldırı halinde çocuğun kanun tarafından korunmaya hakkı olduğuna işaret edilmiştir. Bu anlamda çocuğun güvende olmasını ve haksız müdahalelere karşı korunmasını sağlaması gereken ana-babasının, örneğin çocuğun altını ıslattığı bir görseli paylaşması bu madde bağlamında çocuğun özel hayatı ile onur ve itibarının zedelenmesi anlamına gelmektedir. Yine ÇHDBMS m. 19 sözleşmeye taraf olan devletlerin çocuğun ana-babası tarafından herhangi bir saldırı, şiddet, ihmal, istismar, kötü muameleye maruz kalması halinde devletin yasal, idari, toplumsal, eğitsel her türlü tedbiri almasını öngörmüştür. Bu kapsamda çocuğun özel anlarının ana-babası tarafından sosyal medyada maddi kazanç elde etmek amacıyla paylaşılması, çocuğun ekonomik istismarını gündeme getirmekte ve devletin çocuğun

²⁴⁶ Meltem Ertuğrul, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2, 2021, 522; Güleş, 1408-1409.

²⁴⁷ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Türkiye tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde imza altına alınmış ve 19 Mart 1954 tarih ve 8662 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. Türkiye bakımından sözleşme 18 Mayıs 1954'te yürürlüğe girmiştir.

²⁴⁸ Fatmagül Kale Özçelik, “Çocuğun Özel Yaşamına Saygı Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24(2), 2020, 433-434.

²⁴⁹ Kale Özçelik, 438-439.

korunması için gerekli önlemleri almasını gerektirmektedir²⁵⁰. Yine sözleşmenin çocuğun ekonomik istismara karşı korunmasını hedefleyen 32’nci maddesi ve çocuğu kendisine zarar verecek her türlü sömürüye karşı koruyan 36’ncı maddesi de devlete çocuğu koruma yükümlülüğü yüklemektedir²⁵¹. ÇHDBMS m. 34 devletin, “*cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı*” çocuğu koruyucu önlemler alması öngörülmüştür. Bu anlamda çocuğun ana-babası tarafından çıplak veya cinsel sömürü aracı olarak kullanılabilecek şekilde giydirilmiş olarak paylaşılması ve yapılan paylaşımların üçüncü kişilerce pornografik nitelikte içerik üretilmesinde kullanılması, çocuğun mahremiyetini zedelemekte ve bu madde bağlamında ihlali gündeme getirmektedir. Konunun önemine binaen BM genel kurulu ÇHDBMS’ne ek protokolle Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisine Dair İhtiyari Protokol’ünü kabul etmiş, çocuğun bu yolla istismarına karşı devlete koruma yükümlülüğü getirilmiştir. Bunların yanı sıra çocukların verileri kullanılarak yapılan sosyal medya paylaşımları, sözleşmenin muhtelif maddelerini doğrudan veya dolaylı olarak ihlal edebilmektedir²⁵².

Devletler açısından bağlayıcılığı olmayan²⁵³ ve ihlali halinde herhangi bir yaptırım öngörmeyen²⁵⁴ Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi, çocuk haklarını düzenleyen tavsiye niteliğinde metinlerdendir. Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi’nin 4’üncü maddesi uyarınca çocuk her türlü istismara karşı korunmalıdır. Yine Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi’nin 9’uncu maddesinde de çocuğun her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunması gerektiği ve çocuğun ticaret konusu yapılamayacağı vurgulanmıştır. İnsan haklarının bütünlüğünü yansıtan fakat bağlayıcılığı ve yaptırım gücü bulunmayan²⁵⁵ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin²⁵⁶ 12’nci maddesinde ise çocuklarda dâhil olmak üzere kişilerin özel hayatının dokunulmaz olduğunu ve ihlal halinde kanun ile korunma hakkının olduğu vurgulanmıştır.

²⁵⁰ Parsa, Akmeşe, 178-179; Güleş, 1410-1411.

²⁵¹ Güleş, 1411.

²⁵² Güleş, 1411.

²⁵³ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 45.

²⁵⁴ Kurt, 105.

²⁵⁵ Fazıl Sağlam, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde Tüm Hak ve Özgürlüklere Yönelik Kurallar Üzerine Bir Deneme“, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 2019, 1238; Öztan, 264-265.

²⁵⁶ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, BM Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilmiş ve Türkiye tarafından 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 sayılı Resmi Gazete’yle kabulü uygun bulunmuştur.

3.2.3. Medeni Kanun Bağlamında Yapılan İhlaller

Türk Medeni Kanunu'nun kişilik hakkına, aile hayatına, velayete ve çocuklara ilişkin kapsamlı düzenlemelere yer veren temel bir hukuki metin olması bu kanunu, çocuğun kişilik hakkının velisi tarafından ihlalinde başvurulacak esas hukuki düzenleme haline getirmektedir²⁵⁷.

Velayet kapsamında ana-babanın çocuğun menfaatlerini göz önünde tutarak bakım ve eğitiminde gereken kararları alması ve uygulaması öngörülmüştür (TMK m. 339/1). Yine ana ve babanın imkânlar çerçevesinde çocuğu eğiterek, çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal yönden gelişiminin sağlamasına ve korumasına işaret edilmiştir (TMK m. 340). Bu anlamda velinin çocuğun zararına hareket etmeyeceği ve doğal koruyucusu olduğu düşünülse de sosyal medyanın yapısı gereği kolay erişilebilir olması, gündelik hayatın bir parçası haline gelmesi ve paylaşımlara yapılan sair geri dönüşlerin ana-babanın çocuğun konu alan içerikleri paylaşma motivasyonunu artırması ana-babanın velayet hakkının gereklerini layıkıyla yerine getirmesine gölge düşürmektedir. Dolayısıyla velinin velayet bağlamında sahip olduğu hak ve yetkileri kullanmada sınırı aşarak çocuğu paylaşım nesnesi haline getirmesi, velayete ilişkin yapılan düzenlemelerin ihlali neticesini doğurmaktadır. Velinin çocuğun kişilik değerlerini ve kişisel verilerini konu alan sosyal medya içerikleri aynı zamanda çocuğun TMK m. 23 vd. koruma altına alınan kişilik hakkının ihlali anlamına gelmektedir.

Veli tarafından yapılan sosyal medya paylaşımları bebek bezli, bikinili, çıplak fotoğrafları paylaşarak çocuğun ileride utanabileceği kamuya açık hassas içeriklerden oluşan dijital bir arşivinin oluşmasına yol açarak²⁵⁸ çocuğun mahremiyetini ihlal etmektedir. Bunun yanı sıra örneğin çocuğun doğum gününde yapılan bir paylaşımın çocuğun en özel anlarından biri paylaşılacakla kalmayıp, çocuğun doğum tarihi, ismi, resmi gibi çocuk hakkındaki kişisel veriler de kullanıcıların erişimine açılmaktadır. Yine benzer şekilde çocuğun karne gününden paylaşılan içeriklerle çocuğun okuduğu okul, derslerdeki başarısı ve kimi zaman arkadaş çevresi paylaşımlara konu yapılmakta ve sosyal medya aracılığıyla çocuğun hayatı hakkında geniş bir bilgi ağına erişim imkânı

²⁵⁷ Güleş, 1411.

²⁵⁸ Zorluoğlu Yılmaz, 3387.

sağlamaktadır. Söz konusu paylaşımların bir başka boyutunu ise çocuğun sosyal medyada tanınırlığının artması ve kullanıcılar tarafından bilinir olması neticesinde, gerçek hayatta karşılaşacağı kötünietli insan potansiyelini artırarak bu kişiler tarafından çocuğun maddi varlığına da zarar verilmesi ihtimalinin mevcudiyeti oluşturmaktadır.

Velinin sosyal medya paylaşımları bir yığın tehlikeyi beraberinde getirmekte ve bir yandan ana-baba tarafından velayet bağlamında tanınan hak ve yükümlölüklerin kullanılmasında sınırın aşılması neticesinde TMK’da bulunan velayete ilişkin hükümleri ihlal etmekte, bir yandan da çocuğa ait kişilik değlerlerinin çocuğun menfaatlerine zarar vererek kişilik hakkının ihlaline sebep olmaktadır. Çocuğun kişisel verilerinin sosyal medyada paylaşılması, kişilik hakkını oluşturan değlerin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Bu kişilik değleri kanunda tahdidi olarak sayılmamakta, zaman içerisinde çağın gereklerine göre içeriği değışkenlik göstermekte ve farklı kişilik değleri de hâkim tarafından her somut olay özelinde kişilik hakkının içeriğine dâhil edilebilmektedir²⁵⁹. Bu nedenle konu bağlamında sosyal medya paylaşımlarının içerikleri göz önüne alındığında, paylaşımların ekseriyetle çocuğun kişilik hakkını oluşturan kişilik değlerinden adını, resmini ve sesini, şeref ve haysiyetini, özel hayat ve sır alanını ihlal etmektedir. Paylaşımlar kişilik değlerinden birini ihlal edebileceği gibi aynı anda birden fazla değeri de ihlal edebilmektedir²⁶⁰.

3.2.3.1. İhlale Konu Olan Kişilik Değleri

3.2.3.1.1. Çocuğun Adı

Kişilik hakkına dâhil olan değlerden birisi olan öz ad kişileri birbirinden ayırmaya yarayan ve kişinin kendisini dış dünyaya karşı yansıtmasını sağlayan manevi bütünlüğe ilişkin değlerden birisidir²⁶¹. Aynı şekilde kişinin soyadı da onun bir aileye mensubiyeti ifade eden ve kimliğinin önemli bir parçasını oluşturan bir kişilik

²⁵⁹ Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 93; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 453; Ayan, Ayan, 97; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 172; Akipek, Akıntürk, Ateş, 387.

²⁶⁰ Şafak Parlak Börü, “Esra Kararı Işığında Bir Hassas Denge Değerlendirmesi: Kişilik Haklarının Korunması Vs. Sanat Özgürlüğü”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 2017, 252.

²⁶¹ Ayan, Ayan, 101; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 114; Dural, Ögüz, 167-168; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 123; Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 349.

değeridir²⁶². Bunların yanı sıra kişinin mahlası, lakabı, ticaret unvanı, mail adresi ve sosyal medya kullanıcı adı da ad kapsamında değerlendirilmektedir²⁶³. Kanun koyucu tarafından genel hükmün özel bir düzenlemesi olan TMK m. 26 ile ad haksız kullanımlara karşı hususi olarak korunmuştur. Dolayısıyla adı üzerindeki kişilik hakkı ihlal edilen çocuk bu özel düzenlemenin yanı sıra genel hüküm olan TMK m. 24-25 öngörülen korumadan faydalanabilmektedir²⁶⁴. Ana-baba tarafından ‘ayşeyılmaz’ şeklinde direkt çocuğun adı kullanılarak sosyal medya hesabı açılabileceği gibi bu hesaplar çocuğun adına ilave edilen ‘ayşeyilmazınannesi’ kullanıcı adında olduğu gibi çeşitli eklerle de kullanılabilir. Ancak bu ikinci halde de çocuğun adının kullanıldığı bir gerçektir. Bunun yanı sıra kimi zaman ‘ayşeninannesi’ şeklinde bir kişiye özgülenmemiş, yüzlerce kişinin kullanabileceği bir hesap ismi kullanılması kişilik hakkını doğrudan ihlal etmemektedir. Ancak bu hesapların çocuğun kişilik hakkını oluşturan farklı değerlerle desteklenmesi diğer kişilik değerlerinin yanı sıra ad üzerindeki hakkın da ihlaline sebep olmaktadır²⁶⁵. Dolayısıyla çocuğun adının sosyal medya hesaplarında kullanılması kişilik hakkını ihlal edebilmekte, ada ilişkin getirilen özel düzenleme ihlal halinde öncelikli olarak uygulama alanı bulmaktadır²⁶⁶.

3.2.3.1.2. Çocuğun Resmi ve Sesi

Kişinin resmi onu dış dünyaya yansıtan ve kişilik hakkına dâhil olan manevi bütünlüğe ilişkin kişilik değerlerinden birisidir²⁶⁷. Bu anlamda resmin kapsamına kişinin dış dünyada tanınır şekilde fotoğraf, video, film veya televizyonda tespit edilmesi ve gösterilmesi girdiği gibi kalem, fırça veya sair bir araçla resmedilmesi veya karikatürize

²⁶² Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 115; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 121; Dural, Ögüz, 168.

²⁶³ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 173; Ertuğrul, 524-525.

²⁶⁴ Hayrünnisa Özdemir, “Türk ve İsviçre Medenî Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 2008, 583.

²⁶⁵ Ertuğrul, 524-525.

²⁶⁶ Ayan, Ayan, 102; Dural, Ögüz, 178; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 136. Ayrıca bkz. Yarg. 4. HD. 17.03.2016 tarih ve 2015/4457 E., 2016/3497 K. sayılı kararı “...olay tarihi, olayın oluş şekli, davalı tarafından davacının ismi ve profil resmi kullanılarak açılan sosyal medya hesabı içeriğinde; davacıya ait olmamakla birlikte müstehcen fotoğraf, videolar ve davacının telefon numarasının yer almış olması, tarafların ekonomik ve sosyal durumları ile yukarıda anılan ilkeler gözetildiğinde davacı yararına takdir edilen manevi tazminat tutarı azdır.” Yargıtay Karar Arama (E.T. 30.01.2025).

²⁶⁷ Ayan, Ayan, 102; Akipek, Akıntürk, Ateş, 393; Öztan, 289; Dural, Ögüz, 140; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 194; Cem Baygın, Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri-1 Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku* (2. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2022, 498.

edilmesi de girer²⁶⁸. Bu anlamda önemli olan kişinin dış dünyada tanınır olacak şekilde alenileştirilmesidir²⁶⁹. Kişinin resminin çekilmesi, yapılması veya yayılması hukuka uygunluk halleri hariç olmak üzere kişilik hakkının ihlali neticesi doğurmaktadır²⁷⁰. Kişinin sesi benzer şekilde kişilik hakkı kapsamındadır ve kişinin resminin yayınlanmasındaki esaslar sesi için de geçerlilik arz etmektedir²⁷¹.

Çocuğun uygunsuz resimlerinin ve sesinin paylaşılması çocuğun mevcut olan arkadaş çevresinde rencide olmasına ve saygınlığının zedelenmesine sebep olmaktadır. Ayrıca kimi zaman bu paylaşımlar çocuğun yetişkin olduktan sonra da peşini bırakmamakta alay, tehdit ve şantaj konusu olabilmektedir. Dolayısıyla bu paylaşımlar çocuğun psiko-sosyal gelişimini etkilemekte ve çocuğun menfaatlerini tehlikeye düşürmektedir²⁷².

Ana-baba çocuğun resmini paylaşarak çocuğun mahrem alanını kamuya açmakta, ana-babanın paylaşımları gizli ve kapalı hesaplarda yapması da sosyal medyanın kullanıcılara kopyalama, saklama ve paylaşma imkânı vermesi nedeniyle üçüncü kişilerin paylaşım erişimini engellememektedir²⁷³. Çocuğun resmi, sesi, videoları kopyalanarak sahte hesaplar açılmakta, kimi zaman bu veriler üzerinde değişiklikler yapılarak –örneğin fotomontaj yapılarak- ana-babanın bu veriler üzerindeki iradesi bertaraf edilmekte ve bu veriler platformlarda kontrolsüzce paylaşılmaktadır²⁷⁴. Bu anlamda paylaşılan resim, video ve sesler pornografi sitelerinde yayınlanabilmekte, pedofili bireylerin çocuklara ulaşımını kolaylaştırarak çocuğun istismarına kapı aralamakta ve çocuk açısından kimi zaman telafisi mümkün olmayan sonuçlarla karşılaşılmasına sebep olmaktadır²⁷⁵. Dolayısıyla tüm bu haller çocuğun menfaatlerini zedelemekte, velayet kapsamında ana-babanın yüklendiği hak ve yükümlülüklerin

²⁶⁸ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 194; Baygın, Nar, 498.

²⁶⁹ Öztan, 289; Baygın, Nar, 498.

²⁷⁰ Dural, Ögüz, 140-141; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 194.

²⁷¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 196.

²⁷² Girgin, Gönal, 112-115; Hüseyin Serin, “Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında mı?”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 2019, 17.

²⁷³ Zorluoğlu Yılmaz, 3387.

²⁷⁴ Zorluoğlu Yılmaz, 3385; M. Kaya, 297.

²⁷⁵ Akdi, 132; Serin, 3; Canan Erdoğan, “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)”, *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, 21, Özel Sayı, 2019, 2449; Duygulu, 435-436; Dursun, 205.

icrasında sınır aşılmasına ve çocuğun resmi ve sesi üzerindeki kişilik hakkının ihlali neticesinin doğmasına sebep olabilmektedir.

Doktrindeki bir görüşe göre kişinin resminin yayınlanması kanunda bulunan istisnalar dışında aynı zamanda kişinin şeref ve haysiyeti ile özel ve gizli hayatına saldırı niteliği taşımaktadır. Buna göre resmin yayınlanmasıyla yalnızca resim üzerindeki kişilik hakkının ihlal edildiği bir durumla karşılaşmak oldukça zordur ve resmin paylaşılması nedeniyle kişilik hakkının ihlal edilmesi kişinin şeref ve haysiyeti ile özel ve gizli hayatına saldırıdan soyut düşünülememektedir²⁷⁶. Ancak yine de kişinin resmi üzerindeki hakkı bağımsız bir hak olup, ihlal edilmesi başka bir hakkın ihlaline bağlı değildir²⁷⁷.

3.2.3.1.3. Çocuğun Şeref ve Haysiyeti

Velinin çocuğun kişilik hakkını konu alan paylaşımlarıyla çocuğun kişilik değerlerinden birisi olan şeref ve haysiyeti de ihlal edilebilmektedir²⁷⁸. Şeref ve haysiyet kişinin insan olması nedeniyle doğuştan sahip olduğu ve sonradan hal, davranış ve yetenekleriyle toplum nezdinde kazandığı saygınlığı ifade eder²⁷⁹. Çocuk da doğumundan itibaren herkes gibi şeref ve haysiyete sahip olmaktadır²⁸⁰. Nispi bir kavram olan şeref ve haysiyet kişinin bulunduğu çevreye ve zamana göre değişkenlik gösterebildiğinden, hâkim, şeref ve haysiyete yönelik bir ihlalin var olup olmadığını her somut olay bağlamında o yerde kabul gören ahlaki anlayışa göre takdir eder. Ancak şeref ve haysiyet her ne kadar nispi nitelikte olsa da herkesin asgari düzeydeki şeref ve haysiyeti her halde korunmaktadır²⁸¹. Ayrıca çocuğun şeref ve haysiyetine yönelik bir ihlalin mevcut olup olmadığının tespiti yapılırken, ortalama bir çocuk açısından olayın değerlendirilmesi dikkate alınmalıdır²⁸².

²⁷⁶ Dural, Ögüz, 140-141; Baygın, Nar, 499.

²⁷⁷ Egemen Işık, “Bir Kişilik Değeri Olarak Kişinin Resmi”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(4), 2021, 1733.

²⁷⁸ Doktrinde şeref ve haysiyet yerine onur ve saygınlık/haysiyet ifadesini kullanmayı tercih eden yazarlar da bulunmaktadır. Bkz. Özcan Büyüktanır, 143; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 212; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 186.

²⁷⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 186-187; Ayan, Ayan, 101; Akipek, Akıntürk, Ateş, 387; Dural, Ögüz, 128; Ertuğrul, 527.

²⁸⁰ Özcan Büyüktanır, 143.

²⁸¹ Dural, Ögüz, 129; Baygın, Nar, 485.

²⁸² Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 191; Özcan Büyüktanır, 146.

Ana-babanın sosyal medyada çocuğu hakkında yaptığı küçük düşürücü, haksız, gerçek dışı, çocuğun toplum içerisinde saygınlığını yitirmesine sebep olan ve kendisinden beklenen niteliklerin eksik olduğu izlenimi uyandıran yazı, resim ve söz içeren paylaşımları çocuğun şeref ve haysiyetini ihlal etmektedir²⁸³. Bu anlamda ana-baba tarafından çocuğun uygunsuz sayılabilecek -örneğin tuvalet eğitime ilişkin resimlerinin paylaşılması, çocuğun çevresinde alay konusu olarak saygınlığını yitirmesine ve şeref ve haysiyetinin ihlaline sebep olabilmektedir²⁸⁴. Diğer taraftan ana-babanın markalarla işbirliği sağlayarak çocuklar aracılığıyla sosyal medya paylaşımlarında markaların ürün veya hizmetlerinin tanıtımını yapması ve çocuğu reklam süjesi haline getirerek çocuk üzerinden maddi kazanç elde etmesi aynı şekilde çocuğun şeref ve haysiyetini zedelemektedir²⁸⁵. Çocuk hakkında paylaşılan veriler oluşturulan, şeref ve haysiyetine zarar verecek şekilde kötü amaçlar için kullanılan ve üçüncü bir kişi tarafından yönetilen bir sosyal medya hesabıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Çocuğa ilişkin kişilik değerleri ve kişisel verileri kullanılarak açılan bu sahte hesaplar bazı suçların işlenmesinde paravan olarak kullanılabilir²⁸⁶, bu durum ise çocuğun şeref ve haysiyetine zarar verebilmektedir.

3.2.3.1.4. Çocuğun Özel Alanı ve Sır Alanı

Ana-babanın çocuğun kişilik hakkını ihlal eden paylaşımlarında ihlale maruz kalan kişisel değerlerden biri çocuğun özel alanı ve sır alanıdır. Doktrinde kabul edilen görüşe göre kişinin hayat alanı üçe ayrılmakta ve kamuya açık alan, özel alan ve sır alanı olmak üzere üç alan teorisiyle açıklanmaktadır²⁸⁷. Kamuya açık alan kişinin alenileştirilmesinde bir beis görmediği ve genel olarak bir gizliliğin söz konusu olmaması nedeniyle herkesçe görülebilen yaşam alanını içermektedir²⁸⁸. Kişinin

²⁸³ Ayan, Ayan,101; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 187; Dural, Ögüz,130.

²⁸⁴ Ertuğrul, 527; Akdi, 129.

²⁸⁵ Nazira Geredeli, Seldağ Güneş Peschke, Lutz Peschke, “Anne ve Babanın Sosyal Medyada Çocukları İle İlgili Paylaşımlarına (Sharenting) İlişkin Hukuki Bir Değerlendirme”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3), 2024, 872.

²⁸⁶ M. Kaya, 298.

²⁸⁷ Zahit İmre, “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerin Korunmasına İlişkin Meseleler”, *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 39(1-4), 1974, 148; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 465-466. Hayat alanını öncelikle özel hayat alanı ve iş hayatı alanı olarak ayırıp, sonrasında bunları da alt başlıklara ayıran görüş için bkz. Ayan, Ayan, 103-108.

²⁸⁸ İmre, 149; Öztan, 281; Baygın, Nar, 493; Dural, Ögüz, 136; Özcan Büyüktanır, 150.

kamuya açık alanı kural olarak koruma kapsamında değildir²⁸⁹. Özel alan ise kişinin ailesi, yakınları, arkadaşları gibi belirli kişiler tarafından bilinmesini istediği hayat alanıdır²⁹⁰. Örneğin kişinin yakınlarıyla geçirdiği boş zamanı, konutta veya işyerindeki yaşamı, dinlenme zamanları bu alana dâhildir²⁹¹. Bu alanda kişinin belirli kişilere hayat alanını alenileştirmesi söz konusudur. Ancak kişinin özel alan hakkında bilgi sahibi olan kişilerin, bu alanı başka kişilere veya kamuya alenileştirmesi hukuka aykırılık teşkil etmektedir²⁹². Sır alanı ise kişinin kimsenin bilmesini istemediği yahut sadece kendilerine açıkladığı kişilerin bilmesini istediği olayları içeren alanını ifade eder²⁹³. Örneğin kişinin hastalıkları, anı defterleri, yatak odası sır alanına dâhildir. Neticede özel alanın koruma alanı kamusal alana göre daha genişken, sır alanının koruma alanına göre daha dardır²⁹⁴. Ancak özel alan ve sır alan hukuki olarak her ne kadar ayrı kavramlar olsa da birçok halde bu iki kavram birbirine karışmakta veya birleşmektedir²⁹⁵. Sonuçta kişinin özel alanı ve sır alanına yapılan müdahaleler, hukuka uygunluk sebepleri var olmadıkça kişilik hakkının ihlali neticesi doğurmaktadır²⁹⁶. Bu anlamda kişinin özel alanı ve sır alanına ilişkin hususların değil paylaşılması, hukuka aykırı şekilde öğrenilmesi dahi kişilik hakkının ihlaline sebep olmaktadır²⁹⁷.

Ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun bir olgunun sır alanı içerisinde olup olmadığının tespitini yapabilecek bir iradeye sahip olması, çocuğun ana-babasına karşı da sır alanının korunmasını talep hakkı doğurmaktadır. Esasında çocuğun sır alanının çerçevesini, sahip olduğu ayırt etme gücünün ölçüsü belirlemektedir²⁹⁸. Ayrıca velayeti altında bulunduğu ana-baba açısından çocuğun üstün yararını gözetme ilkesinin bir sonucu olarak, çocuk hakkındaki sırları üçüncü kişilerle paylaşmama yükümlülüğü doğmaktadır²⁹⁹.

²⁸⁹ Öztan, 281; Dural, Ögüz, 137; Ayan, Ayan, 104; İmre, 149.

²⁹⁰ İmre, 149; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 466; Dural, Ögüz, 136; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 198; Öztan, 284; Baygın, Nar, 493; Parlak Börü, 257.

²⁹¹ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 466.

²⁹² Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 199; Baygın, Nar, 494; Dural, Ögüz, 137; Ayan, Ayan, 106.

²⁹³ İmre, 149; Dural, Ögüz, 136; Öztan, 282; Ayan, Ayan, 108; Akipek, Akıntürk, Ateş, 392.

²⁹⁴ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 466.

²⁹⁵ İmre, 153.

²⁹⁶ Dural, Ögüz, 137; Baygın, Nar, 494; Akkurt, “Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlâli Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış”, 353.

²⁹⁷ Baygın, Nar, 495; Dural, Ögüz, 138.

²⁹⁸ İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 208-209.

²⁹⁹ Özcan Büyüktanır, 155.

Kamuya mal olmuş kişiler açısından özel alan ve sır alanı özellik göstermektedir. Kişi toplumda ne kadar tanınmış olursa olsun sır alanına sahiptir ve bu alanına yapılan müdahalelere karşı koruma talep etme hakkı vardır³⁰⁰. Ancak kamuya mal olmuş kişilerin özel alanları sıradan insanlara göre daha dardır³⁰¹. Çocuk açısından ise kamuya mal olma, yetişkinlere oranla daha dar kapsamda değerlendirilmeli ve çocuğun özel alanını daha az daraltmalıdır. Çünkü somut olaya bağlı olmakla beraber çocuğun üstün menfaatleri kamuya açık alanını daha dar, özel alanını daha geniş yorumlamayı gerektirmektedir³⁰².

Çocuk yetişkinler gibi toplumla iletişim halinde olan sosyal bir varlık olması nedeniyle yaşıyla doğru orantılı olarak genişleyen bir özel alana ve sır alanına sahiptir³⁰³. Her ne kadar çocuğun özel alanı ve sır alanının sınırları ana-babası karşısında daralsa da, bu alanlar da çocuk açısından da korunması gereken kişilik değerlerini oluşturmaktadır. Bu anlamda çocuğun özel alanına ve sır alanına ilişkin hususların elde edilmesi ve paylaşılması hukuka uygunluk sebeplerinin mevcut olmaması halinde kişilik hakkına saldırı meydana getirebilmekte, çocuk saldırıya karşı TMK m. 24 kapsamında korunmaktadır³⁰⁴. Örneğin çocuğun sağlık sorunlarının, sahip olduğu engelinin, vücudunu teşhir edecek nitelikteki resimlerinin, yaşadığı psikolojik sıkıntıların, günlüğünden sayfaların velisi tarafından sosyal medyada paylaşılması çocuğun özel alanını ve sır alanını müdahale teşkil edebilmektedir. Sonuç olarak bu paylaşımlar iyiniyetle -örneğin aynı sorunlarla karşılaşan ana-babalara yol gösterici olmak için- paylaşılmış olsa dahi, çocuğun özel alanını ve sır alanını ihlal eder nitelikte olabilmektedir³⁰⁵.

3.2.4. Türk Ceza Kanunu Bağlamında Yapılan İhlaller

TCK'da kişilik hakkını oluşturan değerleri koruyan düzenlemeler ve sosyal medya platformları aracılığıyla bu değerlere karşı işlenebilecek suçlar bulunmaktadır³⁰⁶. Ancak

³⁰⁰ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 197-198; Baygın, Nar, 494; Parlak Börü, 259.

³⁰¹ Ayan, Ayan, 107; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 199; Baygın, Nar, 494.

³⁰² Özcan Büyüktanır, 151-153.

³⁰³ Özcan Büyüktanır, 146-150.

³⁰⁴ Özcan Büyüktanır, 149.

³⁰⁵ Ertuğrul, 528.

³⁰⁶ Beyza Aka, "Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukukî Korunma Yolları", *İzmir Barosu Dergisi*, 2017, 233.

sosyal medyanın aile hayatına dahlinin nispeten yeni bir olgu olması nedeniyle TCK'da sharenting eylemi özelinde düzenleme bulunmamakta fakat bu konu bağlamında yapılan ihlaller birçok suç tipine vücut vermektedir³⁰⁷. Bu anlamda velinin çocukla ilgili yaptığı sosyal medya paylaşımları, niteliğine uygun düştüğü ölçüde kötü muamele başlıklı TCK m. 232, aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali başlıklı TCK m. 233, özel hayatın gizliliğini ihlali başlıklı TCK m. 134, kişisel verilerin kaydedilmesi başlıklı TCK m. 135 ve verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme başlıklı TCK m. 136 bağlamında suç teşkil edebilmektedir³⁰⁸. Bunun yanı sıra deepfake teknolojisiyle çocuğa ait görüntü, video ve ses gibi kişilik değerleri kullanılarak gerçekte bağdaşmayan cinsel nitelikte içerikler üretilmekte, bu durum TCK m. 226/3 bağlamında müstehcenlik suçunun oluşmasına sebebiyet verebilmektedir³⁰⁹. Bu anlamda ana-baba iyiniyetli de olsa çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarıyla bu içeriklerin hazırlanmasına hizmet edebilmektedir. Bunun yanı sıra velinin çocuğa ait görüntülerle cinsel içerikli paylaşım yapması da ana-baba açısından müstehcenlik suçunun oluşmasına sebep olmaktadır³¹⁰.

3.2.5. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Bağlamında Yapılan İhlaller

Kişisel verilerin korunması bağlamında öne çıkan mevzuatlardan birisi 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu³¹¹'dur. Her ne kadar hukuki bir sorun olarak KVKK'da çocukların kişisel verilerinin korunması özelinde bir düzenlemeye yer verilmemişse de genel düzenlemeler çocuklar açısından dikkate alınmaktadır³¹². Bu anlamda KVKK m. 3/1-d uyarınca kişisel veri "*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi*" ifade etmektedir. Bu anlamda çocuğun adı, kimlik numarası, sağlık bilgileri, eğitim bilgileri, fotoğrafları vb. verileri, kişisel veri kapsamına girmekte ve bu verilerin ana-baba tarafından sosyal medyada paylaşılması, kişisel

³⁰⁷ Meryem Işıl Erdem, "Sosyal Medyada Sharenting Kavramı ve Ulusal Mevzuatta İncelenmesi", *Külliyeye*, 3(2), 2022, 177.

³⁰⁸ Erdem, 177-178; M. Kaya, 298-305; Girgin, Gönal, 105-106.

³⁰⁹ Babayiğit, 670.

³¹⁰ Neslihan Can, "Sosyal Medyada Paylaşılan Çocuklara Ait Görüntülerin Müstehcenlik Suçları (TCK m. 226/3 ve 226/5) Bağlamında Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 2023, 303.

³¹¹ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, (2016), *T.C. Resmi Gazete*, 29677, 7 Nisan 2016.

³¹² C. Erdoğan, 2459; Geredeli, Güneş Peschke, Peschke, 879.

verilerin işlenmesi anlamına gelmektedir (KVKK m. 3/1-e)³¹³. Kişisel veriler ancak, ilgili kişinin açık rızası alınarak işlenebilmekte (KVKK m. 5/1), çocuklar özelinde ayrı bir düzenlemeye yer verilmemesi nedeniyle rıza koşulu çocuklar için de gerekmektedir³¹⁴.

3.3. VELİNİN ÇOCUK HAKKINDA YAPTIĞI SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARININ HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ana-babanın çocuğun kişilik değerlerini ve kişisel verilerini konu alan sosyal medya paylaşımlarının, çocuğun kişilik hakkını ihlal etmemesi için kanunun öngördüğü hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı gerekmektedir. Buna göre kişilik hakkının kapsadığı kişilik değerlerine yapılan her saldırı, esasen hukuka aykırılık teşkil etmektedir³¹⁵. Paylaşımın hukuka uygunluk sebepleri içerdiğini iddia eden bunu ispatlamakla yükümlüdür³¹⁶. TMK m. 24/2’de kişilik hakkına saldırı niteliğinde olan fiilin hangi hallerde hukuka uygunluk göstereceği sayılmıştır. Bu anlamda kişilik hakkı ihlal edilen kişinin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması hukuka aykırı fiilin hukuka uygun hale gelmesini sağlamaktadır.

3.3.1. Rıza

Çocuğun kişilik hakkının ana-babası tarafından sosyal medya paylaşımlarıyla ihlal edilmesinde, çocuğun paylaşıma rıza vermesi paylaşımı hukuka uygun hale getirmektedir. Bu bağlamda ilgilinin rızası hem TMK m. 24/2 bağlamında hem de KVKK m. 5/1 fiili hukuka uygunluk sebepleri arasında gösterilmektedir. Ancak rızanın hukuka uygunluk nedeni oluşturabilmesi için geçerli bir rıza niteliğinde olması ve bunun

³¹³ Güleş, 1418; Erdem, 175; C. Erdoğan, 2459. Ceninin ultrason fotoğraflarının anneye ait kişisel veri olduğuna ilişkin görüş için bkz. Emel Badur, “Kişisel Verilerin Kişiliğin Başlangıcı ve Sonu Ötesinde Korunması”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(3), 2023, 15.

³¹⁴ C. Erdoğan, 2459-2460. Çocuğun rızasının geçerliliği 4.3.1. başlığında ayrıca ele alınacaktır.

³¹⁵ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 467; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 132; Öztan, 327; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 218-219; Dural, Öğüz, 150-151; Hatemi, 73; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 202.

³¹⁶ Dural, Öğüz, 151; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 219. Doktrinde hukuka uygunluk sebeplerini hukuk düzeninin tanıdığı yetkinin kullanılması, zarar görenin (mağdurun) rızası, üstün kamu yararının bulunması ve vekâletsiz iş görme olarak gruplandıran görüş için bkz. Ayan, Ayan, 122.

için birtakım şartları bünyesinde barındırması gerekmektedir. Bu anlamda öncelikle kişinin kişilik hakkını kendisine karşı koruyan ve rızanın sınırını oluşturan TMK m. 23 hükmüne aykırı olan bir rızanın, TMK m. 24 bağlamında hukuka uygunluk sebebi oluşturması mümkün değildir³¹⁷. Dolayısıyla rızanın emredici hukuk kurallarına, ahlaka ve kamu düzenine aykırı olmaması gerekmektedir³¹⁸. Rıza açıkça verileceği gibi aksine bir hüküm yoksa zımni olarak da verilebilmektedir³¹⁹. Bu anlamda önemli olan rızanın geçerli olmasıdır. Bunların yanı sıra rızanın geçerli olması için kişinin doğru ve yeterli şekilde bilgilendirilmiş olarak bilinçli ve özgür iradesiyle rıza vermiş olması gerekmektedir³²⁰. Ayrıca rızanın kişilik hakkına müdahaleden önce verilmiş olması gerekmekte, müdahale sonrası verilen icazet hukuka aykırılığı ortadan kaldırmamaktadır³²¹. Bunun yanı sıra verilen rızanın sonradan geri alınması da imkân dâhilindedir³²².

Rızanın hukuka uygunluk sebebi teşkil edebilmesi için kişinin rıza vermeye ehil olması gerekmekte, kişinin tam ehliyetli veya sınırlı ehliyetli olması aranmaktadır³²³. Bu anlamda tam ehliyetsizlerin verdiği rıza geçersiz olmaktadır. Dolayısıyla rızanın geçerliliği öncelikle kişinin ayırt etme gücüne sahip olması şartına bağlıdır³²⁴. Anababanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımları bağlamında, çocuğun rızasının geçerli olup olmadığının tespitinde ayırt etme gücünün varlığına göre ikili bir ayırım yapmak gerekmektedir.

Ayırt etme gücü “akla uygun biçimde davranma”³²⁵ ve “kişinin fiillerinin sebep ve sonuçlarını idrak edebilme yeteneği”³²⁶ olarak tanımlanmaktadır. Yaş küçüklüğü TMK m. 13’te ayırt etme gücünden yoksunluk sebebi olarak sayılmaktadır. Ancak Kanunda ayırt etme gücünün kazanılması noktasında herhangi bir yaş sınırı

³¹⁷ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 469; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 220; Dural, Ögüz, 151; Özcan Büyüktanır, 197-198; Ayan, Ayan, 130.

³¹⁸ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 132; M. Kaya, 295; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 469; Öztan, 330.

³¹⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 221; Akipek, Akıntürk, Ateş, 403; Ayan, Ayan, 130; Akdi, 134.

³²⁰ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 469; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 133; Ayan, Ayan, 131.

³²¹ Ayan, Ayan, 130.

³²² Ertuğrul, 532.

³²³ Ayan, Ayan, 130; Akdi, 134.

³²⁴ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 469; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 220; Akdi, 134.

³²⁵ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 54; Hatemi, 22.

³²⁶ Dural, Ögüz, 57.

öngörülmemektedir. Bu anlamda nitelik bakımından basit işlemlerde çocuğun ayırt etme gücünün varlığı kabul edilebilirken, çocuk açısından kavraması güç olan karmaşık işlemlerde o işlem bakımından ayırt etme gücünün olmadığına karar verilebilmektedir³²⁷. Dolayısıyla ayırt etme gücünün nispi bir kavram olması³²⁸, somut olay bağlamında çocuğun ayırt etme gücünün var olup olmadığının tespitini gerektirmektedir³²⁹.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuğun tam ehliyetsiz olması nedeniyle ortaya koyduğu rıza ister açık ister örtülü olsun hukuka uygunluk sebebi oluşturmamaktadır (TMK m. 15). Bu noktada ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk adına yasal temsilcisinin rıza vermesi gerekmektedir. Ancak rızanın kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması nedeniyle tam ehliyetsiz çocuğun yararının yasal temsilci tarafından verilecek rızayı zorunlu kılması gerekmektedir³³⁰. Dolayısıyla yasal temsilcinin rızasının sınırı ise çocuğun menfaatleri kıstasına göre çizilmelidir³³¹. Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının çocuğun kişilik hakkına saldırı niteliğinde olması, rızanın saldırıyı yapan tarafından verilmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla bu durumda ana-babanın hem hukuka aykırı fiili gerçekleştirmesi hem de buna rıza göstermesi kabul edilememekte, ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk adına velisi tarafından verilen rızanın hukuka aykırılığı gidermesi beklenmemektedir³³². Ancak doktrindeki bir görüşe göre ana-babanın sosyal medyada çocuk hakkında yaptığı paylaşımlar çocuğun yararını zedelemiyorsa, üstün menfaatleriyle çatışmıyorsa, onu rencide etmiyorsa ve velayet hakkının sınırlarını aşmıyorsa ana-baba tarafından paylaşımlara verilen rıza hukuka uygunluk nedeni oluşturmaktadır³³³. Örneğin çocuğun parkta oynarken çekilen fotoğrafının veya okul gösterisinde çekilen videosunun sosyal medyada paylaşılmasında veli çocuk adına rıza gösterebilmektedir³³⁴. Ancak bu durumda her ne kadar paylaşımlar hukuka uygun olsa da çocuğun ayırt etme gücü kazanmasıyla beraber paylaşımların

³²⁷ Gültekin, 126.

³²⁸ Dural, Ögüz, Gümü, 52.

³²⁹ Hatemi, 23; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 57; Dural, Ögüz, 58; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 111; Zorluoğlu Yılmaz, 3395; Özcan Büyüktanır, 199; C. Erdoğan, 2463.

³³⁰ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 469.

³³¹ Özcan Büyüktanır, 200; Güleş, 1424-1425.

³³² Akdi, 135; Girgin, Gönal, 114; Alkan Altaş, “Sosyal Medyada Çocuğun Görünümünün Kişilik Hakları Bakımından Değerlendirmesi”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, 5(1), 2023, 26.

³³³ Ertuğrul, 534-535; Zeki Zorlu, “Çocuğun Kişilik Hakkının Anne-Baba Tarafından Sosyal Medyada İhlali”, *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 2023, 54.

³³⁴ Ertuğrul, 535; Zorlu, 54.

kaldırılmasını istemesi halinde, şayet paylaşımlarda başka bir hukuka uygunluk sebebi bulunmuyorsa rıza geçersiz hale gelmekte ve paylaşım kişilik hakkını ihlal etmektedir³³⁵.

TMK m. 16'ya göre sınırlı ehliyetsiz olan küçüklerin, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanırken yasal temsilcinin rızasına ihtiyacı yoktur. Rızanın kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması nedeniyle ayırt etme gücüne sahip çocuk kural olarak geçerli bir rıza verebilmektedir³³⁶. Ancak çocuğun kişilik hakkına yapılan saldırının ağırlığı rızanın geçerliliğinde önem arz etmekte, çocuk kişilik hakkına yönelen ihlalin sonuçlarını idrak edemeyecek durumda olması halinde rızanın geçerliliği için yasal temsilcinin onayı aranmaktadır³³⁷. Dolayısıyla somut olay bağlamında ayırt etme gücüne sahip çocuğun bizzat kendi rızasının yeterli olduğu ve geçerlilik için yasal temsilcisinin olurunun gerektiği durumların tespitinin yapılması gerekmektedir³³⁸.

Ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun rızasının ana-babanın kendisiyle ilgili yaptığı sosyal medya paylaşımlarını, hukuka uygun hale getirip getirmeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre ana-babanın sınırlı ehliyetsiz çocuk hakkında paylaşım yapmadan önce çocuğun rızasını alması gerekmekte, çocuğun rıza vermemesi halinde ise ana-babanın paylaşım yapma hakkı mevcut olmamaktadır³³⁹. Bu anlamda çocuğun kendisi hakkında yapılan sosyal medya paylaşımlarına verdiği rızanın hukuka uygunluk sebebi teşkil etmesi, çocuğun paylaşımın sebep ve sonuçlarını değerlendirerek paylaşıma özgür iradesiyle olumlu yanıt vermesiyle mümkün olmaktadır³⁴⁰. Aksi halde rıza geçerli olmamakta, saldırıyı gerçekleştirenin çocuğun yasal temsilcisi olması nedeniyle onların vereceği izin de rızanın hukuka uygunluk sebebi oluşturmasını sağlamamaktadır³⁴¹. Ancak bu durumda ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun rızasının açık olması gerekmektedir. Bu anlamda açık rızanın mevcut olmaması ana-babasının

³³⁵ Ertuğrul, 535.

³³⁶ Girgin, Gönal, 114; Ertuğrul, 534; Akdi, 135; Altaş, 25. Sınırlı ehliyetsizler bakımından kişisel verilerin işlenmesine rıza göstermesi hususunda kanunda örtülü ve gerçek boşluk olduğu hususunda bkz. Hüseyin Can Aksoy, "Kişisel Verilerin İşlenmesi Kapsamında Rıza Unsuru ve Sınırlı Ehliyetsizlerin Durumu", *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, Cilt 3, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, 57-58.

³³⁷ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 469-470; Akdi, 135; Ayan, Ayan, 130

³³⁸ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 469-470; Özcan Büyüktanır, 200.

³³⁹ Zorluoğlu Yılmaz, 3397; Özcan Büyüktanır, 145.

³⁴⁰ Zorluoğlu Yılmaz, 3395; C. Erdoğan, 2462; Altaş, 25.

³⁴¹ Akdi, 135.

çektığı fotoğrafa poz veren çocuğun paylaşımına zımni rıza verdiği düşünülebilmektedir³⁴².

Doktrindeki diğer görüşe göre ana-babanın çocuğun kişilik değerlerini paylaşım konusu yaparak çocuğun kişilik hakkını ihlal etmesi durumunda bunun çocuk tarafından idrak edilmesi beklenememekte ve çocuğun ana-babasının velayeti altında bulunmasının da çocuğun kişilik hakkına yapılan müdahalelere rıza gösterme konusunda yeterli olgunluğa erişmediğine karine teşkil etmektedir. Bu anlamda çocuktan mahremiyet gibi soyut ve derinlikli kavramları anlamlandırmasının ve paylaşımın uzun vadede bırakacağı etkileri tahlil etmesinin beklenmesi hakkaniyete uygun olmamaktadır³⁴³. Bu anlamda çocuğun paylaşımına rıza gösterdiğini ileri sürmek gerçekçi ve makul bir savunma oluşturmamakta ve velayet kurumuyla çatışmaktadır³⁴⁴. Güleş'e göre ise çocuk bu konuda tüm farkındalığıyla rıza vermiş olsa dahi, paylaşımın çocuğun kişilik değerlerini ihlal etmesi nedeniyle bu rıza TBK m. 27 bağlamında geçerli bir rıza olmamaktadır. Kaldı ki, yetişkinler sosyal medyada kendileri hakkında yaptıkları paylaşımların uzun vadede oluşturabileceği olumsuz sonuçları gözetmemektedir. Dolayısıyla çocukları hakkında yaptıkları paylaşımlarda hassasiyet gösterip göstermeyecekleri tartışmalıdır³⁴⁵. Neticede bu görüşü kabul edenlere göre çocuğun kendi kişilik değerlerinin ana-babası tarafından sosyal medyada işlenmesi hususunda vereceği rızanın geçerli olmadığı ve paylaşım açısından hukuka uygunluk sebebi oluşturmayacağı sonucuna varılmaktadır³⁴⁶.

3.3.2. Üstün Nitelikte Özel Yarar

TMK m. 24/2 uyarınca üstün nitelikte özel yararın varlığı kişilik hakkına yapılan saldırının hukuka uygun hale gelmesini sağlamaktadır. Bu yarar, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiye ilişkin olabileceği gibi, saldırıyı gerçekleştirene yahut üçüncü bir kişiye

³⁴² Zorlu, 56.

³⁴³ Gültekin, 126.

³⁴⁴ Gültekin, 126; Altaş, 26-27. Bu görüşün olgunluğu itibarıyla çocuğun, sosyal medya konusunda velisinden daha donanımlı olabileceği ve buna rağmen velayet bağlamında çocuğun rızasının geçerli kabul edilmemesinin hakkaniyete uygun olmadığı hususunda bkz. Zorlu, 55.

³⁴⁵ Güleş, 1423.

³⁴⁶ C. Erdoğan, 2463.

ait de olabilmektedir³⁴⁷. Üstün yararın tespiti her somut olay bağlamında hâkim tarafından değerlendirme yapılmaktadır³⁴⁸. Bu anlamda kişilik hakkı ihlal edilenin ve kişilik hakkına saldıranın yararları karşılaştırılarak hangi yararın daha üstün olduğuna karar verilmektedir³⁴⁹. Ancak hiçbir yararın kişilik hakkından üstün olmayacağı anlayışı dolayısıyla, kişilik hakkına saldırının hukuka uygun hale gelmesi için üstün nitelikte özel yararın da kişilik hakkıyla ilgili olması gerekmektedir³⁵⁰. Dolayısıyla örneğin malvarlığına ilişkin bir değerın kişilik hakkına ilişkin bir değerden daha üstün bir yarar olduğu söylenememektedir.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarında hukuka uygunluk nedeni olarak üstün nitelikte özel yararın varlığının kabul edilip edilemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu anlamda doktrinde kimi yazarlar paylaşımların çocuğun manevi bütünlüğüne zarar vereceğinden bahisle üstün nitelikte özel yararın hukuka uygunluk nedeni olmadığını savunmaktadır³⁵¹. Güleş'e göre çocuk hakkında yapılan paylaşımların çoğunluğu zaruret oluşturmamakta ve dolayısıyla bu üstün nitelikte özel yarar ekseriyetle hukuka uygunluk nedeni oluşturmamaktadır³⁵². Diğer grup yazarlara göre ise bazı hallerde üstün nitelikte özel yararın hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmesi mümkündür³⁵³. Buna göre ana-baba, hasta çocuklarının tedavisi için para toplamak amacıyla veya aynı hastalıktan muzdarip başka çocukların ailelerine destek olmak ve bilgi paylaşımında bulunmak gayesiyle çocuk için sosyal medya hesapları açarak paylaşım yapabilmektedir. Bunların yanı sıra kaybolan çocuklarını bulmak veya tacize uğrayan çocuklarını taciz eden kişinin bulunmasını sağlamak adına çocuğun kişilik değerlerini içeren paylaşımlara sosyal medyada yer verebilmektedir. Bu hallerde çocuk hakkında yapılan paylaşımlar üstün nitelikte özel yarar sebebiyle hukuka uygunluk nedeni oluşturabilmektedir³⁵⁴. Ayrıca çocuğun eğitime, gelişimine ve malvarlığına müspet manada tesir edecek paylaşımlarda, çocuğun kişilik hakkına ilişkin

³⁴⁷ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 225. Üstün nitelikte özel yararın failin veya üçüncü kişinin yararına hukuka uygunluk sebebi oluşturması meşru müdafaa halinde mümkün olabilmektedir. Bkz. Dural, Ögüz, 152; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 228.

³⁴⁸ Öztan, 336; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 133; Özcan Büyüktanır, 201.

³⁴⁹ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 471.

³⁵⁰ Dural, Ögüz, 153.

³⁵¹ Gültekin, 125; Serçemeli, 234.

³⁵² Güleş, 1428-1429.

³⁵³ Ertuğrul, 526; Zorlu, 53.

³⁵⁴ Ertuğrul, 526.

değerlerin kullanılması çocuk açısından üstün nitelikte özel yarar teşkil edebilmektedir³⁵⁵. Ancak bu durumda malvarlığını artırmak adına çocuğun sosyal medyada reklam süjesi haline getirilmesinde özenli davranılmalı, ana-babanın çocuğu bu yolla ekonomik yönden istismar edebileceği göz önünde bulundurulmalıdır³⁵⁶.

3.3.3. Üstün Nitelikte Kamusal Yarar

Üstün nitelikte kamusal yararın varlığı kişinin kişilik hakkına yapılan saldırıyı hukuka uygun hale getirmektedir. Bu anlamda üstün nitelikte kamu yararının tespiti hâkim tarafından her somut olay bağlamında menfaatler göz önünde bulundurularak yapılmakta, bir tarafta kişinin kişilik değerlerinin korunması diğer tarafta ise kamu yararı bulunmaktadır³⁵⁷. Dolayısıyla kamu yararının, kişinin kişilik hakkının ihlaline karşı korunmasındaki menfaatlerinin önüne geçmesi gerekmektedir³⁵⁸. Ayrıca saldırıda hukuka uygunluk sebebi olarak üstün nitelikte kamu yararının varlığının kabul edilmesi, bu yararın kanun hükmüne dayandırılmış olmasına bağlıdır³⁵⁹. Konu bağlamında özellikle kitle iletişim araçları kullanılarak yapılan ihlallerde üstün nitelikte kamu yararının varlığı önem arz etmektedir³⁶⁰.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarında üstün nitelikte kamu yararının var olup olamayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre velinin çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarında üstün nitelikte kamu yararının hukuka uygunluk sebebi oluşturması, kamuoyu için önemli mevzularda halkın bilgilendirilmesi gerektiğinde söz konusu olabilmektedir³⁶¹. Ancak bu durumda yapılan paylaşımda, basın özgürlüğünün sınırlarını belirleyen ölçütler dikkate alınarak bir tespit yapılması gerekmektedir³⁶². Bu anlamda paylaşımın konusunun gerçek ve güncel olması, paylaşılmasında kamu yararı bulunması, konu ile ifade arasında düşünsel bağın bulunması, paylaşımda kişiyi küçük düşürücü değerlerin konulmamış olması ve ihlal ile korunmak istenen amaç arasında orantı bulunması

³⁵⁵ Ertuğrul, 526.

³⁵⁶ Zorlu, 53.

³⁵⁷ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 473; Öztan, 341; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 234.

³⁵⁸ Öztan, 341.

³⁵⁹ Ayan, Ayan, 132; Öztan, 341.

³⁶⁰ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 229.

³⁶¹ Ertuğrul, 537.

³⁶² Aka, 249; Ertuğrul, 537; Zorluoğlu Yılmaz, 3400.

aranmaktadır³⁶³. Paylaşımların kamu yararı bağlamında hukuka uygunluk sebebi oluşturmaması, kamunun bilgilendirilmesinde bulunan yararın çocuğun kişilik hakkının korunmasındaki yarardan daha üstün olması gerekmektedir. Örneğin çocuğu tacize uğrayan velinin taciz eden kişinin yakalanması adına yaptığı paylaşımlarda kamu yararı söz konusu olabilmektedir³⁶⁴. Ancak kişilik hakkı ihlal edilenin çocuk olması kamu yararının daha dar yorumlanmasını gerektirmekte, çocuğun yararı yetişkinlere oranla daha önde tutulması zorunlu kılmaktadır³⁶⁵. Dolayısıyla salt kamunun merak duygusunu giderecek paylaşımlar olmamalı, objektif ölçütler bağlamında değerlendirme yapılarak kamu yararının mevcudiyeti aranmalıdır. Bu açıdan çocuk hakkında toplumun bilgilendirilmesi için mecburi olan veriler paylaşımına konu olmalı ve bu sınır aşılmamalıdır³⁶⁶. Örneğin, çocuğun okulu hakkında yaşadığı bir problemin toplum tarafından bilinmesinde kamu yararı bulunabilmektedir. Ancak bu paylaşımlarda çocuğun adının ve soyadının bulunmasında kamu yararı bulunmamaktadır. Neticede kamuyu aydınlatmak için çocuğun kişilik hakkına dâhil olan her türlü değerin amacını aşarak paylaşılması, hukuka aykırılığı ortadan kaldırmamaktadır³⁶⁷.

Doktrindeki diğer görüşe göre ana-babanın çocuğun kişilik değerlerini içeren sosyal medya paylaşımları, üstün nitelikte kamu yararı olduğu gerekçesiyle hukuka uygunluk sebebi oluşturmamaktadır³⁶⁸. Bu anlamda üstün nitelikte özel yarar da olduğu gibi paylaşımların çocuğun manevi bütünlüğüne zarar vermesi hukuka uygunluk sebebi oluşturmamasını engellemektedir³⁶⁹. Ayrıca bu görüşe göre haklarını işlevsel şekilde muhafaza edemeyen çocuğun, gündelik hayatının ve mahrem anlarının sosyal medya paylaşımı haline getirilmesinde üstün nitelikte kamu yararının varlığının kabulü yerinde olmamaktadır³⁷⁰.

³⁶³ Ayan, Ayan, 134; Dural, Ögüz, 132-135; Öztan, 341; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 473-475; Dural, Ögüz,

³⁶⁴ Ertuğrul, 536.

³⁶⁵ Özcan Büyüktanır, 206.

³⁶⁶ Güleş, 1427.

³⁶⁷ Ertuğrul, 537.

³⁶⁸ Gültekin, 125; Serçemeli, 234; Miray Özer Deniz, "Sharenting Kavramı ve Velayet Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi", *The Journal Of World Women Studies*, 7(1), 2022, 110.

³⁶⁹ Gültekin, 125.

³⁷⁰ Gültekin, 122.

3.3.4. Kanunun Verdiği Yetki

Kanunun verdiği yetkinin kullanılması, kişilik hakkının ihlalini hukuka uygun hale getirmektedir. Bu anlamda bu yetki kamu hukukundan veya özel hukuktan kaynaklanabilmektedir³⁷¹. Ana-babanın sahip olduğu velayet hakkı kanunun verdiği yetki çerçevesinde değerlendirilmektedir³⁷². Dolayısıyla ana-babanın TMK m. 339 vd. hükümlerde kendilerine tanınan hak ve yükümlülükler kanunun verdiği yetki kapsamında kabul edilmekte ve TMK m. 24/2 bağlamında hukuka uygunluk sebebi teşkil etmektedir. Ancak ana-babanın özel hukuktan kaynaklanan bu yetkiyi sınırsız bir şekilde kullanma hakkı bulunmamaktadır. Bu anlamda ana-babanın çocuğun kişilik hakkına yönelik müdahalesinin, velayet hakkının ifası için gerekli ve amacıyla uyumlu olması aranmaktadır. Çocuğun kişilik hakkına yapılan müdahale ölçülülük ilkesi bağlamında elverişli, makul ve zorunlu olduğu ölçüde hukuka uygunluk sebebi oluşturmaktadır³⁷³. Dolayısıyla yetkinin kullanılmasında sınırın aşılması hukuka aykırılığı gidermemekte, kişinin sorumluluğunu doğurmaktadır³⁷⁴. Gültekin'e göre ise velayetin kullanılmasında sınırı oluşturan çocuğun menfaatleri sosyal medya paylaşımları ile ihlal edilmekte, paylaşımlar nezdinde velayet hakkı kanunun verdiği yetki bağlamında hukuka uygunluk sebebi oluşturmamaktadır³⁷⁵.

3.4. SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARI BAĞLAMINDA VELİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN VE ÇOCUĞUN ÜSTÜN MENFAATLERİNİN ÇATIŞMASI

Velayet bağlamında ana-babanın çocuğu koruma ve gözetme yükümlülüğü vardır. Ancak kimi zaman velinin hakları ile çocuğun haklarının çatışması söz konusu olmaktadır³⁷⁶. Bu anlamda çocuk hakkında yaptıkları paylaşımları nedeniyle sosyal medya platformlarında kimliklerinin en önemli parçalarından birisi olan ebeveynlikleriyle var olmak isteyen ana-babanın ifade özgürlüğü ve çocuğun üstün menfaatleri çatışma konusu olabilmektedir.

³⁷¹ Akipek, Akıntürk, Ateş, 404; Ayan, Ayan, 122-123.

³⁷² Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 472; Ayan, Ayan, 129; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 203.

³⁷³ İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 203.

³⁷⁴ Ayan, Ayan, 129.

³⁷⁵ Gültekin, 125.

³⁷⁶ Zorluoğlu Yılmaz, 3392; Yavuz, 28

Anayasa'nın 26'ncı maddesine göre “*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir*”. Dolayısıyla madde metninde “*söz, yazı, resim veya başka yollarla*” denmesi, sosyal medya paylaşımlarının da esas itibariyle bu madde kapsamında ifade özgürlüğünün bir uzantısı olabileceğini göstermektedir³⁷⁷. Ancak kişilerin, kimi hallerde temel hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılması gerekmektedir³⁷⁸. Bu anlamda ana-babanın ifade özgürlüğü kapsamında çocuk hakkında yaptığı paylaşımlar, çocuğun üstün menfaatleriyle çatıştığı ölçüde Anayasa'nın 13'üncü maddesi bağlamında sınırlandırılabilir. Çocuğun üstün menfaati ilkesinin çocuk hukukunda karşılaşılan sorunların çözümünde başvurulacak ilk esas olması ve çocuk yararının korunması hususunun anayasal güvenceyle (AY m. 41) koruma altına alınmış olması sınırlandırmanın gerekçesini oluşturmaktadır³⁷⁹. Yine BMÇHS m. 3 ve 18'de de çocuğun yüksek menfaatlerinin çocuğu ilgilendiren mevzularda hareket noktası olduğu vurgulanmaktadır. Bu anlamda Anayasa'nın 90/5 maddesi uyarınca BMÇHS'nin ilgili maddeleri anayasal bağlamda ana-babanın temel hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılmasında dayanak oluşturmaktadır³⁸⁰.

Ana-baba ifade özgürlüğü kapsamında çocuk hakkında yaptığı paylaşımlarda sınırı çocuğun kişilik hakkı oluşturmaktadır. Bu anlamda çocuğun üstün menfaatlerinin gözetilmesi, menfaatlerin çatıştığı bir denklemde çocuğun çıkarlarına üstünlük tanınması anlamına gelmekte ve velinin ifade özgürlüğü ile çocuğun menfaatlerinin çatışması halinde çocuğun üstün yararına öncelik verilmesi gerekmektedir³⁸¹. Neticede ana-baba tarafından yapılan paylaşımların çocuğun üstün menfaatlerini zedelediği ölçüde velayete müdahale edilebilmekte, TMK ve diğer mevzuatlarda düzenlenen hukuki imkânlarla başvurulabilmesi söz konusu olmaktadır.

³⁷⁷ Gültekin, 117; Ecem Erdem, “Çocuğun Üstün Yararı Kapsamında Ebeveynlerin İfade Özgürlüğü ve Çocuğun Unutulma Hakkı”, *20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü Özel Yayını*, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi Yayını, 2023 İstanbul, 53.

³⁷⁸ Gözler, 123.

³⁷⁹ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 65.

³⁸⁰ Gültekin, 118.

³⁸¹ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 67; Baygın, 272; Altaş, 28; Zorluoğlu Yılmaz, 3399.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA İHLALİ HALİNDE BAŞVURULABİLECEK HUKUKİ İMKÂNLAR

4.1. GENEL OLARAK

Velayet hakkı, ana-babaya çocuğun şahsı ve malları üzerinde geniş hareket alanı sağlamakta ve vesayet kurumundan farklı olarak sıkı bir kamu denetimine tabi tutulmamaktadır. Kanun koyucu tarafından velayet kapsamında verilen bu yetkiler, ana-babanın çocuğun yüksek yararını ön planda tutarak menfaatleri doğrultusunda aksiyon alacağı inancıyla verilmektedir. Ancak kimi hallerde ana-baba velayet bağlamında kendilerine verilen hakları amacı ve çocuğun menfaatleri doğrultusunda kullanmadığı gibi yükümlülükleri de gereği gibi yerine getirmemektedir. Bu anlamda velayet hakkının ana-babaya sağladığı geniş yetkiler çocuğun kişilik hakkının ihlali halinde müdahaleye engel olmamakta, çocuğun şahıs varlığının korunması ve sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi amacıyla hâkim tarafından çeşitli önlemlerin alınması mümkün olmaktadır³⁸². Ana-baba tarafından çocuk hakkında yapılan sosyal medya paylaşımlarının, çocuğun kişilik değerlerini içermesi, kişilik hakkının ihlaline sebep olabilmektedir. Özellikle hızla gelişen teknolojiyle beraber kişilik hakkı ihlalleri için yeni zeminlerin oluşması, yapılan saldırıların etki alanının genişlemesine sebep olmaktadır³⁸³. Bu durum çocuğun kendisini sosyal medyada paylaşım nesnesi haline getiren ana-babasına karşı korunmasını gerektirebilmektedir. Bu anlamda yapılan paylaşımlar nedeniyle çocuğun kişilik hakkının ihlali halinde TMK'nın kişilik hakkını koruyan genel düzenlemelerine başvurulabileceği gibi velayete bağlamında düzenlenen önlemlere de başvurulabilmektedir. Bunların yanı sıra muhtelif kanunlarda yer verilen kişilik hakkını koruyan yaptırımlar ve önlemler de çocuk açısından uygulama alanı bulabilmektedir.

³⁸² Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu” 97-98; Dural, Ögüz, 361; Akdi, 125; Baygın, 318.

³⁸³ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 205.

4.2. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA İHLALİ HALİNDE ÇOCUĞA TANINAN DAVA HAKLARI

4.2.1. Genel Olarak

Kişiliğin korunmasına ilişkin TMK m. 24 ve 25 genel nitelikte düzenlemeler olmaları nedeniyle kişilik hakkı saldırıya uğrayan çocuğun ana-babasına karşı korunması açısından da uygulama alanı bulmaktadır³⁸⁴. TMK m. 24'e göre kişi, kişilik hakkına yönelik yapılan saldırıyı hukuka uygun hale getiren sebepler yoksa hâkimden saldırıyı gerçekleştirene karşı korunmayı isteyebilmektedir. Bu anlamda çocuk açısından TMK m. 25 bağlamında kişilik hakkını koruyan savunma davaları ve saldırı neticesinde uğranılan zararın telafisi için öngörülen tazminat davaları söz konusu olabilmektedir³⁸⁵. Ayrıca madde kapsamında kişilik hakkına saldırılan çocuğun, saldırı neticesinde elde edilen bir kazancın varlığı halinde, bu haksız kazancın iadesini vekâletsiz iş görme hükümlerine göre talep etmesi de mümkün olabilmektedir.

4.2.2. Çocuğun Dava Ehliyeti

Çocuğun kişilik hakkına yönelik saldırıya veya saldırı tehlikesine karşı ana-babasına yönelteceği davalarda, dava ehliyetinin varlığının tespiti gerekmektedir. Bu anlamda çocuğun ayırt etme gücünün olup olmaması önem arz etmektedir.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar, hiçbir hukuki işlemi geçerli olarak yapamamaktadır. Hukuki işlemleri onlar adına ancak yasal temsilcileri yapabilmektedir³⁸⁶. Ancak kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kişinin bizzat kendisinin kullanması gerekmekte, yasal temsilci tarafından kullanılması kabul edilmemektedir. Fakat ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuğun menfaatleri ve korunma ihtiyacı nedeniyle kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olan kişilik hakkının korunmasında yasal temsil mümkün olmaktadır³⁸⁷. Dolayısıyla kişilik hakkına saldırı nedeniyle açılacak davaların

³⁸⁴ Geredeli, Güneş Peschke, Peschke, 872; Akdi, 137.

³⁸⁵ Öztan, 353. Doktrindeki “saldırıya yönelik davalar” ve “saldırının sonucuna yönelik davalar” olarak yapılan ikili ayırım için bkz. Ayan, Ayan, 137. Ayrıca “koruyucu davalar” ve “tazminat davaları” ayırımı için bkz. Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler*(3. Bası), Legal Yayıncılık, İstanbul 2010, 154.

³⁸⁶ Dural, Ögüz, 78; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 87.

³⁸⁷ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 88-89; Dural, Ögüz, 82-83; Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 94.

ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk adına yasal temsilcisi tarafından açılması gerekmektedir³⁸⁸. Ancak çocuğun kişilik hakkını ihlal eden kişilerin bizzat çocuğun ana-babası olması halinde, ana-babanın bir davada hem davalı hem davacı olamamalarından bahisle kişilik hakkını korunması talebinin kendilerine karşı öne sürülmesini mümkün olmamaktadır³⁸⁹. Çocuğun kişilik hakkının ana veya babadan birisi tarafından ihlal edilmesi halinde diğeri kişilik hakkını korunmasını talep edebilmektedir³⁹⁰. Aksi halde çocuğun kişilik hakkını ihlal eden ve yasal temsilcisi olan ana-babayla çocuk arasında menfaat çatışması söz konusu olmakta, TMK m. 426/b.2 bağlamında çocuğa temsil kayyımı atanması gerekmektedir³⁹¹. Ancak ilgili makamların çocuğun kişilik hakkının ihlal edildiğinden tesadüfen ya da yapılacak bir ihbarla haberdar olması mümkün olabilmekte, çocuğun kendi haklarını koruma noktasında zayıf durumda olduğu göz önünde bulundurulduğunda kişilik hakkını koruyucu davalardan faydalanması kimi zaman güçleşebilmektedir³⁹².

Ayırt etme gücüne sahip çocuk, kişilik hakkına saldırı nedeniyle açılacak davaların kişiye sıkı sıkıya bağlı hak niteliğinde olması nedeniyle bu yöndeki taleplerini yasal temsilcinin izni gerekmeksizin öne sürebilmektedir³⁹³. Ancak maddi tazminata ilişkin davaların malvarlığını ilgilendirmesi ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olmaması nedeniyle bu dava ayırt etme gücüne sahip olup olmaması fark etmeksizin TMK m.426/b.2 bağlamında çocuğa atanan temsil kayyımı tarafından açılması gerekmektedir³⁹⁴.

4.2.3. Savunma Davaları

TMK m. 25/1 uyarınca kişilik hakkı ana-babası tarafında ihlal edilen çocuk hâkimden saldırının aşamasına göre mevcut saldırıya son verilmesini, henüz mevcut

³⁸⁸ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 253; Ayan, Ayan, 147.

³⁸⁹ Özer Deniz, 110; Zorlu, 57; Ertuğrul, 539; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 214.

³⁹⁰ Gültekin, 129; Özer Deniz, 110; Ertuğrul, 539.

³⁹¹ Ertuğrul, 539; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 213; Özcan Büyüktanır, 257; Girgin, Gönal, 121; Akdi, 137; Güleş, 1435. Temsil kayyımının ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk adına kişilik hakkını koruyucu davaları açabilmesi veya açılan davayı takip edebilmesi için vesayet makamının iznine ihtiyacı olduğu yönündeki görüş için bkz. Özcan Büyüktanır, 257.

³⁹² Zorlu, 58; Girgin, Gönal, 120.

³⁹³ Öztan, 395; Ayan, Ayan, 147; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 478; Dural, Ögüz, 93; Hatemi, 42; Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 94.

³⁹⁴ Helvacı, 165; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 216.

olmayan ancak ileride oluşması muhtemel saldırı tehlikesinin önlenmesini ve sona ermiş ancak etkisi devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini talep edebilmektedir³⁹⁵. Bu davaların açılabilmesi için failin kusurlu olması veya bir zararın meydana gelmiş olması aranmamakta³⁹⁶, saldırının veya saldırı tehlikesinin hukuka aykırı olması gerekmektedir³⁹⁷.

4.2.3.1. Saldırıya Son Verilmesi Davası

Saldırıya son verilmesi davası³⁹⁸, kişilik hakkına yönelik başlamış ve devam etmekte olan saldırının durdurulması amacıyla açılmaktadır³⁹⁹. Saldırıya son verilmesi davasının açılması için saldırıda bulunan kişinin kusuru aranmamakta, hukuka aykırı olarak kişilik hakkı ihlal edilen kişi bakımından ayrıca bir zarar doğmuş olması da gerekmemektedir⁴⁰⁰. Ancak zararın mevcut olması halinde saldırıya son verilmesi talebiyle beraber tazminat isteminde bulunulması da mümkün olabilmektedir⁴⁰¹. Ayrıca saldırı devam ettiği sürece dava açılabilmekte, zamanaşımı ve hak düşürücü süreler işlememektedir⁴⁰². Dolayısıyla sona eren saldırının etkilerinin devam etmesi ve hatta bu saldırı nedeniyle bir zararın doğmuş olması halinde dahi bu davanın açılması mümkün olmamaktadır⁴⁰³. Saldırıya son verilmesi davasında hâkim, şayet kişilik hakkına yönelik

³⁹⁵ Gültekin, 127; Girgin, Gönal, 116; Özcan Büyüktanır, 214; Murat Doğan, “İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası (Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 8.2.2001 Tarihli E.755/K.1157 Sayılı Kararı Çerçevesinde)”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VII(1-2), 2003, 392.

³⁹⁶ Ahmet Kılıçoğlu, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3, 1990, 387; Helvacı, 155; Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 96-97.

³⁹⁷ Özcan Büyüktanır, 215; Helvacı, 155.

³⁹⁸ Doktrinde saldırıya son verilmesi davası yerine “durdurma davası”, “tecavüzün ref’i” veya “tecavüzün önlenmesi” terimleri de kullanılmaktadır. Bkz. Dural, Ögüz, 154; Öztan, 354; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 476; Kılıçoğlu, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, 389; Ayan, Ayan, 138; Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, 96.

³⁹⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 253-254; Dural, Ögüz, 154; Akipek, Akıntürk, Ateş, 397; Öztan, 354; Ayan, Ayan, 138; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 476; Doğan, 392; Kılıçoğlu, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, 389.

⁴⁰⁰ Dural, Ögüz, 154; Öztan, 355.

⁴⁰¹ Ayan, Ayan, 139; Öztan, 356.

⁴⁰² Dural, Ögüz, 154; Ayan, Ayan, 139; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 255; Doğan, 396.

⁴⁰³ Akipek, Akıntürk, Ateş, 398; Dural, Ögüz, 154.

bir saldırının varlığına ve saldırının devam ettiğine kanaat getirirse saldırıyı gerçekleştiren kişiyi saldırıya son vermeye mahkûm etmektedir⁴⁰⁴.

Ana-babası tarafından sosyal medya paylaşımları nedeniyle çocuğun kişilik hakkına yönelik bir saldırının mevcut olması halinde, ana-babanın kusurlu olup olmamasına bakılmaksızın saldırıya son verilmesi davası açılabilir. Bu anlamda dava kapsamında çocuk hakkında yapılan paylaşımların sosyal medya hesaplarından silinmesi istenebilmekte, paylaşımlar hesapta olduğu sürece dava açılabilir⁴⁰⁵. Hâkimin dava neticesinde paylaşımların kaldırılmasına hükmetmesi halinde, ana-babanın çocuğun kişilik hakkını ihlal eden fotoğraf, video ve sair içerikleri kaldırması gerekmektedir⁴⁰⁶.

4.2.3.2. Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası

Saldırı tehlikesinin önlenmesi davası, henüz mevcut olmamakla beraber çeşitli emareler nedeniyle kişilik hakkına yönelik bir saldırı tehlikesinin kuvvetli olması halinde olası saldırıya engel olmak için açılmaktadır⁴⁰⁷. Koruyucu bir amaç taşıyan bu davanın⁴⁰⁸ açılabilmesi için kişilik hakkına yönelik saldırı tehlikesinin ciddi ve yakın olması gerekmektedir⁴⁰⁹. Ayrıca saldırı tehlikesi oluşturan kişinin kusurlu olması aranmamakta, muhtemel bir zarar tehlikesinin mevcudiyeti de gerekmemektedir⁴¹⁰. Saldırı tehlikesi devam ettiği müddetçe bu dava açılabilir, saldırının vuku bulması halinde ise mevcut duruma göre saldırıya son verilmesi veya hukuka aykırılığın tespiti davalarının açılması söz konusu olabilmektedir⁴¹¹. Dava neticesinde hâkim saldırı tehlikesi oluşturan kişinin belirli bir veya birkaç davranışını yasaklamakta, TMK m. 23'e aykırılık oluşturacak şekilde sınırları belli olmayan ve genel nitelikteki davranış yasaklarına hükmedememektedir⁴¹². Ayrıca hâkimin saldırının önlenmesi kararına

⁴⁰⁴ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 256; Doğan, 396; Akipek, Akıntürk, Ateş, 399.

⁴⁰⁵ Zorluoğlu Yılmaz, 3403; Zorlu, 60; Girgin, Gönal, 117; Aka, 252; Akdi, 138.

⁴⁰⁶ Özcan Büyüktanır, 219.

⁴⁰⁷ Dural, Ögüz, 155; Akipek, Akıntürk, Ateş, 399; Ayan, Ayan, 138; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 476; Kılıçoğlu, "Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler", 388; Murat Doğan, "Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1-4), 2001, 378.

⁴⁰⁸ Öztan, 357.

⁴⁰⁹ Akipek, Akıntürk, Ateş, 399; Dural, Ögüz, 155; Ayan, Ayan, 138; Helvacı, 155.

⁴¹⁰ Dural, Ögüz, 155; Ayan, Ayan, 138.

⁴¹¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 257; Aka, 254; Dural, Ögüz, 155; Ayan, Ayan, 138; Helvacı, 155.

⁴¹² Dural, Ögüz, 155; Ayan, Ayan, 138; Öztan, 358.

rağmen failin kişilik hakkına saldırıda bulunması, tazminat davaları bakımından failin kusurlu sayılmasında etkili olmaktadır⁴¹³.

Çocuk açısından ana-babası tarafından kişilik hakkına yönelik bir saldırı tehlikesinin mevcut olması halinde saldırı tehlikesinin önlenmesi davasının açılması mümkün olabilmektedir. Bu anlamda örneğin, çocuk hakkında bilgilerin paylaşıldığı bir sosyal medya hesabı açma hazırlığında olan ana-babanın, bu amaçla çocuğun fotoğraf ve videolarını çekerek içerik haline getirmeye hazırlanması halinde saldırı tehlikesinin önlenmesi davasını açılabilen ve paylaşımın engellenmesi mümkün olabilmektedir. Kişilik hakkına yönelik sona ermiş bir saldırının tekrar etme tehlikesinin mevcudiyeti halinde yine önleme davası açılabilir⁴¹⁴. Örneğin ana-baba çocuğun kişilik hakkını ihlal eden paylaşımlarını kaldırmasına rağmen tekrar paylaşılma tehlikesinin mevcut olması, çocuk açısından saldırı tehlikesinin önlenmesi davasını gündeme getirebilmektedir⁴¹⁵. Bunun yanı sıra açılmış olan saldırıya son verilmesi davası çoğu zaman saldırının tekrarlanma tehlikesini engelleyebilmekte, dolayısıyla ayrıca saldırı tehlikesinin önlenmesi davasının açılması gerekmemektedir⁴¹⁶.

4.2.3.3. Hukuka Aykırılığın Tespiti Davası

Hukuka aykırılığın tespiti davası, genel tespit davasının kişilik hakkının korunması için özel olarak düzenlenmiş halini oluşturmaktadır⁴¹⁷. Buna göre kişilik hakkına yönelik sona ermiş bir saldırı mevcut olmakla beraber saldırının etkilerinin hala devam etmesi halinde, saldırının hukuka aykırı olduğunun tespiti için bu dava açılabilir⁴¹⁸. Saldırının devam ettiği veya ileride bir saldırı gerçekleşme tehlikesinin mevcut olduğu hallerde tespit davası açılmamaktadır. Dolayısıyla tespit davası, saldırıya son verilmesi ve saldırı tehlikesinin önlenmesi davalarının açılma

⁴¹³ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 258.

⁴¹⁴ Kılıçoğlu, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, 388.

⁴¹⁵ Ertuğrul, 547.

⁴¹⁶ Dural, Ögüz, 155.

⁴¹⁷ Dural, Ögüz, 156; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 258; Helvacı, 158.

⁴¹⁸ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 476; Dural, Ögüz, 156; Kılıçoğlu, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, 387-388; Akipek, Akıntürk, Ateş, 400. Öğretide tespit davasının açılabilmesi için saldırının devam etmesi gerektiği, saldırının sona ermiş olması halinde davanın konusuz kalacağı yönündeki görüş için bkz. Ayan, 140.

imkânının olmadığı durumlarda söz konusu olabilmektedir⁴¹⁹. Ayrıca saldırının etkisi devam ettiği müddetçe tespit davası açılabilir⁴²⁰. Hâkimin dava neticesinde vereceği karar hukuka aykırı bir saldırının varlığının tespitini içermekte, icraî bir nitelik taşımamaktadır. Ancak tespit davası neticesinde alınan karar icraî nitelikteki başka davalar açısından delil olarak kullanılabilir⁴²¹.

Sosyal medyanın yapısı gereği paylaşılan içerikler, paylaşıldıkları andan itibaren çok sayıda kişinin erişimine açık hale gelmektedir. Dolayısıyla bu yolla ana-babanın çocuğun kişilik hakkına saldırı niteliğinde olan sosyal medya paylaşımları, aynı anda çok sayıda kişiye ulaşabilmekte ve sonrasında paylaşımların kaldırılması çoğu zaman saldırının etkilerini ortadan kaldırmamaktadır⁴²². Dolayısıyla çocuk açısından etkileri devam eden paylaşımlara istinaden, ana-babaya karşı hukuka aykırılığın tespiti davası açılması mümkün olabilmektedir.

4.2.3.4. Düzeltmenin veya Kararın Üçüncü Kişilere Bildirilmesi ya da Yayımlanmasını Talep Hakkı

Saldırıya son verilmesi, saldırı tehlikesinin önlenmesi ve hukuka aykırılığın tespiti davalarını açan kişi, bunlarla beraber aynı davada düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanmasını talep edebilmektedir⁴²³. Sosyal medya paylaşımlarının geniş kitlelerin erişimine açık olması, savunma davaları neticesinde verilen kararların saldırının etkilerinin giderilmesi noktasında kimi zaman yeterli olmamasına sebep olmaktadır⁴²⁴. Örneğin, saldırıya son verilmesi kararına istinaden saldırıyı gerçekleştiren kişinin paylaşımları sosyal medya hesabından silmesi halinde dahi, paylaşım erişim sağlayan kişilerin zihninde oluşan olumsuz intiba değişmemektedir⁴²⁵. Dolayısıyla savunma davaları neticesinde hâkim tarafından verilen

⁴¹⁹ Öztan, 360; Akipek, Akıntürk, Ateş, 400-401.

⁴²⁰ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 258.

⁴²¹ Ayan, Ayan, 141.

⁴²² Aka, 255.

⁴²³ Dural, Ögüz, 157; Helvacı, 155; Öztan, 363; Doğan, “Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası”, 417. TMK m. 25/3 düzenlemesi nedeniyle düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanmasını talebinin tazminat davaları ve vekâletsiz iş görme davasıyla beraber açılmayacağı yönündeki görüş için bkz. Öztan, 363. Düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması talebinin, saldırıya son verilmesi ve hukuka aykırılığın tespiti davalarında ileri sürülebileceği yönündeki görüş için bkz. Akipek, Akıntürk, Ateş, 402; Özcan Büyüktanır, 221.

⁴²⁴ Ertuğrul, 546.

⁴²⁵ Aka, 253.

karar yalnızca taraflarca bilinmekte, saldırının hukuka aykırılığının mahkeme tarafından hükme bağlanmış olmasının toplum tarafından bilinmesi söz konusu olmamaktadır. Bu anlamda kişilik hakkı ihlal edilen kişi açısından hukuka aykırılık etkilerini devam ettirmektedir. Ancak TMK m. 25/2 hükmü ile mahkeme kararının toplum tarafından da bilinir olması temin edilebilmektedir⁴²⁶. Hükme göre kişilik hakkı ihlal edilen kişi, savunma davalarıyla beraber hâkimden düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması talebinde bulunabilmektedir. Bu yolla kişinin toplum nezdinde sarsılan itibarının bir nebze olsun iadesi amaçlanmaktadır⁴²⁷. Ayrıca hâkimin bu yönde kararı vermesi talep halinde mümkün olabilmekte, hâkim resen düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması kararı verememektedir⁴²⁸. Kararın yayımlanmasına karar verilmesi halinde yayının nasıl ve nerede yapılacağı kararını da hâkim ayrıca takdir etmektedir⁴²⁹.

4.2.4. Tazminat Davaları

Tazminat davaları, kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırının meydana getirdiği zararların tazmini amacıyla açılan alacak davalarıdır⁴³⁰. Dolayısıyla tazminat davası açabilmek için bir zararın doğmuş olması gerekmekte, henüz gerçekleşmemiş veya hala devam etmekte olsa da henüz bir zarar doğurmamış olan saldırılar bakımından tazminat davası açılması söz konusu olmamaktadır⁴³¹. Ayrıca tazminat davaları açısından kişilik hakkına saldırıyı gerçekleştiren kişinin kusurlu olması gerekmekte⁴³², ancak kusursuz sorumluluk halinin mevcut olması halinde kusur aranmamaktadır⁴³³. Aynı zamanda doğan zarar ve kişilik hakkına saldırı niteliğinde olan fiil arasında illiyet bağı olması gerekmektedir⁴³⁴. Kişilik hakkına yönelik saldırının mağdur üzerindeki

⁴²⁶ Dural, Ögüz, 157.

⁴²⁷ Öztan, 365.

⁴²⁸ Dural, Ögüz, 157.

⁴²⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 260-261; Dural, Ögüz, 157.

⁴³⁰ Ayan, Ayan, 142; Helvacı, 159; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 135; Yasemin Durak, "İnternet Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Koruma", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 2014, 112.

⁴³¹ Helvacı, 159; Mehmet Beşir Acabey, "Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 8(Özel Sayı), 2013, 42.

⁴³² Kılıçoğlu, "Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler", 387.

⁴³³ Dural, Ögüz, 159-161; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 477; Özcan Büyüktanır, 226; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 135; Aka, 252; Baygın, Nar, 522-524.

⁴³⁴ Acabey, 42; Özcan Büyüktanır, 226.

sonuçlarını onarmak amacıyla açılan tazminat davaları sonucunda, saldırıyı gerçekleştiren kişi bir edimi ifa etme borcu altına girmektedir⁴³⁵. Saldırı sonucunda maddi bir zarar oluşabileceği gibi manevi bir zarar da meydana gelebilmektedir.

4.2.4.1. Maddi Tazminat Davası

Kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırı nedeniyle malvarlığına ilişkin zarara uğrayan kişi, uğradığı zararın tazmini amacıyla saldırıda bulunan kişiye karşı maddi tazminat davası açabilmektedir⁴³⁶. Bu davanın açılabilmesi için gereken şartlar, TMK m. 25/3'te özel olarak düzenlenmemesi nedeniyle haksız fiil sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 49 vd. hükümleri uyarınca belirlenmektedir⁴³⁷. Bu anlamda maddi tazminat davasının açılabilmesi için kişilik hakkına yönelik saldırı olması ve saldırının hukuka aykırı olması, saldırı neticesinde maddi bir zarar meydana gelmesi, saldırı ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması ve fail açısından kusurun veya kusursuz sorumluluk halinin mevcut olması aranmaktadır⁴³⁸. Ayrıca kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin, henüz bir zarar doğmaması nedeniyle saldırının önlenmesi davasıyla beraber maddi tazminat talebinde bulunması da söz konusu olmamaktadır⁴³⁹.

Ana-babanın çocuğun kişilik hakkını hukuka aykırı olarak ihlal eden sosyal medya paylaşımları, kimi zaman çocuğun malvarlığında bir azalmaya sebep olabilmekte ve çocuk açısından maddi tazminat davası gündeme gelebilmektedir⁴⁴⁰. Örneğin ana-baba tarafından sosyal medyada çocuğu küçük düşürücü paylaşımlar yapılması, çocuğun arkadaş çevresinde alay konusu olmasına sebep olabilmektedir. Bu durum çocuğun psikolojik olarak etkilenmesine yol açabilmekte, çocuğun tedavi almasını gerektirebilmektedir. Çocuğun malvarlığına sahip olduğu kabul edildiğinde, tedavi masrafları nedeniyle çocuk açısından maddi bir zararın doğması söz konusu olabilmektedir. Bu anlamda çocuk hakkında yapılan paylaşımın hukuka aykırı olması, paylaşımın sebep olduğu saldırıyla tedavi masrafları arasında illiyet bağının bulunması, ana-babanın kusurlu olması ve tedavi nedeniyle çocuğun malvarlığında bir azalmanın

⁴³⁵ Helvacı, 159.

⁴³⁶ Dural, Ögüz, 159; Baygın, Nar, 522; Ayan, Ayan, 142; Akipek, Akıntürk, Ateş, 406; Helvacı, 159.

⁴³⁷ Akipek, Akıntürk, Ateş, 406-407; Öztan, 372-373.

⁴³⁸ Helvacı, 160; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 262; Akipek, Akıntürk, Ateş, 407-409; Ayan, Ayan, 142-143; Öztan, 373; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 135.

⁴³⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 262.

⁴⁴⁰ Akdi, 139.

mevcut olması çocuk açısından maddi tazminat talep etme hakkını doğurmaktadır⁴⁴¹. Ayrıca ana-babanın çocuğun kişilik hakkına saldırı niteliğindeki fiili beraber işlemesi halinde TBK m. 61 kapsamında müteselsil sorumluluk söz konusu olmaktadır⁴⁴².

4.2.4.2. Manevi Tazminat Davası

Manevi tazminat davası, kişilik hakkı hukuka aykırı olarak saldırıya uğrayan kişinin yaşadığı acı, elem ve ızdırap nedeniyle uğramış olduğu manevi zararın tazmini amacıyla açılmaktadır⁴⁴³. Dolayısıyla manevi tazminat istemi için saldırının kişinin malvarlığında bir eksilmeye neden olması aranmamakta, kişinin maneviyatı üzerinde etki meydana getirmesi gerekmektedir⁴⁴⁴. TMK m. 25/3 ile kişilik hakkı hukuka aykırı bir saldırıya uğrayan kişiye manevi tazminat talep hakkı tanınmış, TBK m. 58’de manevi tazminat ayrıca düzenlenmiştir. TMK m. 26/2’de ise kişilik hakkını oluşturan kişilik değerlerinden biri olan adın saldırıya uğraması halinde manevi tazminat talebi ayrıca ele alınmıştır.

Manevi tazminat davası açabilmek için kişilik değerlerine yönelik bir saldırı olması ve saldırının hukuka aykırı olması, saldırı neticesinde manevi bir zararın doğmuş olması, zararın kusur veya kusursuz sorumluluk hallerinden birisi nedeniyle vuku bulmuş olması ve saldırı ile zarar arasında uygun illiyet bağının mevcut olması gerekmektedir⁴⁴⁵. Ayrıca manevi tazminat davası açısından saldırıda bulunan kişinin ağır kusurlu olması aranmamakta, failin hafif kusurlu olması halinde de manevi tazminata hükmedilebilmektedir⁴⁴⁶. Maddi tazminata benzer şekilde manevi tazminatta da kusursuz sorumluluk hali mevcut olmadıkça, failin sorumluluğu kusur esasına dayanmaktadır⁴⁴⁷. Failin kişilik hakkına saldırı niteliğinde olan hukuka aykırı fiilinde, kusurlu olması veya kusursuz sorumluluk halinin mevcut olması tazminat miktarının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Aynı şekilde failin kusurlu olması halinde

⁴⁴¹ Akdi, 139.

⁴⁴² Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 262.

⁴⁴³ Akipek, Akıntürk, Ateş, 409; Dural, Ögüz, 160; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 263; Özcan Büyüktanır, 239.

⁴⁴⁴ Akipek, Akıntürk, Ateş, 409; Ahmet M. Kılıçoğlu, “Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 1984, 21.

⁴⁴⁵ Helvacı, 161; Öztan, 377; Akipek, Akıntürk, Ateş, 412-414; Ayan, Ayan, 144-146.

⁴⁴⁶ Acabey, 43; Kılıçoğlu, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıları Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, 393; Öztan, 379; Ayan, Ayan, 146.

⁴⁴⁷ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 267; Dural, Ögüz, 161

kusurunun ağırlığı da tazminat miktarının tespitinde belirleyici olmaktadır⁴⁴⁸. Bunun yanı sıra kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi, manevi tazminat talebinde bulunduysa ayrıca hukuka aykırılığın tespiti davası açması mümkün olmamaktadır⁴⁴⁹.

TBK m. 58 uyarınca kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi esas itibariyle manevi tazminat olarak sadece bir miktar para isteyebilmektedir. Ancak hâkim bu taleple bağlı kalmayıp takdir yetkisini kullanabilmekte ve para ile beraber veya para yerine başka imkânlarla da mağdurun manevi zararının tazminini sağlayabilmektedir⁴⁵⁰. Ayrıca hâkim kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin talep ettiği tazminat miktarıyla bağlı olmakta, talep edilenden fazlasına hükmedememekle beraber bütün unsurları göz önünde bulundurarak takdir yetkisi bağlamında daha azına hükmedebilmektedir⁴⁵¹.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarıyla çocuğun kişilik değerlerini ihlali, ana-babanın manevi tazminat sorumluluğunu doğurabilmektedir⁴⁵². Örneğin, ana-babanın çocuk hakkında yaptığı hakaret içeren sosyal medya paylaşımları, çocuğun toplum önünde saygınlığını yitirmesine ve kendisine olan güvenini kaybederek ruhsal çöküntü yaşamasına sebep olabilmektedir. Dolayısıyla bu halde çocuğun uğradığı bir maddi zarar söz konusu olmamakta, çocuğu bir nebze olsun teselli etmek amacıyla manevi tazminat talep hakkı doğmaktadır⁴⁵³. Bu anlamda çocuğun kişilik hakkına yönelik saldırı nedeniyle ana-babasından manevi tazminat talep edebilmesi için saldırının hukuka aykırı olması, saldırı nedeniyle çocuğun manevi zarara uğraması, ana-babanın kusurlu olması ve sosyal medya paylaşımıyla çocuğun uğradığı manevi zarar arasında illiyet bağı olması gerekmektedir.

Çocuğun ayırt etme gücüne sahip olmaması nedeniyle kişilik hakkına yönelik saldırılarda acı, elem ve ızdırap hissetmemesi halinde manevi zararın var olup olmadığı tartışmalıdır⁴⁵⁴. Doktrindeki bir görüşe göre manevi tazminat talebinin doğması için kişilik hakkı hukuka aykırı olarak saldırıya uğrayan çocuğun, saldırı nedeniyle acı, elem ve ızdırap duyması ve dava neticesinde elde edeceği paranın çocuğu teskin etmesi

⁴⁴⁸ Özcan Büyüktanır, 240; Ayan, Ayan, 146.

⁴⁴⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 260.

⁴⁵⁰ Öztan, 380; Acabey, 47; Helvacı, 162; Dural, Ögüz, 161; Akipek, Akıntürk, Ateş, 410; Ayan, Ayan, 152.

⁴⁵¹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 265-266; Dural, Ögüz, 161.

⁴⁵² Akdi, 139.

⁴⁵³ Akipek, Akıntürk, Ateş, 409.

⁴⁵⁴ Akdi, 140.

gerekmemektedir⁴⁵⁵. Doktrindeki diğer bir görüşe göre çocuk kişilik hakkına yönelen saldırı nedeniyle acı ve elem duyamayacak kadar ayırt etme gücünden yoksunsa manevi zararın meydana geldiğinden söz etmek ve manevi tazminat davası açılabilirliğini kabul etmek güçtür. Manevi tazminat talep edebilmek için çocuğun manevi zarar hissedebilmesi veya en azından ileride manevi zarar hissedeceğinin kabulü gerekmektedir⁴⁵⁶. Bu anlamda çocuğun manevi zararı hissetmemesi, kişilik hakkına yönelik ihlali yok etmediği gibi, çocuğun ihlal nedeniyle uzun vadede uğrayacağı zararı da ortadan kaldırmamaktadır⁴⁵⁷. Dolayısıyla çocuk adına daha etkin bir koruma sağlamak amacıyla ana-babanın sosyal medya paylaşımları nedeniyle çocuğun kişilik hakkının ihlal edilmesi halinde, manevi tazminata hükmedilmesi için çocuğun acı, elem ve ızdırap duymasının aranmaması gerekmektedir⁴⁵⁸.

4.2.4.3. Tazminat Davalarında Zamanaşımı

Ana-babanın çocuğun kişilik hakkını ihlali haksız fiilden kaynaklanmakta, bu nedenle TBK m. 72'ye bağlamında *“tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına”* uğramaktadır. Bu anlamda çocuk açısından iki yıllık zamanaşımı süresinin, paylaşımı öğrendiği ve paylaşımın etkilerini anlayabilecek zihinsel olgunluğa eriştiği anların kesiştiği vakitte başlaması gerekmektedir⁴⁵⁹. Bunun yanı sıra TBK m. 153/1-1 uyarınca çocuğun ana-babasından olan alacakları bakımından zamanaşımı süresi, velayet boyunca işlemeye başlamaz şayet başlamışsa durur. Böylece çocuğun ayırt etme gücünden yoksun olması veya başvuru imkânı elde edememesi halinde zamanaşımı süresinin dolduğundan bahisle tazminat talebinin reddedilmesi ve kişilik hakkını ana-babası tarafından hukuka aykırı olarak ihlal edilen çocuğun hak kaybına uğraması engellenmektedir. Dolayısıyla velayet

⁴⁵⁵ Çiğdem Kırcı, “Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği”, *Yargıtay Dergisi*, 25(3), 1999, 256; Zorluoğlu Yılmaz, 3404.

⁴⁵⁶ M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2* (14. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, 271; Akdi, 140-141.

⁴⁵⁷ Gültekin, 136.

⁴⁵⁸ Ertuğrul, 549; Zorluoğlu Yılmaz, 3404.

⁴⁵⁹ Ertuğrul, 540.

süresince tazminat talebinde bulunmayan çocuk, tazminat davası açma talebini, velayetin sona ermesinden itibaren iki yıl içerisinde öne sürebilmektedir⁴⁶⁰.

Çocuğun velayet altında olmaması veya ana-babasından birinin velayeti altında bulunurken diğerinin çocuğun kişilik hakkını ihlal etmesi halinde TBK m. 72 bağlamında iki yıllık zamanaşımı süresinin işlediği kabul edilmektedir. Bu durumda TBK m. 153/1-1 hükmünün uygulanması söz konusu olmamakta, çocuğun kişilik hakkını ihlal eden kişiye karşı vasisinin, kayyımın veya velayeti altında bulunduğu ana veya babasının iki yıllık zamanaşımı süresi içerisinde talepte bulunması gerekmektedir⁴⁶¹.

4.2.5. Çocuğun Kişilik Hakkının İhlali Neticesinde Elde Edilen Kazancın İadesi

Ana-baba sosyal medyadan gelir elde edebilmek amacıyla çocuğun görüntüsü, sesi, videosu gibi çeşitli verilerini kullanarak içerik oluşturabilmektedir. Paylaşımlarda çocukların kullanılması, ana-babanın takipçi ve beğeni sayılarını artırarak sosyal medyada görünürlük kazanmasını ve bu sayede bir kazanç elde etmesini mümkün kılabilir⁴⁶². Bu anlamda bazı sosyal medya platformlarında reklam ve tanıtım yoluyla gelir elde edilebilirken, bazı platformlarda içeriğin beğenilmesiyle dahi kazanç elde edilebilmektedir⁴⁶³. Örneğin, sosyal medyada ana-babasının yaptığı paylaşımlarla ün kazanan çocuğun bebek bezi firması tarafından gönderilen bebek bezlerini kullandığına ilişkin fotoğraf ve videolarla firmanın reklamını yapması sağlanabilmekte, firmanın reklam karşılığında belli bir miktar para ödemesi kararlaştırılabilmektedir⁴⁶⁴. Dolayısıyla ana-baba, kimi zaman çocuk için açtığı sosyal medya hesabında kimi zaman kendi şahsi hesabında çocuk hakkında yaptığı paylaşımlarla kazanç elde edebilmektedir⁴⁶⁵. Bu paylaşımlar nedeniyle çocuğun kişilik hakkının hukuka aykırı

⁴⁶⁰ Gültekin, 139.

⁴⁶¹ Gültekin, 139.

⁴⁶² Ertuğrul, 549; Nesli Beril Özen Çolak, “Ebeveynlerin Sosyal Medyada Çocukları Üzerinden Elde Ettikleri Kazancın Çocuk Malları Kapsamında İncelenmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 61, 2025, 537-538; Girgin, Gönal, 118.

⁴⁶³ Özen Çolak, 539.

⁴⁶⁴ Zorlu, 61-62.

⁴⁶⁵ Doktrindeki bir görüşe göre açılan hesap çocuğu borç altına sokmamakta ve çocuğun menfaatlerine uygun olarak gelir edilmesi ve elde edilen gelirin çocuğun mallarına katılması sağlanmaktaysa, bu durumda ana-babanın çocuğun temsilcisi olduğu düşünülebilmektedir. Ancak sosyal medya hesabında çocuğun kişilik değerleri kullanılarak elde edilen gelirin ana-babanın şahsi hesabına aktarılması söz

olarak ihlal edilmesi halinde TMK m. 25/3 uyarınca vekâletsiz iş görme hükümlerine göre elde edilen kazancın iadesinin talep edilmesi mümkün olabilmektedir⁴⁶⁶. Kazancın iadesi, TBK m. 530 uyarınca gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hükümlerine göre açılacak bir dava ile talep edilmektedir⁴⁶⁷.

Kazancın iadesi davasının açılabilmesi için kişilik değerlerine yönelik hukuka aykırı bir saldırının olması, saldırı ile elde edilen kazanç arasında illiyet bağının bulunması ve kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin mağdurun elde etmek istemediği veya elde edemeyeceği kazancı saldırı sayesinde elde etmiş olması gerekmektedir⁴⁶⁸. Bu anlamda kişilik hakkına saldırıda bulunan kişinin mağdurun elde etmek isteyeceği veya elde edebileceği kazancı saldırı neticesinde elde etmesi halinde, mağdur açısından mahrum kalınan bir kazanç söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla bu kazanç nedeniyle mağdur zarara uğramakta, sorumluluk şartlarının oluşması halinde maddi tazminat davası açılarak zararın tazmini sağlanabilmektedir. Ancak mağdurun elde etmek istemediği veya elde edemeyeceği kazancın fail tarafından kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırı neticesinde elde edilmesi halinde, mağdur açısından bir zarar mevcut olmadığı için TBK m. 530 bağlamında gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan bir dava ile kazancın iadesi talep edilebilmektedir⁴⁶⁹. Ayrıca bazı hallerde iki davanın birlikte açılabilmesi mümkün olabilmekte, bu durumda zarar tazminat davasıyla istenebilirken zararı aşan kısım vekâletsiz iş görme hükümleri uyarınca istenebilmektedir⁴⁷⁰.

konusuysa, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hükümleri uyarınca kazancın iadesi talep edilebilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ertuğrul, 550-551.

⁴⁶⁶ Zorluoğlu Yılmaz, 3404; Ertuğrul, 550; Gültekin, 128; Akdi, 141; İmamoğlu, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, 189; Altaş, 32-33; Girgin, Gönal, 118; Özer Deniz, 110. Doktrinde bir görüşe göre çocuğun ana-babası tarafından iş ilişkisinde olduğu gibi sistematik, düzenli ve yoğun bir şekilde paylaşım nesnesi haline getirilerek kazanç elde edilmesi halinde, çocuk işçi olarak kabul edilebilmekte ve ana-baba ile çocuk arasında temsil ilkelerine uygun olarak iş sözleşmesi söz konusu olabilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hatice Duygu Özer, Fatma Nazlıcan Alpsoy, “Çocuk İşçiliğinin Yeni Görünümü: Kidfluencer”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 2024, 241-274.

⁴⁶⁷ Öztan, 386; Dural, Ögüz, 158; Helvacı, 164; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* 477-478; Serap Helvacı, Gülşah Sinem Aydın, “Kişilik Hakkı İhlalinden Doğan Vekâletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranamayacağı Sorunu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 2017, 272-273.

⁴⁶⁸ Helvacı, 163-164; Öztan, 390; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 270; Dural, Ögüz, 158.

⁴⁶⁹ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 270; Dural, Ögüz, 158.

⁴⁷⁰ Dural, Ögüz, 158-159.

Kazancın iadesi için açılacak davada failin kusurlu veya kötüniyetli olması aranmamakta⁴⁷¹, saldırı neticesinde elde edilen kazancın miktarı TBK m. 50'nin kıyasen uygulanmasıyla hâkim tarafından takdir edilmektedir⁴⁷². Ayrıca açılacak dava bakımından TBK m. 72'de öngörülen zamanaşımı süreleri işlemektedir⁴⁷³.

4.2.6. Davalarda Yetkili ve Görevli Mahkeme

TMK m. 25/5 uyarınca kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi “*kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde*” dava açabilmektedir. Kanun koyucu savunma davaları ve tazminat davaları bakımından ayırım yapmamış, tek hükümle genel kural koyarak yetkili mahkemenin TMK m. 25'te sayılan tüm davalar bakımından geçerli olduğunu öngörmüştür⁴⁷⁴. Ancak TMK m. 25/5 kesin bir yetki kuralı olmayıp, kişilik hakkına yönelik saldırının TBK m. 49 bağlamında haksız fiilden kaynaklanması nedeniyle HMK m. 16 uyarınca “*haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi*” de yetkili olmaktadır⁴⁷⁵.

Kişilik hakkını koruyan davalar bakımından görevli mahkeme, HMK m. 2/1 uyarınca asliye hukuk mahkemesidir⁴⁷⁶.

⁴⁷¹ Kılıçoğlu, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıların Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, 391; Helvacı, 164; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 270; Helvacı, Aydın 293-294. Kişilik hakkının ihlali neticesinde vekâletsiz iş görme hükümleri uyarınca kazancı iadesinin talep edilmesinde kusurun aranıp aranmayacağı sorununa ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Helvacı, Aydın, 265-302.

⁴⁷² Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 270; Öztan, 386; Baygın, Nar, 522.

⁴⁷³ Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 270; Akdi, 141-142.

⁴⁷⁴ Helvacı, 167; Dural, Ögüz, 164; Recep Aşit, “Kişilik Hakkı İhlallerinde Yetkili Mahkemeler”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 2017, 480. Doktrinde TMK m. 25/5'te açılacak davalar için “*kişilik hakkının korunması*” ifadesinin kullanılmasının, maddenin birinci fıkrasında ele alınan saldırıya son verilmesi, saldırı tehlikesinin önlenmesi ve hukuka aykırılığın tespiti davaları için geçerli olduğuna işaret ettiği de savunulmaktadır. Buna göre savunma davaları ile birlikte tazminat ve kazancın iadesi davalarının açılması halinde TMK m. 25/5 bağlamında yetkili kılınan mahkemelerde beraber açılması mümkün olabilmektedir. Savunma davalarından ayrı olarak açılacak tazminat ve kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre iadesi davalarında yetkili mahkeme Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre tespit edilebilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, 271-272; Öztan, 397.

⁴⁷⁵ Baygın, Nar, 525; Dural, Ögüz, 164; Öztan, 397; Ayan, Ayan, 149; Aşit, 480.

⁴⁷⁶ Baygın, Nar, 525; Ayan, Ayan, 149.

4.3. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYADA İHLALİ HALİNDE ALINABİLECEK KORUYUCU ÖNLEMLER

4.3.1. Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Çocuğun Korunması

Kanun koyucu ana-babanın çocukla olan sıkı aile bağlarına nedeniyle çocuğun eğitimine, bakımına ve korunmasına ilişkin ana-babaya geniş yetkiler vermiş, çocuğun yararına hareket edeceği varsayımıyla ana-baba üzerinde sıkı bir kamu denetimi öngörmemiştir⁴⁷⁷. Ancak velayet bağlamında kendilerine tanınan yetkilerin ve yüklenen sorumlulukların gereği gibi yerine getirilmemesi çocuğun menfaatlerinin ihlal edilmesine sebep olabilmekte, velayetin çocuk yararına kullanılmaması ise hâkimin gerekli önlemlere başvurmasını mümkün kılmaktadır⁴⁷⁸. Bu anlamda ana-babanın sosyal medyada çocuk hakkında yaptığı paylaşımların çocuğu sosyal, psikolojik, duygusal vb. açılardan olumsuz yönde etkileyebileceği göz önünde bulundurulduğunda, paylaşım nedeniyle çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikeye düştüğü oranda TMK m. 346-351'de bulunan önlemlere başvurulması gerekmektedir⁴⁷⁹.

Velayet hakkının iyi kullanılmaması halinde çocuğun kişi varlığını korumak amacıyla TMK'da düzenlenen önlemler, kademeli olarak hafiften ağıra doğru sıralanmıştır⁴⁸⁰. Dolayısıyla basit önlemlerin çocuğun korunmasında yeterli olmaması halinde nitelikli önlemlere başvurulması gerekmektedir⁴⁸¹. Bu anlamda basit nitelikteki önlemlerle (TMK m. 346) çocuğun aile içerisinde korunması sağlanmaktadır. Nitelikli önlemlere başvurulması halinde ise çocuğun ana-babadan alınarak farklı bir yere yerleştirilmesi (TMK m. 347) veya velayetin kaldırılması (TMK m. 348) söz konusu olabilmektedir⁴⁸². Hâkimin koruma tedbirlerine başvururken çocuğu koruyan ilkeleri

⁴⁷⁷ Baygın, 318; Gültekin, 129.

⁴⁷⁸ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 292; Serozan, “Çocuğun Kişi Varlığının Aile Hukuku Alanında Korunmasında Yetersizlikler”, 397; Baygın, 318; Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 98; Dural, Ögüz, Gümüş, 361.

⁴⁷⁹ Girgin, Gönal, 115.

⁴⁸⁰ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 292; Usta, *Velayet Hukuku*, 419; Baygın, 320.

⁴⁸¹ Abik, 353; Ebru Ceylan, “Türk Medeni Kanunu'nda Çocuğun Korunmasıyla İlgili Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, 19 (Özel Sayı), 2017, 353; Baygın, 320.

⁴⁸² Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 269.

göz önünde bulundurup çocuğun ihtiyaçları noktasında kapsamlı bir değerlendirme yapması gerekmektedir⁴⁸³.

Koruma önlemlerine başvurmakla amaçlanan ana-babaya yaptırım uygulamak olmayıp, çocuğun menfaatlerinin tehlikeye düşmesi halinde çocuğun korunmasıdır⁴⁸⁴. Dolayısıyla çocuğun menfaatlerinin üstünlüğü ilkesi, koruma önlemlerine başvurulmasında temel ölçü olarak kabul edilmekte, ana-babanın kusurundan kaynaklanmayan hallerde dahi çocuğun menfaatlerinin tehlikeye düşmesi hâkimin müdahalesini gerektirmektedir⁴⁸⁵. Bu anlamda ana-babanın kusuru, alınacak önlemin niteliğini belirlemekte, kusurun olmaması halinde basit önlemlerle yetinilmesi söz konusu olabilmektedir⁴⁸⁶. Ayrıca çocuğun korunması için alınacak önlem, ölçülülük ilkesi gereğince çocuğun menfaatine yönelik tehlikeyi ortadan kaldıracak nitelikte olmalı, hâkim, basit önlemlerle çocuğun korunması mümkünken nitelikli önlemlere başvurmamalıdır⁴⁸⁷. Bu anlamda hâkimin öncelikli olarak çocuğun korunması için başvurabileceği en hafif önleme başvurusu gerekmektedir⁴⁸⁸. Bunun yanı sıra talilik ilkesi gereğince ana-babanın çocuğun menfaatlerini tehlikeye düşüren durumlara, kendisinin veya üçüncü kişinin yardımıyla çare bulamaması halinde hâkimin koruma önlemlerine başvurusu gerekmektedir⁴⁸⁹.

4.3.1.1. Başvuruda Bulunabilecek Kişiler

Çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikede olduğunu öğrenen her ilgili, çocuğun korunması için yetkili makamlara başvuruda bulunabilmektedir⁴⁹⁰. Ayırt etme gücüne sahip çocuk, kişiliğinin korunması talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olması nedeniyle yasal temsilcisinin rızası gerekmeksizin koruma önlemlerinin alınmasını bizzat kendisi mahkemeden talep edebilmektedir (TMK m. 16). Ana-babadan

⁴⁸³ Remzi Demir, "Türk Medeni Kanunu'na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 2019, 275.

⁴⁸⁴ Ömer Uğur Gençcan, *Aile Hukuku* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2011, 1590.

⁴⁸⁵ Baygın, 319; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 267; Usta, *Velayet Hukuku*, 421.

⁴⁸⁶ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 268; Dural, Ögüz, Gümüş, 361.

⁴⁸⁷ Gençcan, *Aile Hukuku*, 1595; Baygın, 320; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 268-469; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 292.

⁴⁸⁸ Ertuğrul, 542.

⁴⁸⁹ Baygın, 319.

⁴⁹⁰ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 270.

birinin çocuğa karşı olan tutum ve davranışları dolayısıyla diğeri de çocuk için koruma önlemleri alınması talebiyle yetkili makamlara başvurabilmektedir. Ayrıca çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikeye düştüğüne şahit olan komşu, öğretmen, doktor, arkadaş, akraba gibi kişiler de ilgili sıfatıyla koruma önlemi talep edebilmektedir⁴⁹¹. Hâkimin başvuru bulunmasa dahi resen önlem alma yetkisi de bulunmaktadır⁴⁹². Bunlar dışında sivil toplum kuruluşlarının, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun ve Cumhuriyet savcısının da çocuğun menfaatlerinin tehlikeye düştüğünü öğrendikleri anda koruma önlemleri için ilgili makamlara başvurabilmektedir⁴⁹³.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı paylaşımların, sosyal medyanın yapısı gereği aynı anda geniş kitlelerin erişimine açık olması, çocuk için koruma önlemlerine başvuracak kişilerin tespiti açısından sorun oluşturabilmektedir. Çocuğun kişilik hakkının ihlalinin geniş bir insan kitlesinin bilgi sahasında gerçekleşiyor olması nedeniyle dünyanın her yerinden insanların çocuğun korunması talebinde bulunabilmesine imkân tanımak, hukuk güvenliği açısından sorun oluşturabilmektedir. Ancak hâkimin salt çocuğu koruma arzusuyla talepte bulunan kişinin koruma talebini sırf ilgili sıfatına haiz olmaması nedeniyle reddetmesi, ihlalin devam etmesine sebep olabilmektedir. Dolayısıyla hâkimin dürüstlük kuralı çerçevesinde talepte bulunan kişinin amacını tespit etmesi ve çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikeye düştüğünden bahisle koruma talebinde bulunan herkesin talebini değerlendirmesi gerekmektedir⁴⁹⁴.

4.3.1.2. Genel Koruma Önlemleri

TMK m. 346 uyarınca “*çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.*”. Esasında hükmün amacı çocuğun menfaatlerini ve gelişimini tehlikeye düşürecek ve çocuğun ailesinden alınmasını gerektirecek daha ağır koşullar oluşmadan önce, hâkim tarafından alınacak uygun önlemlerle çocuğun

⁴⁹¹ Baygın, 323; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 270.

⁴⁹² Hüseyin Hatemi, *Aile Hukuku* (7. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, 185; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 271; Akıntürk, Ateş, 436; Usta, *Velayet Hukuku*, 425.

⁴⁹³ Baygın, 323.

⁴⁹⁴ Gültekin, 133.

ailesinin yanında kalarak korunmasını sağlamaktır⁴⁹⁵. Bu anlamda TMK m. 346 bağlamında genel koruma önlemlerine başvurulabilmesi için çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikeye düşmüş olması gerekmektedir. Hâkim somut olay bağlamında çocuğun sağlığı, eğitimi, ahlakı, fiziksel bütünlüğü, ruhsal ve zihinsel gelişimi, malvarlığı veya diğer kişisel değerleri bakımından çocuğun menfaatinin ve gelişiminin tehlikeye düşüp düşmediğinin değerlendirmesini yaparak uygun önlemleri almalıdır⁴⁹⁶. Bu anlamda koruma önlemi alınması için çocuğun menfaatlerine ve gelişimine yönelmiş ciddi ve açık bir tehlike şüphesinin varlığı yeterli olmakta, tehlikenin vücut bulması ve çocuğun menfaatlerinin zedelenmiş olması aranmamaktadır⁴⁹⁷. Ayrıca hâkimin tehlikeyi önlemek amacıyla velayete müdahale ederek tedbir alabilmesi için, ana-babanın kusurlu olması da aranmamaktadır⁴⁹⁸.

Hâkimin genel koruma önlemlerine başvurabilmesi için çocuğun menfaatlerini ve gelişiminin tehlikeye düşüren durum için ana-babanın çare bulamamış veya buna gücü yetmemiş olması gerekmektedir. Bu anlamda ana-babanın davranışlarının tehlikeyi ortadan kaldıracabilecek güçte olduğunun anlaşılması halinde, hâkimin koruma önlemlerine başvurmaması gerekmektedir. Hâkimin ana-baba ve çocuk arasındaki ilişkiye hafif dahi olsa müdahalesi ancak çocuğun menfaatlerinin bunu gerektirmesiyle mümkün olabilmekte, aksi halde bu müdahale aile ilişkilerini zedeleyebilmektedir⁴⁹⁹. Ancak ana-babanın yaptığı sosyal medya paylaşımlarıyla bizzat ana-baba tarafından çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikeye düşmesi, ana-babanın güçleri yetse dahi tehlikeyi önleme yönünde bir irade göstermediklerine işaret etmektedir. Bu anlamda hâkimin çocuğun menfaatlerini ve gelişimini tehlikeye düşüren duruma ana-baba tarafından çözüm üretilmesini beklemeksizin önlemlere başvurusu gerekmektedir⁵⁰⁰.

Çocuğun menfaatlerine yönelen tehlikelerin çeşitlilik arz etmesi, alınacak önlemlerin de çeşitli olmasını gerektirmektedir. Bu anlamda TMK m. 346'da "uygun

⁴⁹⁵ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 275.

⁴⁹⁶ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 275; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 642; Baygın, 321.

⁴⁹⁷ Baygın, 321; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 276; Usta, *Velayet Hukuku*, 420.

⁴⁹⁸ Dural, Ögüz, Gümüş, 361; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 276.

⁴⁹⁹ Baygın, 322.

⁵⁰⁰ Gültekin, 130; Zorluoğlu Yılmaz, 3406.

önlemler” ifadesi kullanılarak alınacak önlemler sınırlı şekilde tek tek sayılmamıştır. Dolayısıyla önlemlerin belirlenmesi noktasında hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmış, TMK m. 4 bağlamında somut olayın özelliklerine göre hâkimin uygun gördüğü ve çocuğun menfaatlerini korumaya elverişli her türlü koruma önlemini alması mümkün kılınmıştır⁵⁰¹. Ancak hâkim tarafından somut olayın özelliklerine göre görüşünün alınabileceği ölçüde ayırt etme gücüne sahip çocuğun geleceği hakkında alınacak karara dâhil edilmesi, çocuğun menfaatleri açısından önem arz etmektedir⁵⁰². Bu anlamda çocuğun yaşı göz önünde bulundurularak psikolog, psikiyatrist veya pedagog eşliğinde dinlenmesi söz konusu olduğu gibi çocuk, somut olayın özelliklerine göre bizzat hâkim tarafından da dinlenebilmektedir⁵⁰³. Ayrıca hâkim tarafından çocuğun korunması için genel koruma önlemlerine başvurulması, ana-babanın velayet hakkını ortadan kaldırmamakta, ana-babanın velayetten doğan hak ve yükümlülükleri devam etmektedir⁵⁰⁴.

Hâkim alınacak önleme karar verirken TMK dışında diğer mevzuatlarda yer alan önlemleri de göz önünde bulundurabilmektedir⁵⁰⁵. Bu anlamda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun⁵⁰⁶, Çocuk Koruma Kanunu, Aile Mahkemesinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun⁵⁰⁷, Çocuk Koruma Kanunu’na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik⁵⁰⁸, Koruyucu Aile Yönetmeliği⁵⁰⁹, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlere yer vermektedir.

Hâkim TMK m. 346 bağlamında ana-babanın veya çocuğun uzman kişilerden rehberlik ve yardım almalarına karar verebileceği gibi ana-babaya ve çocuğa görevlerini

⁵⁰¹ Akıntürk, Ateş, 433; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 642; Dural, Ögüz, Gümüş, 361; Akıntürk, Ateş, 436; Emine Akyüz, “Medeni Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 1991, 2; Usta, *Velayet Hukuku*, 438.

⁵⁰² Özcan Büyüktanır, 269-270.

⁵⁰³ Baygın, 325.

⁵⁰⁴ Demir, 289; Özcan Büyüktanır, 270.

⁵⁰⁵ Ceylan, 354-355; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 275; Ertuğrul, 541; Gültekin, 131.

⁵⁰⁶ Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, (2012), *T.C. Resmi Gazete*, 28239, 20 Mart 2012.

⁵⁰⁷ Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, (2003), *T.C. Resmi Gazete*, 24997, 18 Ocak 2003.

⁵⁰⁸ Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, (2006), *T.C. Resmi Gazete*, 26386, 24 Aralık 2006.

⁵⁰⁹ Koruyucu Aile Yönetmeliği, (2012), *T.C. Resmi Gazete*, 28497, 14 Aralık 2012.

hatırlatarak uyarıda da bulunabilmektedir. Hâkimin uyarının çocuğun maruz kaldığı tehlikeyi gidermeyeceğine kanaat getirmesi halinde, ana-babaya belirli bir davranışta bulunma veya bulunmama şeklinde emir ve direktif verilebilmektedir. Ayrıca verilen tedbir kararının uygulanmasını ve çocuğun etkili bir şekilde korunmasının sağlanması amacıyla hâkim, ana-babanın denetime tabi tutulmasına da karar verebilmektedir⁵¹⁰. Bunun yanı sıra doktrinde tartışmalı olmakla beraber çocuğun kişi varlığını korumak amacıyla hâkim tarafından TMK m. 346 kapsamında çocuğa eğitim kayyımı atanabilmesi de söz konusu olabilmektedir⁵¹¹. Ayrıca durumun değişmesi halinde, çocuğun korunması için alınan önlemlerin yeni koşullara göre uyarlanması öngörülmektedir (TMK m. 351/1).

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikeye düşmesine sebep olması halinde hâkim, ana-babaya paylaşımlar hususunda uyarıda bulunmakla yetinebileceği gibi paylaşımların silinmesine ve paylaşımların tekrarının olmamasına, ilgili sosyal medya hesabının kapatılmasına da karar verebilmektedir⁵¹². Ayrıca somut olayın özelliklerine göre ana-babanın sosyal medya okur-yazarlığı eğitimi almasına da karar verebilmektedir⁵¹³. Ancak hâkim tarafından alınan önlemlerin tehlikenin bertaraf edilmesinde yeterli olmaması ve çocuğun daha fazla korunmaya ihtiyaç duyması halinde hâkimin daha ağır önlemler alması söz konusu olmaktadır⁵¹⁴.

4.3.1.3. Çocuğun Yerleştirilmesi

TMK m. 347 uyarınca “*çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir.*” Bu anlamda genel koruma önlemlerinin çocuğun korunması bakımından yeterli olmaması halinde çocuğun ana-babadan alınarak

⁵¹⁰ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 277-280; Baygın, 326-331; Usta, *Velayet Hukuku*, 438-447.

⁵¹¹ Baygın, 331-332; Usta, *Velayet Hukuku*, 447-449. Akyüz’e göre TMK m. 346 hükmüyle verilen geniş takdir yetkisi hâkime eğitim kayyımı atama yetkisi vermemekte, bu yetkinin TMK’da çocuğun korunmasını sağlayacak bir önlem olarak ayrıca ve açıkça düzenlenmesi gerekmektedir. Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 281-282.

⁵¹² Ertuğrul, 542; Zorlu, 68; Zorluoğlu Yılmaz, 3406.

⁵¹³ Zorlu, 68; Zorluoğlu Yılmaz, 3406.

⁵¹⁴ Gültekin, 131; Ertuğrul, 543.

bir kuruma veya aile yanına yerleştirilmesi mümkün olmaktadır⁵¹⁵. Çocuğun ana-babasından alınması için çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimi bakımından oluşan tehlikenin süreklilik arz etmesi gerekmektedir⁵¹⁶. Her ne kadar madde lafzından çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin tehlikeye düşmesi vurgulansa da TMK m. 340'tan bahisle çocuğun ruhsal, ahlaki, toplumsal gelişiminin tehlikeye düşmesi halinde de çocuğun yerleştirilmesi söz konusu olabilmelidir⁵¹⁷. Bu anlamda tehlike çocuk açısından ciddi bir zarar oluşturabilecek nitelikteyse hâkim çocuğun yerleştirilmesine karar verebilmektedir. Hâkimin müdahalesi için tehlikenin ağır olması gerekmemekte, tehlike hafif de olsa çocuk açısından ileride zararın artabileceğinden endişe ediliyorsa yine yerleştirilme kararı verilebilmektedir⁵¹⁸.

TMK m. 347'ye göre çocuğun ana-babasından alınarak başka bir yere yerleştirilmesi kararı verilmesini gerektiren diğer sebep çocuğun manen terk edilmiş olmasıdır. Buna göre manen terk edilmiş olma ana-babanın çocuğun maruz kaldığı tehlikeye karşı duyarsız olmasını, çocuğa karşı ilgisiz olmasını, çocuğun kendi haline terk edilmesini ve bu gibi nedenlerle çocuğun uyumlu kişilik gelişiminin kesintiye uğramasını ifade etmektedir⁵¹⁹. Ancak TMK düzenlemesi hangi hallerin çocuk açısından manen terk edilmiş olma sayılacağı ayrıntılı olarak düzenlenmemiş, hâkime manen terk edilmiş olmanın tespiti hususunda geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır⁵²⁰.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımları, TMK m. 347 bağlamında çocuğun yerleştirilmesini gerektirecek şartların oluşmasına çoğunlukla olanak vermemektedir. Bu anlamda çocuğun oyun oynarken çekilen bir videosunun ilk defa paylaşıyor olması çocuğun ana-babadan alınmasını gerektirecek kadar çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimini tehlikeye düşürmemektedir. Bu durumda örneğin, paylaşımların çocuk açısından ileride zarar doğurabileceği konusunda TMK m. 346 bağlamında ana-babanın uyarılması söz konusu olabilmektedir. Ancak yapılan

⁵¹⁵ Özcan Büyüktanır, 270; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 283; Baygın, 332-333; Gençcan, *Aile Hukuku*, 1596; Abik, 60; Ceylan, 356.

⁵¹⁶ Dural, Ögüz, Gümüş, 362; Baygın, 333. Aksi yönde görüş için bkz. Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 284.

⁵¹⁷ İmamoğlu, "Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması", 198; Baygın, 333-334; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 284.

⁵¹⁸ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 284.

⁵¹⁹ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 285; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 643; Ceylan, 356; Baygın, 335.

⁵²⁰ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 286.

paylaşımların devamlılık arz etmesi veya paylaşımın niteliğine göre ciddi sonuçlar doğurması halinde somut olayın özelliklerine göre yapılacak bir değerlendirme neticesinde TMK m. 347 uygulama alanı bulabilmektedir. Örneğin çocuk kullanılarak yapılan paylaşımlarla ünlü olmak hedefleniyor ve bir gelir elde edilmeye çalışılıyorsa yahut çocuğun fotoğraf veya videoları cinsel istismar amacıyla paylaşımına konu ediliyorsa çocuğun yerleştirilmesi söz konusu olabilmektedir⁵²¹.

Ana-babanın velayet hakkına ağır bir müdahale niteliğinde olan çocuğun ana-babadan alınması, TMK kapsamında başvurulabilecek ağır bir tedbirdir⁵²². Dolayısıyla hâkim çocuğun ana-baba yanında kalmasıyla beraber başka önlemlere başvurmak suretiyle tehlikenin bertaraf edilebileceğine kanaat getirebiliyorsa çocuğun ana-babasından alınmaması gerekmektedir⁵²³. Çocuğun doğrudan etkileneceği bir tedbir olması nedeniyle çocuğun menfaatlerini incelemek şartıyla, hâkim tarafından gerek aile gerek çocuk bağlamında yapılacak titiz bir değerlendirme sonucunda çocuğun yerleştirilmesine karar verilmesi gerekmektedir⁵²⁴. Bu anlamda somut olayın özelliklerine göre ana-baba ile yaşı ve olgunluk düzeyi göz önünde bulundurularak çocuk dinlenmeli, gerekmesi halinde pedagog, psikolog gibi uzmanlardan, aile çevresinden vs. görüş alınarak karar verilmelidir⁵²⁵. Ayrıca ana-baba ve çocuğun menfaatlerinin çatışması söz konusu olduğundan çocuğun davada kayyım ile temsil edilmesi sağlanmalıdır⁵²⁶.

Hâkim, TMK m. 347’de öngörülen koşulların vuku bulması halinde, çocuğun ana-babasından alınarak bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesine karar verebilmektedir. Çocuğun ana-babadan alınarak yerleştirileceği yer konusunda hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır⁵²⁷. Ancak çocuğun menfaatleri göz önünde bulundurulduğunda çocuğun uygun bir ailenin yanına yerleştirilmesi öncelik verilmesi gerekmektedir. Bu anlamda çocuğun bildiği çevreden ayrılmaması amacıyla öncelikle yakın çevresi ve akrabaları arasında uygun bir aile seçilebileceği gibi koruyucu ailenin yanına

⁵²¹ Güleş, 1437.

⁵²² Abik, 60; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 643; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 283

⁵²³ Baygın, 334; Dural, Ögüz, Gümüş, 362.

⁵²⁴ Gültekin, 131; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 283.

⁵²⁵ Gültekin, 131; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 283.

⁵²⁶ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 283.

⁵²⁷ Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 100; Baygın, 337.

yerleştirilmesi de söz konusu olabilmektedir⁵²⁸. Çocuğun aile yanına yerleştirilmesinin uygun bulunmaması veya aile yanına yerleştirilememesi halinde yatılı okula, çocuk yuvasına, çocuk evlerine veya yetiştirme yurduna yerleştirilmesine karar verilmesi de mümkün olabilmektedir⁵²⁹.

TMK m. 347 bağlamında çocuğun başka bir yere yerleştirilmesi halinde ana-babanın velayet hakkı ortadan kalkmamakla birlikte, çocuğu yetiştirme yetkileri kısıtlanmaktadır⁵³⁰. Alınacak önlemlerin sebep olduğu giderler ödeme gücü varsa ana-baba tarafından, ana-babanın ödeme gücü olmamakla beraber çocuğun kendi geliri varsa buradan karşılanmaktadır. Her ikisinin de bulunmaması halinde giderler hazine tarafından karşılanmaktadır (TMK m. 347/3) ⁵³¹. Ancak ana-babanın nafaka yükümlülüğü devam etmektedir (TMK m. 347/4). Ayrıca durumun değişmesi halinde, çocuğun korunması için alınan önlemlerin yeni koşullara göre uyarlanması öngörülmektedir (TMK m. 351/1).

4.3.1.4. Velayetin Kaldırılması

Velayet hakkının ana-baba tarafından amacına uygun olarak kullanılmaması halinde, TMK m. 348'e göre *“çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa”* hâkim velayetin kaldırılmasına karar verebilmektedir. Hükme göre ancak *“ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi”* veya *“ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması”* hallerinde velayetin kaldırılması söz konusu olabilmektedir (TMK m. 348/1-1,2). Bu anlamda birinci bentte ana-babanın velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi nedeniyle velayetin kaldırılmasına sebep olan haller tahdidi olarak sayılmamış, benzer sebeplere dayanarak velayetin kaldırılmasına hükmedilebileceği öngörülmüştür⁵³².

⁵²⁸ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 643; Baygın, 337-338; Gençcan, *Aile Hukuku*, 1596; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 288; Demir, 291.

⁵²⁹ Akıntürk, Ateş, 437; Usta, *Velayet Hukuku*, 458; Baygın, 338.

⁵³⁰ Özcan Büyüktanır, 271; Dural, Ögüz, Gümüş, 363; Akıntürk, Ateş, 437; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 643; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 288; Baygın, 341.

⁵³¹ Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 100; Abik, 64; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 644; Baygın, 342.

⁵³² Akıntürk, Ateş, 439; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 294; Dural, Ögüz, Gümüş, 364; Baygın, 347-348.

Ana-babanın çocuğa karşı ilgisiz olması, başlı başına çocuğa karşı yükümlülüklerin ağır biçimde savsaklanması sonucunu doğurmaktadır⁵³³. Bu anlamda ilgisizlik oluşturmaya dahi çocuğun psikolojisi, sağlığı, bakımı gibi hususlarda müdahale gerektiren bir durumun mevcut olması halinde, ana-babanın hiçbir tedbir almayarak ihmalkâr davranması da yükümlülüklerin ağır biçimde savsaklanmasına sebep olmaktadır⁵³⁴. Ayrıca yeterli ilginin gösterilmemesi koşulunun gerçekleşmesi, ana-babanın kusurlu olmasını gerektirmektedir⁵³⁵.

Velayetin kötü kullanılması halinde çocuğun korunması amacıyla alınabilecek önlemlerin en ağırını velayetin kaldırılması oluşturmakta, bu önleme diğer önlemlerden sonuç alınamaması veya alınamayacak olmasının anlaşılması halinde son çare olarak başvurulması gerekmektedir⁵³⁶. Dolayısıyla hâkimin yeterli araştırmayı ve incelemeyi yaparak ölçülülük ilkesi bağlamında velayetin kaldırılmasına karar vermesi gerekmektedir. Ayrıca hâkim tarafından gerek duyulması halinde uzman görüşü alınmalı ve idrak edebilecek yaştaki çocuğun dinlenmesi sağlanmalıdır⁵³⁷.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının, çocuğa karşı olan yükümlülüklerin ağır bir şekilde savsaklamasına sebep olması halinde ölçülülük ilkesi bağlamında yapılacak bir değerlendirme neticesinde velayetin kaldırılmasına karar verilebilmektedir⁵³⁸. Örneğin, ana-baba tarafından çocuğa ağır şekilde şiddet uygulandığına dair görüntülerin sosyal medyada paylaşılması veya çocuğun çıplak görüntülerinin sosyal medya paylaşımları aracılığıyla üçüncü kişilere para karşılığı satılması halinde, hâkim tarafından yapılacak değerlendirme neticesinde velayetin kaldırılmasına hükmedilebilmektedir⁵³⁹. Ancak bu gibi haller dışında örneğin ana-baba tarafından karne günü çocuğun fotoğrafının paylaşılması gibi velayetin ağır savsaklanması sonucu doğurmayacak alelade paylaşımların, velayetin kaldırılması sonucunu doğurması, çocuğun korunması bakımından ölçülü bir önlem teşkil etmemektedir⁵⁴⁰. Ayrıca hâkim tarafından başvuru alan önlemlere ana-baba tarafından

⁵³³ Baygın, 350; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 646; Akıntürk, Ateş, 439.

⁵³⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 646; Akıntürk, Ateş, 439.

⁵³⁵ Baygın, 350; Yıldırım, 156; Özdemir, Ruhi, 989.

⁵³⁶ Serozan, *Çocuk Hukuku*, 292; Özcan Büyüktanır, 271; Usta, *Velayet Hukuku*, 460.

⁵³⁷ Gençcan, *Aile Hukuku*, 1605-1606; Gültekin, 132.

⁵³⁸ Ertuğrul, 544; Güleş, 1438.

⁵³⁹ Zorlu, 70; Ertuğrul, 544.

⁵⁴⁰ Ertuğrul, 544; Güleş, 1438.

ısrarla uyulmaması halinde de somut olayın özelliklerine göre velayetin kaldırılması söz konusu olabilmektedir⁵⁴¹.

Velayetin kaldırılması koşullarının oluşması halinde, velayet hakkı şartların oluşmasına sebep olan kişinin tespiti neticesinde, ana-babanın her ikisinden kaldırılabilceği gibi birinden de kaldırılabilir⁵⁴². Velayetin ana-babadan birinden kaldırılması halinde velayet diğeri tarafından yürütölmekte, her ikisinden kaldırılması halinde çocuğa vasi atanması gerekmektedir (TMK m. 348/2). Ayrıca aksi öngörölmedikçe verilen velayetin kaldırılması kararı kural olarak mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsamaktadır (TMK m. 348/3).

Hâkim tarafından velayetin kaldırılmasına karar verilmesi halinde ana-babanın velayet bağlamında hak ve yükümlölükleri sona ermekle beraber, çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama noktasında yükümlölüğü devam etmektedir (TMK m. 350). Ana-babanın veya çocuğun bu giderleri karşılayacak ödeme gücünün olmaması halinde ise giderler devlet hazinesinden karşılanmakta, nafakaya ilişkin hükümler saklı olmaktadır (TMK m. 350/2-3). Ayrıca durumun değışmesi halinde, çocuğun korunması için alınan önlemlerin yeni koşullara göre uyarlanması öngörölmekte, velayetin kaldırılmasını gerektiren koşulların ortadan kalkması halinde ise ana-babanın isteğı üzerine veya hâkim resen velayetin geri verilmesine hükmedilmektedir (TMK m. 351).

4.3.1.5. Yetkili ve Görevli Mahkeme

ÇKK m. 8/1 uyarınca “*korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimi*” tarafından alınır. Dolayısıyla çocuğun korunması amacıyla önlem alınmasında görevli mahkeme çocuk mahkemesidir⁵⁴³. Çocuk mahkemesi çocuğun korunması için alınacak koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yanı sıra, TMK hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar verebilmektedir (ÇKK m. 7/7).

⁵⁴¹ Ertuğrul, 544-545.

⁵⁴² Dural, Öğüz, Gümüş, 365; Usta, *Velayet Hukuku*, 460; Akkurt, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, 106-107; Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 646; Akıntürk, Ateş, 440; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 293.

⁵⁴³ Baygın, 323; Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 271.

Çocuk mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde ise çocuğun korunması için alınacak tedbirlerde çocuk mahkemesi kurulup göreve başlayıncaya kadar, aile veya asliye hukuk mahkemeleri görevlidir (ÇKK Geçici madde 1/4). Ancak aile mahkemeleri de boşanma, ayrılık, ailenin korunması gibi hususlarda bakmakta oldukları davalarda, çocuğun korunması için gerek duyulması halinde koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verebilmektedir (Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik m. 8/10)⁵⁴⁴.

Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4. ve 6. maddeleri uyarınca aile mahkemesi, velayetin kaldırılması kararlarını vermeye görevli mahkemedir⁵⁴⁵. Ayrıca ilgili kanunun ikinci maddesi uyarınca aile mahkemesi kurulmayan yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesi tarafından karar verilmektedir. Çocuğa vasi atanmasını gerektirecek bir durumun mevcut olması halinde görevli mahkeme ise dördüncü madde uyarınca vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesidir⁵⁴⁶. Velayetin kaldırılmasında yetkili mahkeme, davalı olan çocuğun ana-babasının veya velayet birindeyse velayete sahip olan ana veya babanın yerleşim yeri mahkemesidir⁵⁴⁷.

4.3.2. Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Alınabilecek Önlemler

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının çocuğun korunmasını gerektirmesi halinde, TMK'da bulunan çocuğun kişilik hakkını koruyan davalar ve velayet bağlamında başvurulabilecek önlemlere dışında ÇKK bağlamında da çocuğun korunması sağlanabilmektedir. Bu anlamda ÇKK m. 3'e göre korunma ihtiyacı olan çocuk *"bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu"* ifade etmektedir. Buna göre ana-babası tarafından sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlal edilen çocuk

⁵⁴⁴ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 272.

⁵⁴⁵ Gençcan, *Aile Hukuku*, 1603; Ceylan, 363; Tuğba Çelik, "Türk Medeni Kanununda Velayet Hakkının Kaldırılması ve Çocuğun Üstün Yararı", *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 2024, 181; C. Çelik, 303. Doktrinde bazı yazarlara göre çocuğun yerleştirilmesi kararının verilmesinde görevli mahkeme velayetin kaldırılmasında olduğu gibi aile mahkemesidir. Bkz. Baygın, 336; Gençcan, *Aile Hukuku*, 1596.

⁵⁴⁶ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 272; T. Çelik, 181; Usta, *Velayet Hukuku*, 423.

⁵⁴⁷ Gençcan, *Aile Hukuku*, 1604; Usta, *Velayet Hukuku*, 423; C. Çelik, 303; T. Çelik, 182.

ÇKK kapsamında korunma ihtiyacı olan çocuk olarak değerlendirilebilmektedir⁵⁴⁸. Kanun’a göre çocuğun menfaatleri göz önünde bulundurularak çocuğun aile ortamında korunmasının sağlanması amacıyla öncelikle destekleyici tedbirlere, bunların çocuğa yeterli koruma sağlayamayacağının anlaşılması halinde ise koruyucu tedbirlere başvurulması gerekmektedir⁵⁴⁹. Koruyucu ve destekleyici tedbirler kanunda kategorize edilerek danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınabilecek tedbirler olarak sıralanmıştır (ÇKK m. 5). Buna göre öncelikle çocuğun aile yanında korunmasını destekleyen danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbirlerinin değerlendirilmesi gerekmekte, çocuğun yaşama, gelişme ve korunması bakımından tehlikenin mevcut olması halinde kurumda bakım ve barınma tedbirleri söz konusu olmaktadır⁵⁵⁰.

Çocuğun derhal korunmasını gerektiren bir durumun mevcut olması halinde çocuk hakkında acil korunma kararının alınması söz konusu olabilmektedir (ÇKK m. 9/1). Buna göre çocuk hakkında en fazla otuz gün ile sınırlı olmak üzere acil korunma kararı verilebilmektedir (ÇKK m. 9/2). Bu süre içerisinde kurum tarafından yapılan inceleme neticesinde kurumun görüşü ve sağlayacağı hizmetler hâkime bildirilir. Hâkim buna göre çocuğu ailesine teslim edilmesine karar verebileceği gibi ÇKK m. 5 kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbirlere başvurulmasını da kararlaştırabilir (ÇKK m. 9/2-3).

4.4. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ 5651 SAYILI KANUN’UN 9/A MADDESİ KAPSAMINDA KORUNMASI

Çocuğun kişilik hakkının ana-babası tarafından sosyal medyada ihlal edilmesi halinde 5651 sayılı Kanun⁵⁵¹’un 9/A maddesi kapsamında ihlale neden olan paylaşıma erişimin engellenmesi talep edilebilmektedir⁵⁵². Bu anlamda internet ortamında yapılan yayın dolayısıyla özel hayatının gizliliği ihlal edilen kişi, hâkime kararı gerekmeksizin doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’na başvurarak ihlale sebep olan yayına erişimin engellenmesini talep edebilmektedir (m. 9/A-1). Yapılan talepte “*hakkın ihlaline neden olan yayının tam adresi (URL), hangi açılardan hakkın ihlal edildiğine*

⁵⁴⁸ Gültekin, 134.

⁵⁴⁹ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 461.

⁵⁵⁰ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 466.

⁵⁵¹ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, (2007), *T.C. Resmi Gazete*, 26530, 23 Mayıs 2007.

⁵⁵² Ertuğrul, 515; Özcan Büyüktanır, 212.

ilişkin açıklama ve kimlik bilgilerini ispatlayacak bilgilere” yer verilmesi gerekmekte, eksiklik olması halinde talep işleme alınmamaktadır (m. 9/A-2). Kurum yapılan talebin uygulanması amacıyla, Erişim Sağlayıcıları Birliğine bildirimde bulunur ve erişim sağlayıcı en geç yirmi dört saat içinde tedbir talebini uygulayarak içeriği erişime engeller (m. 9/A-3). Bu anlamda BTK’nın içeriğin özel hayatın gizliliğini ihlal niteliğinde olup olmadığını inceleme ve tespit etme yetkisi bulunmamaktadır⁵⁵³. Ayrıca internet ortamında yapılan yayın nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebinde bulunan kişi, talep anından itibaren yirmi dört saat içinde bu talebi sulh ceza hâkiminin kararına sunar ve hâkim yapacağı değerlendirme neticesinde en geç kırk sekiz saat içerisinde kararını açıklayarak BTK’ya gönderir. Aksi halde erişim engeli kendiliğinden son bulur (m. 9/A-5).

Çocuğun özel hayatının gizliliğinin ihlal edilmesi halinde ayırt etme gücüne sahip çocuk bizzat kendisi veya yasal temsilcisi erişimin engellenmesi talebinde bulunabilmektedir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk adına erişimin engellenmesi talebi yasal temsilcisi tarafından yapılabilmektedir. Ancak ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımları nedeniyle çocuğun özel hayatının gizliliğinin ihlal edilmesi halinde, ihlalin bizzat yasal temsilci tarafından gerçekleşmesi nedeniyle hüküm etkin bir şekilde işletilememektedir⁵⁵⁴. Ancak bu durumda 9/A-8 kapsamında BTK başkanına tanınan doğrudan erişimin engellenmesi mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla ana-babası tarafından yapılan paylaşımlar nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlali dolayısıyla zarar görenin çocuk olması ve çocuğun menfaatlerinin üstün tutulması gereği gecikmesinde sakınca bulunan hal olarak değerlendirilmesine imkân vermektedir. Bu anlamda erişimin engellenmesi sağlandıktan sonra çocuğa kayyım atanması ve somut olayın özelliklerine göre şartların oluşması halinde vasi atanması da gündeme gelebilmektedir⁵⁵⁵.

⁵⁵³ Aka, 262.

⁵⁵⁴ Güleş, 1441.

⁵⁵⁵ Özcan Büyüktanır, 213.

4.5. ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKKININ VELİSİ TARAFINDAN SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA İHLALİNE KARŞI ÇOCUĞUN UNUTULMA HAKKI

Ana-babanın yaptığı paylaşımlar nedeniyle kişilik hakkı ihlal edilen çocuğun TMK bağlamında kişilik hakkını koruyan davalar ve velayet kapsamında alınabilecek önlemler ile ÇKK kapsamında başvurulabilecek tedbirlerin yanı sıra, daha etkin ve hızlı bir koruma yolu olarak unutulma hakkı kapsamında korunması gündeme gelebilmektedir⁵⁵⁶. Unutulma hakkı özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkıyla bağlantılı bir hak olup⁵⁵⁷, kişinin geçmişini ve geleceğini serbestçe şekillendirme isteğinin bir sonucu olarak sanal ortamda paylaşılan kişisel verilerinin silinmesi ve yayılmasının önlenmesi suretiyle dijital dünyada unutulmayı isteme hakkıdır⁵⁵⁸. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına⁵⁵⁹ göre unutulma hakkı “*üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı*” şeklinde ifade edilmiştir. Akkurt’a göre unutulma hakkı Anayasa’nın 12 vd. maddelerinde ele alınan temel hak ve hürriyetler, TMK m. 23 vd. maddeleri ile TBK m. 58 uyarınca kişilik değerleri arasında yer almakta, dolayısıyla kişilik hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir⁵⁶⁰.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı paylaşımların herkesin kolayca ulaşabileceği sosyal medya platformlarında depolanması, çocuğun paylaşımına konu anılarının ve kişisel verilerinin her daim hatırlanabilir nitelikte olmasına ve çocuğun sanal ortamda silinemez bir dijital ayak izinin oluşmasına sebep olabilmektedir⁵⁶¹. Bu anlamda yapılan paylaşımların çocuğun kişilik değerlerini içermesi hâlihazırda kişilik hakkının ihlaline

⁵⁵⁶ Gaye Tuğ Levent, “Sosyal Medyada Çocuğun Kişilik Hakkı İhlaline Karşı Çocuğun Unutulma Hakkı”, *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Van YYÜ 40. Yıl Özel Sayısı, 2022, 26.

⁵⁵⁷ Tuğ Levent, 21; Sinan Sami Akkurt, “17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı Ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde “Unutulma Hakkı””, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 2016, 2614.

⁵⁵⁸ Aydın Akgül, “Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: “Unutulma Hakkı” ve AB Adalet Divanı’nın “Google Kararı””, *TBB Dergisi*, 116, 2016, 17; Akkurt, “17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde “Unutulma Hakkı””, 2626.

⁵⁵⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.06.2015 tarih ve 2014/56 E., 2015/1679 K. sayılı kararı. Yargıtay Karar Arama (E.T. 20.05.2025).

⁵⁶⁰ Akkurt, “17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı Ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde “Unutulma Hakkı””, 2627.

⁵⁶¹ Akkurt, “17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı Ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde “Unutulma Hakkı””, 2612; Tuğ Levent, 20.

sebebiyet vermekte, şayet paylaşımlar çocuğu küçük düşürücü nitelikteyse çocuğun onur ve saygınlığı da ihlal edilebilmektedir⁵⁶². Bunun yanı sıra sosyal medya profilleri kişi hakkında birçok verinin elde edilmesini sağlayabilmekte ve toplum nezdinde kişi hakkında bir intiba oluşturabilmektedir. Dolayısıyla çocuğun ana-babası tarafından yapılan paylaşımlar nedeniyle dijital hafızada yer alan kişisel verileri, çocuğun yetişkin olduğu dönemde toplum nezdinde değersizleşmesine sebebiyet verebilmektedir⁵⁶³. Bu anlamda çocuk ana-babası tarafından yapılan sosyal medya paylaşımlarının unutulma hakkı çerçevesinde silinmesini talep edebilmekte, unutulma hakkı sayesinde hayatına temiz bir sayfa açma imkânı elde edebilmektedir⁵⁶⁴. Ayrıca çocuğun resmi, videosu, sesi gibi kişilik değerlerinin sosyal medyada paylaşılması çocuğun silinemeyen bir dijital ayak izine sahip olmasına sebep olabilmekte, yapılan paylaşımların dijital ortamdan tamamen kaldırılamaması çocuğun kişilik hakkını ihlal ettiği gibi unutulma hakkını da ihlal etmektedir⁵⁶⁵.

Türk hukuku bakımından unutulma hakkına hiçbir yasal mevzuatta açıkça yer verilememekle beraber, Anayasa ve kanunlarda ele alınan bazı düzenlemelerin içerik itibariyle unutulma hakkına benzer olduğu görülmektedir⁵⁶⁶. Bunun yanı sıra unutulma hakkı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 sayılı kararı ile Türk hukukunda uygulama alanı bulmuştur⁵⁶⁷.

Anayasa'nın özel hayatın gizliliğini düzenleyen 20'nci maddesinde, herkesin kişisel verilerinin korunmasını talep etme hakkına sahip olduğu ve bu hak kapsamında kişisel verilerinin düzeltilmesini veya silinmesini isteminde bulunulabileceği belirtilmiştir. Ayrıca KVKK kapsamında her ne kadar unutulma hakkı özelinde bir düzenlemeye yer verilmemişse de m. 7 kapsamında kişisel verilerinin silinmesi veya yok edilmesi talep edebilme imkânı tanınmıştır. Bunların yanı sıra Türk hukukunda

⁵⁶² Zorluoğlu Yılmaz, 3405; Tuğ Levent, 25.

⁵⁶³ Akkurt, "17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı Ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde "Unutulma Hakkı"", 2613.

⁵⁶⁴ Zorluoğlu Yılmaz, 3405; Akkurt, "17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde "Unutulma Hakkı"", 2615.

⁵⁶⁵ Tuğ Levent, 26.

⁵⁶⁶ Abdurrahim Çınar, "Unutulma Hakkının Ortaya Çıkış Serüveni Ve Kapsamının Değerlendirilmesi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 49, 2022, 567; Tuğ Levent, 23; Akkurt, "17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı Ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde "Unutulma Hakkı"", 2611.

⁵⁶⁷ Akkurt, "17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde "Unutulma Hakkı"", 2612.

unutulma hakkı, 5651 sayılı Kanun bağlamında paylaşımlara erişimin engellenmesi talebiyle uygulama alanı bulabilmektedir⁵⁶⁸. Ancak ana-babaların paylaşım yaptığı Instagram, Facebook gibi sosyal medya platformlarının https protokolü kullanması ve *““HTTPS” protokolüne sahip internet sitelerinin URL adreslerine erişimin engellenmesi işleminin uygulanması teknik olarak mümkün bulunmaması⁵⁶⁹”* nedeniyle Türkiye’de bu platformlara erişimin engellenmesi imkân dâhilinde değildir⁵⁷⁰. Dolayısıyla unutulma hakkı bağlamında çocuğun korunmasında etkin bir koruma süreci işletilememektedir.

⁵⁶⁸ Tuğ Levent, 24; Yavuz, 38.

⁵⁶⁹ Erişim Sağlayıcılar Birliği sıkça sorulan sorular: (<https://www.esb.org.tr/sss/>).

⁵⁷⁰ Yavuz, 38.

SONUÇ

Dijital dünyanın insan hayatına yeni bir varoluş biçimi olarak sunduğu sosyal medya, yaşayan bir platform olarak adeta gündelik yaşamın doğal bir uzantısı haline gelmiş ve insanlar sahip oldukları vasıflandırmalarla bu mecralarda sanal bir varlık kazanmıştır. Sosyal medyanın insanlar arası etkileşime getirdiği yeni soluk, kullanıcıların çok yönlü bir platform olarak hızlı, kolay ve etkileşimin yüksek olduğu konforlu bir iletişim ağına ulaşmasını sağlamıştır. Dahası geleneksel medya araçlarının aksine sosyal medya kullanıcıların üretilen içeriklere erişimini sağlamakla kalmayıp, kendi içeriklerini oluşturma imkânı da sunmuştur. Ancak sosyal medya ekranının adeta bir vitrin gibi yalnızca görülmesi istenen verilerin sergilendiği bir profil olarak tasavvur edilmesi, kişilerin olmak istediği ve bu mecralarda rağbet göreceği şekilde kendini sosyal medya profilinde revize etmesine sebep olmaktadır. Bu durum ise gerçekte olan ile sanal dünyaya yansıtılan arasındaki makasın açılmasına ve diğer kullanıcılarla platform üzerinden kurulan etkileşimde gerçekliğin geri planda kalmasına sebep olmaktadır. Neticede kişilerin çeşitli saikler ve içsel motivasyonlarla bir var olma alanı olarak kullandığı bu mecralar, esnek ve rahat bir hareket alanı sağlayarak hayatı kolaylaştırmalarının yanı sıra kullanıcıları bazı risklerle de karşı karşıya getirmektedir.

Sosyal medya sadece şahsi hayatın bir sunumu ve iletişim ağının yeni bir görünümü olmakla kalmayıp, adeta gerçek yaşamın bir yansıması olarak reklamdan pazarlamaya, eğitimden aileye kadar birçok konuda günceli ortaya koyan bir bilirkişi halini almıştır. Bunun yanı sıra sosyal medya aracılığıyla dayatılan dijital doğruların toplum tarafından kanıksanması, insan zihnindeki kavramların ve düşüncelerin sosyal medya kabulleriyle dönüşüme uğramasına sebep olmuş ve insanları toplumsal bir hareket niteliğinde olan geniş çaplı bir farklılaşmayla karşı karşıya bırakmıştır. Bu anlamda aile mefhumundan mahremiyet algısına kadar toplum hafızasının yapı taşlarını oluşturan konularda dahi dönüşüme sebep olan içerikler ve akımlar, toplum tarafından normalleştirilmeye başlanmıştır. Nihayetinde sosyal medyanın bilinçli kullanımı kullanıcılara küresel dünyanın kapılarını aralarken, bilinçsiz kullanımı kullanıcıları sanal dünyanın ve dayatılan doğruların kölesi haline getirmektedir.

Ana-babanın kimliğinin önemli bir parçası olan ebeveynlik, dijital devrimle beraber yeni bir sunum alanıyla karşı karşıya gelmiştir. Ana-babanın çocuk yetiştirirken

başvurduğu asli kaynaklar sosyal medyayla beraber değişime uğramış, kuşaktan kuşağa bilgi aktarımı yapan aile büyüklerinin yerini her şeyin en iyisini bildiği düşünülen dijital mecralar almıştır. Dolayısıyla çocuk yetiştirirken kabul edilen birçok geleneksel norm yerini sosyal medya araçlarıyla üretilen ve uzun vadedeki etkileri henüz tam olarak kestirilemeyen kabullere bırakmış ve ana-babalar dijital dünyanın gölgesinde çocuk yetiştirmeye başlamıştır.

Ana-babaların sosyal medyaya ebeveyn kimlikleriyle katılma isteğinin bir sonucu olarak literatürde, paylaşmak anlamına gelen “*share*” ve ebeveyn anlamına gelen “*parent*” kelimelerinin birleşimi olan “*sharenting*” kavramı ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda bu kavramın Türkçe karşılığının sosyal medya ebeveynliği olarak kullanılması tercih edilmiştir. Bu anlamda sosyal medya ebeveynliği ana-babanın resim, video, ses gibi çocuk hakkındaki verileri kullanarak alışılmış şekilde düzenli olarak sosyal medyaya içerik üretmesi anlamına gelmektedir. Hem ana hem babanın ebeveyn kimliğiyle sosyal medyada paylaşım yaptığı dikkate alındığında kavram cinsiyet bağlamında tarafsız olmakla beraber, yapılan çalışmalarda annelerin sosyal medyada çocuk merkezli paylaşımları daha fazla yaptığı saptanmıştır.

Sosyal medya ebeveynliği kapsamında ana-babalar henüz doğmadan ultrason fotoğraflarıyla çocuğu dijital dünyayla tanıştırmakta, çocuk ilk karne heyecanından mezuniyetine kadar birçok özel anı dijital dünyanın gölgesinde yaşamaktadır. Çocuk anne karnından dünyaya adeta dijital bir dövmeyle gelmekte, üstelik sosyal medyanın mevcut yapısı kimi zaman bu dövmenin izlerinin yok edilmesine de imkân vermemektedir. Dolayısıyla henüz dijital dünyanın farkındalığına sahip olmadığı gibi kendisi hakkında yapılan paylaşımlar hakkında görüş bildirecek olgunluğu ve yeterliliği de bulunmayan çocuk, kendisi hakkında ana-babası tarafından istenildiği şekilde oluşturulan dijital bir kimlikle karşı karşıya kalmaktadır. Bu anlamda ana-baba kimi zaman yalnızca çevresinde bulunan insanlardan oluşan küçük bir kitlenin paylaşımlarına erişimine müsaade edebileceği gibi kimi zaman da ün kazanmak ve bu yolla gelir elde etmek amacıyla çocuğu paylaşım nesnesi haline getirerek geniş kitlelere ulaşmayı hedefleyebilmektedir. Bu anlamda ebeveynliği bir meslek haline getirerek adeta uzman ana-baba olarak kendilerini lanse eden fenomen ebeveynler, instamomlar, blogger anneler vs. ortaya çıkmıştır. Sosyal medyada mükemmel ebeveyn portresi çizen bu kişiler, çocuğu bir meta ve ticari kazanç objesi haline getirerek sosyal medya

paylaşımlarının merkezine koymakta ve paylaşımlar sayesinde gelir elde edebilmektedir. Ayrıca bu kişiler yaratmış oldukları mükemmel ebeveyn imajı nedeniyle kendilerini takip eden ana-babaların, yetersizlik duygusu hissetmesine de sebebiyet vermektedir.

Ana-babalar sosyal medyada çeşitli motivasyonlarla paylaşım yapabilmektedir. Bu anlamda bu platformlar çocuğun anılarının kaydedildiği bir günlük veya dijital bir albüm olarak görülebileceği gibi ana-baba olma sevincinin yansıtıldığı bir alan olarak da görülebilmektedir. Ancak gerekçesi her ne olursa olsun paylaşımların içerdiği bilgiler nedeniyle sosyal medya hesaplarının çocuk hakkında birçok malumat elde edilebilecek bir arşiv haline geldiği yadsınamaz bir gerçektir.

Ana-baba tarafından yapılan sosyal medya paylaşımlarının çocuk üzerinde oluşturduğu bazı etkiler ve riskler bulunmaktadır. Paylaşımların yalnızca yakın çevreden oluşan sınırlı kişilerin erişimine açılması da bu etkileri ve riskleri bertaraf etmemektedir. Çünkü sosyal medyanın paylaşımları kopyalanmasına ve saklanmasına müsaade eden yapısı, paylaşımların yabancı üçüncü kişilere ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Kaldı ki ana-baba paylaşımların yalnızca tanıdık kişilerin erişimine açık olarak yapılması da tehlikeleri ortadan kaldırmamaktadır. Bu anlamda yapılan araştırmaların da gösterdiği üzere çocuk istismarının faillerinin birçoğu akraba veya tanıdık kişilerden oluşmaktadır. Geniş kitlelerden etkileşim almak ümidiyle herkese açık olan profillerde çocuğun birçok özel anının paylaşım konusu yapılması ise çocuğu daha büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Çocuklar ebeveynleri tarafından yapılan paylaşımlarla oluşturulan sanal imajla gerçek kimliğine yabancılaşabilmekte ve kimlik karmaşası yaşayabilmektedir. Paylaşımların ve ana-baba tutumunun çocuğun zihninde oluşturduğu sosyal medya algısı, paylaşımların amacının beğeni ve yorum gibi olumlu sair geri dönüşlerin alınması olduğunu empoze etmekte ve bu durum çocuğun gerçek hayatta da beğenilme arzusuyla yaşamasına sebep olmaktadır. Ayrıca çocuğun çocuk olması nedeniyle sahip olduğu bir takım zayıflıkların paylaşım konusu edilmesi, çocuğun yetişkinlikte utanacağı bir dijital arşive sahip olmasına ve çevresinde bulunan insanlar tarafından zorbalığa uğramasına sebep olabilmektedir.

Yapay zeka teknolojilerinin gelişimi çocuk hakkında paylaşılan resim, video, ses gibi veriler kullanılarak gerçekte alakası olmayan sahte içeriklerin üretilmesini sağlayan deepfake (derin kurgu) uygulamalarını ortaya çıkarmıştır. Bu yolla çocuğun verileri müstehcen içerikli fotoğraf ve videoların üretilmesinde kullanılabilmekte, bu sahte içerikler pedofili ve çocuk pornografisi ile bağlantılı sayfalarda paylaşılabilir.

Çocuğun mahremiyet, özel alan, gizlilik gibi kavramları anlamlandırmasında kurucu rol üstlenen ana-baba, paylaşımlarla çocuğun mahrem alanını kamuya açmaktadır. Dolayısıyla çocuğun üçüncü kişilerle olan iletişimde dikkatli olmasını telkin eden ve sınırlarını bilen bir çocuk yetiştirme arzusu duyan ana-babanın bizzat paylaşımlarla çocuğun mahremiyetini ihlal etmesi, olan ve olması gereken arasındaki farkı idrak eden çocuğun zihninde bir kavram karmaşası oluşmasına sebebiyet verebilmektedir.

Ana-babanın velayet bağlamında çocuğa karşı olan sorumlulukları çağın sorunlarına göre değişkenlik göstermektedir. Sosyal medya paylaşımlarına konu olan çocukların dijital dünyanın gölgesinde yetişen ilk nesil olması, mevcut olan ve gelecekte mevcut olabilecek risklerin göz önünde bulundurularak çocuğun ana-babası tarafından sanal dünyadan korunmasını gerektirmektedir. Ancak çocuğun korunmasının ötesinde bizzat ana-baba tarafından sanal dünyanın kucağına bırakılması, çocuğu ana-babasına karşı dahi korunması gereken bir konuma getirmektedir.

Birinci bölüm kapsamında yapılan araştırmalar neticesinde ana-babanın sosyal medya kullanımında bilinçli hareket etmesi ve çocuğun sosyal medyanın tehlikelerine karşı korunması amacıyla ana-babanın dijital medya okur-yazarlığı eğitimi alması sağlanmalı veya bilgilendirici kısa filmlerin yayınlanması yoluyla farkındalık kazandıracak faaliyetler yürütülmelidir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ana-babanın paylaşımları nedeniyle çocuğun kişilik hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespitinin yapılması amacıyla öncelikle kişilik hakkı ve muhtevası incelenmiş, ayrıca velayet ele alınmıştır. Bu anlamda tam ve sağ doğmak koşuluyla kişiliği kazanan çocuk, bununla beraber kişiliği oluşturan tüm değerler üzerinde kişilik hakkına da sahip olmaktadır. Kişiliğin kazanılması hususunda kişinin ergin veya çocuk olması herhangi bir özellik göstermemekle beraber, çocuğun bağımsız bir kişilik kazanıncaya kadar bakıma ve korunmaya muhtaç olması onun özel olarak

korunmasını ve zayıf durumunun güçlendirilmesini gerektirmektedir. Bu anlamda ulusal ve uluslararası hukukta çocuğu koruyan düzenlemeler yapılmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan inceleme neticesinde ulusal mevzuatta başta üst norm olan Anayasa olmak üzere muhtelif kanunlarda çocuğun korunması amacıyla yer verilen çeşitli hükümler ele alınmış, hükümlerin ana fikrini çocuğun üstün menfaatlerinin korunmasının oluşturduğu görülmüştür. Uluslararası hukuk bağlamında yapılan inceleme neticesinde Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'ne gelinceye kadar çocuklara özgü kaleme alınmış bir metinle karşılaşılmasının yanı sıra çocuk kendisine özgü herhangi bir hakla da donatılmamıştır. Dolayısıyla bu zamana kadar çocuğun haklarının korunması genel manada insan hakları çerçevesinde sağlanmış, çocuğun bir yetişkine göre birçok yönden bulunduğu zayıf konum haklarının ihlal edilmesine sebep olmuştur. Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve Bildiri'nin geliştirilmesiyle oluşturulan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi, her ne kadar çocuk haklarını ilişkin ilkeleri ele alan ilk evrensel metinler olsalar da devletler açısından bağlayıcı olmamaları nedeniyle tavsiye niteliğinde metinler olmanın ötesine geçememişlerdir. Dolayısıyla hukuki bir yaptırım uygulama gücü bulunmayan bu metinler çocuk haklarının korunması noktasında yetersiz kalmıştır. Buna istinaden devletler açısından hukuki yaptırım öngören, bağlayıcılığı yüksek ve çocuk haklarını güvence altına alan bir metin olarak Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi kabul edilmiştir. Çocukların özel olarak korunması gerektiğini vurgulayan ve Türkiye'nin de tarafı olduğu Sözleşme, çocuk haklarını koruyan evrensel ilkeleri tek çatı altında toplamıştır. Bu anlamda çocuğun üstün yararını ön planda tutan Sözleşme, çocuğun korunmasında ailenin yanı sıra devlete de sorumluluk yüklemiş ve çocuğun her türlü ihmal, istismar ve kötü muameleye karşı korunması amacıyla ayrıntılı olarak hak ve ihtiyaçları düzenlemiştir.

TMK'nın 335. maddesine göre ergin olmayan çocuk, ana-babasının velayeti altındadır. Velayet bağlamında ana-babaya velayet çocuğu temsil etmesi, kişi varlığını koruması ve malvarlığının yönetip değerlendirmesi amacıyla hak ve yükümlülükler tanınmıştır. Bu anlamda velayetin esas amacı, ana-babanın korunma ihtiyacı olan çocuğun, üstün menfaatlerini ön planda tutarak bağımsız bir kişilik kazanmasını sağlamak ve neticede kendi kendini gereksiz kılmaktır. Münhasıran ana-babaya tanınan ve kamu düzenine ilişkin bir kurum olan velayetin kapsamını, ana-babanın çocuğun

şahıs varlığı ve malvarlığı üzerinde bulunan bütün hak ve yükümlülükleri oluşturmaktadır. Ana-baba velayet bağlamında sahip olduğu hakları kullanırken ve yükümlülükleri yerine getirirken, çocuk hukukuna ilişkin diğer bütün normların temelini oluşturan ve gerek ulusal gerek uluslararası metinlerde sıklıkla vurgulanan çocuğun üstün yararının gözetilmesi ilkesini göz önünde bulundurarak hareket etmelidir. Bu ilkeyle bağlantılı olarak ana-baba çocuğa olgunluğu ölçüsünde hayatı hakkında görüş ve isteklerini bildirme fırsatı tanınmalı, çocuğun ayrı bir kişiliğe sahip olduğunun kabulüyle kişiliğine saygı gösterilmelidir. Dolayısıyla velayet bağlamında ana-baba eşya üzerindeki mülkiyet hakkına benzer bir tasarruf yetkisi elde etmemekte, ana-baba açısından çocuğun menfaatlerinin üstün tutulması bütün meselelerde çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda velayet bağlamında ana-babanın sahip olduğu haklarda ve yerine getirmesi gereken yükümlülüklerde sınırın aşılması, çocuğun üstün yararının tehlikeye düşürülmesi halinde velayete ilişkin hükümler ihlal edilmekte ve çocuğun ana-babasına karşı korunması gerekmektedir.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının, velayet hakkının sınırları çerçevesinde değerlendirilerek çocuğun üstün menfaatini ve kişilik hakkını ihlal edip etmediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu anlamda yapılan her paylaşımın çocuğun kişilik hakkını ihlal ettiği yönünde toptancı bir yaklaşımın kabulü hakkaniyete uygun olmadığı gibi kişilik hakkını oluşturan değerler üzerinde mevcut olan ihlali korunmaya muhtaç çocuğun tespit etmesi ve engellemesini beklemek de gerçekçi bir yaklaşım olmamaktadır. Dolayısıyla kişilik hakkını oluşturan kişilik değerlerinin ihlale konu olup olmadığının somut olayın özelliklerine göre tespit edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar kanun koyucu kişilik değerlerini tahdidi olarak saymayarak çağın gereklerine göre yeni değerlerin de kişilik hakkı kapsamında değerlendirilebileceği esnek bir çerçeve öngörmüşse de sosyal medya bağlamında ekseriyetle çocuğun adını, resmini ve sesini, şeref ve haysiyetini, özel hayat ve sır alanını ihlal ettiği görülmektedir. Aynı paylaşım ile tek bir değer ihlal edilebildiği, birden fazla değer ihlal edilmesi de mümkündür.

Ana-babanın sosyal medya paylaşımlarında çocuğun adını kullanması, bizzat çocuğun adının ve soyadının kullanılarak sosyal medya hesabı açılması şeklinde tezahür edebileceği gibi çocuğunun adının ve soyadının yanına “*annesini*” veya “*babası*” şeklinde bir ek getirilmesiyle şeklinde de olabilmektedir. Yahut yalnızca çocuğun adını

kullanarak ayırt ediciliği olmayan ve herhangi bir kişiye özgülenemeyen hesap isimleri de kullanabilmektedir. Ad üzerindeki kişilik hakkı ihlal edilen çocuk adın haksız kullanımını özel olarak koruyan TMK m. 26'ya başvurulabileceği gibi genel hükümler olan TMK m. 24-25 bağlamında bir koruma da talep edilebilmekte, ihlalin mevcut olup olmadığı somut olayın özelliklerine göre belirlenmektedir.

Çocuğu dış dünyada tanınır olacak şekilde alenileştiren resmi, sesi ve videosu kullanılarak oluşturulan sosyal medya paylaşımları, çocuğun mahrem alanını kamuya açılmasına hizmet etmektedir. Üstelik paylaşımın yapılmasıyla beraber ana-babanın paylaşım üzerindeki iradesinin bertaraf edilmesi, kötünietli üçüncü kişilerin paylaşım erişimini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca ana-baba tarafından çocuğun rencide olabileceği görüntülerinin veya sesinin paylaşım konusu yapılması, çocuğun toplum içerisinde alay konusu olmasına ve saygınlığının zedelenerek psiko-sosyal gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu paylaşımlar çocuğun menfaatlerini zedelemekte, ana-babanın velayet bağlamında sınırı aşmasına ve çocuğun resmi ve sesi üzerindeki kişilik hakkının ihlal edilmesine sebep olmaktadır.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı saygınlığını yitirmesine neden olan, haksız, küçük düşürücü veya gerçek dışı yazı, söz ve resim içeren sosyal medya paylaşımları çocuğun şeref ve haysiyeti üzerindeki kişilik hakkını ihlal edebilmektedir. Örneğin, çocuğun altına yapması gibi çocuk olmanın getirdiği bir takım zayıflıklarının paylaşım konusu yapılması şeref ve haysiyetini zedelediği gibi çocuğu maddi bir kazanç elde etmek amacıyla ticari bir obje olarak sosyal medya vitrininde sergilemek de bu kapsamda değerlendirilebilmektedir.

Ana-babanın yaptığı sosyal medya paylaşımları, çocuğun özel alan ve sır alanını da ihlal edebilmektedir. Bu anlamda her ne kadar çocuğun sahip olduğu özel alan ve sır alanı velayeti altında bulunduğu ana-babası karşısında daralsa da, çocuk açısından korunması gereken kişilik değerleridir. Örneğin, çocuğun sahip olduğu engelin, hastalığın veya psikolojik sorunlarının paylaşımlar yoluyla teşhir edilmesi çocuğun özel alanı ve sır alanı üzerindeki kişilik hakkını ihlal edebilmektedir.

Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının, çocuğun kişilik hakkının ihlali niteliğinde olmaması için paylaşımın TMK m. 24/2'de ele alınan hukuka uygunluk sebeplerini içermesi gerekmektedir. Bu anlamda çocuğun paylaşım

verdiği geçerli nitelikteki rıza, paylaşımı hukuka uygun hale getirmektedir. TMK m. 23 hükmü kişinin kişilik hakkını kendisine karşı korumakta ve rızanın sınırını oluşturmaktadır. Çocuğun ayırt etme gücüne sahip olmaması halinde vereceği rıza paylaşımı hukuka uygun hale getirmemekte, somut olayın özelliklerine göre çocuğun menfaatlerinin gerektirmesi halinde yasal temsilcinin rıza vermesi gerekmektedir. Ancak sosyal medya paylaşımları bağlamında çocuğun kişilik hakkına saldırıyı gerçekleştirenin yasal temsilcisi olan ana-babasının olması, hem saldırıyı gerçekleştirenin hem de saldırıya rıza gösterenin aynı kişi olması nedeniyle rızanın hukuka uygunluk sebebi olarak değerlendirilmesini engellemektedir.

Ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun ana-babasının yaptığı paylaşıma vereceği rızanın paylaşımı hukuka uygun hale getirip getiremeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Çalışma kapsamında sosyal medya paylaşımlarının çocuk açısından oluşturduğu hem mevcut riskler hem de ileriye dönük henüz tam olarak kestirilemeyen riskler göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun paylaşıma vereceği rızanın sonuçlarını tam olarak idrak edebileceğinin söylenmesinin gerçekçi ve makul bir yaklaşım olmadığı tespit edilmiştir. Kaldı ki rızayı talep edenin çocuğun aile bağları nedeniyle güven duyduğu ana-babasının olması, çoğu zaman çocuğun rıza bağlamında kapsamlı bir değerlendirme yapmasını engellemektedir. Dolayısıyla ana-babanın çocuğun kişilik değerlerini içeren paylaşımlarına ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun vereceği rıza, paylaşımı hukuka uygun hale getirmemektedir.

TMK m.24/2 kapsamında üstün nitelikte özel yarar kişilik hakkına yönelen saldırıyı hukuka uygun hale getirebilmektedir. Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarında, üstün nitelikte özel yararın hukuka uygunluk sebebi oluşturup oluşturamayacağı doktrinde tartışmalıdır. Araştırma sonucumuza göre üstün nitelikte özel yarar somut olayın özelliklerine dikkate alınmak kaydıyla, bazı hallerde paylaşımı hukuka uygun hale getirebilmektedir. Örneğin, hasta çocuğunun tedavi masraflarını karşılamak için para toplanması amacıyla çocuğa ait bilgilerin paylaşım konusu yapılmasında durum böyledir. Yine ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarında, üstün nitelikte kamu yararının hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilip edilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Bu anlamda paylaşımın hukuka uygun hale gelmesi için kamunun bilgilendirilmesindeki yararın çocuğun menfaatlerinin önüne geçmesi gerekmekte, kamu yararının gerektirdiği veriler dışında çocuk hakkında

fazladan veri paylaşımı yapılması hukuka aykırılığın ortadan kalkmasını engellemektedir. Bunun yanı sıra ana-babaya velayet hükümleri kapsamında tanınan hak ve yükümlülükler TMK m. 24/2 bağlamında kanunun verdiği yetki olarak kabul edilmekte ve hukuka uygunluk sebebi teşkil etmektedir. Ancak bu yetki sınırsız olmamakta, yetkinin hukuka uygunluk sebebi oluşturabilmesi ana-babanın velayet hakkını gereği gibi ve amacına uygun olarak ifasında çocuğun kişilik hakkına müdahalenin zorunlu olmasını gerektirmektedir.

Çalışmanın son bölümünde ana-babanın yaptığı sosyal medya paylaşımlarının çocuğun kişilik hakkını ihlal etmesi halinde başvurulabilecek hukuki imkânlar ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan araştırmalar Türk hukukunda ana-babanın çocuk hakkında sosyal medya paylaşımı yapmasını doğrudan engelleyen genel bir düzenleme bulunmadığını, velayetin sınırını aşmamak, çocuğun kişilik hakkını ihlal etmemek ve menfaatlerini zedelememek koşuluyla ana-babanın çocuk hakkında paylaşım yapmasının mümkün olduğunu göstermiştir. Ancak her ne kadar çocuğu sosyal medya paylaşımlarına karşı koruyan özel bir hukuki düzenleme bulunmasa da, çocuk paylaşımlara karşı tamamen korumasız değildir. Paylaşımların çocuğun üstün menfaatlerini ve kişilik hakkını ihlal etmesi halinde TMK bağlamında kişilik hakkını koruyucu davalar ve tazminat davaları ile velayet bağlamında düzenlenen önlemlere başvurulabilmektedir. Ancak çocuğun korunması noktasında aktif rol üstlenmesi gereken ana-babanın bizzat ihlali gerçekleştiren kişi olması, bu ön kabulle işletilmesi gereken hukuki koruma mekanizmalarının etkinliğini azaltmaktadır.

Ana-babası tarafından yapılan sosyal medya paylaşımlarıyla kişilik hakkı ihlal edilen çocuk, TMK m. 25/1 uyarınca failin kusurlu olmasını ve bir zarar meydana gelmesini aramayan savunma davalarını açabilmektedir. Bu anlamda çocuk saldırıya son verilmesi davasıyla yapılan paylaşımların kaldırılması, saldırı tehlikesinin önlenmesi davasıyla çocuğun kişilik hakkına yönelik ciddi ve yakın bir tehlikenin olduğundan bahisle paylaşım yapılmasının yasaklanması talep edilebilmektedir. Ana-babanın çocuğun kişilik hakkına saldırı niteliğinde olan paylaşımlarına, sosyal medyanın yapısı gereği aynı anda çok sayıda kişi erişim sağlayabilmekte ve paylaşım sosyal medya hesabından kaldırılrsa dahi içeriğin üçüncü kişiler tarafından kopyalanıp

tekrar paylaşılabilmesi saldırının çocuk üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmamaktadır. Bu anlamda sona ermiş olmakla beraber etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespiti için tespit davası açılabilir.

Ana-babanın paylaşımları nedeniyle kişilik hakkı ihlal edilen çocuk, TMK m. 25/2 uyarınca savunma davalarıyla beraber düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanmasını da talep edebilmektedir.

Çocuk TMK m. 25/3 uyarınca kişilik hakkına yönelik saldırı neticesinde uğradığı maddi ve manevi zararın tazminini talep edebilmektedir. Bu anlamda tazminat davalarının açılabilmesi için sosyal medya paylaşımları nedeniyle çocuğun kişilik hakkına yönelik bir saldırı olması ve saldırının hukuka aykırı olması gerekmektedir. Ayrıca saldırı neticesinde maddi/manevi bir zarar meydana gelmesi, saldırı ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması ve ana-babanın kusurlu olması veya kusursuz sorumluluk halinin mevcut olması gerekmektedir.

Çocuk hakkında yapılan paylaşımlar, ana-babanın sosyal medya platformlarında görünürlük kazanmasını ve bu sayede gelir elde etmesini sağlayabilmektedir. Bu anlamda bazı platformlar reklam ve tanıtım yoluyla, bazı platformlar ise yalnızca paylaşımın beğenilmesiyle gelir elde edilmesine imkân vermektedir. Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı paylaşımlar sayesinde gelir elde etmesi ve çocuğun kişilik hakkının hukuka aykırı saldırı nedeniyle ihlal edilmesi halinde, TMK m. 25/3 uyarınca vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kazancın iadesi talep edilebilmektedir.

Ana-babaya çocuğun yararına hareket edeceği varsayımıyla velayet bağlamında geniş yetkiler verilmiş, çocukla olan sıkı aile bağları nedeniyle bir kamu denetimi öngörülmemiştir. Ancak velayet bağlamında ana-babaya tanınan haklar ve yüklenen yükümlülüklerin çocuğun menfaatine uygun olarak ifa edilmemesi, hâkimin müdahalesini gerektirmektedir. Dolayısıyla sosyal medya paylaşımları nedeniyle çocuğun menfaatlerinin ve gelişiminin tehlikeye düştüğü oranda tedrici olarak TMK m. 346-351’de düzenlenen koruma önlemleri uygulama alanı bulmaktadır. Bu anlamda somut olayın özelliklerine göre çocuğun ihtiyaçları noktasında yapılacak kapsamlı bir değerlendirme neticesinde, hafif tedbirlerle tehlikenin bertaraf edilmesi mümkünken daha ağır bir tedbire başvurulmamalıdır.

Çocuğun aile yanında kalarak korunmasını öngören TMK m. 346 hükmü uyarınca, çocuğun menfaatinin ve gelişiminin tehlikeye düşmesi halinde daha ağır bir tehlike oluşmadan önce hâkimin alacağı uygun önlemlerle çocuk korunmaktadır. Ana-babanın çocuk hakkında yaptığı paylaşımların çocuğun menfaatlerini ve gelişimini tehlikeye düşürmesi halinde hâkim, ana-babaya paylaşımlar konusunda uyarıda bulunmakla yetinebileceği gibi paylaşımların kaldırılmasına, sosyal medya hesabının kapatılmasına veya ana-babanın sosyal medya okur-yazarlığı eğitimi almasına da karar verebilmektedir. Ancak alınacak uygun önlemlerin tehlikeyi bertaraf etmeyeceğinin anlaşılması halinde nitelikli önlemlere başvurulması söz konusu olabilmektedir.

Genel nitelikteki koruma önlemlerinin çocuğun korunmasında yetersiz kalması halinde TMK m. 347 uyarınca, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesinin tehlikede olması veya çocuğun manen terk edilmiş halde kalması durumunda çocuğun ana-babadan alınarak kuruma veya aile yanına yerleştirilebilmesi mümkün olmaktadır. Bu anlamda ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımları, ekseriyetle çocuğun yerleştirilmesini gerektirecek şartlara vücut vermemekle beraber yapılacak titiz bir değerlendirme neticesinde somut olayın özelliklerine göre TMK m. 347 uygulama alanı bulabilmektedir. Örneğin, çocuğun sosyal medyada ün kazanmak amacıyla paylaşım nesnesi haline getirilmesi ve bu yolla gelir elde edilmesinde durum böyledir.

Diğer önlemlerin tehlikeyi ortadan kaldırmaması halinde son çare olarak velayetin kaldırılması gündeme gelebilmektedir. Bu anlamda çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımları nedeniyle ana-babanın çocuğa karşı olan yükümlülüklerin ağır bir şekilde savsaklamasına sebep olması halinde ölçülülük ilkesi bağlamında velayetin kaldırılmasına karar verilebilmektedir. Örneğin, çocuğa karşı ağır şiddet uygulandığını gösteren resim ve videoların paylaşılması halinde, hâkimin yapacağı kapsamlı bir değerlendirme neticesinde velayet kaldırılabilir.

Ana-babanın yaptığı sosyal medya paylaşımları nedeniyle çocuğun korunmasının gerekmesi halinde, Çocuk Koruma Kanunu bağlamında da çocuğun korunması sağlanabilmektedir. Ayrıca 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un “*özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi*” başlıklı 9/A

maddesi uyarınca ana-babası tarafından yapılan sosyal medya paylaşımına erişimin engellenmesi talebinde bulunabilmektedir.

Son olarak çocuk ana-babanın kendisi hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarının, unutulma hakkı uyarınca silinmesini talep edebilmekte, bu sayede çocuk dijital dünyada kendisine temiz bir sayfa açabilmektedir. Türk hukukunda unutulma hakkına ilişkin yapılan açık bir düzenleme bulunmamakla beraber, Anayasa ve kanunlarda unutulma hakkına benzer nitelikte hükümlere yer verilmiş ve bu hak yargı kararlarında uygulama alanı bulmuştur. Her ne kadar 5651 sayılı Kanun bağlamında paylaşımlara erişimin engellenmesi talebinin de unutulma hakkı çerçevesinde uygulanabileceği düşünülse de, çalışma kapsamında ana-babanın paylaşım yaptığı sosyal medya platformlarının kullandığı protokol nedeniyle erişimin engellenmesinin mümkün olmadığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında sosyal medyanın mevcut ve öngörülemez bütün riskleri göz önüne alındığında çocuğun dijital dünyaya karşı korunmasının, velayetin ana-babaya yüklediği yükümlülüklerden biri olduğu anlaşılmıştır. Ana-babanın çocuğun üstün menfaatlerini göz ardı ederek yaptığı sosyal medya paylaşımları, onun gelişiminden ve korunmasından sorumlu olan ve güçlü aile bağları nedeniyle en güven duyduğu insanlar olan ana-babası tarafından kişilik hakkının ihlal edilmesine sebep olabilmektedir. Dolayısıyla ana-baba velayetin kendilerine verdiği hakları kullanırken ve yükümlülükleri yerine getirirken daha özverili davranmalı, çocuğu merkeze alarak geniş çaplı bir değerlendirmeye sosyal medya platformlarında aksiyon almalıdır.

Çalışma sonucunda ana-babanın çocuk hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımlarına karşı, çocuğun kişilik hakkını koruyan hukuki korunma yollarının çeşitli mevzuatlarda bulunduğu görülmüştür. Ancak kişilik hakkını ihlal edenin çocuğun yasal temsilcisi olan ana-babasının olması, başvurulabilecek hukuki imkânların etkin şekilde işletilmesini zorlaştırabilmektedir. Nitekim çocuk ekseriyetle ana-babası tarafından yapılan paylaşımın kişilik hakkını ihlal ettiğinin ve buna karşı hukuki koruma yollarına başvurabileceğinin farkında da olmamaktadır.

Çocuklar hakkında yapılan sosyal medya paylaşımlarının bu platformlarda etkileşim alması ve bu etki-tepki mekanizmasının paylaşımları toplum tarafından normalleştirilmesi, ana-babalarda çoğunlukla paylaşımların zararsız ve hukuka uygun

olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Dahası ihlali gerçekleştirenin bizzat ana-baba olması nedeniyle kimi zaman hukuki korunma yollarının etkin şekilde işletilememesi, yine paylaşımları sıradanlaşmasına sebep olabilmektedir.

Sosyolojik değışimleri, toplumsal dönüşümleri ve teknolojik gelişmeleri takip ederek kendini revize etmesi gereken hukukun, geleceğın yetişkinleri olacak şimdinin çocuklarının sosyal medya platformlarında kişilik hakkının ihlal edilmesinin önüne geçmesi gerekmektedir. Bu anlamda çocuğın üstün menfaatlerinin korunması amacıyla mevcut düzenlemeler etkin şekilde uygulanmalı ve ek hükümlerle zenginleştirilmeli ya da çocuğı dijital dünyaya karşı koruyacak özel düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abik, Yıldız, “Türk Medeni Kanunundaki Hükümler ve Çocuk Hukukundaki Temel İlkeler Çerçevesinde Velayette Çocuğun Yararı”, *Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan*, İstanbul 2011, 1-73.
- Acabey, Mehmet Beşir, “Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 8 (Özel Sayı), 2013, 1-54.
- Aka, Beyza, “Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukukî Korunma Yolları”, *İzmir Barosu Dergisi*, 2017, 231-287.
- Akdi, Murat, “Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlamasından Doğan Sorumluluğu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2016, 22(3), 123-144.
- Akgül, Aydın, “Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: “Unutulma Hakkı” Ve Ab Adalet Divanı’nın “Google Kararı””, *TBB Dergisi*, 116, 2016, 11-38.
- Akıntürk, Turgut ve Ateş, Derya, *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku II* (Yenilenmiş 21. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Akipek Öcal, Şebnem, Özdemir, Hayrunnisa (Ed.). (2024). *Aile Hukuku* (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.
- Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya, *Kişiler Hukuku* (17. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Akkurt, Sinan Sami, “17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde “Unutulma Hakkı””, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 2016, 2605 – 2635.
- Akkurt, Sinan Sami, “Çocuğun Kişiliğinin Korunması ve Velayetin Belirlenmesinde Çocuğun Menfaati Olgusu”, *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2010, 91-120.
- Akkurt, Sinan Sami, “Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlâli Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(2), 2017, 329-373.

- Aksoy, Hüseyin Can, “Kişisel Verilerin İşlenmesi Kapsamında Rıza Unsuru ve Sınırlı Ehliyetsizlerin Durumu”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, Cilt 3, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, 47-67.
- Aktan, Ercan ve Akcaoğlu Erdem, Özge, “Dijital Ebeveynlik Türü Olarak Blogger Annelik: Blogger Annelerin Pazarlama Mesajlarının Değerlendirilmesi”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 11 (1), 2023, 200-222.
- Aktan, Ercan ve Kayış, Hasan Hüseyin, “Sosyal Medya ve Değişim: Bloglar Aracılığıyla Anneliğin Evrimi Üzerine Netnografik Bir Analiz”, *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 9(32), 2018, 39-54.
- Aktaş, Gül, “Günümüz Toplamlarında Anneliğin Değişen Biçimlerini Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerinden Değerlendirmek”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 36(2), 2019, 253-271.
- Akyüz, Emine, “Çocuk Hakları Bildirisi Ve Türk Hukuk Sistemi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1980, 339-365.
- Akyüz, Emine, “Medeni Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 1991, 1-17.
- Akyüz, Emine, “Türk Medeni Kanununa Göre Çocuğun Malları Bakımından Korunması”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1979, 153-175.
- Akyüz, Emine, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması* (9. Baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2024.
- Altaş, Alkan, “Sosyal Medyada Çocuğun Görünümünün Kişilik Hakları Bakımından Değerlendirmesi”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, 5(1), 2023, 1-36.
- Apaydın, Eylem, “Ortak Hayata Son Verilmesi Sonrası Ortak Velâyet Hususunda Yasal Düzenleme Gereği”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), 2018, 445-476.
- Aşit, Recep, “Kişilik Hakkı İhlallerinde Yetkili Mahkemeler”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 2017, 468-492.

- Ayan, Mehmet ve Ayan, Nurşen, *Kişiler Hukuku* (9. Baskı), Adalet Yayınevi, İstanbul 2020.
- Ayhan, Hülya ve Öztürk, Erdinç, “Dijital Dünyada Ebeveyn Olmanın Görünürde Normal Bir Yansıması Olarak Paylaşan Ebeveynlik (Sharenting): Geleneksel Bir Derleme”, *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 18(2), 2021, 165-177.
- Babayiğit, Beşir, “Deepfake’in Ceza Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi Ve De Lege Ferenda Öneriler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, 25(4), 655-703.
- Badur, Emel, “Kişisel Verilerin Kişiliğin Başlangıcı Ve Sonu Ötesinde Korunması”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(3), 2023, 3-32.
- Baygın, Cem ve Nar, Ahmet, *Medeni Hukuk Dersleri-I Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku* (2. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2022.
- Baygın, Cem, Nar, Ahmet, *Medeni Hukuk Dersleri- II Aile Hukuku* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2025.
- Baygın, Cem, *Soybağı Hukuku* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Baysal Berkup, Sezin, *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2015.
- Brosch, Anna, “When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook”, *The New Educational Review*, 43(1), 2016, 225-235.
- Budak, Hatice, “Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni”, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 2018, 146-170.
- Can, Neslihan, “Sosyal Medyada Paylaşılan Çocuklara Ait Görüntülerin Müstehcenlik Suçları (TCK m. 226/3 ve 226/5) Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 2023, 276-313.

- Cavuş, Selahattin ve Çakmak, Veysel, *Dijital Kültür Ve İletişim* (1. Baskı), Litera Türk Academia, Konya 2018.
- Ceylan, Ebru, “Türk Medeni Kanunu’nda Çocuğun Korunmasıyla İlgili Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan*, 19(Özel Sayı), 2017, 349-375.
- Çalışkan, Mustafa ve Mencik, Yunus, “Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, 2015, 254-277.
- Çelik, Cemil, “Velayetin Kaldırılması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 54(1), 2004, 54-108.
- Çelik, Tuğba, “Türk Medeni Kanununda Velayet Hakkının Kaldırılması Ve Çocuğun Üstün Yararı”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 2024, 173-186.
- Çetiner, Selma, “Velayet Müessesesinin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Niteliği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan*, 19(Özel Sayı), 2017, 25-46.
- Çetinkaya Bozkurt, Özlem ve Söyleyici, Gülin Tuğçe, “Sosyal Medya Ve Tüketici Davranışları İlişkisi: Türkiye’deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma”, *Kesit Akademi Dergisi*, Sayı: 9, 2017, 36-54.
- Çınar, Abdurrahim, “Unutulma Hakkının Ortaya Çıkış Serüveni Ve Kapsamının Değerlendirilmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 49, 2022, 551-584.
- Çöpür, Mazlum vd., “İstanbul İli Örnekleminde Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarlarının Karakteristik Özellikleri”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2012, 46-50.
- Demir, Remzi, ”Türk Medeni Kanunu’na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 2019, 271-303.
- Demircioğlu, Huriye Reyhan, “Boşanmada Ortak (Birlikte) Velayetin Kabulü Sonrası Türk Hukukundaki Durum Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 59, 2024, 301-344.
- Doğan, Murat, “İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası (Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 8.2.2001 Tarihli E.755/K.1157 Sayılı Kararı

- Çerçevesinde)", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VII(1-2), 2003, 387-406.
- Doğan, Murat, "Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1-4), 2001, 369-420.
- Duggan, Maeve/ Lenhart, Amanda/ Lampe, Cliff/ Ellison, Nicole B., "Parents And Social Media", *Pew Research Center*, 2015, 1-36.
- Durak, Yasemin, "İnternet Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Koruma", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 2014, 101-125.
- Dural, Mustafa ve Öğüz, Tufan, *Türk Özel Hukuku I-VI Kişiler Hukuku* (20. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2019.
- Dural, Mustafa/ Öğüz, Tufan/ Gümüş, Mustafa Alper, *Türk Özel Hukuku I-VI Aile Hukuku* (Gözden Geçirilmiş 13. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2018.
- Dursun, Cansu, "Ebeveynlerin Çocuklarını Sosyal Medyada Teşhiri: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme", *Çocuk Ve Medeniyet*, 4(8), 2019, 195-208.
- Duygulu, Serap, "Sosyal Medyada Çocuk Fotoğrafları Paylaşmanın Mahremiyet İhlali ve Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi", *TRT Akademi*, 4(8), 2019, 428-487.
- Ercoşkun Şenol, Hatice Kübra, "Türk Hukukunda Boşanma Halinde Ortak Velâyete Hükmedilip Hükmedilemeyeceği Sorunu", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(2), 2021, 754-765.
- Erdem, Ecem, "Çocuğun Üstün Yararı Kapsamında Ebeveynlerin İfade Özgürlüğü ve Çocuğun Unutulma Hakkı", *20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü Özel Yayını*, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi Yayını, 2023 İstanbul, 48-61.
- Erdem, Meryem Işıl, "Sosyal Medyada Sharenting Kavramı ve Ulusal Mevzuatta İncelenmesi", *Küllîye*, 3(2), 2022, 165-183.
- Erdoğan, Ayten vd., "Türkiye'nin Dört Farklı Bölgesinde Çocuk Ve Ergenlere Cinsel Tacizde Bulunan Kişilerin Karakteristik Özellikleri", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2011, 55-61.

- Erdoğan, Canan, “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması (Sosyal Medya Örneği Kapsamında)”, *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, 21, Özel Sayı, 2019, 2445-2467.
- Ergül, Gizem ve Yıldız, Sıtkı, “Sosyal Medyada Sosyal Annelik: Instagram Anneliği”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 2021, 611-627.
- Erişir, Rabia Merve ve Erişir, Deniz, “Yeni Medya ve Çocuk: Instagram Özelinde “Sharenting”(“Paylaşanababalık”) Örneği”, *Yeni Medya*, (4), 2018, 50-64.
- Erlüle, Fulya, *İsviçre Medeni Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler Işığında Boşanmada Birlikte Velayet* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Ertuğrul, Meltem, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Velisi Tarafından Sosyal Medyada Kullanılmasının Kişilik Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2, 2021, 513-564.
- Esgin, Yeşim ve Eken, İhsan, “Sharenting Bağlamında Ebeveynlerin Sosyal Medya Kullanımı ve Çocukların Mahremiyet Hakları Üzerine Bir İnceleme”, *Sosyal Medya Psikolojisi*, 2020, 199-220.
- Gençcan, Ömer Uğur, “Ortak Velayet”, *İzmir Barosu Bülten*, 27 (Özel Sayı), 2017, 24-30.
- Gençcan, Ömer Uğur, *Aile Hukuku* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- Geredeli, Nazira/ Güneş Peschke, Seldağ/ Peschke, Lutz, “Anne Ve Babanın Sosyal Medyada Çocukları İle İlgili Paylaşımlarına (Sharenting) İlişkin Hukuki Bir Değerlendirme”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3), 2024, 861-886.
- Girgin, Ömer Ali ve Göna1, Seray, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 44, 2020, 99-127.
- Gözler, Kemal, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*(22. Baskı), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2018.
- Güleç, Vusala, “Aile İlişkilerinin Sosyal Medyayla Birlikte Çöküşü”, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2(2), 2018, 105-120.

- Güleş, Bedia, “Çocuğun Kişisel Verilerinin Hukuka Aykırı Kayıt Ve Yayınlarla Karşı Korunmasında Mevcut Hukuki Yolların İşlevselliği Ve Alınması Gerekli Yeni Tedbir Önerileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(2), 2024, 1401-1457.
- Gültekin, Esra, “Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü”, *Çocuk Ve Medeniyet*, 3(5), 2018, 103-143.
- Güngör, Ayten, “Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri”, *İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi*, 54, 2021, 1-24.
- Gürçayır Teke, Selcan, “Dönüşen Anneliğe Yönelik Netnografik Bir Analiz: Blogger Anneler”, *Millî Folklor*, 2014, 26(103), 39-54.
- Hatemi, Hüseyin ve Kalkan Oğuztürk, Burcu, *Aile Hukuku* (5. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Hatemi, Hüseyin, *Aile Hukuku* (7. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Hatemi, Hüseyin, *Kişiler Hukuku* (7. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.
- Hazar, Murat, “Sosyal Medya Bağımlılığı”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı:32, 2011, 151-175.
- Helvacı, Serap ve Aydın, Gülşah Sinem, “Kişilik Hakkı İhlalinden Doğan Vekâletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranamayacağı Sorunu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 2017, 265-302.
- Helvacı, Serap, *Gerçek Kişiler* (3. Bası), Legal Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Işık, Egemen, “Bir Kişilik Değeri Olarak Kişinin Resmi”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(4), 2021, 1723-1746.
- İmamoğlu, S. Hülya, “Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54 (2), 2005, 183-218.
- İmamoğlu, Selma Hülya, “Yeni Medeni Kanundaki Düzenleme Ve Velayete Hakim İlkeler Çerçevesinde Tedip Hakkının Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(1), 2004, 165-190.

- İmre, Zahit, “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının Ve Gizliliklerin Korunmasına İlişkin Meseleler”, *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 39(1-4), 1974, 147-168.
- İnan, Ali Naim, "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44(1), 1995, 765-778.
- İnan, Ali Naim, “Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1968, 201-219.
- İpek, Aydın, “Çocuk Haklarının Gelişimi Ve Karşılaştırmalı Olarak Anayasal Açıdan Değerlendirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 2012, 151-173.
- Kale Özçelik, Fatmagül, “Çocuğun Özel Yaşamına Saygı Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24(2), 2020, 425-451.
- Kaplan, Andreas M. ve Haenlein, Michael, “Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media” [Dünya kullanıcıları, birleşin! Sosyal Medya'nın zorlukları ve fırsatları], *Business Horizons*, 53(1), 2010, 59-68.
- Kaya, Mine, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 119, 2015, 277-306.
- Kaya, Zeynep, “Sosyal Medya Anneliği Ve Değer Sahibi Çocuk Yetiştirmek”, *Mecmua*, 15, 2023, 124-137.
- Kılıçoğlu, Ahmet M., “Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 1984, 15-22.
- Kılıçoğlu, Ahmet M., *Aile Hukuku* (1. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2015.
- Kılıçoğlu, Ahmet, “Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıları Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3, 1990, 371-400.
- Kırca, Çiğdem, “Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği”, *Yargıtay Dergisi*, 25(3), 1999, 242-265.

- Kietzmann, Jan H./ Hermkens, Kristopher/ McCarthy, Ian P./ Silvestre, Bruno S., “Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media” [Sosyal Medya? Ciddi ol! Sosyal Medyanın İşlevsel Yapı Taşlarını Anlamak], *Business Horizons*, 54(3), 2011, 241-251.
- Koçhisarlıoğlu, Cengiz, *Boşanmada Birlikte Velâyet ve Yasanın Aşılması*, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.
- Kurt, Sevil Lale, “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler Ve Türkiye Uygulaması”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 2016, 99-127.
- Oğuzman, M. Kemal ve Öz, M. Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2* (14. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.
- Oğuzman, M. Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay Özdemir, Saibe, *Kişiler Hukuku* (17. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2018.
- Özcan Büyüktanır, Burcu G., *Çocuğun Kişilik Hakkı ve Çocuğun Kişilik Hakkının Hukuka Aykırı Fiillere Karşı Korunması* (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Özdemir, Hayrunnisa ve Ruhi, Ahmet Cemal, *Çocuk Hukuku ve Çocuk Hakları* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Özdemir, Hayrūnnisa, “Türk Ve İsviçre Medenî Hukukunda Ad Üzerindeki Hak Ve Korunması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 2008, 561-598.
- Özdemir, Şebnem, “Yeni Nesil Tehdit: Derin Kurgu (DeepFake)”, *TRT Akademi*, 2021, 6(13), 904-917.
- Özen Çolak, Nesli Beril, “Ebeveynlerin Sosyal Medyada Çocukları Üzerinden Elde Ettikleri Kazancın Çocuk Malları Kapsamında İncelenmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 61, 2025, 531-562.
- Özer Deniz, Miray, “Sharenting Kavramı ve Velayet Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi”, *The Journal Of World Women Studies*, 7(1), 2022, 108-112.
- Özer, Hatice Duygu ve Alpsoy, Fatma Nazlıcan, “Çocuk İşçiliğinin Yeni Görünümü: Kidfluencer”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 2024, 241-274.

- Öztan, Bilge, *Kişiler Hukuku* (11. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- Parlak Börü, Şafak, “Esra Kararı Işığında Bir Hassas Denge Değerlendirmesi: Kişilik Haklarının Korunması Vs. Sanat Özgürlüğü”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 2017, 249-296.
- Parsa, Alev Fatoş ve Akmeşe, Zuhal, “Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği”, *Kadın Ve Demokrasi Dergisi*, 5(1), 2019, 163-191.
- Pınarbaşı, Tuğçe Esin ve Astam, Fatma Kübra “Haberin Dönüşü)mü: Sosyal Medya Gazeteciliği Pratikleri”, *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 5(1), 2020, 70-87.
- Sağlam, Fazıl, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde Tüm Hak ve Özgürlüklere Yönelik Kurallar Üzerine Bir Deneme“, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 2019, 1236-1252.
- Serçemeli, Ceyhun, “Ebeveynlerin Sosyal Medyadaki “Over-Sharenting” Davranışlarının Hukuki Açısından Değerlendirilmesi”, *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 12(48), 2020, 229-237.
- Serin, Hüseyin, “Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında mı?”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 2019, 1-27.
- Serozan, Rona ve Hatemi, Hüseyin, *Aile Hukuku* (1. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
- Serozan, Rona, “Çocuğun Kişi Varlığının Aile Hukuku Alanında Korunmasında Yetersizlikler”, *Prof. Dr. Kenan Tunçomağ’a Armağan*, İstanbul 1997, 381-406.
- Serozan, Rona, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 11(14), 1977, 93-112.
- Serozan, Rona, *Çocuk Hukuku* (2. Basıdan Tıpkı Bası), Vedat Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Serozan, Rona, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (4. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- Siibak, Andra, “Digital Parenting And The Datafied Child”, Tracey Burns and Francesca Gottschalk (Ed.), *Educating 21st Century Children Emotional Well-Being In The*

- Digital Age*, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris 2019, 103-118.
- Steinberg, Stacey B., "Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media", 66 *Emory Law Journal*, 2017, 839-884.
- Şahin, Esen/ Çağlıyan, Vural/ Başer, Hacı Halil, "Sosyal Medya Pazarlamasının Tüketici Satın Alma Davranışına Etkisi: Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F Örneği", *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 2017, 4-67.
- Taş, Ahmet ve Bülbül, Halil İbrahim, "Sosyal Medya Kullanıcılarının Dijital Ayak İzi Farkındalığı", *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(3), 2021, 205-216.
- Tuğ Levent, Gaye, "Sosyal Medyada Çocuğun Kişilik Hakkı İhlaline Karşı Çocuğun Unutulma Hakkı", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Van YYÜ 40. Yıl Özel Sayısı, 2022, 56-77.
- Uluç, Güliz ve Yarcı, Ayşegül, "Sosyal Medya Kültürü", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:52, 2017, 88-102.
- Usta, Sevgi, "Anne Babanın Tedip Hakkı", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 8, 1994, 15-18.
- Usta, Sevgi, "Çocuğun Yerleşim Yeri Edinme Hakkı ve Bir İstisna", *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 2012, 87-103.
- Usta, Sevgi, *Velayet Hukuku* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Yavuz, Can, "Sosyal Medya Ebeveynliği Ve Çocukların Unutulma Hakkı", *İzmir Barosu Dergisi*, 2020, 15-51.
- Yelsalı Parmaksız, Pınar Melis, " Sosyal Değişim için Dijital Fırsatlar: Türkiye’de Blog Dünyası Ve Annelik", *Fe Dergi*, 4(1), 2012, 122-134.
- Yıldırım, Abdulkerim, *Türk Aile Hukuku* (1. Baskı), Savaş Yayınevi, Ankara 2014.
- Zorlu, Zeki, "Çocuğun Kişilik Hakkının Anne-Baba Tarafından Sosyal Medyada İhlali", *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 2023, 37-76.
- Zorluoğlu Yılmaz, Ayça, "Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(4), 2021, 3383-3417.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

Collins Dictionary, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting> (E.T. 12.08.2024).

Erişim Sağlayıcılar Birliği sıkça sorulan sorular: <https://www.esb.org.tr/ssss/> (E.T. 20.05.2025).

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.07.09.2024.).

Türkiye İstatistik Kurumu. (Ağustos 2024). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. Erişim: 21.06.2025, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492).

We Are Social. (Ocak 2025). *Digital 2025 Global Overview Report*. Erişim: 21.06.2025, <https://wearesocial.com/uk/blog/2025/02/digital-2025-the-essential-guide-to-the-global-state-of-digital/>

We Are Social. (Ocak 2025). *Digital 2025 Turkey*. Erişim: 21.06.2025, <https://datareportal.com/reports/digital-2025-turkey>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Rümeysa KELEŞOĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-posta Adresi	
Tarih	